Vladimir Colin

Legendele țării lui Vam

EDITURA
ION CREANGĂ

Vladimir Colin

Legendele ţării lui Vam

O MITOLOGIE A OMULUI

Ilustraţii de
MARCELA CORDESCU
EDIŢIA A III-A

EDITURA ION CREANGĂ-BUCUREŞTI
1986

CUPRINS

LISTA PERSONAJELOR PRINCIPALE ALE LEGENDELOR

Oamenii răzvrătiţi
Vam
Una, soţia lui, fiica lui Ormag şi a Aratei, regina fetelor-păsări
Lua, fiica lor
Tarbit, fiul Luei
Milga, soţia lui

Narţii de seamă
Ormag, stăpînul Nartazubei
Zubala, zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor
Mastara, fiica lor, zeiţa morţii
Gurz, zeul războiului
Pil, zeul cel strîmb al şotiilor
Ramal, zeul cîntului şi jocului
Bolob, zeul bogăţiei

Narţii de rînd
Dumvur, zeul mării
Luf, feciorul lui, zeul pescarilor
Taruna, zeiţa dreptăţii
Cadumal, fiul Mastarei şi al lui Saian, zeul somnului
Saha, căpetenia duhurilor bune
Bus, căpetenia duhurilor rele
Suvava, duhul frigurilor

Alte fiinţe fantastice
Arata, regina fetelor-păsări
Saian, leul de aur al cerului
Panca, uriaşul
Vihta, pasărea de fum a dragostei
Gorc, cocoşul ceresc
Hudu, vîntul

CUVÎNT ÎNAINTE

Popoarele se nasc, trăiesc şi mor, lăsînd locul altora. Dacă între moartea unuia şi naşterea altuia se scurg milenii, poporul nou-născut nu mai ştie adesea nimic despre cel ce l-a precedat sub soare. În jurul lui se ridică doar movile de pămînt năpădite de bălării şi nu-i poate trece prin minte că movilele acoperă cetăţile dărîmate ale înaintaşilor, templele prăbuşite, mormintele cărora nici nu le bănuieşte existenţa. Herodot n-a auzit niciodată despre Sumerieni şi, pînă la sfirşitul secolului al XIX-lea, civilizaţia cretană părea o legendă.

Cu numai şase luni în urmă nici un tratat de istorie nu pomenea despre poporul Vamiţilor. Dar în vara acestui an cazmalele arheologilor au descoperit undeva, pe malul românesc al Mării Negre, urmele unui popor necunoscut. Înainte de a-i dezgoli aşezările, înainte de a-i afla mormintele, întîmplarea a făcut să i se afle scrierea. Descoperirea a făcut senzaţie şi Congresul de Arheologie ţinut la Roma a considerat-o de „importanţă capitală pentru cunoaşterea legendarilor Hyperborei, pe care scriitorii antici îi pomenesc atît de des“ (prof. Giovanni Ducati).

Profesorul Vasile Theodorescu, de la Universitatea din Bucureşti, a fost cel care a dat în peştera Măriei (Istria) peste o bucată de piatră de dimensiunea unei cutii de chibrituri. Pe piatra îngrijit şlefuită se afla gravată o inscripţie cu caractere apropiate de cele ale scrierii lineare A din Creta[1]. Se ştie că, dacă scrierea

[1] Scrierea cretană a trecut prin mai multe etape, cunoscute drept

lineară B a fost descifrată de Ventris şi Chadwick în 1952, scrierea lineară A nu putea fi citită. E de aceea explicabil răsunetul pe care l-a avut în cercurile ştiinţifice vestea că prof. V. Theodorescu a izbutit să descifreze misterioasa scriere lineară A. Dar, odată această piedică ridicată, savantul român s-a aflat în faţa unei alte dificultăţi, ce părea de nerezolvat : limba în care fusese scris textul de pe piatra din peştera Măriei era o limbă necunoscută.

Nu e locul să urmărim aci etapele parcurse, tezaurele de cunoştinţe şi ingeniozitate puse la contribuţie de savanţii români, în vederea rezolvării enigmei lingvistice reprezentată de limba Vamiţilor. Cititorul va fi mulţumit să afle că limba necunoscută a fost, în cele din urmă, citită. O mînă de mult prefacută-n pulbere, aproape cu 500 de ani înainte de vremea războiului troian, gravase următoarele cuvinte pe piatra găsită de prof. Theodorescu : *„Aspapur Ormag ruc u Vam*"', care se traduc prin : „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam“.

Nimeni pe lume nu auzise vreodată de Ormag şi nimeni nu mai ştia nimic despre Vam…

Cercetările au scos apoi treptat la iveală, pe lîngă unelte, ceramică şi statuete, un şir de preţioase tăbliţe de piatră, foi de aramă, mese de sacrificii etc., pe care se aflau gravate legendele necunoscutului popor, ce-şi zice „seminţia lui Vam“, şi din care înfăţişăm, cititorilor, în continuare, ciclul care ni s-a părut cel mai reprezentativ. Pentru lămuriri de ordin general şi pentru unele comentarii, privind Vamiţii şi legendele lor, am adăugat, la sfirşitul volumului, o postfaţă.

---

scriere pictografică, hieroglifică, lineară A şi B, dintre care numai cea din urmă fusese descifrată pînă la remarcabila contribuţie adusă de prof. V. Theodorescu.

Şoarecele lui Ormag

(*prolog în cer*)

Şoarecele lui Ormag

O, seminţie a omului cu inima arsă, ascultă glasul vremii de demult... Femei, lăsaţi-vă pruncii să doarmă ! Cu scuturi de piele, veniţi lîngă foc, luptători !

Talgerele glasului recheamă

făptura lui Vam. Ascultă, seminţie a omului cu inima arsă, ascultă-nceputul răfuielii...

Odată, de mult, oamenii vînară din belşug. Şi, sorbind fumul înmiresmat al jertfelnicelor, ospătară zeii, lacomi de măruntaie aburinde, băură zeii, setoşi de sînge fierbinte... Iar în încăperea cea mare a Nartazubei[2] se aşezară apoi pe înaltele jilţuri de pîclă, în vreme ce, înfăşurat în mantia-i de ger, Ormag, stăpînul narţilor nemuritori, îi cerceta pe rînd, şi ochii vineţi i se întunecau şi-o brazdă i se adîncea între sprîncene.

— O, Ormag, spuse atunci vicleana Zubala, puternica nartă a nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, de ce oare ne priveşti cu ochi întunecaţi şi de ce ţi se adînceşte brazda aceea între sprîncene ?

Iar, aplecînd înspăimîntătorul semn regesc, marea secure de os a puterii[3], pe care o ţinea cu dreapta, Ormag vorbi, ridicînd din umeri şi stîrnind o vijelie între pereţii ceţoşi ai Nartazubei :

— Am mîncat, Zubala, şi nu mai mi-e foame ; am băut, şi nu mai mi-e sete. Doar silă mi-e de toate, Zubala, şi silă mi-e de voi, înainte de toate !... Iată de ce vă privesc cu ochi întunecaţi şi iată de ce mi se adînceşte între sprîncene brazda despre care întrebi !

Atunci, auzindu-i vorbele, săriră ca la un semn de pe jilţurile de pîclă zeii şi zeiţele şi, silindu-se întru descreţirea frunţii lui Ormag, cîntară cu toţii, iar bolţile de ceaţă ale Nartazubei vuiră, însoţindu-le larma

---

[2] Nartazuba - sălaşul zeilor. De la *nart* (zeu) şi *zuba* (sălaş).

[3] La popoarele primitive, sceptrul, semnul puterii regeşti, era o secure de luptă, bogat împodobită.

glasurilor :

„Ormag, eşti numele spaimei, cîntau narţii, şi-naintea privirii tale pămîntul tremură ca o căprioară, cumplit Ormag, secure de os a puterii!

O, leu cu coama zbîrlită, cu pieptul de-aramă şi ghearele de criţă! O, rege crunt al bolţilor ceţoase, tu, cuibărit în slavă...“

— Tăceţi, strigă însă Ormag. De veacuri vă ştiu cîntecul pe de rost, narţi şi narte, că de veacuri n-aţi mai fost în stare să născociţi un altul !

Şi se tulburară puternicii narţi, şi nartele nemuritoare se schimbară la faţă, dar Zubala, zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, spuse din nou :

— Priveşte, călăreţ al norilor negri!

Şi-şi scutură mantaua-ntunecată, bătută cu stele, şi din podelele de ceaţă ale Nartazubei ţîşni un şarpe galben. O fată galbenă se desprinse apoi din flacără şi jucă la picioarele lui Ormag. Ba era cît degetul, ba creştea, atingînd bolta cu fruntea, iar jocul îi era atît de desăvîrşit, încît Ramal, zeul cîntului şi jocului, se facu galben la faţă ca şofranul, simţindu-şi inima săgetată de ghimpele pizmei.

— Destul! răcni însă Ormag. Pe fata ta galbenă, Zubala, mi-ai mai arătat-o de nouăzeci de ori pînă azi. Ştiu că ai să născoceşti îndată o veveriţă cu cap de bivol, călărind un armăsar cu coadă de peşte, dar de toate astea m-am săturat, ca de chipurile voastre, o, narţi ! M-am săturat, Zubala, înţelegi ?

— Înţeleg, zise spăsită zeiţa şi, ghemuindu-se toată, se ascunse în fundul marei încăperi a Nartazubei, tocmai printre zeii mărunţi, în vreme ce Ormag căscă, zguduind lumile de sus şi de jos.

Atunci ieşi la vedere Gurz, puternicul nart al războiului, care îşi zornăi lanţurile de aramă, trecute în jurul pieptului, cînd scoase o săgeată din tolbă şi, încordîndu-şi arcul, slobozi săgeata drept către pămînt. Iar vîjîitul săgeţii lui Gurz răsună aidoma mugetului unui

buhai.

— Vreau să te fac să rîzi, mare Ormag, spuse zeul. Priveşte ! şi mîna lui arătă săgeata ce mugea, străbătînd văzduhul.

— Zadarnic, rosti însă Ormag, fără a se clinti de pe jilţul lui de pîclă. Săgeata ta a ucis dintr-o dată nouă sute nouăzeci şi nouă de oameni, aşa-i ?... Ştiu ce vrei să-mi arăţi. Eşti atît de mărginit, o, Gurz, încît nu te osteneşti să schimbi măcar o dată numărul celor pe care-i răpui cu-o singură săgeată...

Şi Gurz îşi muşcă buzele şi, îmbufnat, se aşeză tăcut pe jilţul lui, în vreme ce o undă rece făcu să se-nfioare zeii şi zeiţele din marea încăpere a Nartazubei.

— Mărite Ormag, susură atunci Pil, nartul cel strîmb al şotiilor, ai văzut vreodată o pisică jucîndu-se cu un şoarece ?

— Fireşte, Pil, răspunse cu dispreţ stăpînul narţilor nemuritori.

— Şi te-ai gîndit vreodată, o, leu cu pieptul de-aramă, ce straşnic petrece pisica ?

— Nu, Pil, la asta nu m-am gîndit, spuse Ormag şi, însufleţindu-se, adăugă : Crezi oare că petrece, într-adevăr ?

— Alungă-ţi din inimă orice îndoială, răspunse triumfător zeul cel strîmb. Petrece cum nu se poate mai bine, mărite Ormag !

Dar stăpînul narţilor nemuritori oftă şi rosti cu amărăciune :

— Ce folos, prietene Pil ? N-am să mă apuc eu, Ormag, să petrec jucîndu-mă cu un şoarece...

— Dacă vrei, te pot preface-ntr-o pisică neagră ! strigă Zubala, nădăjduind că Ormag o va ierta pentru nepriceperea de care dăduse mai înainte dovadă.

Dar Pil vorbi cu dispreţ :

— Închide-ţi poarta buzelor, Zubala! Îl vezi tu pe Ormag, securea de os a puterii şi călăreţul norilor negri, făcînd pe pisica ?

— De ce-ai mai pomenit atunci de pisică, ticălosule Pil ? se mînie Zubala.

Nartul şotiilor nu se învrednici să-i răspundă, ci, apropiindu-se de Ormag, spuse :

— Avem şi noi, narţii nemuritori, şoarecii noştri ! Te-ai jucat oare vreodată cu un om dintre oamenii pămîntului ?

— Să mă joc ? rîse Ormag. Nu, Pil, ce să zic... I-am ucis cînd şi cînd pe oameni, le-am trimis ciumă sau secetă, dar de jucat, iată, nu m-am jucat cu ei niciodată !

— Te pizmuiesc, Ormag, încheie atunci mulţumit Pil, căci am pus de mult ochii pe-un şoarece, numai bun să-ţi alunge urîtul. E un pui de om parcă anume făcut să ajungă jucăria lui Ormag, şi netotul are să lupte cu tine pînă-n clipa lui de pe urmă !

— Eşti sigur ? întrebă aţîţat Ormag – şi nările-i fremătară ca şi cum ar fi sorbit fumul unei jertfe de preţ. Am să-mi apăs pecetea pe inima lui şi şoarecele acesta va fi o pildă pentru toţi şoarecii noştri de pe pămînt, vădind puterea legii de aramă a narţilor nemuritori. Dar cine-i ? Şi cum îl cheamă ?

— E Vam, de la Marea cea Mare, stăpîne, mai spuse Pil, prinzînd a-şi freca palmele micuţe. Priveşte-l !

Se ridică de astă dată Ormag de pe jilţul lui de pîclă şi, uitîndu-se cu luare-aminte pe pămînt, zări — din înălţimile Nartazubei — o făptură omenească, ce nu i se păru mai înaltă decît un fir de iarbă.

— Ce face-acolo şoarecele meu ? mai întrebă Ormag.

— Nu vezi, răspunse Pil. Aşteaptă !

Omul cu inima arsă

1) „Aspapur Ormag ruc u Vam"
2) Calea lacrimilor

Povestea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara

„Aspapur Ormag ruc u Vam"

Valurile cîntă, sunînd din talgerele lor de spumă, şi ierburile de mare foşnesc... Auzi ? Glasul li-i unduitor şi trist.

Aici, la malul mării, trăia flăcăul

Vam. Stelele de mare mai ştiu cît de frumoasă-i era pielea arămie şi scoicile-nţelepte oftează... Ar plînge scoicile, dar nu vor să plîngă : lacrimile scoicilor sînt mărgăritare, iar zeul mării, Dumvur, se bucură cînd scoicile plîng.

Să nu te bucuri, Dumvur ! Eşti vinovat şi tu, eşti vinovat...

Atîtea valuri s-au născut, călătorind de-atunci, atîtea rînduri de flori s-au scuturat şi-atîtea stînci s-au năruit în colb, încît nimeni nu le mai ştie seama. Dar că a fost un flăcău cu pielea arămie şi pletele negre jucîndu-i pe umeri, se ştie, şi se mai ştie că-i zicea flăcăul Vam.

Iar Vam scotea peşti din Marea cea Mare, îi vindea bogătaşilor din Zinu, slăvită cetate împrejmuită cu ziduri groase, şi se-odihnea apoi pe malul mării. Căci se afla acolo o stîncă înnegrită de ape — şi pe stînca aceea se întindea Vam. Atunci asculta clipocitul apei şi huietul valurilor şi, din ce le-asculta, dintr-atît desluşea mai bine glasurile mării, de-ajunsese să priceapă graiul din apă şi să pătrundă vorba din undă.

Şi-ntinzîndu-se flăcăul Vam într-o zi pe stînca lui, numai ce închise ochii şi se lăsă toropit de soare, că îndată desluşi un glas de val, cu sunet de caval :

— De-ai şti ce-am văzut! De-ai şti ce-am văzut !

— Ce-ai văzut, tu, călătorule ? întrebă o undă netedă, cu voce de ceteră.

— Am văzut Cetatea Vînătă, spuse valul. Am văzut clopotul strălucind şi-am mai văzut...

Dar Vam n-apucă să audă ce mai văzuse valul, că

stînca pe care se afla, stînca înnegrită de ape se smuci o dată din loc ca un bivol pişcat de tăuni şi, greoaie, o porni în larg. Plutea stînca neclintită de veacuri, zorind încotro o mîna puterea narţilor, şi marea mugea, făcîndu-i loc în silă.

Cînd se dezmetici, Vam se gîndi să sară în apă şi să înoate pînă la mal, dar nu izbuti să se desprindă de pe stîncă. O putere ciudată îl legase parcă, îl legase cu odgoane nevăzute, şi flăcăul n-avea de unde şti că stînca se urnise din voia lui Ormag şi că se afla cetluit printr-o vrajă a Zubalei. Dar stînca plutea, plutea întruna...

Curînd, Vam nu mai văzu malul, şi apa mării prinse a scînteia. Se întunecase de-a binelea. Zubala îşi aşternuse pe cer mantaua bătută cu stele şi-şi scoase capul dintre pernele norilor, căci luna, se ştie, e chipul făţarnicei Zubala.

Atunci zări Vam în depărtare ceva ca nişte neguri vinete săltînd la faţa apei, şi stînca pe care se afla se îndreptă către negurile vinete. Doar că, dacă se apropie, în loc să le vadă mai desluşit, negurile pieriră. Nişte ziduri vinete părură că ies de astă dată din mare, dar n-apucă Vam să le privească bine, că Zubala-şi ascunse faţa în nori. Stînca pe care flăcăul plutise se zgudui şi se opri, iar Vam sări acum fără greutate de pe ea şi, simţind pămîntul sub picioare, înţelese că ajunsese pe un ostrov.

— Ce fel de ostrov ? îşi spuse. În marea noastră nu-i doar nici un ostrov[4]...

Şi nemărginită i-a fost uimirea cînd a desluşit, în lumina slabă a stelelor, că pe ostrovul acela se înalţă o cetate cu ziduri vinete.

— Cetatea Vînătă ! îşi aminti deodată vorbele rostite de călătorul val, cu glas de caval.

Iar cetatea se ridica tăcută, vînătă ca mantia de ger

---

[4] Prof. V. Theodorescu propune identificarea acestui ostrov cu Insula Şerpilor, principala insulă din Marea Neagră.

a lui Ormag…

— Încotro te poartă nenorocul, străine ? se înălţă atunci, tremurător, un glas subţire.

— Să-mi aflu în cetate adăpost peste noapte, rosti mirat flăcăul, căci nimeni nu se afla lîngă el, şi nu pricepea cine-i vorbeşte.

— Tare mi-e milă de tinereţele tale, străine… Cată-ţi de drum şi, dacă mă crezi, fereşte-te să te uiţi fie şi peste umăr la cetatea asta ! Fugi şi lasă-mă pradă urgiei, fugi cît mai e vreme, străine !

— Cine eşti ? întrebă Vam. Şi de ce… ?

— Pentru că inima-mi plînge pentru tine şi…

Dar glasul nu izbuti să mai spună nimic. Un bătrîn cu trupul acoperit de zdrenţe vinete se ivi atunci ca din pămînt, repezindu-se la Vam cum se repede şarpele la puiul lipsit de-apărare.

— Cinste narţilor ce ţi-au purtat paşii, grăi bătrînul, care nu era altul decît Ormag.

— Cinste şi slavă, rosti cam cu îndoială flăcăul Vam, izbit de nepotrivirea dintre cuvintele blînde şi ochii bătrînului, semănînd cu două vînătăi.

O suflare îngheţată se împrăştia în jurul necunoscutului, căci Ormag e numele spaimei, şi stăpînul narţilor nemuritori îşi poate schimba înfăţişarea, dar firea niciodată.

— Ci pofteşte, pofteşte, străine, îl îmbie bătrînul. N-ai mai fost pe la noi, de bună seamă, şi nu ştii cît de bucuroşi de oaspeţi sîntem aici, în Cetatea Vînătă… Ai unde trage ?

— Nu, n-am…

— Ba te-nşeli, ai ! Tragi chiar la mine, rîse bătrînul şi, nici una, nici două, îl împinse pe poarta cea mare, căscată în zid.

Şi-l cam luă cu frig pe Vam, auzind cum poarta îndată se închise în urma lui, dar se îmbărbătă cum putu, zicîndu-şi că tot începutul e cum e, dar de urmări să te ferească duhurile bune.

Şi-l purtă bătrînul cînd pe-o uliţă şi cînd pe alta, tot făgăduind că uite-acum, uite-acum ajung şi la casa lui, iar, dacă întoarseră un cot, se pomeni flăcăul Vam singur în uliţa pustie.

— Hei, bătrîne !

Dar mai lesne-ar fi putut zări urma lăsată de vultur printre nori... Intrase bătrînul în pămînt, şi Vam pricepu că-l îmbiase cu ospeţia numai şi numai ca să-l ştie în cetate, unde, de bună seamă, îl putea paşte o primejdie. Dar care ? Glasul înălţat în afara zidurilor vinete nu mai apucase să-l vestească...

Şi dacă la lumina lunii — că pe Zubala n-o răbda inima ca în ciuda poruncii lui Ormag să nu vadă ce se întîmplă în Cetatea Vînătă, şi ba îşi scotea capul din nori, ba se ascundea din nou, temîndu-se de mînia stăpînului narţilor nemuritori — şi dacă la lumina lunii mai cercetă flăcăul o bucată de vreme uliţa, nădăjduind că bătrînul tot se va ivi, îşi luă Vam gîndul de la el şi-o porni înainte, minunîndu-se că-n ditai cetatea nu întîlneşte picior de om ; că nu zărise unul de cînd pătrunsese în cetate, şi nimeni nu se arătase cît bătuse uliţele, în tovărăşia bătrînului cu zdrenţe vinete... Iar luna din ce în ce se vedea mai rar, şi nici o lumină nu strălucea nicăieri. Întunecate şi mute, casele vinete pîndeau de o parte şi de alta a uliţei; întunecate şi rele, turlele vinete păzeau cetatea. Şi doar mugetul mării, glasul Ivii Dumvur, răsuna printre zidurile părăsite.

— Dar părăsite să fie oare ? se-ntrebă pentru a cine ştie cîta oară flăcăul. N-auzise un glas şi nu se întîlnise apoi cu bătrînul ? Că n-or fi vieţuind numai doi oameni în atîta cetate, prin care umbla, umbla mereu, de se-ndoia dacă mai are capăt.

Şi, doritor să facă o încercare, se apropie Vam de prima casă vînătă şi bătu cu pumnul în poartă. I se păru că desluşeşte ceva ca un foşnet, sau ca lipăitul unor tălpi desculţe, dar uşa rămase închisă. Bătu din nou, şi din nou, d nimeni nu-i răspunse, şi nimeni nu-i răspunse

nici cînd bătu în alte porţi.

Bătu din nou, şi din nou, nimeni nu-i răspunse, şi nimeni nu-i răspunse nici cînd bătu în alte porţi.

Atunci, scuturîndu-şi pletele negre, porni mai departe.

Şi merse, merse multă vreme pe uliţe-nguste şi cotite, cău- tîndu-şi drumul cu mîinile întinse, ca orbii. Doar se făcuse atît de întuneric, că putea cădea într-o groapă, fără să ştie, sau da cu fruntea de-un zid, fără să-l vadă. De la o vreme se potolise şi marea, iar atîta linişte plutea peste Cetatea Vînătă că-şi auzea bătăile inimii, şi-n bătăile inimii lui părea că s-a strîns toată viaţa pămîntului...

Cînd, iată, uliţa coti fără veste şi Vam zări într-un tîrziu în faţa lui, ca la o aruncătură de băţ, o lumină. Îmbărbătat, zori paşii.

Lumina venea de la un clopot de aur, atîrnat în mijlocul unei pieţe, şi sub clopot şedea o fată frumoasă.

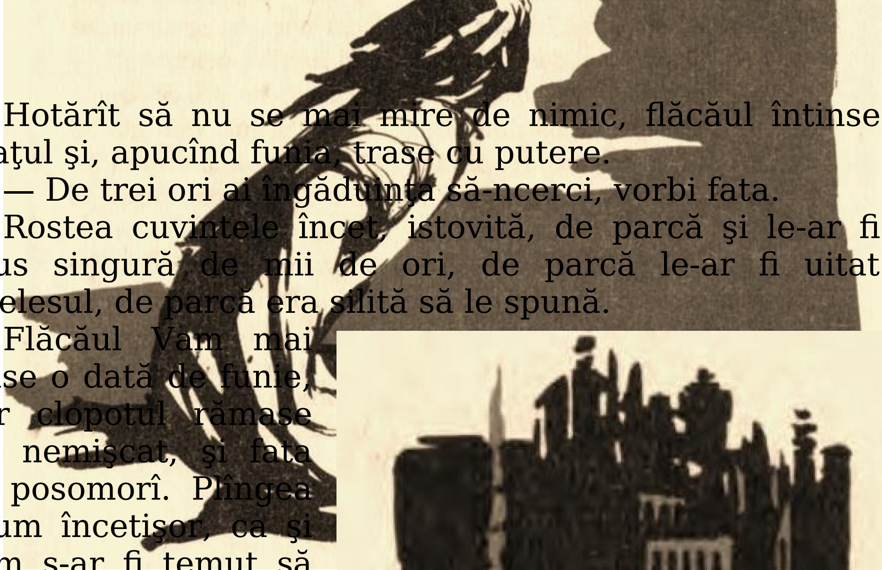
— Zile fericite, fată frumoasă...

Fata îşi ridică privirile, şi Vam nu ştiu dacă noaptea era mai întunecată decît ochii ei, sau ochii ei mai negri ca noaptea.

— Bate clopotul, spuse, încet şi rar, fata.

— Bine.

Hotărît să nu se mai mire de nimic, flăcăul întinse braţul şi, apucînd funia, trase cu putere.

— De trei ori ai îngăduinţa să-ncerci, vorbi fata.

Rostea cuvintele încet, istovită, de parcă şi le-ar fi spus singură de mii de ori, de parcă le-ar fi uitat înţelesul, de parcă era silită să le spună.

Flăcăul Vam mai trase o dată de funie, dar clopotul rămase tot nemişcat, şi fata se posomorî. Plîngea acum încetişor, ca şi cum s-ar fi temut să n-o audă cineva, iar lacrimile-i lunecau pe obraji şi-i picurau tăcut pe genunchi. Atunci apucă Vam funia cu amîndouă mîinile şi-o smuci scurt. Clopotul se urni şi un dangăt prelung se răspîndi pe uliţele întunecate, se izbi de pereţii vineţi ai caselor şi se întoarse în piaţă, rotindu-se peste capetele lor ca un liliac.

— Bate, mai bate ! strigă neaşteptat de tare fata, iar flăcăul trase de funie mai departe, deşteptînd glasul răguşit al clopotului de aur, care

umplea cetatea cu hohotul chemărilor lui.

Vuia văzduhul şi tristeţea se şterse de pe obrajii fetei. O nădejde uitată se aprinse-n bezna ochilor ei, atunci cînd clopotul începu să coboare. Căci, sunînd din ce în ce mai tare, clopotul de aur se lăsă pe lespezile de piatră ale pieţii, pînă se opri, strălucitor şi mare. Iar privindu-l , Vam văzu, în peretele de aur al clopotului, un lacăt.

— Vîră degetul în broască ! spuse fata şi, în faţa nădejdii care tremura în privirile ei, Vam nu pregetă să-i împlinească voia.

Îşi vîrî degetul arătător în broasca de aur şi-l suci ca pe-o cheie. Degetu-i fu zdrobit de muşcătura aurului, o şuviţă de sînge curse din broască, dar nici un sunet nu trecu printre buzele flăcăului, şi o uşă îngustă se deschise neauzit în peretele clopotului. Iar pe uşa aceea ieşi din clopotul de aur bătrînul pe care Vam îl întîlnise, în zdrenţe, lîngă zidul Cetăţii Vinete, bătrînul care era Ormag. Acum purta însă mantia de ger peste straiele de *slam*[5] şi ţinea cu dreapta înspăimîntătorul semn regesc, marea secure de os a puterii.

— Ormag, şopti uluit flăcăul, dîndu-se cu un pas îndărăt.

— Eu eram limba clopotului de aur, spuse Ormag. Află, aşadar, o, Vam, că de mult mă sfădesc cu Dumvur, nartul mării, pentru acest ostrov, pe care am înălţat o cetate vînătă ca mantia-mi de ger. Dumvur socoate că i se cuvine ostrovul, odată ce-i născut din mare, dar eu zic că stăpînul narţilor nemuritori îşi poate lua cu voie, sau fără, tot ce-i place. Tu ce crezi, Vam ? întrebă fără veste Ormag, aplecînd către flăcău marea secure de os.

— Tot ce-i născut din mare stă sub mîna lui Dumvur, răspunse fără şovăială Vam. Iată ce cred şi iată ce-mi porunceşte inima să-ţi spun...

Dar zeul zeilor începu să rîdă şi mantia de ger îi jucă

---

[5] Slam - ţesătură aurie, cu aspect de blană, purtată de narţii de seamă. Slamul era indestructibil

pe umeri .

— Înţelept ai răspuns, flăcăule, răsună atunci un glas răguşit, iar, întorcîndu-şi capul, Vam îl zări pe Dumvur.

Nartul mării se ivise în piaţă, verde ca licărul mării. Apa şiroia din barba şi pletele lui, curgîndu-i peste veşmîntul de ierburi, bătut cu mărgăritare şi lunecînd peste solzii verzi de pe picioare, ce-nchipuiau un soi de încălţări ciudate.

— Nu te pripi, Dumvur, grăi însă Ormag. Priveşte broasca din peretele clopotului şi-abia în urmă vorbeşte, căinîndu-ţi soarta !

Dumvur se apropie. Dar numai ce zări urma de sînge lăsată de degetul zdrobit al lui Vam, că răcni cu aprigă mînie :

— Ce licoare blestemată curge-acolo ?

— O dîră de sînge omenesc, spuse Ormag.

— O, dacă l-aş şti pe ticălosul care-a făcut una ca asta...

Dumvur spumega de ciudă şi sărea de colo-colo, ca peştele urmărit de harpun.

— Iată-l , zise Ormag, arătînd cu securea lui către Vam.

Atunci, descumpănit, Dumvur se opri locului şi clipi năucit de cîteva ori la rînd.

— Ai să mi-o plăteşti, muritor netrebnic ! scrîşni apoi, răsu- cindu-se pe călcîie şi pierind, în vreme ce apa mării se umflă, mugi şi se legănă ameninţător.

Iar, neînţelegînd nimic şi sfiindu-se din pricină că doi zei atît de însemnaţi i se arătaseră, flăcăul Vam se apropie de fata cu ochi negri.

— Nu pricep, îi şopti el. De ce... ?

— Taci, şopti fata, curmîndu-i vorba. Ascultă !

— Începînd de astăzi, Dumvur îţi e duşman, rosti cu veselie Ormag. Înţelegerea dintre noi hotăra ca ostrovul să fie al meu dacă un muritor va jertfi măcar un singur strop din sîngele lui, pentru a face să-mi răsune glasul în cetate, acoperind glasul mării, glasul lui Dumvur.

Muritorul acela ai fost tu, Vam, şi se cuvine acum să te răsplătesc, rîse stăpînul narţilor nemuritori.

— Eu ? Dac-aş fi ştiut, n-aş fi urnit clopotul, strigă Vam. Numai ea e de vină ! Se întoarse apoi către fata frumoasă. Ea m-a-ndemnat...

Dar Ormag prinse a rîde şi mai tare.

— Nu te supăra pe Una, spuse el printre hohote, căci răsplata pe care ţi-am ales-o e chiar ea. Vă veţi iubi, Vam, veţi locui aici, în Cetatea Vînătă, şi-mi veţi aduce jertfe, pe care le voi primi cu îngăduinţă.

Spuse şi se făcu nevăzut, iar în golul clopotului de aur se ivi, turnat în aur curat, chipul lui Ormag, ca spre a mărturisi că, pentru o clipă, zeul fusese într-adevăr o limbă de clopot. Şi se înălţă pe ostrov *Clopotul lui Ormag*[6], templul de aur, în vreme ce stăpînul narţilor nemuritori intra pe poarta cea mare a Nartazubei şi se aşeza pe jilţul lui de pîclă, zicînd :

— O, Pil, de mult n-am mai rîs aşa cum am rîs azi !

— Ti-am ales un şoarece potrivit ? întrebă nartul cel strîmb al şotiilor, clipind din ochişorii lui înguşti, în care jucau licăriri viclene.

— Cît se poate de potrivit, Pil! Deocamdată mi-a cîştigat un ostrov, s-a certat cu Dumvur şi s-a căsătorit cu Una...

— Cu Una, fiica ta ? se miră Pil.

Dar Ormag se încruntă şi bătu din picior, aşa că tunetele zguduiră bolţile cerului albastru, pe care scamă de nor nu se zărea.

— Nu-i fiica mea, prostule, ci fiica reginei fetelor-păsări !

Iar, amintindu-şi că lui Ormag nu-i plăcea să i se spună nimic din ceea ce dorea să uite, zeul cel strîmb îşi muşcă buzele şi tăcu.

Pe Arata, regina fetelor-păsări, o iubise Ormag după ce se mîniase pe Zubala, dar pe fiica lor, Una, o urîse

---

[6] Acest templu a căpătat numele de „Clopotul lui Ormag" în amintirea întîmplării povestite mai sus.

din clipa naşterii, deoarece îşi dorise un fecior. Şi-aflînd că i se născuse o fiică, mînios, o izgonise pe Arata din inima lui, iar pe Una o surghiunise în ostrov, cu straşnică poruncă să nu iasă din Cetatea Vînătă, dacă nu vrea să cadă pe dată sub puterea întunecatei Mastara[7], zeiţa morţii. Căci nu-i hărăzise nemurirea.

Acolo, în ostrov, o zărise Dumvur, o zărise rătăcind printre casele cu ziduri vinete, iar Vihta, pasărea de fum a dragostei, îl muşcase de inimă. Dragostea pentru Una, fata cu ochi negri, nu-i mai dădea pace lui Dumvur şi numai din pricina Unei rîvnise zeul mării ostrovul. Ştia că fata nu poate părăsi Cetatea Vînătă, fără a coborî în peşterile Mastazubei[8], şi-nţelegea că cel ce va stăpîni ostrovul o va stăpîni pe Una, cu voia, sau fără voia ei.

— Aşa că Dumvur are acum două pricini să-l urască pe Vam, rîse Pil. Pe lîngă c-a pierdut ostrovul, a pierdut-o în veci şi pe Una...

— Să vedem ce are să mai iasă dintr-asta, hohoti înveselit Ormag. Pil, cheam-o, pînă una, alta, pe Vihta !

Iar nartul cel strîmb se grăbi să-i împlinească porunca şi, cît ai clipi, pasărea de fum a dragostei se-nfăţişă înaintea lui Ormag, îşi plecă gingaşul cap şi-ntrebă supusă :

— Ai nevoie de mine, călăreţ al norilor negri ?

— Da, Vihta, răspunse Ormag. Şi, arătînd cu marea secure de os către pămînt: Vezi ostrovul din mijlocul Mării cele Mari, Vihta ?

— Îl văd, stăpîne.

— Vezi în ostrov o cetate, şi-n cetate doi muritori ?

— Îi văd, stăpîne.

— Ei bine, Vihta, muşcă-le adînc din inimi, aşa ca dragostea să-i mistuie-n flăcările ei necruţătoare !

Iar Vihta îşi plecă din nou capul, în semn că a înţeles porunca şi, tăcută, îşi luă zborul către pămînt, însoţită de hohotele de rîs ale celor doi zei. Şi-n vreme ce rîsul

---

[7] Mastara (stăpîna umbrelor) de la *mas* (umbre) şi *ra* (stăpînă).

[8] Mastazuba (sălaşul umbrelor).

lui Ormag se-mpletea cu rîsul lui Pil, Zubala îşi strînse mantaua bătută cu stele, Gorc, cocoşul ceresc, sună din trîmbiţa de argint a zorilor, vestind începutul unei noi zile, şi Saian, leul de aur, se ivi pe boltă.

...Iar în ostrov, în piaţa Cetăţii Vinete, Vam o privea cu ciudă pe Una.

— O, n-am să te iau de nevastă, fată cu ochi negri, spunea flăcăul. M-ai înşelat şi m-ai făcut să dobîndesc pentru Ormag, prin înşelăciune, ostrovul cuvenit lui Dumvur... De ce m-ai rugat să trag clopotul ?

— De-ai şti de cînd rătăcesc printre casele pustii din cetate ! plîngea Una. Ormag a făgăduit să-mi schimbe soarta, doar dacă izbutesc să-i cîştig ostrovul. Şi, totuşi, mi-a fost milă de tine şi n-am voit să-ţi căşunez vreun rău, căci ştiu cît de cumplită-i mînia lui Dumvur... Mai ţii minte glasul care te-a îndemnat să fugi, înainte de-a pătrunde în cetate ?

— Al tău era glasul ? întrebă mirat flăcăul Vam şi, în clipa aceea, pasărea de fum a dragostei i se strecură nevăzută printre buze, şi Vihta muşcă adînc din inima lui.

O dulce durere se răspîndi în pieptul lui Vam şi-o simţi dintr-o dată atît de aproape pe Una, încît i se păru că inima lui bate în pieptul fetei.

— O, Una ! şopti, şovăind pe picioare, ca şi cum ar fi sorbit o băutură veche. Una, fecioară cu ochi negri...

Atunci pasărea de fum a dragostei ţîşni neauzită printre buzele lui, bătu moale din aripi şi se strecură printre buzele Unei, înfigîndu-şi ciocul ascuţit în inima fetei. Ochii negri ai Unei luciră şi ea gemu înăbuşit, simţind deodată că flăcăul de dinaintea ei ţinea în mîinile-i puternice toată bucuria şi toată durerea de care avea să aibă parte pe pămînt.

— Da, Vam, şopti şi ea, fremătînd aşa cum numai aripa fluturelui freamătă, cînd atinge faţa roşie a florii de mac.

Şi se priviră amîndoi, fiecare încercînd să-şi citească

viitorul în ochii celuilalt, iar Vihta mai bătu o dată din aripi peste capetele lor şi-şi luă apoi zborul către ceţurile Nartazubei, ca să dea seama înaintea lui Ormag despre felul cum îi împlinise porunca.

Dar noaptea, cînd Vam se odihnea ţinînd-o pe Una în braţe, ea auzi un glas cunoscut, chemînd-o încetişor pe nume :

— Una !... O, Una !

Şi Una se desprinse din braţele lui Vam şi, fără ca el s-o simtă, ieşi din casă.

— Tu eşti, mamă ? şopti Una — şi-ndată auzi un fîlfîit de aripi şi Arata, regina fetelor-păsări, coborî lîngă ea.

Înaltă, albă şi neasemuit de frumoasă, Arata părea o muritoare ca toate celelalte, dar aripile albe şi lungi, crescute din umeri, şi penele scumpe, ce-i împodobeau fruntea, îi trădau făptura nepămîntească.

— Sînt atît de fericită, biata mea copilă, spuse Arata. Norii mîniei s-au risipit, nădăjduiesc, pe fruntea lui Ormag, şi vei cunoaşte şi tu, în sfirşit, zile mai bune...

— De-ai şti cît îl iubesc pe Vam ! şopti Una.

Şi-şi descărcă preaplinul inimii şi-i vorbi despre bucuria dragostei, despre bucuria nădejdii, despre toate bucuriile pe care nu le ştiuse nicicînd... Şi clipele treceau, şi Arata nu se îndura să-şi părăsească fiica, dar o geană de lumină prinse a albi în zare, vestind începutul zilnicei călătorii a leului de aur Saian, şi regina trebui să plece. Căci fetelor-păsări nu li-e îngăduit să zboare decît noaptea, cînd ochii muritorilor nu le pot vedea. Un singur pămîntean de-ar fi zărit-o pe Arata, aripile i s-ar fi desprins din umeri şi ea s-ar fi prăbuşit din înaltul cerului, zdrobindu-şi trupul. Singure aripile cele albe dădeau fetelor-păsări nemurirea, altminteri cădeau şi ele sub stăpînirea întunecatei Mastara.

— E timpul să plec, spuse de aceea Arata. Tu să nu-i spui lui Vam că nu ţi-e îngăduit să părăseşti ostrovul, o mai povăţui regina. Muritorii sînt atît de ciudaţi...

— Aşa voi face, făgădui Una, iar Arata o sărută pe frunte şi se înălţă în văzduh, în vreme ce Una se furişă din nou în braţele lui Vam.

Şi multe inimi a muşcat Vihta de cînd inimi bat pe pămînt, dar niciodată ciocul ei ascuţit n-a sădit floarea dragostei mai adînc decît în inima Unei, decît în inima lui Vam. De unde fusese vînătă, roşie ca dragostea lor era acum Cetatea, si zilnic o nouă casă le adăpostea iubirea, căci toate locuinţele din cetate erau pustii, şi ei se mutau zilnic între alţi pereţi. Aveau locuinţe pe zile şi pe luni, iar dragostea împodobindu-le cum numai ea ştie,

luni stăteau în bordeiul celui dintîi cuvînt de dragoste,

marţi în coliba întîiului sărut,

miercuri în casa jurămîntului,

joi în foişorul îmbrăţişării,

vineri în turla lacrimilor bune,

sîmbătă în patul iubirii fără margini

şi duminică-n castelul celor mai frumoase aduceri aminte.

Atîtea cîntece au răsunat atunci în ostrov, cîte nu s-au auzit în toate veacurile de mai tîrziu... Dar cîntecele pluteau pe deasupra Cetăţii Roşii, se avîntau prin necuprinderea văzduhului şi se izbeau de pereţii de ceaţă ai Nartazubei, zgîriind urechile lui Ormag.

— Ce tot face prostănacul acela, în mările lui ? îi spuse lui Pil, odată, stăpînul narţilor nemuritori, ajuns la capătul răbdării. Am crezut că are să se răzbune pe şoarecele meu şi că am să pot petrece oleacă, dar Dumvur se mulţumeşte să stîrnească furtuni pe mare, înotînd ca un bezmetic printre corăbii, făcîndu-le să se ciocnească şi să se cufunde... Nu cumva a dat în mintea copiilor ?

— Nu ştiu, răspunse cu băgare de seamă zeul cd strîmb. Nu l-am mai văzut de mult în Nartazuba...

Atunci Ormag se foi nerăbdător în jilţul lui de pîclă şi

porunci cu ciudă :

— Să faci bine, Pil, să-l cauţi pe Dumvur şi să-l sfătuieşti să-şi vină-n fire ! Dacă nu se răzbună pe Vam, au să rîdă de el pînă şi zănaticele fiice ale Zubalei. Aşa să-i spui !

— Cuvîntul tău e în inima mea[9], spuse Pil, frecîndu-şi palmele micuţe şi, sărind în picioare, adăugă bucuros : Fii pe pace, leu cu ghiare de criţă ! Bătaia asta de joc are să ia sfirşit, aşa cum te văd şi cum mă vezi.

Şi, numai ce zise, că se zvîrli din înălţimile ceţoasei Nartazuba, tocmai în fundul Mării cele Mari, unde începu să-l caute pe Dumvur. Mult îl căută şi-n felurite ascunzişuri, dar pînă la urmă îl află cuibărit între două stînci, sub zidul Cetăţii Roşii. Zeul mării asculta de-acolo cîntecele ce răsunau din cetate, şi era şi mai verde la faţă ca de obicei.

— Tare frumos cîntă, spuse cu nevinovăţie Pil,

---

[9] Formulă consacrată, exprimînd acceptarea. Va reveni ades în textul legendelor.

apropiindu-se cu ocoluri.

— Vezi să nu te fac din strîmb drept, mîrîi Dumvur, scu- turîndu-şi barba udă şi arătîndu-i pumnul.

— Hei, unde n-ar da Ormag una ca asta ! răspunse Pil, depărtîndu-se în grabă, ca nu cumva zeul mării să-l poată totuşi ajunge. Ştii, adăugă el apoi, fiindcă veni vorba despre Ormag... Tare se miră că dragostea pentru cîntec te-a prins pînă într-atît, încît ai şi uitat să te răzbuni !

Iar, auzindu-i vorbele, sări Dumvur de la locul lui şi izbi cu piciorul în valuri. Nouă corăbii se ciocniră atunci în larg şi şapte sate pieriră-nghiţite de ape.

— Să mă răzbun ? răcni el, dînd frîu mîniei sălbatice care-i ardea pieptul. O, muritor ticălos, n-are Gurz săbii destul de ascuţite şi nu ştie Zubala băuturi îndeajuns de otrăvitoare ca să pieri în chinurile pe care ţi le doreşte Dumvur ! Peştii mei să rupă din carnea ta bucată cu bucată, şi tot n-ai ispăşi aşa cum vreau... Caracatiţele mele să-ţi sfarme oasele, să-ţi sugă sîngele picătură cu picătură, şi-n inima mea încă n-ar fi pace... Toate

lighioanele mele neştiute să te sfîrtece, şi nici atunci nu m-aş potoli...

— Ascultă, Dumvur, îi tăie Pil şuvoiul vorbelor, nu cumva muritorul căruia-i doreşti toate astea e bietul Vam ?

— Bietul ? răcni iarăşi Dumvur. Dacă pavăza mîinii lui Ormag n-ar sta întinsă asupră-i, atunci, ei bine, atunci i-ai putea într-adevăr plînge de milă...

Zeul cel strîmb chicoti frecîndu-şi mîinile micuţe şi, cutezînd să se apropie, susură din nou :

— Ascultă, Dumvur! Calea răzbunării se întinde slobodă-nainte-ţi, căci Ormag şi-a întors faţa de la Vam.

— Nu mă amăgeşti, Pil ? strigă Dumvur, dar primind de la zeul cel strîmb toate încredinţările cu putinţă, adăugă bucuros : Ei, pentru vestea cea bună, Pil, cere-mi ce-ţi doreşte inima !

— Ce pot dori eu, mărunt nart al şotiilor, de la puternicul nart al mării ? spuse spăsit Pil. Dă-mi şi tu, acolo, piatra neagră care-a căzut dăunăzi din mîinile Zubald şi pe care valurile tale-au înghiţit-o.

— Bine, fie precum doreşti, hotărî Dumvur, şi-ndată se şi cufundă în apa sărată, îi aduse darul făgăduit şi se lăsă apoi din nou pe fundul mării, ca să-şi pună în linişte răzbunarea la cale, în vreme ce Pil se întoarse în Nartazuba şi-i dădu seamă lui Ormag despre împlinirea soliei.

Şi nu trecu mult, că într-o bună zi, cum sta Vam întins pe-o stîncă şi se lăsa mîngîiat de soare, Una intră în turla lacrimilor bune, în care locuiau în ziua aceea, pentru că Lua, fetiţa lor (o, aveau acum o fetiţă !) începuse să plîngă. Şi numai ce se depărtă Una, că Vam auzi un glas pe care-l luă drept glasul valurilor ce clipoceau pe lîngă stînci :

— Am fost departe, departe, acolo unde ţărmul se arcuieşte, unde cresc copaci înalţi şi ierburi fragede, spunea glasul. Am văzut turlele din Zinu, slăvita cetate, am văzut tot ce Una n-a văzut nicicînd şi-am plîns de

mila bietei Una... O, dacă ar şti Vam ce bucurie i-ar face, ducînd-o pe ţărmul verde ! La şapte paşi de stînca pe care doarme, o luntre-i ascunsă printre stînci. O luntre verde, printre stîncile roşii... La şapte paşi. Dar Vam nu ştie... O luntre verde, la şapte paşi. O luntre verde...

Glasul unduia nespus de moale, şi lui Vam nici nu-i trecu prin minte că aude vocea lui Dumvur, pe care o ştia aspră şi răguşită. Doar că, atunci cînd voia, zeul mării se pricepea să şoptească şi să încînte asemenea ierburilor de mare, tot aşa cum ştia să urle cu glasuri de fiară... Dar Vam nu-şi mai putu lua gîndul de la ţărmul pe care de atîta vreme nu-l văzuse. I se păru că simte mireasma salcîmilor în floare şi auzi zumzetul gros al bondarilor cu trupul vîrstat în negru şi portocaliu.

Fără să ştie cînd, sări de pe stîncă şi făcu şapte paşi. Luntrea cea verde-l aştepta, ascunsă între stîncile roşii...

— La noapte, îşi spuse Vam.

Şi-nchipuindu-şi încîntarea ce-avea să se zugrăvească a doua zi pe chipul Unei, se plecă adînc înaintea valurilor şi le mulţumi pentru fericirea făgăduită, le mulţumi pentru ziua ce-i aştepta.

Iar ziua se scurse încet, chinuitor de încet pentru nerăbdarea inimii lui. Ca niciodată, Una găsea întruna ceva de făcut şi seara i se părea atît de frumoasă, că nu se-ndura să se culce.

— O, Vam, parcă niciodată stelele n-au jucat astfel pe valuri, spuse ea. Parcă niciodată nu te-am iubit atît şi parcă niciodată n-am să mai stau alături de tine, ca acum...

— Culcă-te, Una, răspunse Vam. Ne aşteaptă seri încă şi mai frumoase...

Tăcută, Una privi lung în ochii lui, clătinînd din cap :

— Dragul meu Vam, şopti ea, primesc tot ce-mi vine prin tine şi n-am să te învinuiesc pentru nimic. Să nu uiţi asta şi... să intrăm în casă, spuse fără veste, cu glasul schimbat. Cît de frig s-a făcut dintr-o dată !

Şi Una culcă fetiţa şi-apoi, îndată, adormi şi ea. Atunci Zubala suflă din înaltul cerului peste feţele lor, căci aşa o rugase din vreme Dumvur, iar Una şi Lua se cufundară într-un somn vrăjit, adînc ca marea. Şi Vam o luă pe Lua în braţe şi o duse binişor de-o aşeză în luntrea cea verde, după care o purtă la fel pe Una, mulţumit că doarme greu şi nu simte nimic.

— Cum se vor bucura în zori, îşi spunea mai apoi, trăgînd la vîsle, cum se vor bucura, văzînd ţărmul verde, şi cum mă voi bucura de bucuria lor !

Şi împlînta cu fereală vîslele în apele mării, silindu-se să nu facă zgomot, şi privea cu dragoste chipurile adormite, prinse hoţeşte de Zubala în vraja unui somn adînc ca marea...

Iar, în zori, luntrea se înfipse fîşîind în nisipul umed de pe ţărm.

— Trezeşte-te, somnoroaso ! rîse Vam, mîngîind fruntea albă a Unei. Dar rîsul îi îngheţă pe buze. Fruntea albă a Unei era rece, rece ca pietrele netezite de valuri. Una ! strigă Vam, cuprinzînd-o în braţe. Una, trezeşte-te ! Unde-ai plecat, Una ?

— N-a plecat ea, spuse atunci Dumvur, ivindu-se din mare. Tu, cu mîna ta, ai împins-o pe marea poartă neagră de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors...

— Eu ? strigă Vam, privind cu ochi rătăciţi către zeul mării. Eu, care mi-aş fi dat viaţa pentru Una ?

— Precum văd, acum ai izbutit să-i dai doar moartea, spuse zeul şi, stăpînindu-şi anevoie bucuria, mai întrebă cu nevinovăţie : Oare nu ştiai că Unei nu-i era îngăduit să iasă din ostrov ?

Buzele lui Vam albiră şi prinseră a tremura. Cuprinzînd-o pe Una încercă s-o încălzească la flacăra vie a dragostei lui, încercă să-i strecoare printre buze suflarea vieţii.

— Ci plîngi odată, muritor de nimic, tună atunci glasul sălbatic al lui Dumvur, plîngi odată, să-mi sărez

inima cu lacrimile tale, că prea de ajuns mi-a fript-o bucuria voastră !

Şi-n braţe cu trupul neînsufleţit al Unei, Vam îi răspunse astfel lui Dumvur :

— Tu vorbeşti de inimă, nart cu pielea verde ca pielea de broască ?... Întoarce-te-n palatele tale de apă, Dumvur, şi nu pîngări cu ochii-ţi sterpi durerea omenească...

Iar, luînd-o din luntre şi pe Lua, care se deşteptase, Vam îşi întoarse faţa de la Dumvur şi porni încet, purtînd în braţe moartea şi viaţa, porni cu inima frîntă, în vreme ce zeul răcnea ca scos din minţi :

— Ci plîngi odată, n-auzi ? Plîngi, muritor blestemat... Plîngi !

Dar Vam nu auzea şi nu vedea nimic. În braţe cu cele două poveri merse, merse afundîndu-se în codrii bătrîni şi, doar cînd Lua începu să plîngă, se opri.

— E drept, tu poţi plînge, spuse el, privind feţişoara Luei.

Încet,cu băgare de seamă, aşeză pe un pat de frunze trupul Unei, după care îşi sfişie veşmîntul şi, croind două fîşii de pînză, o legă la ochi pe Lua, acoperindu-şi apoi şi sieşi vederea.

— Regină a fetelor-păsări, strigă Vam, lasă-ţi cetatea de cuiburi adăpostită-n vîrf de ramuri şi răspunde chemării mele, Arata !

De şapte ori strigă Vam şi, iată, auzind bătăi de aripi, înţelese că regina fetelor-păsări sosise.

— Pentru ce m-ai chemat, Vam ? răsună glasul cîntător al Aratei, dar glasul i se frînse îndată, şi Vam nu fu nevoit să-i mai răspundă. Copila mea ! gemu Arata, văzînd pe patul de ierburi trupul înţepenit al Unei.

Şi plînse Arata, privind pleoapele pecetluite de neagra pecete a necruţătoarei Mastara, plînse şi citi pe fruntea rece toate cîte se înlănţuiseră în cer şi pe pămînt, ca să-i piardă copila. Căci, dacă nu putea citi în tainele viitorului, Arata avea darul de a desluşi tot ce

căzuse în trecut.

— Eu, eu am împins-o pe poarta ce duce la Mastara, se ridică atunci glasul lui Vam. Mi-era mai dragă decît lumina ochilor, şi eu am ajutat-o pe Mastara să-i închidă ochii şi să-i pecetluiască pentru totdeauna pleoapele cu neagra-i pecete...

Dar Arata desluşise adevărul.

— Ormag ! şopti ea de aceea. Cumplită joacă ţi-ai făcut cu Una, Ormag...

— Ormag ? tresări Vam, ghicindu-i şoapta mai degrabă decît o auzise.

— Nu eşti cu nimic vinovat, fiule, rosti cu durere Arata.

Şi, cu glas stins, îi povesti atunci naşterea Unei şi ura lui Ormag, jocul pe care stăpînul narţilor nemuritori îl începuse cu Vam, îi povesti tot, tot ce citise pe fruntea rece a Unei; iar, ascultînd-o, durerea din inima lui Vam se împleti cu o aprigă mînie.

— O, narţi cu inimi sterpe, strigă el, atunci cînd glasul Aratei se frînse, jur să n-am pace, nici odihnă pînă nu vă voi cere socoteală !

— Ce spui ? Taci ! se înspăimîntă Arata. Teme-te de braţul lui Ormag...

— Sînt om şi muritor, o ştiu prea bine, strigă Vam, fără a-i da ascultare, dar jur că pereţii de ceaţă ai Nartazubei se vor destrăma prin mîna mea şi jur că narţii se vor căi amarnic !

— Taci, rogu-te ! Taci, spuse iarăşi Arata, ridicîndu-şi cu teamă privirile spre cer.

— Să tac ? Ascultă, Ormag, strigă şi mai tare Vam, din clipa aceasta începe răfuiala, auzi ?

Un tunet asurzitor bubui peste coroanele copacilor şi glasul lui Ormag se înălţă, hohotind batjocoritor :

— Aud prea bine, şoarece Vam ! Drept zicea Pil că ai fost parcă anume făcut să ajungi jucăria lui Ormag... Nu te lăsa, şoricelule ! Luptă pînă în cea din urmă clipă, pe care mă voi îndura să ţi-o aleg. Cu cît vei lupta mai

aprig, cu-atît voi petrece mai plăcut !

— Pe dragostea mea ucisă, Ormag, şi pe nădejdea mea vie, jur : va veni o zi cînd te vei căi, dar va fi prea tîrziu, spuse Vam. Pe viaţă şi pe moarte, stăpîn al narţilor nemuritori !

— Pe viaţă şi pe moarte, şoricelule ! mai rîse Ormag, şi hohotele lui răsunară multă vreme pe deasupra codrilor, răscolind frunzarele ca o sălbatică vijelie.

Vietăţile codrului se pitiră în tainicele lor ascunzişuri, simţind cum le împrejmuie spaima, care e numele lui Ormag, apele se zbătură între maluri, iar acolo, în largul Mării cele Mari, Dumvur răcni, vădindu-şi bucuria. Dar Vam nu părea să vadă şi să audă nimic.

— Mamă Arata, spuse, incredinţînd-o pe Lua reginei fetelor-păsări, primeşte rogu-te acest vlăstar al durerii, căci pe drumul ce

m-aşteaptă nu-i loc pentru lacrimile unei copile. În amintirea Unei, primeşte-o, mamă, din mîinile mele, pe Lua !

Şi-o primi Arata pe Lua cea legată la ochi şi, cu lacrimi amare, se despărţi de Vam. Iar, smulgîndu-şi pînza ce-i acoperea privirea, săpă Vam o groapă adîncă şi, adunînd lespezi de piatră, întocmi o criptă în care aşeză pe pat de ramuri trupul neînsufleţit al Unei. Dar

nu presără peste el pulberea galbenă a celor supuşi Mastarei.

— Nu crede, iubita mea Una, că din lipsă de dragoste nu-ţi cinstesc trupul cu pulberea galbenă a Mastarei, spuse atunci Vam, dar cei însemnaţi cu pulberea uitării nu se mai pot întoarce pe pămînt şi tu, iubita mea, te vei întoarce[10].

Iar, grăind astfel, acoperi cripta cu o lespede mare, nu înainte de a rupe din ea o bucată de piatră netedă. O şlefui cu grijă şi, săpînd în piatră cuvintele *„Aspapur Ormag ruc u Vam”*[11], găuri piatra ; şi, trecînd un curmei prin gaură, îşi legă piatra de gît. Şi piatra cea netedă, ruptă din lespedea sub care dormea Una, se încălzi lîngă inima lui. Pe drumurile lungi, deschise înaintea lui Vam, piatra avea să-i bată pieptul, în somn piatra avea să-i apese inima.

— Oh, cum te vei căi, Ormag ! mai spuse Vam, cu mîna pe piatra cea netedă.

Şi, fără a zăbovi, aruncînd o ultimă privire spre cripta Unei, porni hotărît cu paşi mari, în vreme ce tunetele rîsului lui Ormag mai bubuiau deasupra frunţii lui, ciocnindu-se şi neaflînd astîmpăr.

---

[10] Săpăturile arheologice au scos de mult la lumină unele schelete acoperite de o substanţă colorată (ocru, roşu sau galben). S-a presupus că acest colorant, presărat peste cadavru şi fixat pe oase, după descompunere, avea un rost magic şi s-a formulat ipoteza că ocrul roşu avea menirea de a conserva simbolic sîngele mortului. Nu se cunoştea însă semnificaţia ocrului galben, singurul — de altfel — pe care Vamiţii îl foloseau. Legendele lor lămuresc sensul ritului.

[11] „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam“.

Calea lacrimilor

> **Tăcute-s căile pămîntului, potecile-ncurcate şi drumurile netezi, tăcute şi-nţelepte... Cine mai bine decît ele-i cunoaşte pe oameni ?**
>
> **Căile fără capăt i-au văzut încrezători şi deznădăjduiţi, veseli şi trişti, cîntînd şi lăcrămînd, căci viaţa oamenilor se scurge între cel dintîi şi cel din urmă drum.**
>
> **Sînt drumuri ale vieţii şi drumuri ale Mastarei, sînt drumuri ale luptei, pîndite de Ormag, dar toate tac. Şi lungă-i calea lacrimilor, o, Vam, şi dincolo de ea aşteaptă altă cale...**

Iar, între pereţii de ceaţă ai Nartazubei, bucuroşi de bucuria lui Ormag, narţii nemuritori se întorceau care mai de care, lin- guşindu-l pe zeul cel strîmb al şotiilor pentru iscusinţa cu care ştiuse să veselească inima posomorîtului călăreţ al norilor negri. Frecîndu-şi palmele micuţe, Pil se umfla în pene şi, clătinîndu-şi fruntea sub care ochii înguşti zvîrleau luciri viclene, şoptea în dreapta şi în stînga :

— Şi să vedeţi mai încolo ! Oho, şoricelul meu e pus pe fapte mari...

— Pil, blestematule, răcni Gurz, hohotind atît de aprig, că lanţurile de aramă cu care era încins zăngăniră, nu ştiu ce răs- plată-ţi pregăteşte Ormag, dar eu îţi dăruiesc primele inimi fierbinţi pe care oamenii mi le vor jertfi în luptă. Fie să-ţi înzdrăvenească trupul pirpiriu, o, Pil, ca să te văd o dată bărbat în toată puterea cuvîntului !
Aşa hohoteau zeii între pereţii Nartazubei, strînşi în jurul scaunului de pîclă al lui Ormag, cînd ceaţa tremură în dreptul porţii cele mari şi Mastara se ivi în prag. Ca retezate se stinseră hohotele de rîs, căci pînă şi narţii nemuritori simt un fior la vederea stăpînei lumii din adînc. Iar Mastara păşi încet peste podelele de ceaţă ale Nartazubei, păşi dreaptă şi întunecată şi nu se opri decît înaintea jilţului lui Ormag.

Neasemuit de frumoasă era faţa Mastarei şi mult mai albă decît spuma valurilor răscolite de Dumvur ! Vălurile negre-i înfăşurau trupul subţire, strîns la mijloc

cu o cingătoare de argint, de care spînzura pecetea neagră cu care Mastara pecetluieşte pleoapele celor căzuţi sub necruţătoarea-i putere. Acoperindu-i urechile, strălucea argintul capacelor tăcerii, capacele pe care Ormag le prinsese cu mîna lui, astupînd auzul Mastarei, pentru ca nici o rugă şi nici un vaiet să n-o tulbure, îmblînzindu-i inima.

Neasemuit de frumoasă era faţa Mastarei, dar mînia o făcea şi mai frumoasă, iar cu mînie vorbi zeiţa cînd deschise gura, strigînd :

— O, părinte al meu, Ormag, cu ce ţi-am greşit de îngădui muritorilor să-şi bată joc de mine ?... Au, turta pămîntului a sărit de pe talgeru-i de piatră[12] şi s-a cocoţat peste acoperişul de ceţuri al Nartazubei ? Oare, voia ta a poruncit apelor să curgă spre izvoare şi focului să zămislească buturugi ? Oare, munţii au ajuns văgăuni şi luncile piscuri ?... Primeşte atunci pecetea neagră a pleoapelor şi dă-o fiicelor zănatice ale Zubalei, să se joace, pecetluind scoarţa copacilor cu ea !

Aşa, într-o revărsare mînioasă grăi Mastara, smulgîndu-şi de la cingătoare neagra pecete, pe care o zvîrli la picioarele lui Ormag. Şi narţii şi nartele încremeniră, oprindu-şi suflarea, şi pînă şi Ormag tresări pe jilţul lui de pîclă.

— Ce fel de vorbe cutezi să rosteşti, fiica mea ? întrebă stăpînul narţilor nemuritori, iar glasul lui, singurul pe care ea îl desluşea, pătrunse prin capacele tăcerii, izbind auzul adormit al Mastarei. Ridică-ţi pecetea şi prinde-o la cingătoare şi nu stîrni mînia-n pieptul meu !

— Dar de mînia mea cine se îngrijeşte ? îl înfruntă zeiţa. Oare, nu de la tine-am dobîndit puterea de-a opri viaţa-n loc — şi cine se cuvine să-l pedepsească pe cel ce-mi calcă legea ?

---

[12] Aluzie la credinţa Vamiţilor — despre care se va mai vorbi — că pămîntul e o turtă uriaşă, aflată pe unul dintre talgerele cumpenei lumii. Pe celălalt talger se afla cerul.

— Grăieşte lămurit, porunci Ormag şi, iată, pe marea secure de os a puterii, jur să-ţi fac dreptate împotriva oricui !

Iar, auzind jurămîntul lui Ormag, se plecă Mastara şi, culegînd pecetea cea neagră, şi-o prinse la cingătoare ; după care vorbi, cu mai puţină pornire :

— Află deci, părinte al meu, că un muritor s-a hotărît să ne înfrunte. După cum ai poruncit, mi-am apăsat pecetea peste pleoapele femeii lui, şi el a coborît-o în pămînt, dar nu i-a presărat peste trup pulberea galbenă a uitării, aşa că femeia nu poate trece prin pînzele de foc negru ce-mprejmuie împărăţia Mastazubei.

— Cum o cheamă ? întrebă Ormag, încruntîndu-şi sprîncenele.

— Una, femeia lui Vam, spuse Mastara.

Atunci, auzindu-i vorbele, se puse Ormag pe rîs, în vreme ce nartele şi narţii, venindu-şi în fire, chicoteau în fel şi chip, în marea încăpere a Nartazubei.

— Cu adevărat, straşnic şoarece mi-ai ales, Pil, zise Ormag printre hohote, căci, iată, a izbutit să se certe pînă şi cu Mastara ! Fii însă fără grijă, fiica mea, se întoarse el apoi către întunecata zeiţă, în privirile căreia mînia se aprinsese din nou, deoarece nu pricepea tîlcul veseliei lui Ormag, fii fără grijă. La vremea sorocită Una va intra în Mastazuba şi Vam îşi va primi pedeapsa. Eşti mulţumită ?

— Cuvîntul tău e în inima mea, spuse Mastara şi, fără altă vorbă, se răsuci pe călcîie, îndreptîndu-se către marea poartă de ceaţă pe care intrase, pentru a se întoarce apoi în întunecata-i împărăţie din adînc.

...Iar Vam străbătea în vremea aceea codri... Piatra cea netedă îi bătea pieptul şi-l îndemna la drum, aşa cum călcîiul călăreţului îndeamnă armăsarul istovit. Şi era larmă în inima lui Vam, de parcă Gurz ar fi ridicat în ea mulţime de războinici ce se luptau, răcnind şi izbindu-şi scuturile.

Aşa, istovit de drumul cel lung şi de durerea şi larma

pe care o purta în el, mergea Vam. Şi Saian, leul de aur al cerului, intră în umbra peşterii lui din Mastazuba, şi Zubala îşi întinse mantaua întunecată pe boltă, scoţîndu-şi capul dintre pernele norilor. Îndată pămîntul fu învăluit în albăstreala nopţii şi fire de beteală poleiră trunchiurile copacilor. Nimic nu mai păstra acum limpezimea zilei, totul fiind părere şi umbră şovăitoare.

Atunci Una se ivi înaintea lui Vam şi, întinzîndu-şi braţele, vorbi rugător, cu glas scăzut :

— O, Vam, iubitul meu din ostrov, pentru ce durerea şi larma din inima ta ? Iată, Una se află lîngă tine...

Şi Vam se minună, deschizîndu-şi ochii atît de mult, că Una se văzu în ei, şi el se clătină sub povara bucuriei, şi parcă Vihta ţîşni printre buzele lui, cînd strigă :

— Una, eşti tu, tu ? Braţele tale slabe au izbutit să ridice lespedea grea ? Picioarele tale gingaşe te-au putut duce pe urmele mele ?

Dar, trist şi mustrător, îi ajunse la urechi răspunsul Unei :

— Vai, n-ai presărat pulberea galbenă a uitării peste trupul meu, şi cumplit mă chinuiesc înaintea pînzelor focului negru ce împrejmuie împărăţia Mastarei. Oare, n-ai ştiut, iubitul meu, că, odată ce pleoapele mi-au fost pecetluite cu neagra pecete, nu mă mai pot întoarce pe pămînt, şi plătesc fără folos preţul greu al chinului ?... Dacă focul negru al Mastarei mă arde — şi, o, cum mă arde ! — ţie ce-ţi pasă ! Bucură-te şi alungă durerea din inima ta, căci, precum ai dorit, Una se află lîngă tine...

— Nu la mine m-am gîndit, ci la tinereţea ta, spuse buimăcit Vam. Oare, de bunăvoie te-ai îndreptat spre neagra Mastazuba şi de bunăvoie ai plecat, fără a-ţi lua măcar rămas bun de la Lua ?

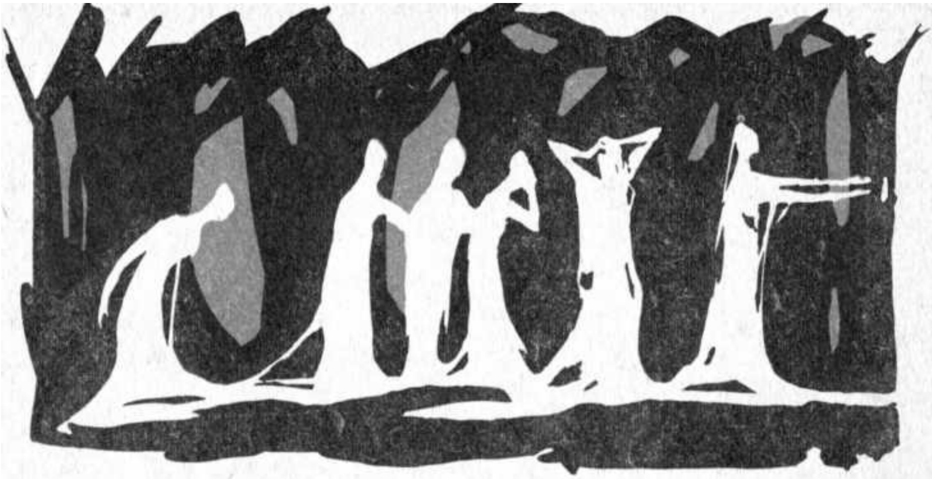
— Sîntem în mîna narţilor ca lutul în mîna olarului[13], şopti Una. Oare iepurele poate să zboare, şi piatra să călătorească ?

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam ! strigă

---

[13] Locuţiune proverbială. Va reveni in textul legendelor.

înverşunat bărbatul cu inima arsă, apucînd în palmă piatra netedă, pe care şi-o

prinse de gît. Iepurele zboară în ghearele vulturului, şi piatra călătoreşte în şuvoiul apelor repezi.

Iar, grăind astfel. Vam încercă s-o prindă de braţ pe Una, pentru ca, strîngînd-o la piept, să-i împrumute ceva din puterea lui. Dar mîna-i întinsă nu întîlni nimic, făptură Unei se topi fără veste, şi Vam înţelese că nu pe Una o văzuse, ci o nălucire de umbră şi lumină, una dintre zănaticele fiice ale Zubalei.

— Narţi, narţi cu inimi sterpe, gemu el, crud vă jucaţi cu Vam !

Şi nu merse mult mai departe cînd, iată, Una i se ivi din nou înainte. Şi, dacă întoarse capul, Una îl privi cu mustrare, dacă privi spre stînga o văzu întristată, dacă se uită la dreapta o zări ameninţătoare, şi curînd pădurea fu plină de chipurile Unei. Erau zeci şi sute şi mii, şi toate cu înfăţişări deosebite şi, cu toate că Vam ştia acum că Una lui nu se afla printre ele, căci toate erau doar fiicele zănatice ale Zubalei, inima-i plînse de parcă securi ascuţite ar fi tocat-o mărunt.

— Pleacă-te-n faţa Mastarei şi-nduplec-o, se rugau miile de mii de buze ale Unei. Întoarce-te şi presară pulberea uitării peste trupul pe care zici că l-ai iubit, o, Vam ! îndură-te de Una ta şi curmă-i chinul şi-ngăduie-i să se-odihnească-n pacea peşterilor răcoroasei Mastazuba !

— Pieriţi, amăgiri ! gemea Vam. Porneşte odată pe drumul tău ceresc, Saian, şi-alungă-le cu flăcările tale pe fiicele Zubalei !

Atunci se iviră în poiana codrului toate locuinţele din Cetatea Roşie, pe care Vam şi Una le însufleţiseră cîndva, astfel că-n poiană se-nfiripară bordeiul celui dintîi cuvînt de dragoste, coliba întîiului sărut, casa jurămîntului, foişorul îmbrăţişării, turla lacrimilor bune, palatul iubirii fără margini şi castelul celor mai frumoase aduceri aminte. La fereastra fiecărei locuinţe stătea Una, întinzîndu-şi braţele într-o rugă mută, şi amintirile năpădiră inima lui Vam, răscolind-o, aşa cum tăişul plugului răscoleşte ţarina moale.

— Ştiu că sînteţi minciuni, striga el, bătîndu-şi pieptul cu pumnii. Atunci simţi piatra ce-i atîrna de gît şi,

cuprinzînd-o în palmă, răcni deznădăjduit : Da, da, puternicul Ormag e duşmanul lui Vam !

Îndată pieriră toate locuinţele din Cetatea Roşie, şi Gorc, cocoşul ceresc, făcînd să răsune trîmbiţa de-argint a zorilor, Saian, leul de aur, se ivi pe boltă. Şi fiicele Zubalei simţiră cum li se destramă făpturile înşelătoare, căci puterea le dăinuie numai sub ocrotirea mantalei întunecate a zeiţei şi sub privegherea lunii — faţa ei amăgitoare... Dar dorul după Una se zbătea în inima lui Vam şi, dacă-nchidea pleoapele, o vedea încă întinzînd către el braţe rugătoare, aşa cum i-o înfăţişaseră zănaticele fiice ale Zubalei.

— Oare, nu se chinuieşte, într-adevăr, înaintea pînzelor focului negru ? se întrebă el, muncit de îndoieli. Şi bine am făcut, încercînd să calc în picioare legile puternicei Mastara ?

Piatra cea netedă îi rodea pieptul, de parcă vorbele pe care le săpase în piatră i-ar fi trecut pe piele, arzînd-o cu slove de jăratec. Iar, nemaiputînd îndura arsura, apucă piatra în mînă, o privi şi citi fără voie cu glas tare : „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam“.

Îndată cuvintele se-adunară, strigînd aprig sub ţeasta lui şi strigătul răsună din ce în ce mai tare, bubuind ca şi cum munţi înalţi s-ar fi năruit, vestind că puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, ca şi cum pămîntul ar fi sărit în aer, sub puterea unor crîncene vrăji şi fiecare fărîmă de lut ar fi răcnit că puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, ca şi cum mări neştiute ar fi spulberat zăgazurile lumii şi şi-ar fi repezit talazurile peste cîmpii, mugind că puternicul Ormag e duşmanul lui Vam... Iar larma aceasta bubuia atît de năprasnic, că el închise ochii şi-şi cuprinse capul cu palmele, încercînd să astîmpere vuietul ce părea de nedomolit. Ca o salcie în bătaia vîntului se clătină, simţind cum îl sfîşie o durere ascuţită şi, deodată, o linişte adîncă îl copleşi cu o atît de deplină şi nepămîntească fericire, încît gemu uşor şi deschise ochii.

Se afla în aceeaşi poiană, dar parcă era alta. Aceeaşi era iarba, aceiaşi copacii, dar din iarba moale se-nălţa o pace niciodată simţită, dar copacii-şi legănau crengile într-o linişte nebănuită. O lumină dulce scălda poiana, şi Vam nu ştiu dacă lumina era roşcată, sau aurie. Asemenea lumină, oricum, nu se mai pomenise decît în vechile poveşti despre strălucitoarea coajă a mărului de aur *maun*[14]. Acum, strălucirea aurului roşu lumina pămîntul, de parcă lumea întreagă se schimbase-n uriaşa coajă a unui nemăsurat de mare măr *maun*.

— Mărire ţie, Saian de aur ! strigă Vam, într-o nestăpînită ţîşnire de bucurie.

Şi-şi ridică privirile spre boltă, dar uimirea-l înfioră nespus cînd văzu că cerul era gol, scăpărînd auriu şi roşcat. Şi încă nu înţelese bine că lumina neştiută nu izvora din trupul de aur al leului Saian, şi un cîntec fără cuvinte se ridică, mîngîindu-i fiinţa, de parcă văluri moi, nevăzute şi neînchipuit de gingaşe, i-ar fi fluturat peste faţă. Şi, cu acelaşi fior de uimire, pricepu că frunzele copacilor cîntă singure, ca nişte strune.

Cîntecul se înălţa şi se pierdea în şoapte abia ghicite, dar nu era un cîntec adormitor. Ca niciodată, Vam cel cu inima arsă se simţi întreg, puternic şi îndrăzneţ. I se păru că nu se află în lume ispravă pe care să n-o poată duce pînă la capăt, i se păru că ar fi în stare să salte pămîntul pe palme şi să se avînte, străbătînd întinderile pustii ale cerului, scăpărător de auriu şi de rumen, sus, sus, pînă la cea din urmă depărtare a lumii.

— Un muritor, aici ?

Glasul care răsunase fără veste nu aducea cu nici un glas auzit cîndva. Vam nu-şi putu spune ce era atît de deosebit în glasul acela, dar ştiu că nici un muritor nu poate grăi astfel.

Liniştit, se întoarse şi privi. Văzu un bărbat cu plete şi barbă căruntă, o făptură omenească mult mai înaltă decît oamenii pămîntului. O măreţie liniştită se

[14] Varietate neidentificată.

desprindea din toată fiinţa bărbatului încins peste coapse cu ceva semănînd cu-o ţesătură şi o blană totodată, iar Vam nu trebui să privească de două ori pentru a şti că era o bucată de *slam* şi că nimeni, în nici una dintre cetăţile pămîntului, nu s-ar fi priceput să ţeasă asemenea veşmînt şi nici să-l vopsească în culoarea roş-aurie, ce părea smulsă din strălucirea fără seamăn a cerului.

— Unde mă aflu ? întrebă Vam, dar bărbatul zîmbi şi nu răspunse, ca şi cum i s-ar fi părut copilăros din cale-afară, sau peste măsură de greu să-i răspundă.

Îl privea doar, cu atîta putere-n luminile aurii ale ochilor, încît Vam înţelese : omul acela, dacă era om, citea în inima lui. Şi, cînd vorbi din nou cu glasul lui ciudat, bărbatul îi arătă că nu se înşelase.

— Încă nimeni, Vam, n-a izbutit să se desprindă din lumea lui Ormag, şi nimeni pînă la tine n-a găsit drumul către noi, căci drumul acesta nu-i drum de apă, nici de pămînt, nici de văzduh, şi nici de piatră...

Bărbatul cu plete şi barbă căruntă se apropie de omul cu inima arsă şi Vam văzu că mai mult pluteşte decît umblă.

— Toate-s altminteri aici, şopti el.

— Toate, încuviinţă liniştit celălalt, căci aşa arăta lumea înaintea venirii lui Ormag. Oare-ai băgat de seamă, Vam, că nimic nu te-a înspăimîntat aici, deşi-s toate altminteri decît te-ai obişnuit să le ştii?

— Adevărat, spuse Vam, iar bărbatul cu ochii aurii urmă să grăiască :

— Aşa a fost pămîntul vremi multe, dar de undeva, din fundul cel mai întunecat al lumii, de acolo unde gîndul nostru n-a ajuns încă, s-a ivit Ormag. Şi totul s-a schimbat, căci Ormag e numele spaimei... Nimeni nu ştie cine l-a chemat printre noi. A bătut însă cîndva o inimă ticăloasă pe acest pămînt, o inimă ascunsă într-un piept ce părea ca al nostru. Inima aceea a şovăit, o, Vam, şi din şovăiala ei s-a întrupat Ormag. Ceva pîndea,

pesemne, pe fundul lumii noastre şi nespus s-a bucurat cînd i s-a dat prilejul să pătrundă-ncoace. Atunci s-a ivit pe pămînt spaima, numele lui Ormag. Eram nemuritori, Vam, dar Ormag ne-a şubrezit trupurile şi i-a dat Mastarei puterea de-a ne apăsa neagra-i pecete peste pleoape, tîrîndu-ne în întunecata Mastazuba. Aprindeam focul pentru a ne făuri scule şi podoabe, dar Ormag ne-a silit să-l aprindem pentru a-i aduce jertfe, iar din fumul jertfelnicelor s-au alcătuit pereţii de ceaţă ai Nartazubei...

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, spuse omul cu inima arsă. O, înţeleptule din alte vremi, i-am simţit duşmănia, aşa cum simt arsura focului şi răceala zăpezii !

— Deznădejdea şi ura dreaptă au dat putere răzvrătirii tale împotriva lui, şi de aceea te-ai putut, pentru cîteva clipe, desprinde din lumea lui Ormag, pentru a intra cu gîndul în lumea noastră, care a pierit de mult. Dar ţine minte, Vam, că Ormag nu-i numai duşmanul tău, ci duşmanul tuturor oamenilor... Şi acum, degrabă, spune-mi cu ce te pot ajuta. Clipele cît vei mai rămîne în lumea noastră sînt numărate şi văd de pe acum că osteneşti...

— Una... Mastara... şopti anevoie Vam.

Se simţea vlăguit, ca şi cum armăsarul gîndului pe care călărise fără să ştie s-ar fi împleticit şi l-ar fi prins sub el, iar un început de durere surdă îi strîngea tîmplele într-un cerc de-aramă. Împiedicîndu-se-n cuvinte, şovăind, îşi povesti durerea, şi bărbatul cu ochi aurii n-ar fi înţeles, desigur, mare lucru, dacă puterea privirilor nu l-ar fi ajutat să ghicească tot ce Vam nu mai izbutea să spună.

— Mastara n-are să te-audă, dacă n-ai să-i poţi grăi prin capacele tăcerii, glăsui bărbatul cu barba şi pletele cărunte. Ormag i-a astupat cu ele auzul şi, numai ieşind de sub legea lui Ormag şi punîndu-te sub scutul unei puteri neasemuit mai mari, vei putea străbate argintul

capacelor tăcerii. Tu ai un asemenea scut, o, Vam, şi dacă vei…

Dar Vam nu izbuti să audă mai mult, căci o durere ascuţită îl sfîşie din nou, şi el se clătină iarăşi, ca o salcie în bătaia vîntului, şi închise ochii. Iar dacă-i deschise peste o clipă, văzu că se află tot în poiana înţeleptului din alte vremi, dar poiana era şi nu mai era aceeaşi.

Lumina roşiatic-aurie pierise şi pe cer strălucea Saian, leul de aur. Liniştea nebănuită pe care o răspîndeau copacii se mistuise o dată cu pacea înălţată din iarbă şi Vam simţi pe inimă greutatea pietrii spartă din lespedea sub care odihnea Una. Cercul de-aramă îi strîngea tîmplele. Şi-o oboseală amară îl doborî în iarbă, în vreme ce cuvintele din urmă ale bărbatului cu ochi aurii răsunară în el ca un dangăt de clopot: „Tu ai un asemenea scut, o, Vam, şi dacă vei…“

— Dar cine mă va ajuta s-ajung la întunecata Mastara, îşi spuse Vam, şi care-i scutul puterii neasemuit mai mare decît puterea stăpînului narţilor nemuritori ?

Aşa, istovit ca după o crîncenă bătălie, zăcea acum Vam pe iarba din poiană şi, urmărind cu ochii întredeschişi soarele, capul de aur al leului Saian, îşi aminti că şi acela suferise din pricina lui Ormag, îşi aminti trista poveste a celui ce luminează cerul şi pămîntul. Întins în iarbă, îşi aminti

Povestea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara

Pe vremea aceea, Ormag, stăpînul narţilor nemuritori, căzuse în năvodul farmecelor Zubalei, iar zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, îi născuse, rînd pe rînd, sumedenie de fiice. Pentru cea mai mare, Mastara,

dobîndise domnia întunecatei Mastazuba, dar pentru celelalte, Ormag, care-şi dorise un urmaş, se arătase neînchipuit de zgîrcit: vitregitelor fiice ale Zubalei nu le rămase decît să colinde zănatice pămîntul, înşelînd muritorii, sub acoperirea întunecatei mantale a celei ce le dăduse viaţă.

Dar, stăpînă pe inima lui Ormag, Zubala domnea nestingherită, căci ziua încă nu se despărţise de noapte şi-o veşnică beznă scălda turta pămîntului. Iar Ormag îi dăruise Zubalei un palat în care numai ea şi fiicele ei puteau intra şi o turmă de capre care năşteau iezi de aur şi purtau în ţîţe lapte de aur. Cu stropi din laptele de aur îşi împodobea zeiţa mantaua, şi stropilor acestora le spunem noi, muritorii, stele. Cu bucate pregătite din carnea iezilor de aur se hrănea zeiţa, căci atunci cînd i se plînsese într-un rînd că foamea nu-i îngăduie să aştepte jertfele muritorilor, Ormag zîmbise îngăduitor, dăruindu-i turma caprelor cu lapte de aur.

— Fie dar, spusese stăpînul narţilor nemuritori, îmbucă ori de cîte ori ţi-e foame, nesătulă Zubala ! Oamenii, în schimb, nu-ţi vor mai aduce jertfe, aşa cum aduc tuturor narţilor adunaţi în ceţoasa Nartazuba[15].

Nestingherită, deci, domnea Zubala şi mantaua-i întunecată ţinea pămîntul într-o veşnică beznă, căci toate cele ce urmează s-au petrecut de mult, pe cînd caprele regelui din Zinu, care păşteau verzile întinderi ale muntelui Cuta, se aflau în seama păstorului Ta. Şi nimic deosebit nu s-ar fi-ntîmplat, de bună seamă, dacă una dintre capre n-ar fi născut, într-un rînd, un ied de aur.

Cînd dădu cu ochii de iedul de aur, Ta rămase încremenit.

— Ce mai stai, dragul meu Ta ? îi spuse atunci Glana, soţia lui. Nu te îndoi că stăpînul nostru, regele din Zinu, se va mînia nespus, aflînd din altă gură de naşterea

---

[15] Săpăturile arheologice confirmă faptul că Zubalei nu i se aduceau jertfe.

iedului de aur. Oare, nu se cuvine ca tu, cel dintîi, să-i vesteşti o asemenea minune ?

— Înţelept grăieşti, Glana, răspunse Ta. Am să-i spun regelui cele ce s-au petrecut, ba, mai mult, am să-i înfăţişez şi iedul de aur.

Şi scoase el atunci o pînză de preţ, pe care Glana o primise în dar la nuntă, şi-nfăşurînd în pînza cea scumpă iedul de aur, îl luă în braţe şi coborî potecile muntelui Cuta. Şi, ajuns la Zinu, slăvită cetate împrejmuită cu ziduri groase, ceru să-i fie îngăduit să-nfăţişeze regelui o minune nemaivăzută.

— Aşteaptă, păstorule, spuse însă straja, căci regele-i plecat la vînătoare.

Şi-aşteptă Ta, păstorul, înaintea porţii palatului, aşteptă pînă ce, într-un tîrziu, regele se ivi în carul său împodobit, înaintea căruia alergau slujbaşi de seamă şi-n urma căruia tropăiau slujbaşi de rînd.

— Zile fericite regelui, spuse Ta, păstorul. Iată, o minune m-a îndemnat să părăsesc turma caprelor, căci un ied de aur i s-a născut regelui, stăpînul nostru.

Şi, grăind aşa, Ta înfăţişă regelui iedul de aur, în vreme ce slujbaşii se minunau nespus, şuşotind între ei.

— Adevărat, e de aur, spuse regele, dacă cercetă vietatea micuţă. Slavă marelui Ormag !

— Cinste şi slavă ! strigară şi slujbaşii, iar o dată cu ei strigă şi Ta, păstorul.

— Vînătoarea noastră se încheie-n chip strălucit, slujbaşi, urmă regele, căci la masa de azi voi cina din iedul de aur !

— Cuvîntul tău e în inimile noastre, spuseră slujbaşii, iar unul dintre ei luă iedul de aur din braţele lui Ta şi-l duse la cuhnie, poruncind bucătarului să-şi arate întreaga îndemînare, căci regele dorea să cineze.

Şi regele cină din carnea iedului de aur, care se vădi mai fragedă decît cea a iezilor de rînd, şi ospăţul era în toi cînd o pală de vînt făcu să tremure făcliile din încăperea regească.

Uşor ca un fulg, Birgun, crainicul lui Ormag, pătrunse pe fereastră ; iar, dînd cu ochii de zeul cu aripi de liliac, regele şi slujbaşii se trîntiră pe podele, acoperindu-şi capetele cu braţele.

— O, rege din Zinu, spuse Birgun, ascultă ce grăieşte Ormag : „Oare tu, rege din Zinu, nu ştii că mi se cuvine tot ce-i mai de preţ pe pămînt ? Şi cum ai îndrăznit să mănînd iedul de aur, fără a-mi jertfi, după datină, măruntaiele aburinde, inima şi ficatul roşu de sîngele cald ?“

— Iertare, gemu regele, ghemuit pe podele, iar slujbaşii gemură o dată cu el :

— Iertare, mărite Ormag !

Dar, ca şi cum nu i-ar fi auzit, Birgun, crainicul, urmă să grăiască:

— „Teme-te de mînia mea, spune Ormag. Pentru ca acoperişul casei tale să nu se năruie peste neamul tău, ascultă, rege din Zinu, porunca mea : degrabă vei sui pe muntele Cuta şi vei alege din turmă capra care a născut iedul de aur. Cu mîna ta vei înjunghia capra pe care o vei jertfi puternicei Zubala, iar mie îmi vei dărui măruntaiele aburinde şi sîngele cald, ca preţ al iertării. Am zis !“

— Cuvîntul lui Ormag e în inima mea, spuse regele şi, cînd ridică fruntea, Birgun părăsise încăperea.

Pe dată se repeziră vătăşeii înspăimîntaţi şi, aflîndu-l pe Ta, păstorul, în bordeiele slujbaşilor, unde hotărîse să întîrzie pentru a îmbuca ceva înainte de-a porni spre casă, îl vestiră că are a-l călăuzi către piscul muntelui Cuta pe strălucitul rege. Să nu cuteze a pleca şi să aştepte porunci.

Şi nu trecu mult că, însoţit de făclieri, războiniti şi slujbaşi, ieşi regele din palat şi, călăuzit de Ta, păstorul, prinse a sui potecile muntelui Cuta. Înaintea bordeiului însă nu-i aştepta Glana, aşa cum s-ar fi cuvenit, deşi larma alaiului şi făcliile ar fi trebuit s-o vestească de sosirea unor oaspeţi de seamă.

Mirat, Ta pătrunse în bordei. Şi uimirea lui nu cunoscu margini cînd văzu că, în scurta-i lipsă de-acasă, Glana îi născuse un fecior ce odihnea acum lîngă ea, atît de înfăşurat în cîrpe, că nu i se vedea nici vîrful nasului.

— Priveşte, dragul meu Ta, spuse femeia, şi bucură-te că lanţul minunilor început cu naşterea iedului de aur nu s-a sfirşit cu atît !

— Un copil ? strigă Ta. Cum ? Şi de unde ?

Atunci Glana îşi duse degetul la buze, şoptind :

— Taci, nu-l speria ! Mai bine ascultă… Capra care a născut iedul de aur a început să behăie sfişietor, îndată după plecarea ta. Am priceput că-şi cheamă iedul şi, cum ţîţele-i erau pline de lapte, am început s-o mulg, cu

gîndul să-i uşurez durerea. Dar care nu mi-a fost mirarea cînd am văzut că laptele ce-mi umplea ciubărul nu era un lapte de rînd, ci unul de aur !

— De aur ? strigă Ta, păstorul, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

— Întocmai, o, Ta. Şi minunîndu-mă aşa cum te minunezi, am vrut să aflu ce gust are un astfel de lapte. Am sorbit o înghiţitură, dar nu m-am mai putut opri pînă ce n-am dat gata tot ciubărul, într-atît de dulce şi-nmiresmat era laptele de aur. Iar, dacă a trecut ce-a trecut, am născut un prunc. Şi minunea cea mare, Ta, este însuşi pruncul acesta. Priveşte !

Şi, grăind astfel, Glana ridică pînza de pe faţa copilului şi Ta îşi împreună palmele, văzînd că faţa pruncului strălucea ca aurul curat.

— Un prunc cu chip de aur !

— Nu numai chipul, Ta, cuvîntă Glana. De la tălpi la creştet, şi de la unghiile picioarelor pînă la firişoarele de păr de pe cap, pruncul e în întregime de aur !

Şi voi Ta, păstorul, să mai spună ceva, dar o larmă nerăbdătoare se ridică dinafara bordeiului, de acolo de unde regele din Zinu şi slujbaşii lui rămăseseră în aşteptare.

— Ai dormit, păstorule Ta, sau te-a înghiţit pămîntul ? răcneau care mai de care slujbaşii.

— Îndată, îndată, le răspunse Ta, zorind să iasă din bordei.

Şi se frămîntă în inima lui, întrebîndu-se dacă se cuvenea să-i împărtăşească regelui noua minune, dar pînă la urmă se temu şi-şi aşeză pe buze lacătul tăcerii.

— Sănătate şi izbîndă regelui, spuse el de aceea. În femeia mea a intrat un duh de boală, şi iată pricina pentru care nu se poate-nfăţişa slăvitului oaspete. Dar eu am să aduc îndată capra cu pricina.

Şi Ta, păstorul, alese o capră din mulţimea caprelor, ferindu-se să se atingă de capra cu lapte de aur. Şi, apucînd cu mîna lui cuţitul, regele jertfi Zubalei capra,

şi lui Ormag măruntaiele, le aşeză pe două jertfelnice şi aprinse rugurile cu lemne plăcut mirositoare, peste care turnă din belşug mirodenii şi untdelemn scump, din şipuri cioplite-n nestemate.

Atunci inima lui Ormag se bucură, şi stăpînul narţilor nemuritori sorbi de sus, din Nartazuba, amîndouă fuioarele de fum, căci Zubala nu se putea hrăni cu fumul jertfelnicului şi poruncise înjunghierea caprei doar pentru a se răzbuna ; iar regele, cu mîinile făcute pîlnie la gură, strigă către bolta cerului :

— Zile fericite şi slavă puternicului Ormag şi măreţei Zubala ! Priască-le, fie sănătoşi !

Iar cînd fumul jertfelor se risipi, regele se întoarse cu toţi slujbaşii lui la Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, în vreme ce Ta, păstorul, se duse de scoase capra cu lapte de aur din ţarcul caprelor şi, plin de sfială, intră cu ea în bordei.

Şi, numai ce intră, că năzdrăvana capră prinse glas şi vorbi astfel către Ta, păstorul, şi către Glana, femeia lui credincioasă :

— Mărire clipei care-a îngăduit înşelarea lui Ormag şi a Zubalei, şi mulţumire ţie, Ta, care n-ai răbdat să fiu şi eu jertfită ! Inima mea plînge după iedul ce mi-a fost răpus, dar se alină ştiind că feciorul Glanei a purces din laptele meu. Să-l creşteţi în taină, bunii mei, căci cu aprigă mînie l-ar urmări Ormag şi Zubala, de-ar afla că voinţa le-a fost călcată-n picioare... Aflaţi acuma că sînt o capră dintre caprele puternicei Zubala, care nu se hrăneşte decît cu iezii noştri de aur. Dar Vihta, care nu-şi alege prada şi muşcă deopotrivă inimile narţilor, ale muritorilor şi ale dobitoacelor cuvîntătoare sau lipsite de grai, Vihta m-a muşcat adînc de inimă şi, ştiind că vremea naşterii e aproape, m-am ascuns în turma lui Ta, nădăjduind să-mi scap iedul de la moarte. Zadarnică, vai, mi-a fost truda !... Dar feciorul vostru, barem, trăieşte, şi-am s-o rog pe Vihta ca măcar pe el să-l ocrotească, ferindu-l de primejdiile ce nu vor întîrzia să-

i dea ocol. Cît despre mine, mă voi întoarce la turma puternicei Zubala, nădăjduind să mă pierd printre caprele ei fără număr…

Şi, astfel grăind, capra îşi luă rămas bun de la Glana şi de la Ta şi, ieşind din bordei se pierdu în noapte. Iar cei doi soţi întîrziară multă vreme, aci privind pruncul de aur care strălucea ca o făclie, luminînd bordeiul şi spoindu-i cu aur pereţii, aci vorbind între ei în şoaptă despre neobişnuitele întîmplări prin care trecuseră…
Şi-nţelegîndu-se amîndoi, îl numiră Saian[16] şi, temîndu-se de privirile scrutătoare ale narţilor, îi lăsau faţa descoperită doar atunci cînd pruncul se afla în bordei, unde chipul lui răspîndea o lumină mai vie decît toate faclele regelui din Zinu. Căci îl înfăşurau tot în scutece cînd îl scoteau afară, pentru ca neobişnuita-i strălucire să nu-l trădeze în mijlocul veşnicei bezne de pe pămînt.

Aşa trecură anii, şi Saian se înălţă, sporind mereu în frumuseţe şi înţelepciune. În afara pieilor de capră cu care-şi acoperea trupul, braţele şi picioarele, purta un obrăzar din piele de capră, anume croit ca să-i ascundă nu numai faţa, ci şi tot capul. Iar cînd se dezbrăca în bordei, se lumina bordeiul de strălucirea nemaivăzută a flăcăului de aur, şi nu se aflau în lumea întreagă părinţi mai mîndri de odrasla lor, decît Glana şi Ta.

---

[16] Chip de aur, de la *sa* (chip) şi *ia* (aur).

Dar o întîmplare neagră schimbă tihna traiului din bordeiul de pe muntele Cuta. Saian se întoarse într-un rînd acasă, încălzit de alergătura după o capră ce se răzleţise din turmă şi, nemaiputînd răbda pe el pieile sub care-şi ascun dea strălucirea, ştiind de

altminteri în bordei nu-l paşte nici o primejdie, se dezbrăcă şi nu păstră decît o fîşie de piele de capră în jurul coapselor. Orbit de strălucirea fără seamăn a

feciorului, Ta, păstorul, închise ochii. Şi tocmai atunci răsunară de-afară urlete cumplite şi strigătul deznădăjduit al Glanei, care trebăluia pe lîngă bordei:

— Lupii ! Săriţi, săriţi !

Fără a pregeta o clipă, Saian se năpusti afară, în beznă, şi lumina pe care o răspîndi fu atît de vie, încît lupii se risipiră înspăimîntaţi, chelălăind ca nişte căţelandri bătuţi cu varga.

— Fugi, fugi… Intră-n bordei ! strigă femeia, venindu-şi în fire. Păzeşte-te, Saian, de ochii narţilor !

Dar era prea tîrziu. De sus, din înălţimile ceţoasei Nartazuba, Ormag văzuse neobişnuita strălucire spărgînd bezna fără sfîrşit ce-nvăluia pămîntul.

— O, Birgun, spuse el cu mirare, tu care călătoreşti întruna şi cunoşti lumea muritorilor mai bine decît oricare dintre narţii nemuritori, răspunde : oare, strălucirea ce se vede pe pămînt nu vine de pe muntele Cuta ?

— Întocmai, leu cu coama zbîrlită, dădu cuvînt zeul cu aripi de liliac, după ce-şi zvîrli privirile în vale.

— Strălucirea aceea e o jignire fără seamăn, strigă Zubala.

Atunci, gînditor, Ormag îşi trecu degetele prin barbă.

— Ce poate străluci atît de aprig în preajma bordeiului lui Ta, păstorul ? întrebă el.

— Porunceşte-mi să iscodesc, îndrăzni Birgun, iar Ormag rosti înciudat :

— Iscodeşte dar, căci, iată, nu-mi voi găsi liniştea pînă cînd nu voi cunoaşte adevărul !

Şi, cît ai sufla puful de pe un fir de păpădie, crainicul se repezi pe pămînt şi, răsuflînd din greu, se-napoie degrabă-n Nartazuba.

— Ei bine ? strigară într-un glas Ormag şi Zubala.

— Află dar, stăpîne, şi tu, puternică Zubala, că strălucirea cea neasemuită ţîşneşte din trupul feciorului Glanei, femeia lui Ta. Iar feciorul acesta, pre nume

Saian, are trup de aur, căci a purces din laptele de aur al caprei fugită din turma Zubalei, pe care regele din Zinu nu v-a jertfit-o odinioară, înşelat fiind de Ta, păstorul, ci v-a dăruit în schimb pe jertfelnice o biată capră de rînd...

— O, ticălosul ! scrîşni Zubala.

— A cutezat ? răcni şi Ormag, izbind cu piciorul în ceţurile cu care Nartazuba-i podită.

Atunci sălaşul narţilor fu zguduit şi spaime fără nume brăzdară veşnica noapte. Ca un leu rănit se zbătea Ormag între pereţii Nartazubei şi strigătele lui, găsind ecou în strigătele Zubalei, răzbăteau în chip de tunete pînă jos, pe pămînt, unde oamenii se priveau înspăimîntaţi, ştiind că tunetul e glasul lui Ormag.

— O, ticăloşilor cu limbi de şarpe, muritori mai făţarnici decît Zubala, care nart poate pipăi fundul întunecos al inimilor voastre ?... Oare tu, vierme, tu, strop de noroi, tu, păstorule Ta, n-ai ştiut cine-i stăpînul narţilor nemuritori ? Ca o cîrpă murdară am să te storc şi ca pe-o pînză putredă am să te sfîşii, trădătorule şi nemernicule Ta ! Iar tu, răzbunare, picură-mi pe buze dulceaţa mierii tale, căci inima mi-e friptă pe grătarul încins al urii !

Aşa răcnea puternicul Ormag, zbuciumîndu-se ca un leu rănit de moarte, şi Zubala îl aţîţa cu vorbe veninoase, şi zeii şi zeiţele tăceau, necutezînd să-i aline mînia.

— Du-te la Mastara, Birgun, hotărî el întru tîrziu şi, pentru început, porunceşte-i să pecetluiască pleoapele lui Saian, pentru ca Ta să cunoască ghiara lui Ormag şi să se zvîrcolească-n chinurile cele mai cumplite !

Iar crainicul cu aripi de liliac zori să-mplinească porunca stă- pînului, şi-nfăţişîndu-se întunecatei Mastara, îi împărtăşi dorinţa lui Ormag.

— Cuvîntul lui Ormag e în inima mea, spuse Mastara şi îndată, gătindu-se de drum, urcă în strălucitoru-i car de-argint, tras de nouă fiare, negre ca ochii ei.

Asemeni unei săgeţi zbura carul Mastarei, şi-n car, neasemuit de frumoasă, zeiţa stătea în picioare. Din vălurile cernite şi din valurile părului negru, revărsat în inele pe umeri, faţa albă a Mastarei, nicicînd atinsă de unda vreunei simţiri, răsărea împietrită şi rece. Căci inima fecioarei întunecate, ce stăpîneşte împărăţia Mastazubei, nu cunoscuse vreodată un fior, măcar că atunci scoicile urechilor nu-i erau încă acoperite de argintul capacelor tăcerii.

Aşa, liniştită şi rece, ajunse Mastara la bordeiul de pe vîrful muntelui Cuta. Şi, dîndu-se jos din carul ei de-argint, intră în bordei, unde Ta, păstorul, şi Glana n-o văzură şi n-o auziră, de vreme ce zeiţa se-arată numai celor pe care-i vesteşte că au a coborî în neagra Mastazuba.

— O, Saian, muritor cu piele de capră, spuse aşadar zeiţa fecioară, văzînd că flăcăul, care abia se întorsese în bordei şi n-avusese încă vreme să lepede nici obrăzarul, e acoperit tot de-o blană aspră ca cea de capră, o, Saian, pregăteşte-te, căci clipa drumului din urmă a sosit pentru tine !

— Păcat, răspunse Saian, flăcăul de aur. Dacă-ai fi fost bărbat, m-aş fi luptat cu tine, măcar că ţi-e hărăzită nemurirea. Dar eşti fecioară, Mastara, şi braţul meu nu te poate lovi...

— Prea mult vorbeşti, muritorule cu piele de capră, spuse cu asprime puternica nartă, şi prea nesocotite ţi-s vorbele multe !

Dar, din tot ce rostise zeiţa, Saian auzi doar cuvintele ce-i batjocoreau înfăţişarea neobişnuită.

— Dacă e să cobor în Mastazuba, spuse el de aceea, îngăduie-mi să cobor aşa cum sînt, lepădînd măcar acum păroasele piei pe care-am fost silit să le port de la naştere !

Şi, grăind astfel, flăcăul de aur smulse pieile de capră ce-i acopereau trupul şi se-arătă zeiţei în strălucirea lui adevărată. Opaiţul se stinse parcă în bordei şi Mastara

scoase un strigăt, apărîndu-şi cu palmele ochii fulgeraţi de lumina ce ţîşnea din trupul lui Saian.

Şi-n clipa aceea pasărea de fum a dragostei i se strecură nevăzută printre buze şi-şi înfipse ciocul în inima zeiţei fecioare, căci Vihta veghea asupra lui Saian, aşa cum capra fugită din turma Zubalei o rugase odinioară. Şi inima neîmblînzită a Mastarei se strînse de chinul dulce al dragostei şi, pentru întîia oâră de cînd Ormag îi încredinţase neagra pecete, zeiţa înaintea căreia narţii şi regii se sfiau deopotrivă, tremură şi se sfii înaintea unui muritor de rînd. Plecîndu-şi privirile, zeiţa şopti, abia auzit :

— Strălucitorule Saian, tu, care cel dintîi ai înfruntat-o pe Mastara, nu purta pică celei ce ţi s-a-nfăţişat din înaltă poruncă...

— Ai vrea să mă-nşeli cu vorbe mieroase, după ce pînă acum m-ai batjocorit ? îi răspunse însă cu asprime flăcăul de aur. Dacă mi se cere să-mi las pleoapele pecetluite, iată, sînt gata. Dar păstrează-ţi minciunile pentru tine şi-mplineşte-ţi slujba în tăcere !

Atunci purtătoarea peceţii îşi muşcă buzele şi se clătină, iar pe obrajii neînchipuit de albi ai nartei înflori floarea purpurie a ruşinii, ca urma de foc a unei palme.

— Pe cît de frumos, pe atît eşti de crud, Saian de aur ! gemu Mastara, şi Vihta, care fîlfîia încă nevăzută deasupra capului ei, se milostivi de zeiţa fecioară şi, strecurîndu-se printre buzele lui Saian, îşi înfipse ciocul ascuţit în inima flăcăului.

— Iartă, o, iartă-mi cuvintele proaste, se rugă atunci Saian, văzînd pentru întîia oară deznădejdea din ochii frumoasei fiice a lui Ormag. Binecuvîntată fie puternica Zubala care te-a adus pe lume, şi binecuvîntată clipa în care ai păşit peste pragul acestui bordei ! Binecuvîntată, neagra Mastazuba, dacă pe întinderile ei îţi porţi paşii, şi binecuvîntată neagra-ţi pecete, dacă pecetluindu-mi pleoapele îmi va îngădui să te privesc mereu !

Aşa se revărsa dragostea în şuvoiul cuvintelor lui

Saian, şi Mastara le asculta ca pe un cîntec, fericită cum nu bănuise că poate fi vreodată.

— Încă şi încă vorbeşte-mi, Saian de aur, se rugă zeiţa, închizînd ochii. Leagănă-mă-n leagănul cuvintelor tale şi stăpîneşte-mă cu vraja glasului tău…

Şi Saian rosti toate jurămintele de dragoste pe care Vihta le suflă îndrăgostiţilor, şi lăudă frumuseţea Mastarei, slăvind-o-n stih şi-n cînt. Dar, pricepînd că cei doi pot rămîne prea multă vreme faţă-n faţă, uitînd de tot ce-i înconjoară, şi temîndu-se că puternicii părinţi ai Mastarei, Ormag şi Zubala, pot bănui ceva, Vihta izbi cu aripa o oală de pămînt aflată pe masă, şi oala căzu, spărgîndu-se pe podeaua de lut.

Ca deşteptaţi dintr-o vrajă, Mastara şi Saian tresăriră.

— Dă-mi mîna, iubitul meu de aur, spuse atunci zeiţa, şi aşa, cu Saian de mînă, ieşi din bordei şi se sui în carul ei de- argint.

Cele nouă fiare negre se-aşternură drumului, şi carul zbură, neauzit şi nevăzut, prin marea poartă de piatră ce-nchide împărăţia din adînc, prin pînzele focului negru ce-mprejmuie întunecata Mastazuba, pentru a se opri înaintea palatului de stîncă neagră al împărătiţei fecioare.

Cu mirare privi Saian palatul ridicat numai din piatră neagră şi argint curat. Pereţii erau negri şi duşumelele de-argint, oglinzi de-argint priveau din toate încăperile despărţite prin perdele grele de-argint, scaunele şi mesele erau cioplite în piatră neagră şi făcliile ce ardeau prin colţuri împrăştiau o lumină argintie.

Dar o nouă strălucire scăldă palatul de îndată ce Saian păşi peste prag. Şi, dacă tăcerea se-nstăpînise de mult între pereţii negri, cîntecele răsunau acum fără-ncetare în încăperile largi. Îmbătată de bucuria dragostei, Mastara nu se îndura să-l părăsească pe Saian şi numai rareori se mai suia în carul ei de-argint, pentru a colinda pămîntul şi-a pecetlui pleoapele celor

ce trebuiau coborîţi în neagra Mastazuba. Iar, cînd se hotăra, totuşi, să se despartă de Saian, îşi apăsa neagra pecete doar peste pleoapele muritorilor care-o chemau de bunăvoie, lăsîndu-i la rosturile lor pe cei ce cunoşteau bucuria. Inima neîmblînzită a purtătoarei de pecete se muia îndată ce un muritor o ruga să-l îngăduie pe pămînt, şi nici un copil nu coborî în vremea aceea în peşterile Mastazubei.

Căci Mastara şi Saian aveau acum un fecior, pe care-l botezaseră Cadumal[17]. Şi Cadumal era frumos ca şi părinţii ce-i dăduseră viaţă şi-avea ochii negri ai Mastarei şi mîinile de aur ale lui Saian...

Dar, din pricina întunericului fără margini ce domnea pe pămînt, Ormag nu văzu multă vreme că oamenii se înmulţesc, puţini fiind aceia pe care-i acoperea pulberea galbenă a uitării. Ci zeii şi zeiţele se adunară într-un rînd în jurul jilţului de pîclă al călăreţului norilor negri şi, păşind înainte, Gurz se înfipse bine pe picioarele-i vînjoase, grăind astfel :

— O, leu cu pieptul de-aramă, slăvite Ormag, iată că narţii nemuritori au ochii veştezi, şi tu nu le vezi durerea şi nu-i întrebi de păsurile lor...

Şi se-ncruntă Ormag, iscodind mînios :

— Ce pricini de mîhnire pot avea narţii ? Oare Nartazuba nu-i de ajuns de-ncăpătoare pentru ei, şi rîvnesc palate osebite în care să-şi ascundă tainele ?

— Nartazuba e de ajuns de-ncăpătoare, Ormag, şi narţii n-au taine de ascuns decît faţă de muritori, răspunse Gurz.

— Oare turta pămîntului a sărit de pe talgeru-i de piatră, şi toate s-au învălmăşit pe pămînt, şi narţii nu-şi mai găsesc templele în care le place să fie slăviţi ?

— Pămîntul nu s-a clintit, Ormag, şi templele se înalţă

---

[17] Neputînd înţelege rostul somnului, Vamiţii l-au explicat cum s-au priceput. Faptul că viaţa continuă în somn, în ciuda unei morţi aparente, i-a determinat să simbolizeze somnul prin feciorul Mastarei (moartea) şi-al lui Saian (principiu al vieţii).

falnice pe locurile lor, mai spuse Gurz.

— Oare oamenii au uitat de cinstea cuvenită narţilor, şi fumul jertfelnicelor nu mai suie spre înălţimile ceţoasei Nartazuba ?

Atunci zeii şi zeiţele gemură, iar Gurz îşi lăsă capul în piept, clătinîndu-şi tăcut braţele încinse cu inele de aramă.

— Vorbeşte, dar, nart al războiului ! porunci Ormag, plecînd către Gurz marea secure de os a puterii.

Si, dîndu-i ascultare, Gurz rosti astfel, cu amărăciune :

— Nu că vreau să mă ridic împotriva Zubalei, stăpîne, dar, dîndu-i pe mînă pămîntul, pătimim astăzi cu toţii. Bezna grea ce-nvăluie lumea nu te-ndeamnă s-o priveşti şi nu-ţi îngăduie să desluşeşti cele ce se petrec pe pămînt, ba încă mai puţin ceea ce se zvoneşte că se întîmplă în depărtata de noi Mastazuba.

Şi din nou gemură zeii şi zeiţele, întinzîndu-şi braţele către jilţul de pîclă al lui Ormag, în vreme ce doar Zubala strigă cu mînie :

— Ce fel de vorbe proaste-ţi zboară de pe buze, Gurz ? Oare tu, nart al războiului, nu ştii rostul strajei care mîntuie ades o întreagă oştire ? Şi cum de nu-ţi pui atunci strajă gurii, primejduindu-ţi capul sec, nărodule Gurz ?

— Lesne-ţi vine-a grăi, Zubala, se amestecă în vorbă şi Pil, zeul cel strîmb al şotiilor, căci burta plină rîde de burta goală ! De bună seamă, carnea iezilor de aur e fragedă şi ghiara foamei nu te încearcă nicicînd...

Şi cu amarnice cuvinte l-ar fi batjocorit Zubala şi pe zeul cel strîmb, dacă Ormag n-ar fi izbit cu piciorul în ceţurile podelei, cerînd să se facă tăcere.

— Pune frîu vorbelor meşteşugite, Gurz, şi nu te-amesteca în treburi ce nu te privesc, Pil ! strigă stăpînul narţilor nemuritori. Apoi, grăiţi desluşit.

Atunci Gurz îşi umflă pieptul strîns în lanţuri de aramă şi, posomorît, dădu cuvînt :

— Priveşte pe pămînt, Ormag, şi numără focurile jertfelnicelor !

Şi privi Ormag spre pămînt şi văzu un singur foc din care pornea fumul binemirositor şi, mirîndu-se foarte în inima lui, întrebă cu nelinişte :

— Au, ce să însemne lipsa focurilor, Gurz ?

— Înseamnă că de multă vreme Mastara nu mai pecetluieşte pleoapele muritorilor, care-au uitat de teama şi cinstea cuvenită narţilor ! Numai în inimile nartelor şi narţilor nemuritori se mai păstrează legea şi tu, Ormag, n-ai simţit ghiara foamei scurmîndu-ţi prin măruntaie, decît doar pentru că te-am lăsat ades să sorbi fumul unor jertfelnice întîmplătoare, ce ne erau închinate nouă. Loveşte oamenii care-şi ridică fruntea ! Am răbdat cît am putut, leu cu pieptul de-aramă, dar acum, iată, sîntem slabi şi trişti şi-abia ne mai ţinem pe picioare... Iar, privind cu luare-aminte către narţii nemuritori, Ormag îi văzu într-adevăr slabi şi trişti şi-abia ţinîndu-se pe picioare, aşa că neliniştea spori în inima lui.

— De ce ? întrebă el, zbuciumîndu-se pe jilţu-i de pîclă, de ce ne obideşte neînduplecata Mastara ?... E vremea să vorbeşti şi să-ţi aperi fiica, Zubala !

— N-am ce vorbi, narţi nemuritori, spuse însă cu teamă Zubala. Nu ştiu mai mult decît voi ce se petrece-n neagra Mastazuba...

Atunci zeii şi zeiţele lihnite de foame strigară-ntr-un glas :

— Zubala e de vină, Ormag ! Mantaua-i neagră învăluie lumea, şi nimeni nu poate vedea desluşit ce se petrece pe pămînt. Cît despre întunecata Mastazuba, ştii bine, nici unul dintre noi nu s-a încumetat vreodată să-i calce hotarul !

Şi se ridică Ormag şi, încruntat, privi către pămînt. Bezna era cumplită, iar licuricii pîlpîitori ai opaiţelor nu izbuteau s-o alunge, focurile mărunte ale făcliilor nu izbuteau s-o spulbere.

— Aşteptaţi-mă, narţi ! spuse Ormag şi, împungînd văzduhul cu marea secure de os a puterii, se năpusti din înaltul Nartazubei.

Ca undele unui lac în care cade o piatră, cercuri de aer se mişcară prin văzduh în jurul stăpînului narţilor nemuritori, alergînd pînă-n cea din urmă depărtare şi purtînd pînă la ea spaima, numele puternicului Ormag. Şi norii se zdrenţuiau ca pînzele sfîşiate de vînt, şi păsările se clătinau în văzduh ca pe marea-n furtună corăbiile, şi pe unde trecea Ormag se răspîndeau valuri de tăcere.

Aşa se năpustea prin nemărginirea întinderilor întunecate, se năpustea cu barba şi pletele fluturînd cumplit, iar mantia-i de ger lăsa în urmă o dîră vineţie. Şi nu se opri Ormag decît în valea stîncoasă, închisă de marea poartă de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors.

Neagră şi înaltă era poarta de piatră. Zăvorîtă era cu nouă zăvoare. Şi-o linişte grea, ce apăsa urechile ca o durere, o linişte grea domnea-naintea marii porţi de piatră a Mastazubei.

Dar Ormag atinse pe rînd cele nouă zăvoare cu marea secure de os a puterii, şi zăvoarele se desfăcură, iar cele două laturi ale porţii de piatră se deschiseră încet şi fără larmă peste pînzele focului negru ce-mprejmuie împărăţia Mastarei. Pînzele focului negru săltau şi se zbuciumau, aci repezindu-se pînă la înălţimi ameţitoare, aci căzînd şi jucînd la un stat de om. În jurul lor nu se simţea căldură, şi doar licăriri argintii fulgerau în bezna flăcărilor întunecate, ca nişte săgeţi însufleţite de-o ciudată viaţă, fără seamăn în lumea vie de pe pămînt.

Încruntat, Ormag îndreptă marea secure de os a puterii către zbaterea pînzelor de foc negru şi, cu glas tunător, vesti :

— Sînt Ormag şi numele meu e spaima !

Atunci zidul flăcărilor negre se nărui înaintea

stăpînului narţilor nemuritori şi flăcările se plecară în lături, ca împinse de spaimă, şi leul cu coama zbîrlită trecu printre ele. Flăcările întunecate alcătuiră apoi îndată din nou stavila vie, iar poarta de piatră se închise neauzit. Şi neasemuit de mare fu uimirea lui Ormag, dacă văzu că, dincolo de pînzele focului negru, începea o ţară de lumină.

Împărăţia Mastarei se-ntindea cît vedea cu ochii, pietroasă şi aspră, ca scobită-ntr-o singură stîncă nemăsurat de mare. Tălpile lui Ormag călcau peste piatra neagră, lustruită de noianul de tălpi ale celor ce de veacuri căzuseră sub puterea întunecatei zeiţe. În dreapta şi-n stînga, departe, se înălţau pereţii de stîncă în care se căscau, la înălţimi felurite, vestitele peşteri ale Mastazubei, şi-n gurile lor se mişcau umbre întunecate, umbre de bărbaţi, de femei şi copii. Tufe de iarbă neagră, umbre de iarbă, răsăreau printre stînci ; trunchiuri negre, umbre de trunchiuri, se înălţau ici şi colo, purtînd cuiburi negre, umbre de cuiburi, pe crengile negre. Cînd şi cînd, o pasăre neagră, o umbră de pasăre, fîlfîia, lăsîndu-se pe unul dintre cuiburi. Şi, în toată întinderea aceea neagră, stîncoasă şi aspră, aerul fremăta neauzit, de parcă sumedenie de buze l-ar fi sorbit şi i-ar fi tulburat încremenirea, rostind cuvinte ce pluteau prin văzduh, umbre de cuvinte, zbătîndu-se nevăzut, ca o mare mulţime de aripi moi. Dar nici un sunet nu se auzea, nici un glas nu răzbătea prin apăsătoarea tăcere a Mastazubei, măcar că Ormag simţea pe faţă, pe mîini şi pe picioare mişcarea adierilor abia ghicite, în care bănuia că se ascund rugăminţi, umbre de rugăminţi nedesluşite.

Iar, ciudată şi nepotrivită cu locul, o lumină aurie scălda întregul tărîm al Mastarei, fără ca stăpînul narţilor nemuritori să poată înţelege de unde izvorăşte...

Încruntat, merse mai departe, străbătînd întinderile pe care nici un nemuritor nu cutezase să le cerceteze, şi mantia de ger îi juca în jurul trupului, ca o ameninţare tăcută. Pe măsură ce-nainta, lumina aceea aurie sporea parcă şi, cînd ajunse înaintea palatului negru al Mastarei, văzu că lumina ţîşneşte pe ferestre, revărsîndu-se-n şuvoaie ce se răspîndeau în întreaga lume din adînc.

Pufnind pe nări, pătrunse în palat şi, dînd în lături o perdea de-argint, o văzu pe Mastara şezînd în jilţu-i negru. Un muritor de aur, de-o orbitoare strălucire, îi stătea la picioare, cu capul în poală, iar în încăpere răsunau hohotele unui băiat, cum stăpînul narţilor nu mai văzuse, un băiat cu ochi negri şi mîini de aur.

Dar unda îngheţată ce se răspîndea din fiinţa lui Ormag ajunse pînă la Mastara. Un strigăt îi ţîşni printre

buze, şi ea se ridică din jilţu-i negru, plecîndu-se neliniştită înaintea vinetelor priviri de gheaţă ale celui ce stăpîneşte-n Nartazuba.

— Fii binevenit, părinte al meu, spuse cu voce tremurătoare zeiţa.

— Făţarnică fiică a făţarnicei Zubala, rosti posomorît Ormag, cine sînt aceştia care domnesc în palatul hărăzit Mastarei, narta fecioară ?

Atunci se apropie Saian, de mînă cu băiatul Cadumal.

— Sînt Saian, feciorul lui Ta, păstorul, vorbi el hotărît, şi Cadumal e feciorul nostru, al meu şi-al Mastarei.

Dar, ca şi cum nu l-ar fi auzit, Ormag nu-l învrednici cu vreo privire.

— Oare, pleoapele lui Saian nu trebuiau pecetluite, şi Ta, păstorul, nu trebuia să presare pulberea galbenă a uitării peste trupul de aur al feciorului său ? întrebă stăpînul narţilor nemuritori. Oare, Mastara nu trebuia să rămînă pururi fecioară, neînduplecată şi rece, ca spada lui Gurz ?

Atunci zeiţa îşi birui tremurul, îşi îndreptă trupul şi-l înfruntă cu-amare şi aprige cuvinte :

— De ce mi-ai dăruit o inimă, părinte al meu ? Iată, Vihta mi-a muşcat inima... Toate nartele nemuritoare să se bucure de sărbătoarea dragostei, şi numai fiica puternicului Ormag să rămînă-n veci închisă în cuşca stearpă a fecioriei ? Îl iubesc pe Saian şi nimeni, nici tu, părinte, nu-l va putea scoate din inima mea !

Frumoasă era astfel Mastara, răzvrătită şi fremătînd, şi cu privirile-aprinse de focul viu al dragostei ! Dar frumuseţea-i pasăre albastră şi zurgălău de cleştar, iar vrerea lui Ormag — săgeată de aramă şi călcîi de cremene...

— Făţarnică, de nouă ori făţarnică Mastara ! scrîşni stăpînul narţilor nemuritori. Nu-i loc de două spade-ntr-o singură teacă, n-ai ştiut ?

Şi, grăind astfel, întinse marea secure de os a puterii

şi-i atinse, pe rînd, urechile-amîndouă.

Şi două capace de-argint astupară auzul Mastarei, lipindu-se de pielea albă a urechilor ei.

— Saian ! Cadumal ! strigă zeiţa, dar glasurile lor nu trecură prin capacele tăcerii, şi-n van se strădui Mastara să-şi desprindă zăvoarele de argint de la urechi.

Saian o cuprinse în braţe şi Cadumal i se agăţă de vălurile cernite. Le vedea buzele mişcîndu-se, dar nici un sunet nu-i răzbătea în auz, şi doar glasul lui Ormag trecu prin capacele tăcerii, aspru ca goarna lui Gurz, cînd vesteşte-nceputul măcelului :

— Surdă vei fi de azi înainte la glasurile vieţii, auzi cu spaimă stăpîna lumii din adînc, iar Cadumal le va aminti în veci muritorilor că au a se întinde cîndva în casa de piatră, în care nu-i loc decît pentru un singur trup ! Stăpîni vor fi pe jumătate din vremea ce li-i hărăzită, dar cealaltă jumătate va fi încă din anii vieţii lor a ta, Mastara, ca pedeapsă pentru călcarea legii şi pentru jertfelnicele stinse.

Apoi, chemîndu-l pe Cadumal la sine, Ormag îi atinse buzele cu marea secure de os a puterii.

— Părinte, strigă zeiţa, ce faci ? Ia seama, buzele copilului sînt fragede...

— Pace, Mastara. Iar tu, Cadumal, suflă asupra mamei tale !

Şi suflă Cadumal printre buzele-atinse de marea secure de os
a puterii şi, iată, pleoapele Mastarei bătură de cîteva ori încet, trupul i se destinse şi zeiţa se lungi pe duşumelele de-argint, închizînd ochii. Zadarnic o sprijini Saian, zadarnic se strădui să-i ridice pleoapele.

— Ce face ? întrebă nedumerit Cadumal.

— Doarme, răspunse Ormag, aşa cum toţi muritorii vor dormi de azi înainte o jumătate din scurta lor viaţă. Iar ceea ce sufli tu printre buze, Cadumal, se va numi somn... Cît despre tine, Saian de aur, nu te teme, că nu te-am uitat !

Şi, vorbind astfel, Ormag se întoarse, dădu la o parte perdeaua de-argint şi-i făcu semn să-l urmeze. Şi merse cu Saian pînă la unul dintre pereţii de stîncă neagră, şi-n faţa unei peşteri se opri.

— Voi, cei dinăuntru, porunci Ormag înălţînd marea secure de os, părăsiţi peştera !

Şi-o mulţime de umbre se năpustiră pe gura peşterii, şi aerul fremătă de glasurile lor neauzite. Saian le privi cu milă, cînd, şoptind cuvinte nedesluşite, Ormag îl atinse cu marea secure de os, şi bărbatul de aur simţi cum o putere de neînvins îi apasă grumazul. Se sili să i se împotrivească, dar puterea aceea năprasnică îl doborî, şi el căzu întîi în genunchi, apoi se sprijini cu palmele în piatra lustruită de tălpile tuturor celor intraţi în Mastazuba, de la începutul veacurilor.

Şi braţele i se schimbară în labe, degetele-n ghiare, gura şi nasul i se prefăcură-n bot, şi-o coadă prinse a-i bate coapsele, în vreme ce trupul i se acoperi cu-o blană de aur, scurtă şi deasă. Înspăimîntat, Saian se repezi în peştera din care umbrele se năpustiseră la porunca lui Ormag, care atinse acum buza de piatră, făcînd să se ivească o poartă zăbrelită, o poartă de aur ce-nchise gura peşterii. Saian voi să grăiască. Dar nimeni n-avea să afle vreodată ce năzuise să spună, căci, în locul vorbelor omeneşti, răcnetul unui leu zgudui întinderile negrei Mastazuba.

Şi răcnetul acela răsună atît de cumplit, încît palatul de argint tresări, şi Mastara se deşteptă din somn, ridicîndu-se de pe argintul duşumelelor.

— Saian, strigă ea, nevăzîndu-şi în încăpere bărbatul de aur. Saian al meu, unde eşti ?

Cadumal încercă să-i spună că Saian plecase cu Ormag, dar glasul lui nu trecea prin argintul capacelor tăcerii, şi neliniştea se zbătu în inima Mastarei. Atunci răcnetul care-i zguduise palatul răsună din nou şi, simţind că duşumelele i se clatină sub picioare, înspăimîntată, zeiţa se năpusti afară, unde dădu cu ochii

de Ormag.

— Saian ! gemu ea, întinzîndu-şi braţele către Ormag. Părinte al meu, îndurare...

— Saian trăieşte-n Cadumal, pe care m-am îndurat să-l trec în rîndul narţilor nemuritori, spuse stăpînul ceţoasei Nartazube, atingîndu-i pieptul cu marea secure de os. Iată, pun cerc de gheaţă-n jurul inimii tale, Mastara, pentru ca pe viitor să nu-mi mai ieşi din voie !

Atunci focul viu al dragostei se stinse în privirile zeiţei, şi faţa neobişnuit de albă i se împietri. Buzele roşii se strînseră, ca pentru a strivi geamătul inimii, care se linişti în cercul ei de gheaţă. Şi-o mare tăcere îşi răspîndi nepăsarea în vinele zeiţei.

— Ce porunceşti, părinte al meu ? întrebă Mastara, iar glasul ei sună alb şi rece, aşa cum doar glasul unei făpturi din Mastazuba poate suna.

Şi-o petrecu Ormag pînă-n dreptul peşterii zăbrelite, şi i-l arătă pe Saian, leul de aur.

— Mastara mea ! gemu Saian, zgîlţîind aurul zăbrelelor.

Dar zeiţa nu auzi răcnetul leului, aşa cum n-ar fi auzit glasul iubitului.

— Îţi încredinţez leul meu de aur, spuse Ormag. Va colinda cerul, dînd lumii lumina ce se va numi zi, pentru ca din înaltul Nartazubei să pot vedea mai bine pămîntul, şi se va întoarce aici, pentru a lumina întunecimea Mastazubei, lăsînd în urmă bezna ce se va numi noapte.

— Cuvîntul tău e în inima mea, spuse Mastara.

Şi se-ntoarse Ormag intre pereţii ceţoşi ai Nartazubei, şi leul de foc prinse-a colinda pe cer cît e

ziua de lungă, pentru a se înapoia pe seară şi a-şi petrece noaptea-n peştera lui din Mastazuba, pe care Mastara o închidea cu mîna ei. În van încercă Saian să se facă-nţeles, în van linse mîna ne-nduplecată ce-l zăvora de fiece dată. Ca sub puterea unui blestem lumina pămîntul, zorind s-o vadă pe iubita-i Mastara, iar, cînd o întîlnea, zeiţa-l privea nepăsătoare, zăvorînd cu mîna ei poarta zăbrelită a peşterii ce-i despărţea ca hotarul a două lumi. Căci acesta a fost chinul născocit de Ormag, drept preţ pentru dragostea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara.

De-atunci se pomeneşte de zi şi de noapte, de-atunci se pomeneşte de somn. De-atunci jertfelnicele narţilor nemuritori ard fără greş, de-atunci Mastara pecetluieşte pleoapele tuturor celor hărăziţi Mastazubei, şi spaima, numele lui Ormag, domneşte-n voie. De-atunci, din vremea depărtată, cînd caprele regelui din Zinu, care păşteau verzile întinderi ale muntelui Cuta, se aflau în seama păstorului Ta...

— De-atunci ! oftă Vam, omul cu inima arsă.

Şi-ntins pe spate-n iarba din poiană, privi din nou către feciorul lui Ta şi-al Glanei, care-şi urma calea pe cer, zorind să ajungă-n neagra Mastazuba, şi-o nădejde nebunească îl îmboldi, făcîndu-l să sară-n picioare. Piatra şlefuită îi bătu pieptul, cînd strigă către boltă:

— Saian de aur, îndură-te de cel ca şi tine lovit de Ormag şi du-l în împărăţia din adînc, tu, călător pe căi nicicînd bătute !

Atunci i se păru că soarele, capul de aur al leului Saian, se opreşte-n loc, şi slab, ca de la depărtări nebănuite, auzi răcnetul nefericitului fecior al păstorului Ta. Iar ceva, ca un şarpe de foc peste seamă de strălucitor, lunecă prin văzduh, şi Vam înţelese că Saian îşi întinsese coada de aur spre pămînt.

Nepregetînd, o apucă, şi cu amîndouă mîinile prinse a sui pe coada de aur a leului Saian, sui ca pe odgonul celei mai minunate corăbii de pe lume şi, înălţindu-se-n

văzduh, simţi ceva din cutezanţa de nebiruit ce-l înfiorase-n poiana înţeleptului din vremi trecute.

— Vai, călăreţ al norilor negri, susură atunci între pereţii de ceaţă ai Nartazubei glasul viclean al strîmbului zeu al şotiilor, Pil, ia priveşte, rogu-te, colo-n vale !

Iar, dacă privi încotro îl îndemna Pil, foarte se miră Ormag şi se ridică de pe jilţu-i de pîclă.

— Vam ? strigă el, nevenindu-i să-şi creadă ochilor.

— Mi se pare că şoarecele tău se cam întrece cu gluma, spuse cu teamă Pil. Oare, n-ar fi timpul să-l zvîrli în cea mai adîncă prăpastie, pentru ca sîngele să-i hrănească pămîntul şi oasele să-i sporească pulberile-n veci neadormite ?

Dar stăpînul narţilor nemuritori pufni plin de dispreţ, ful- gerîndu-l cu aprige priviri.

— Tocmai acum vrei să-mi stric jucăria, nărodule Pil?... Şoricelul meu se socoate, de bună seamă, neînchipuit de puternic şi rîde în inima lui, dar, pe spaima care-i numele meu, îţi spun, tot Ormag va rîde în cele din urmă ! Şi tocmai asta-i bucuria jocului, Pil...

Zeul cel strîmb îşi clătină capul, dar nu cuteză să mai spună o vorbă, căci unde bubuie glasul lui Ormag nu mai rămîne loc pentru nimic.

Iar Vam se căţăra mereu mai sus pe coada lui Saian, îmbărbătat de mîrîitul leului de aur. Trăgea în piept aerul înălţimilor şi vedea întinzîndu-se sub el turta pămîntului, cu petele albastre ale mărilor scînteietoare, cu ostroavele verzi ale codrilor legănaţi de vînt, cu dinţii albi ai munţilor copleşiţi de zăpadă. Cînd ajunse sus, voi să se agaţe de drumul pe care păşea Saian, dar nici un drum nu se vedea în văzduh, ci doar departe, deasupra capului său, zări ridicîndu-se pereţii ceţoşi ai Nartazubei.

Saian scoase un sunet blînd ca o poftire, şi Vam înţelese că leul de aur îl îndemna să i se urce-n spinare. Era singurul chip în care omul cu inima arsă putea

călători pe bolta neînsemnată de nici o cale, alta decît calea nevăzută a dorului ce-l mîna pe Saian către sălaşul din adînc al Mastarei.

Şi Vam încălecă pe leul de aur şi se prinse cu mîinile de coama-i stufoasă, rostind bucuros :

— Mulţumire ţie, fecior al lui Ta !

Iar leul de aur îl purtă prin albastra cîmpie a cerului, coborînd apoi uşor pe drumu-i nevăzut, pînă-n valea stîncoasă, închisă de marea poartă de piatră, de după care nimeni, niciodată, nu s-a mai întors. Şi trecu Saian peste marea poartă şi gata era să treacă şi pe deasupra pînzelor focului negru, cînd Vam îl trase de coadă, strigînd înfiorat :

— Opreşte ! Pe umbra bunei Glana, opreşte, Saian !

Şi, privind în jos, leul de aur văzu umbra unei femei chinuindu-se înaintea pînzelor focului negru. Se-avînta deznădăjduită în rugul străbătut de săgeţile de-argint şi, plîngînd, se trăgea îndărăt, pentru ca peste o clipă din nou să se-arunce în flăcări şi să sară din nou înapoi.

Iar Saian înţelese că, în umbra aceea, amintirile sînt vii. Doar umbrele celor peste trupurile cărora s-a presărat pulberea galbenă a uitării şi care şi-au lăsat amintirile-n cripta de piatră în care le odihneşte trupul, doar umbrele lipsite de gînduri pot înfrunta pînzele focului negru, căci flăcările întunecate muşcă altminteri, şi amintirile dor.

— Una mea chinuită ! gemu Vam, coborînd lîngă umbra aceea de femeie.

Umbra Unei nu-l mustră însă, aşa cum încercase într-o noapte să-l înşele fiicele zănatice ale Zubalei.

— Iubitul meu din ostrov, strigă Una, fără a-şi deschide ferestrele pecetluite ale ochilor, oare urechile nu mă-nşeală ? Şi-ai putut veni pe urmele mele, tu, cel căruia Mastara nu i-a zăvorît pleoapele ?

— Iartă-mă ! gemu Vam. O, iartă-mă pentru chinurile pe care le-ai îndurat, pentru lacrimile pe care le-ai plîns !

Şi, vorbind astfel, încercă s-o cuprindă în braţe, dar, tot ca-n noaptea aceea, braţele-i trecură prin umbra Unei ca printr-un fum, şi Una vorbi cu tristeţe :

— Sînt doar o umbră dintre umbrele supuse Mastarei, iubite, şi, dacă ai fi presărat pulberea uitării peste trupul meu, mi-aş fi pierdut amintirile şi n-aş mai fi fost în stare să desluşesc nici unduirile glasului tău... „Primesc tot ce-mi vine prin tine“, aşa ţi-am spus în cea din urmă seară. Îţi aminteşti ?

— Una, gemu omul cu inima arsă, chinuita mea Una !

— Vorbeşte-mi despre Lua, îl rugă însă umbra, şi Vam povesti cum îi încredinţase Aratei copila.

Aşa stăteau faţă-n faţă, un om şi o umbră, şi înaintea pînzelor focului negru grăiau despre lumea oamenilor, pe care amîndoi o aduseseră cu ei în sălaşul din adînc al Mastarei... Dar Saian mîrîi încetişor, amintindu-le că pragul Mastazubei nu-i locul potrivit pentru vorbă.

— Încalecă, iubita mea, o îndemnă Vam, iar Una, care trecuse printr-atîtea, nu se miră, nu-întrebă nimic şi, uşoară, se săltă-n spinarea lui Saian.

Atunci leul de aur sări peste pînzele focului negru şi, gonind pe lespezile de piatră neagră, străbătu întinderile aspre ale împărăţiei din adînc, oprindu-se doar înaintea Mastarei, ce aştepta la gura peşterii cu poartă zăbrelită.

Faţa albă a purtătoarei peceţii răsărea ca de piatră din valurile
părului negru şi din vălurile întunecate ale straielor, iar argintul capacelor tăcerii fulgera îngheţat la fiece mişcare a capului ei.

Cînd umbra Unei sări de pe spinarea leului de aur, Vam descălecă şi el, plecîndu-se înaintea zeiţei. „Tu ai un asemenea scut, o, Vam, îi răsunau în minte cuvintele înţeleptului din trecute vremi, şi dacă vei...“

— Ce fel de scut ? se-ntrebă, pentru a cine ştie cîta

oară.

Şi, fără veste, o lumină răsări parcă în mintea omului cu inima arsă şi, apucînd în palmă piatra şlefuită ce-i bătea pieptul, făcu să răsune Mastazuba de strigătul lui :

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam !

Atunci Mastara se-nfioră, căci, pentru întîia oară după veacuri lungi, prin argintul capacelor tăcerii, auzi un glas care nu era glasul lui Ormag.

— Cine eşti tu, muritorule, şi ce puteri ascunse stăpîneşti, de-ai izbutit să-ţi trimiţi cuvintele pînă-n auzul ferecat al Mastarei ? întrebă zeiţa.

— O, purtătoare a negrei peceţi ! răspunse Vam. Pe mîinile de aur ale feciorului tău Cadumal şi pe dragostea pe care i-ai arătat-o cîndva nefericitului Saian, ajută, rogu-te, celui ce nu pentru a te jigni a înfruntat pînzele focului negru !

Dar Mastara nu părea mînioasă. Ca izbită în inimă, se trase cu un pas îndărăt şi se sprijini de peretele negru, îngăimînd abia :

— Saian, ai spus, muritor ciudat, cu glas fierbinte ?

Leul de aur scoase un geamăt şi-şi clătină deznădăjduit bogata coamă, în vreme ce Vam rosti cu blîndeţe :

— Saian am spus, într-adevăr, o, nartă...

Atunci inima Mastarei bătu cu putere şi sparse cercul de gheaţă ce-o ţinea ferecată.

— Vorbeşte, muritorule, se rugă zeiţa — şi parcă glasu-i era însuşi glasul îndelung stăpînit al inimii — vorbeşte, dacă ştii ceva despre Saian şi, pe neagra-mi pecete, jur să-ţi împlinesc orice dorinţă !

Şi, mai deznădăjduit, gemu leul de aur, iar omul cu inima arsă vorbi astfel, în puţine cuvinte

— Părintele de aur al lui Cadumal, puternică nartă, se află înainte-ţi. Şi e chiar leul de aur pe care cu mîna ta îl zăvorăşti zilnic în peştera cu gratii de aur !

— Saian ? strigă Mastara, încercînd zadarnic să

desluşească, sub cumplita înfăţişare a leului, ceva din frumuseţea iubitului.

Ca rătăcite sticleau privirile zeiţei, şi ea îşi apăsa pieptul cu palma, încercînd să-şi domolească bătăile inimii scăpată din cercul de gheaţă. Saian îşi freca botul de picioarele ei, scheunînd înăbuşit. Atunci Vam atinse botul leului de aur cu piatra şlefuită ce-i atîrna de gît, şi glasul leului Saian ajunse-n auzul Mastarei, şi graiul de fiară sună-n urechile ei cu dulceaţa graiului de demult al iubitului.

— O, Mastara, auzi ca-n vis zeiţa, tu, dragoste pierdută şi aflată...

Şi omul, cu inima arsă de cruda nepăsare a zeilor, se înduioşă văzînd cum puternica nartă a lumii din adînc se prăbuşeşte în genunchi ca fulgerată, cum cuprinde în braţe capul de fiară al leului Saian, acoperindu-l cu sărutări.

— De ce nu pot plînge ca muritorii ? spunea Mastara, îm- brăţişînd chipul schimbat al iubitului. De-aş putea sparge stavila şi de mi-aş putea revărsa durerea în şuvoiul sărat al lacrimilor... Vai, narţii nu pot plînge, şi trupul mi-e neîncăpător pentru zbuciumul din inima dezgheţată acum fără veste...

Şi tremura purtătoarea negrei peceţi, şi ochii-i nescăldaţi în lacrimi sticleau ca prinşi de friguri.

— Ce greu apasă mîna lui Ormag ! spuse atunci Una, care se mulţumise să asculte, tăcînd în toată vremea.

— Cine eşti tu, umbră în care văd amintirile roind ca-n inimile celor în viaţă ? strigă zeiţa, privind către ea, cu ochi rătăciţi.

Iar, ştiind că Mastara nu-i poate auzi glasul, Vam se grăbi să răspundă-n locul celei întrebate :

— E Una, femeia mea, şi pentru ea am înfruntat răceala Mastazubei. Căci, dacă vrei să-mi împlineşti dorinţa, puternică nartă, deschide-i pleoapele pecetluite şi-ngăduie-i să păşească din nou peste iarba verde şi să-şi oglindească faţa-n oglinda lacurilor albastre !

Zeiţa îşi muşcă buzele, ştiind că ea singură-i ceruse lui Ormag pedeapsa ce-avea să se abată asupra celor doi muritori, dar Saian o rugă cu blîndeţe :

— Pentru bucuria de azi, Mastara, ascultă şi-mplineşte...

— Fie dar, încuviinţă purtătoarea pecetei. Cuvîntul dat e scris pe tăbliţa Tarunei[18], şi nimeni, cu nimic, nu-l poate şterge-n veac !

Şi, întinzîndu-şi dreapta, Mastara atinse pleoapele Unei, şi neagra pecete-i căzu de pe pleoape, şi Una deschise ochii, iar Vam se oglindi în privirile ei.

— Văd, şopti Una.

Dar n-apucă Vam să-i audă şoapta, că Una îndată pieri, aşa cum piere fumul.

— Suie-n carul meu, îi spuse atunci Mastara. Nu te teme, Una te aşteaptă pe pămînt.

Şi carul de-argint al stăpînei lumii din adînc se ivi fără veste, tras de cele nouă fiare negre şi, numai ce sui Vam în carul Mastarei, că fiarele mieunară şi se-aşternură drumului. Şi-n vreme ce purtătoarea negrei peceţi intra cu Saian în palatul în care leul de aur avea să se-napoieze de-aci înainte seară de seară, scăpînd de temniţa peşterii cu poartă zăbrelită, Vam zbură peste pînzele focului negru, peste marea poartă de piatră, peste munţi, peste codri şi ape, iar carul de argint îl lăsă lîngă mormîntul Unei.

[18] Zei [illegible] or.

În clipa cînd coborî, carul se făcu nevăzut. Şi Vam apucă marea lespede de piatră ce-nchisese odinioară cripta în care-o aşezase, pe pat de ramuri, pe Una, o împinse şi-o dădu în lături. Iar Una se ridică încet, ca deşteptată din somn, şi-şi întinse braţele către el :

— Ajută-mă, iubite din ostrov !

Vam o ridică, o strînse la piept şi, pentru întîia oară după multă vreme, inima lui arsă se potoli. Un cîntec lin răsuna acum în ea şi spadele ciocnite de scuturi, spadele şi scuturile războinicilor lui Gurz, încetară să-şi reverse larma.

Dar un tunet răsună atunci în văzduhul albastru, frunzele copacilor fremătară şi, îngălbenindu-se, căzură fără veste, iar Ormag se ivi lîngă cripta goală a Unei. Mantia de ger i se zbătea pe umeri şi-o undă îngheţată se-mprăştie în preajmă, cînd hohotele rîsului i se-nălţară :

— Ha-ha, oare inima ta s-a potolit, şoarece Vam ? întrebă cu prefăcută blîndeţe călăreţul norilor negri, îndreptînd către Vam marea secure de os a puterii.

— Pentru o clipă, răspunse întunecat bărbatul.

Atunci Una păşi înaintea celui ce dorea să uite că-i e

părinte.

— Piei din ochii mei ! strigă cu ură Ormag, vădind cît de neadevărată-i fusese blîndeţea.

— Oare vremea încercărilor n-a trecut, şi mînia ta nu cunoaşte alinare ? spuse însă Una.

— Piei, am zis, tună Ormag, şi suflă asupră-i cum ai sufla peste-o gîză supărătoare.

Trupul Unei se frînse, lunecînd pe iarbă, dar Vam cuprinse atunci cu dreapta piatra şlefuită care-i bătea pieptul, şi-n faţa stăpînului narţilor nemuritori zvîrli cuvintele ţîşnite din plămada de ură şi durere a inimii lui :

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam !

Şi văzduhul vui de răcnetul omului cu inima arsă, crengile dezgolite ale copacilor se ciocniră-ntre ele, norii se zdrenţuiră pe boltă, şi sus, între pereţii de ceaţă ai Nartazubei, zeii şi zeiţele nemuritoare albiră la faţă.

— Tu, strop de noroi ! scrîşni Ormag. Din clipa asta jocul se sfîrşeşte.

Şi, înălţînd mîna care ţinea marea secure de os a puterii, o repezi înainte, odată cu înspăimîntătorul semn regesc. Vam însă nu se înspăimîntă, ci izbi cu pumnul în braţul lui Ormag. Degetele-i fură zdrobite, dar marea secure de os a puterii scăpă din mîna zeului, căzu pe lespedea grea ce-acoperise cripta Unei, şi omul cu inima arsă îşi puse talpa peste ea.

Atunci palatul de ceţuri al Nartazubei se zgudui atît de cumplit încît narţii şi nartele nemuritoare se prăvăliră de pe înaltele jilţuri de pîclă ; văzduhul le răspîndi vaierul glasurilor pînă departe. Tolba lui Gurz se răsturnă, săgeţile-i căzură pe pămînt şi, acolo unde căzură, prăpăstii adînci se căscară, căci săgeţile se-opriră numai în inima de aramă a pămîntului.

Iar, lipsit de înspăimîntătorul semn al puterii, Ormag se trase cu un pas îndărăt. Mantia de ger i se zbîrci pe umeri.

— Sînt Ormag, şi numele meu e spaima ! răcni cu trufie, dar răcnetul ce făcea să se clatine lumile de sus şi de jos nu-l clinti măcar pe Vam, care înaintă cu un pas.

Din flacăra privirilor lui ţîşniră două fulgere ce pîrjoliră faţa năpădită de barbă a stăpînului narţilor nemuritori.

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam, spuse de astă dată liniştit omul cu inima arsă şi, plecîndu-se fulgerător, apucă şi ridică de jos marea secure de os a puterii.

Iar, cînd o repezi asupra lui Ormag, vîjîi securea şi izbi umărul drept al călăreţului norilor negri, care se răsuci ca o jucărie stricată şi se prăbuşi la pămînt, cutremurînd lumea şi făcînd să sară apele din albiile lor. În Zinu, slăvită cetate împrejmuită cu ziduri groase, acoperişurile se năruiră şi oamenii căzură cu feţele-n praf, iar sus, în sălaşul zeilor, pereţii de ceaţă prinseră a se destrăma.

Dar narţii şi nartele nemuritoare pîndeau cu sufletul la gură din înălţimile Nartazubei şi, cînd îşi văzură stăpînul prăbuşit, se năpustiră ca un roi de viespi. Nartele-l apucară pe Ormag şi, cît ai clipi, zburară cu el în Nartazuba, în vreme ce narţii făcură cerc în jurul omului cu inima arsă.

— Ucide ! Ucide ! strigă Gurz, zvîrlindu-se-nainte, dar se opri îndată, căci marea secure de os a puterii strălucea ameninţător în mîna cu degete zdrobite a lui Vam.

— Iată, muritorule, susură atunci Pil, zeul cel strîmb al şotiilor, strecurîndu-se printre ceilalţi şi ieşind la vedere, iată, totul s-a petrecut întocmai cum ai vrut. Pereţii de ceaţă ai Nartazubei se destramă prin mîna ta, şi amarnic se căiesc narţii nemuritori... Oare, nu asta ai jurat lîngă mormîntul Unei, atunci cînd ai început a te răfui cu Ormag ? Dă-ne deci marea secure de os a puterii şi du-te slobod unde te vor purta paşii, căci pace va fi de azi înainte între narţii nemuritori şi Vam.

— Pace, spuse zeul cîntului, Ramal.

— Pace, scrîşni Dumvur, storcîndu-şi barba udă.

— Pace, mîrîi şi Gurz, zăngănind inelele şi lanţurile de-aramă ce-i încingeau braţele şi pieptul.

Atunci, venindu-şi în simţiri, Una se ridică din iarbă şi, punîndu-şi mîna pe braţul lui Vam, şopti rugătoare:

— Pace, Vam ! Gîndeşte-te la Lua...

Iar omul cu inima arsă şovăi o clipă, apoi oftă şi, plecîndu-şi capul în piept, întinse marea secure de os a puterii, pecetluindu-şi soarta printr-o singură vorbă :

— Fie !

Îndată Gurz păşi înainte şi-atinse cu buzele semnul regesc al puterii. Apoi apucă securea.

— Ce stai ? Ucide ! strigă ascuţit Pil şi, cît ai clipi, narţii nemuritori se repeziră.

Se frămîntau atît de aprig în jurul lui Vam, încît Gurz şovăi să repeadă securea, de teamă să nu-i atingă. Iar Vam luptă cu narţii, luptă singur, căci Una, prea slabă, nu-l putea ajuta, luptă împărţind lovituri cumplite. Narţii gemeau şi blestemau, dar Pil izbuti să-i pună piedică, şi Dumvur îl izbi cu pumnul în tîmplă. Atunci Gurz îşi smulse lanţurile de aramă, şi narţii-i ferecară cu lanţurile lui pe Una şi pe Vam, tîrîndu-i îndată prin văzduh, pînă-n depărtata Nartazuba, unde-i lepădară la picioarele lui Ormag.

Stăpînul narţilor nemuritori şedea posomorît pe jilţul lui de pîclă, în vreme ce Zubala-i descînta umărul, sfărîmat de lovitura lui Vam.

— Priveşte, leu cu pieptul de-aramă, şi primeşte marea secure de os a puterii ! spuse Gurz, arătînd perechea înlănţuită şi înmînîndu-i semnul regesc.

Iar, apucînd Ormag marea secure de os şi cercetînd-o, văzu o crăpătură adîncă ce-o străbătea dintr-o parte într-alta, căci osul plesnise, lovindu-se de lespedea ce-acoperise cripta Unei. Şi, înfiorîndu-se, înţelese că sfîrşitul puterii-i începuse. Dar tăcu şi nu se trădă, rostind cu glas tare doar amarele cuvinte ce-i stăteau pe buze :

— Rău gînd ai avut, Pil, atunci cînd mi-ai ales acest şoarece...

Spuse şi, întinzînd mîna, smulse de la gîtul lui Vam piatra şlefuită, pe care omul cu inima arsă îşi săpase strigătul de răzmeriţă.

— De mult te-am vestit să curmi jocul, stăpîne, vorbi însă Pil, vîrîndu-şi capul între umeri.

Atunci Vam îşi veni în fire şi, văzîndu-se la picioarele lui Ormag, înlănţuit împreună cu Una, se zbătu zadarnic şi strigă :

— Narţi înşelători, acesta vi-i aşadar cuvîntul, şi-aceasta pacea făgăduită !

— Pace pentru noi ! răspunse Pil. Dar cum gîndeai tu, nărodule Vam ?

Şi, auzindu-i vorbele, se bucurară narţii şi nartele nemuritoare, iar, după spaima prin care trecuseră, izbucniră-n hohote de rîs. Şi săltau, rîzînd pe-naltele jilţuri de pîclă, iar, înlănţuiţi la picioarele lui Ormag, Una şi Vam le-auziră hohotele şi vorbele batjocoritoare, şi durerea-i înecă în valurile-i grele, şi mînia le umplu inimile, pînă nu mai rămase-n ele decît mînie neagră. Dar piatra, piatra şlefuită nu mai bătea pieptul lui Vam, şi doar ochii omului cu inima arsă fulgerau în răstimp, în vreme ce lacrimile Unei curgeau fără-ncetare, căzînd pe pămînt ca o ploaie.

— Luaţi-i şi legaţi-i de-o parte şi de alta a marii porţi de ceaţă ! porunci Ormag. Le dau viaţă veşnică, pentru ca veşnic să se chinuie-naintea ochilor mei, şi pentru ca veşnic să-mi amintesc, văzîndu-i, că muritorii au a fi ţinuţi din scurt, spre slava narţilor şi a legii lor de-aramă.

Şi narţii împliniră porunca, şi Una fu legată de-o parte, şi Vam de cealaltă parte a marii porţi de ceaţă, căscată-n pereţii Nartazubei. Şi plouă pe pămînt cînd Una plînse, şi fulgeră cînd Vam zvîrli priviri aprinse către Ormag, care-l blestemă cu glas de tunet. Dar piatra şlefuită ce bătuse pieptul omului cu inima arsă a fost ascunsă de Ormag pe fundul cel mai întunecat al lumii, în nădejdea că nimeni, niciodată, n-o va mai găsi…

Şi iată cum sfîrşeşte cu jale povestea lui Vam, spre bucuria narţilor nemuritori ; dar sfîrşitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie şi tu,

seminţie a omului cu inimă arsă, ascultă mai departe. Sfirşitul acesta e doar un început, căci de pe-acum îşi ridică fruntea Lua şi-şi smulge legătura de pe ochi !

Lua-cea-legată-la-ochi

1) Ura lui Ormag
2) Întrecerea cu Ramal

Ura lui Ormag

Veninoşi sînt şerpii pămîntului, şerpii nemuritori, dar nu-i şarpe mai cumplit decît şarpele galben al pizmei: ticălos se tîrîie, şi fără leac e

nevăzuta-i muşcătură. Unde a muşcat pătrunde şi numele lui Ormag. Nu-i fier înroşit să-l alunge, nici descîntec nu-i !

Crapă capul şarpelui !

Lîngă apa neadormită a Satei se-nalţă trunchiurile de cremene ale copacilor *caru*[19], iar departe-n văzduh, în coroanele lor întinse, se află cetatea de cuiburi a fetelor-păsări. Fiece copac adăposteşte un cuib uriaş, şi-n cuiburile căptuşite cu fulgi albi locuiesc fetele-păsări. N-are uliţi cetatea, nici scări: aripile albe poartă fetele-păsări prin văzduh. Şi-n mijlocul cetăţii de cuiburi se-nalţă un cuib mai mare şi mai alb, cuibul-palat în care locuieşte regina fetelor-păsări, Arata.

Trişti sînt ochii Aratei ! Slăbită faţa, pălite buzele şi-nnegurată fruntea. O singură fiică a avut regina, şi ura lui Ormag a culcat-o în cripta de piatră.

— Una mea, Una ! se tînguie Arata, care nu-l poate uita nici pe alesul Unei, pe Vam, pornit pe calea lacrimilor, şi despre care de mult nu mai ştie nimic.

Dar inima Aratei se-alină cînd gunguritul Luei răsună-n cetate. Toate fetele-păsări iubesc copila şi-o poartă din cuib în cuib, căci Lua n-are aripi. Şi-i veşnic legată la ochi. Dacă i s-ar desface, fie şi pentru o clipă, legătura ce-o ţine în beznă, şi dacă privirile Luei s-ar opri pe faţa uneia dintre fetele-păsări, aripile albe s-ar desprinde de pe umerii celei zărită de ochi muritori, şi ea ar pieri aşa cum oamenii pier, căzînd sub puterea Mastarei.

— Totul e negru, spune uneori Lua. Şi tu, Arata, eşti doar un glas. Fetele-păsări sînt glasuri, apa e glas şi vîntul e glas... Cuibul e moale şi trunchiul copacului,

---

[19] Copac neidentificat, poate un copac mitic.

tare. Mereu va fi totul atît de negru, bunică ?

— Cînd ai să creşti mare, spune cu tristeţe Arata, ai să pleci din cetatea de cuiburi. Ai să pleci departe, departe... Acolo glasurile vor avea chip, şi nu va mai fi totul negru...

— Cînd am să cresc mare ? întreabă Lua, iar Arata schimbă atunci vorba şi cheamă una dintre fetele-păsări, rugînd-o să poarte copila prin văzduh, pentru a-i abate gîndurile.

Aşa trăieşte Lua-cea-legată-la-ochi. Ascultă glasurile din jur şi-şi potriveşte glasul după ele, mlădiindu-l după freamătul frunzelor, după şoapta apei şi cîntecul fetelor-păsări. Nespus de frumos cîntă Lua ! Din ce în ce mai des o roagă fetele-păsări să cînte, şi glasul limpede al copilei se-nalţă, plutind ca un funigel peste cetatea de cuiburi. Lua cîntă fără cuvinte, dar, ascultînd-o, fetele-păsări plîng şi rîd.

Şi anii trec, şi Lua e acum o fată-naltă, şi n-a văzut lumea nicicînd. Glasul i s-a-mplinit şi zboară pe treptele văzduhului, pînă departe, dincolo de cetatea de cuiburi, fermecîndu-i pe toţi cîţi îl aud. Despre glasul ce răsună-n văzduh s-a aflat pînă şi-n Zinu, slăvită cetate, iar regele urcă uneori pe acoperişul neted al palatului şi trage cu urechea. E însoţit de cîntăreţi vestiţi.

— O, cîntăreţi vestiţi, întreabă regele din Zinu, spuneţi-mi cine cîntă atît de frumos, şi vă dăruiesc lăute de aur şi fluiere de-argint !

— Nu ştim, mărite rege, se umilesc cîntăreţii, privindu-şi cu ciudă sculele măiestre.

Dar un învăţăcel de ceteraş auzi şi el cuvintele regelui. Un gînd otrăvit se ridică în inima lui, şi gîndul nu-i mai dădu pace pînă ce învăţăcelul n-o luă la fugă, oprindu-se doar în ostrovul din Marea cea Mare, acolo unde în Cetatea Roşie se înalţă *Clopotul lui Ormag.*

Plină de oameni era acum cetatea şi năruite clădirile în care Una şi Vam se iubiseră. Preoţi mulţi, înfăşuraţi în mantii vinete, slujeau în templul de aur, drag stăpînului

narţilor nemuritori.

— Vreau să cer sfat puternicului Ormag, spuse învăţăcelul, iar preotul cel mare îl întrebă :

— Ce culoare au gîndurile tale ?

— Negre sînt gîndurile mele, mărturisi învăţăcelul.

— Jertfeşte, dar, o găină neagră şi-un bivol negru, îl învăţă preotul. Măruntaiele aburinde închină-i-le stăpînului ceţoasei Nartazuba, iar carnea s-o-mparţi preoţilor lui Ormag.

Şi-i urmă învăţăcelul sfatul. Aduse jertfa, iar dacă fumul înmiresmat se pierdu în albăstrimea cerului, se aruncă învăţăcelul la picioarele chipului de aur al călăreţului norilor negri.

— O, leu cu ghiare de criţă, şopti învăţăcelul, spune-mi cine cîntă atît de frumos, de farmecă inimile oamenilor şi-l tulbură pînă şi pe regele din Zinu ? Eu n-am să cînt nicicînd aşa, ştiu bine, şi gîndul ăsta-mi usucă inima, de parc-aş avea o iască-n piept... Vorbeşte, Ormag, dă-mi semnul tău, de-ar fi să pier de spaimă !

Atunci buzele de aur ale lui Ormag se mişcară, şi stăpînul narţilor nemuritori îi răspunse-învăţăcelului :

— Am sorbit fumul măruntaielor pe care le-ai ars pe rug, şi fumul a fost plăcut nărilor mele. Inima ta e neagră, învăţăcelule, ca penele găinii pe care mi-ai jertfit-o, şi negre ca pielea bivolului sînt şi nădejdile tale... Ascultă, deci, ce porunceşte Ormag : Ia o pană dintre penele găinii negre şi, de pe pragul templului, suflă asupră-i. Taie un petic din pielea bivolului şi păstrează-l, că-ţi va fi de trebuinţă. Aşa, şi nu altminteri, să faci, învăţăcelule !

Şi-nvăţăcelul se-ntinse pe pîntec înaintea lui Ormag, se răsuci ca viermele-n tină, iar fiece cuvînt al nartului sună în inima lui. Apoi împlini poruncile călăreţului norilor negri şi, de pe pragul templului de aur, suflă asupra penei negre. Pana se ridică, pluti şi nu căzu. Iar, cînd învăţăcelul trecu peste prag, pana se mişcă înainte-i, zburînd ca un fluture negru.

Înţelegînd, deci, că din voia lui Ormag pana neagră nu cade, ba-i mai arată şi drumul, porni învăţăcelul în urma ei şi, mergînd pe drumuri neumblate, ajunse lîngă apa neadormită a Satei, în dreptul copacilor *caru*. Acolo pana se lăsă la pămînt şi se topi printre ierburi, arătînd învăţăcelului că ţinta-i aproape.

Era întuneric, şi numai faţa Zubalei se desluşea pe cer. Fetele-păsări zburaseră din cetatea de cuiburi, aşa cum zburau în fiece noapte, cînd ochii muritorilor nu le

puteau vedea, şi singură Lua veghea în cuibul Aratei. Tăcerea era atît de grea, că învăţăcelul se cutremură auzind glasul fermecat ce răsună fară veste deasupra capului său. Inima prinse a-i bate de neagră nădejde, şi de spaimă-i tremurară genunchii.

— Oricine-ai fi, vorbi el, arată-te, făptură cu glas vrăjit ! Ieşi din umbra ce te-ascunde şi, pe Ramal, jur că nu te vei căi...

Atunci glasul cîntător se frînse într-un strigăt de uimire şi Lua întrebă din cuibul ei:

— Ce glas aud ?... Nu-i foşnet de frunză, nici şoaptă de apă, nici cîntec de pasăre. Şi fetele-păsări, ştiu bine, au zburat...

— Sînt un ceteraş dintre ceteraşii pămîntului, răspunse învăţăcelul, şi numai pentru a vedea cine cîntă mai dibaci decît meşterii regelui din Zinu, mi-am părăsit ţara şi te caut în sihăstria asta. Dar unde eşti ? De ce nu te arăţi ?

— Eşti tot un glas în beznă, spuse cu tristeţe Lua.

— Glumeşti ? Sînt om în toată firea, am două mîini zdravene şi-o spinare lată, pe care te pot purta prin lumea largă !

— Un om ?... Şi mă poţi duce departe, departe, acolo unde totul nu-i doar negru şi unde glasurile au chipuri ?

— Pot, spuse învăţăcelul. Ei, vii ?

Dar Lua se plecă peste marginea cuibului şi nu văzu nimic.

— Minţi, şopti ea. Eşti tot doar un glas, ca glasul Aratei...

— Ştii ceva ? zise atunci învăţăcelul, pierzîndu-şi răbdarea, am să urc pînă la tine şi-ai să te-ncredinţezi singură...

Şi, grăind aşa, prinse a se căţăra pe cremenea trunchiului. Era sprinten învăţăcelul. Nu trecu mult, că se şi agăţă cu amîndouă mîinile de cuibul Aratei.

— Hai, dă-mi mîna, strigă el, dar vorbele-i muriră pe buze cînd o văzu pe Lua legată la ochi şi înfăşurată-n

mantia părului negru ce-i unduia pînă la călcîie.

Din înaltul cerului, Zubala privea hoţeşte.

— Iată, spuse fata. Ai suit pînă la mine, şi tot numai un glas eşti şi tu.

Uluit, învăţăcelul şopti :

— Cum să mă vezi, dacă privirile-ţi sînt acoperite de-o năframă?

Şi, fără vorbă multă, întinse mîna şi vru să-i smulgă legătura de pe ochi.

— Stai, ce faci ? strigă însă Lua, simţindu-i degetele pe frunte şi ferindu-se-n lături.

— Desfă-o singură ! mormăi învăţăcelul.

Şi Lua îşi duse mîinile la ochi, şovăi o clipă, apoi îşi smulse legătura care-o ţinea de-atît amar de ani în beznă. Dar Zubala, care socoti că văzuse destule, îşi trase capul dintre pernele norilor şi alergă-ntr-un suflet să-i spună lui Ormag ce se petrecea în cuibul-palat al Aratei.

— Ormag !... Acolo... În cetatea de cuiburi... Începu ea, de cum trecu pe marea poartă de ceaţă a Nartazubei. Atunci, spre neţărmurita-i mirare, stăpînul narţilor nemuritori se răsuci pe jilţul lui de pîclă şi-o fulgeră cu privirile, întrebînd doar :

— Ce cauţi aici, Zubala ?

— Eu... am venit...

— Ştiu, spuse Ormag. Du-te !

Şoapte batjocoritoare plutiră prin marea încăpere cu pereţi de ceaţă, cînd nartele şi narţii de rînd îşi dădură coate, bucurîndu-se de-ncurcătura făţarnicei Zubala.

— Oare nu-nţelegi că Ormag privea tocmai la ceea ce se petrece... acolo, jos ? îi sări într-ajutor strîmbul zeu al şotiilor, Pil, arătîndu-i din ochi pe Una şi Vam, înlănţuiţi de cele două laturi ale porţii.

— Şi eu am lăsat pămîntu-n întuneric ! strigă Zubala, pricepînd, în sfîrşit, pricina nemulţumirii lui Ormag.

Ca o furtună trecu printre Una şi Vam, care se priveau neputincioşi, iar, peste o clipă, lumina ei

amăgitoare scăldă cuibul Aratei. Fiicele zănatice ale Zubalei se iviră, furişîndu-se printre trunchiurile de cremene, plutiră printre copaci, iar Lua — care deschisese ochii într-o lume tot atît de neagră ca lumea în care se mişcase de la naştere — Lua scoase un strigăt înăbuşit.

Frunzişul se legăna acum şi, printre frunze, fiicele zănatice ale Zubalei întindeau către ea braţe strălucitoare. Zeiţa nopţii o privea de sus, de pe bolta pe care-şi aşternuse mantaua albastră, iar lîngă ea... Nu, învăţăcelul nu era numai un glas ! O privea cu ochii lui, verzi ca două frunze de gheaţă. Faţa-i era smolită şi pletele negre.

— Ei bine ? întrebă el, nerăbdător.

— Taci, spuse Lua.

Fiecare glas avea acum un chip. Şoapta neadormită a apei era o panglică tremurătoare, foşnetul frunzelor — mii de făpturi zbuciumate. Ameţită, Lua îşi duse palmele la ochi.

Atunci, în înălţimile ceţoasei Nartazuba, Ormag şopti ceva la urechea lui Pil.

— Cuvîntul tău e în inima mea, susură şi strîmbul nart al şotiilor, grăbind să iasă pe marea poartă de ceaţă, de care Una şi Vam se aflau înlănţuiţi.

Şi Pil urcă îndată în foişorul de aur al lui Gorc, cocoşul ceresc, ce moţăia, aşteptînd să vestească zorii.

— De ce întîrzii, Gorc ? strigă zeul cel strîmb.

Speriat, Gorc apucă trîmbiţa de argint a zorilor şi suflă de trei ori.

În adîncurile Mastazubei, Saian îl auzi şi porni fără zăbavă pe drumul lui ceresc.

Atunci lumina zilei scăldă fruntea Luei şi, uimită, fata îşi luă palmele de la ochi. Iar lumea o izbi cu toate culorile, de parcă trîmbiţe galbene, roşii, verzi o săgetau cu ţipetele lor. Puhoaie de culori îi înecară privirile. Toate nestematele pămîntului chiuiră şi focurile lor săltară-n horele florilor, în iureşul gîzelor, în neasemuita

năvală a fluturilor, ce-i împroşcau pulbere de aur pe pleoape. Şi încă nu izbutise Lua să-şi vină-n fire, buimăcită de jocul scînteietor al curcubeielor, că văzduhul tremură, şi-n frunte cu Arata, fetele-păsări se-ntoarseră-n cetatea lor de cuiburi.

Fără voie, Lua îşi ridică privirile. Şi Arata scoase un ţipăt, căci aripile albe i se despruiseră din umeri. Ca o lebădă săgetată din zbor se prăbuşi din înălţimi regina, iar aripile albe căzură plutind şi-i acoperiră trupul, de parcă ar fi vrut să-l ferească măcar acum de ochii ucigaşi ai muritorilor. Şi-n vreme ce, plîngînd şi strigînd, fetele-păsări se lăsau peste cuiburile lor, ascunzîndu-se de privirile Luei şi ale învăţăcelului, două trupuri albe — al Aratei şi-al unei alte fete-păsări, privită de învăţăcel — rămaseră nemişcate la picioarele copacilor *caru*.

Totul se petrecuse atît de fără veste, încît Lua nu pricepu îndată de ce odihnesc în iarbă trupurile albe. Ochii-i erau încă plini de luminile lumii. Şi, doar auzind vaierul fetelor-păsări, simţi cum inima-i îngheaţă de spaimă.

— Arata !

Ca ieşită din minţi, se aruncă din cuibul reginei şi, dacă învăţăcelul n-ar fi prins-o, s-ar fi zdrobit şi ea pe pajiştea în care bobiţele de rouă scînteiau. Învăţăcelul o coborî pe pămînt. Şi Lua se repezi şi înlătură aripile albe, şi plînse peste trupul Aratei, şi sărută în neştire chipul drag, pe care niciodată nu-l văzuse.

Atunci pleoapele reginei se zbătură şi Arata îşi deschise ochii.

— Nu eşti tu de vină, şopti ea. Ura lui Ormag ne urmăreşte...

— Eu, eu te-am dat pradă Mastarei ! gemu Lua.

— Taci, nu ştii nimic... Fereşte-te de ura lui Ormag !

În clipa aceea, nevăzută de Lua, Mastara se apropie. Arata-i văzu sclipind argintul capacelor tăcerii.

— Sărută-mă, Lua, şopti regina. Una, Vam, şi-acum eu plătesc preţul urii lui Ormag...

Rece, fără să-i audă vorbele, Mastara-i pecetlui pleoapele cu neagra-i pecete şi se depărtă apoi, nevăzută. Iar Lua plînse şi se tîngui, în vreme ce fetele-păsări plîngeau în cuiburile lor, plînse şi presără pulberea galbenă a uitării peste trupul Aratei şi-al tovarăşei ei, întinse acum în gropile pe care învăţăcelul le săpase.

Iar, cînd pămîntul o acoperi pe regina fetelor-păsări, învăţăcelul se apropie şi-o apucă pe Lua de mînă.

— Să mergem, o îndemnă.

Dar Lua îşi trase mîna.

— Rău am făcut că te-am ascultat, spuse ea, arătînd mormîntul proaspăt. Nu te voi mai asculta, deci. Aici am trăit pînă acum, aici voi trăi pînă ce o mînă prietenă va presăra şi peste trupul meu pulberea uitării...

Vorbind astfel, Lua apucă o şuviţă de păr şi şi-o aşeză peste ochi, începînd a urca trunchiul de cremene al copacului în care-şi avea cuibul. Dar învăţăcelul nu înţelegea s-o scape din mînă.

— Dacă nu vrei să vii de bunăvoie, ai să vii de nevoie, strigă el şi, cît ai clipi, scutură petecul negru tăiat din pielea bivolului jertfit lui Ormag.

Şi petecul negru se prefăcu într-un cort de piele neagră, în care Lua se pomeni închisă ca-ntr-un sac, alături de învăţăcel.

— Cinste lui Ormag, tună acesta, şi cortul prinse a sălta, de parcă firea nărăvaşă a bivolului negru l-ar fi îmboldit.

Înspăimîntate la gîndul că ar putea fi şi ele văzute de ochi muritori, fetele-păsări nu cutezară a se-mpotrivi. Plînseră doar, şi Lua le auzi glasurile chemînd-o, le auzi tot mai înăbuşit, pînă ce depărtarea le-nghiţi cu desăvîrşire.

— Pe acoperişul palatului din Zinu ! strigă atunci triumfător învăţăcelul, iar cortul negru se răsuci în văzduh şi vîjîi, străbătînd întinderi neumblate, în vreme ce hohotele lui Ormag răsunau din înălţimile

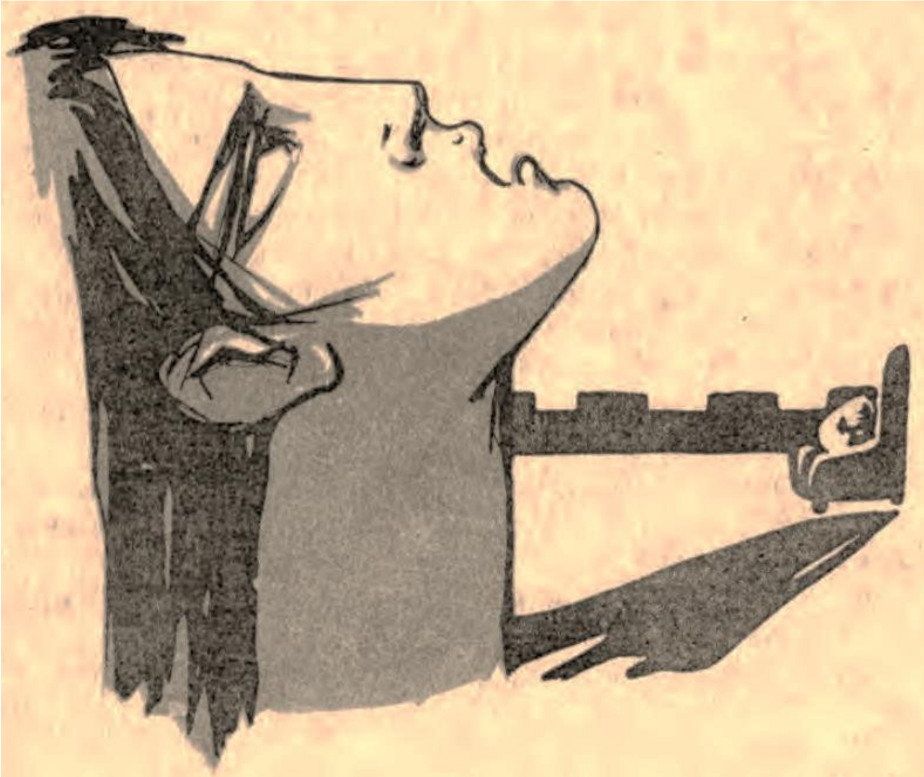
Nartazubei, aşa cum mai răsunaseră cîndva şi peste capul lui Vam, omul cu inima arsă.

Şi zbură cortul din piele de bivol, pe care doar Saian îl întrecea în goană, zbură ca flamura neagră a unei oşti aducătoare de moarte, iar cînd Saian pătrunse în palatul din adînc al Mastarei, coborî şi el şi se lăsă pe acoperişul palatului lui Zinu, slăvită cetate împrejmuită cu ziduri groase,

În mijlocul cîntăreţilor vestiţi, regele din Zinu se desfăta sub privirile viclene ale Zubalei. Ca o mare de spice se legăna şi unduia cîntecul ceteraşilor, ca vestirea furtunii răsuna şuerul trîmbiţei, întrerupt de gîfîitul tobei. Cortul negru se opri la doi paşi de jilţul regelui, care se ghemui şi-şi astupă faţa cu poalele veşmîntului.

Cîntăreţii scăpară sculele măiestre.

— Zile fericite regelui ! strigă însă învăţăcelul, dînd în lături fîşia de piele ce-astupa intrarea cortului. Izbîndă asupra vrăjmaşilor şi slavă marelui Ormag !

— Cinste şi slavă, răspunse după datină regele, coborînd cu şovăială poala veşmîntului şi cutezînd a privi.

Atunci învăţăcelul înaintă cu un pas şi, trăgînd-o pe Lua de mînă, o zvîrli la picioarele regelui.

— Cuvîntul tău e în inima mea, rosti învăţăcelul plecîndu-se, de atinse acoperişul cu fruntea şi măturîndu-l ca pletele. Ai vrut să ştii cine cîntă pe seară ca nimeni pe lume, şi, iată, robul tău ţi-a împlinit dorinţa : fecioara aceasta cînta în cetatea de cuiburi a fetelor-păsări, şi glasul ei e cel ce te-a vrăjit.

Astfel grăi, şi nările-i fremătară cînd auzi şoapta uimită a cîntăreţilor vestiţi.

— Daţi-i o lăută de aur şi-un fluier de-argint, spuse regele, apoi o ridică pe Lua şi-o aşeză lîngă el, pe-un scăunaş aurit.

Şi se miră, văzînd-o înfăşurată doar în mantia părului negru, şi-un fior îl încercă, dînd cu ochii de faţa ei, albă şi rece ca faţa Mastarei. Bătu din palme. O roabă se ivi.

— Îmbrăcaţi-o ca pe regină ! porunci regele — şi, cît ai clipi, roaba se întoarse cu-o cămaşă ţesută din fire mai albe ca spuma laptelui şi cu o blană de jder.

Şi Lua fu îmbrăcată.

— Acum, spuse regele, farmecă-ne auzul, regină a cîntăreţilor vestiţi ! Şi se aşeză mai bine-n jilţ, îşi potrivi bărbia-n pumn şi se pregăti să asculte.

Privirile Luei lunecară încet pe faţa lui roşie, apoi trecură peste feţele înverzite de ciudă ale vestiţilor cîntăreţi, şi se opriră pe chipul învăţăcelului. Atunci îşi dădu capul pe spate şi închise ochii. Iar glasul i se înălţă în seară.

Cînta fără cuvinte, ca apa şi vîntul, dar o durere atît

de crîncenă se revărsa în şuvoiul glasului ei, o deznădejde atît de sălbatică-i ţîşnea din piept, şi sunetele pe care le scotea se-nlănţuiau atît de aspru, că regele din Zinu se ghemui din nou în jilţ, şi cîntăreţii rămaseră cu gurile căscate. Iar roaba plîngea în neştire.

Aşa cîntă Lua, pe acoperişul palatului din Zinu, şi cîntecu-i plutea peste slăvită cetate împrejmuită cu ziduri groase, pătrundea în case şi-n inimi, iar casele se cerneau parcă, şi inimile se strîngeau, năpădite de tristeţe. Tot mai îndîrjit se ridica glasul, tot mai puternic îşi striga durerea, şi cîntecul fără cuvinte al Luei cucerea înălţimile, trecea slobod prin vămile văzduhului, urcînd mereu. În van încercă Zubala să-l înăbuşe-n mantaua-i bătută cu stele. Strigătul pornit de pe pămînt străbătu prin mantaua ei albastră şi ţîşni nebiruit înainte.

Înciudată, zeiţa nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, îşi întinse braţul. Degetele-i lungi împunseră ca nişte suliţi văzduhul in dreptul Luei, în vreme ce-şi apropie inelarul de degetul mare.[20]

Dar vraja se frînse de aripile cîntecului. Ameninţător, strigătul Luei urca prin liniştea beznei, iar Zubala-şi înfăşură mantaua-n jurul trupului şi, înspăimîntată, pătrunse prin marea poartă de ceaţă, în adăpostul semeţei Nartazuba.

Atunci cîntecul răsună cu putere în afara pereţilor de ceaţă şi, peste o clipă, glasul Luei se înălţă în larga încăpere, izbind feţele nartelor şi chipurile narţilor nemuritori. Şi, deşi nu auzeau nici un cuvînt, cu toţii înţeleseră strigătul îndîrjit, pornit de pe pămînt, cu toţii-l tălmăciră, şi-n fiecare dintre ei sună ca un ecou :

— Puternicul Ormag e duşmanul Luei !

---

[20] Gestul acesta, reprodus pe trei lespezi de piatră ajunse pînă la noi, pare să fi avut la Vamiţi o semnificaţie legată de un rit al blestemului. Vamiţii, în orice caz, îi atribuiau o putere înfricoşătoare.

— Lua ! strigă Una, înlănţuită, iar Vam se zbătu deznădăjduit şi fulgere-i ţîşniră din priviri.

— Blestemată seminţie ! scrîşni Ormag.

Nartele şi narţii încremeniseră, pe jilţurile lor de pîclă. Şi-ntocmai ca odinioară, cînd Vam pusese mîna pe marea secure de os a puterii, pereţii de ceaţă ai Nartazubei prinseră a se destrăma. Întunericul veşnic, mult mai bătrîn decît narţii, începu a se ghici prin răriturile zidurilor înălţate din fumurile jertfelnicelor.

— Puternicul Omag e duşmanul lui Vam ! strigă omul cu inima arsă, zbătîndu-se-n strînsoarea lanţurilor de aramă, iar glasul i se împletea cu glasul Luei, şi amîndouă înspăimîntau narţii, ce-ncepuseră să alerge de colo-colo intre pereţii şubreziţi ai Nartazubei.

Braţul lui Ormag se înălţă, cu marea secure de os a puterii, dar călăreţul norilor negri îşi aminti că osul plesnise, izbindu-se de lespedea ce-acoperise trupul Unei, şi se temu să-l repeadă asupra Luei. Strigătele de răzvrătire zguduiau acum întreaga Nartazubă.

— Încă puţin, şi profeţia lui Vam se va-mplini, susură atunci Pil la urechea stăpînului narţilor nemuritori, care răcni :

— Sînt Ormag, şi numele meu e spaima !

Tunete cumplite se rostogoliră prin văzduh.

— Fireşte, susură Pil, dar pereţii de ceaţă ai Nartazubei se vor destrăma totuşi, iar tu te vei căi…

Privirile lui Ormag rătăceau neliniştite. Gurz, Ramal, Zubala şi toţi narţii de seamă alergau prin marea încăpere, tot atît de năuciţi ca narţii de rînd. Una şi Vam se zbăteau, prinzînd parcă putere, pe măsură ce zeii se pierdeau.

— Opriţi-o ! tună Ormag. Să nu-i mai aud glasul !

Dar glasul Luei nu putea fi oprit. O verigă din lanţul ce-l ţinea ferecat pe Vam se rupse, şi omul cu inima arsă îşi simţi braţul slobod

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam ! strigă el triumfător, întinzîndu-şi pumnul către stăpînul narţilor

nemuritori.

— Ce-mi dai dacă-i fac să tacă ? întrebă atunci Pil, şi Ormag răcni, apucîndu-l de încheietura mîinii :

— Ce vrei ?

— Mai nimic, susură nartul cel strîmb. O lună pe an să ţin eu marea secure de os a puterii.

Dar, abia apucase să-şi rostească dorinţa, că Ormag îl zvîrli cît colo, şi Pil se pomeni dînd cu fruntea de genunchiul lui Gurz.

— Tu ?... bubui glasul de tunet al călăreţului norilor negri. Mastara ! Să vină Mastara !

Birgun, crainicul lui Ormag, ridică fruntea ; zadarnic încercă însă să se mişte, picioarele nu-l mai ascultau, iar aripile de liliac îi tremurau atît de tare, încît nu izbuti să le stăpînească. Şi cîntecul Luei răsuna ca un chiot de biruinţă, şi pereţii de ceaţă ai Nartazubei se destrămau, văzînd cu ochii.

— Gurz ! Repede o săgeată, porunci Ormag.

Nartul războiului se scutură, ca trezit din buimăceală.

— Ucide ! răcni el, iar strigătul de luptă însufleţi pentru o clipă mulţimea descumpănită a narţilor.

Îşi întinse braţul să apuce o săgeată din tolba ce-i atîrna pe spate, dar braţul lui Vam fu mai iute. Omul cu inima arsă smulse tolba doldora de săgeţi necruţătoare şi, cît ai clipi, o zvîrli din înălţimile Nartazubei, tocmai în apele întunecate ale Mării celei Mari, unde se iscară îndată valuri cumplite. Mînios, Dumvur se arătă la faţa apei, dar cîntecul Luei îl făcu degrabă să se cufunde în palatele lui, înălţate din lespezi de apă.

Cu şi mai multă putere se zbătea acum Vam, silindu-se să-şi rupă lanţurile, iar narţii gemură, şi vaierul lor grăbi parcă destrămarea pereţilor ceţoasei Nartazuba. Întunericul veşnic se furişă în marea încăpere.

— O lună pe an... mai nimic, susură Pil. Iar Nartazuba va rămîne!

Ca la un semn, nartele şi narţii nemuritori se

aruncară la picioarele lui Ormag, şi strigătele lor jalnice se-nălţară, în vreme ce braţele întinse rugau :

— Îndură-te, leu cu gheare de criţă ! Dă-i marea secure de os pentru o lună, şi Nartazuba va rămîne veşnic !

Iar, prăbuşit pe jilţul lui de pîclă, cu mantia de ger strînsă în jurul trupului, Ormag îi privea cu ochi sălbatici. Încercă să apuce rezemătoarea jilţului, pentru a se ridica în picioare, dar se întunecă la faţă şi rămase prăbuşit în jilţ: asemenea pereţilor de ceaţă, rezemătoarea prindea să se destrame.

— Fie, şopti Ormag. O lună pe an nartul cel strîmb al şotiilor, Pil, va ţine marea secure de os a puterii...

— Cuvîntul tău e în inima mea, susură Pil.

Apoi, frecîndu-şi mîinile micuţe, se repezi din înălţimile Nar- tazubei, pe acoperişul palatului din Zinu, lîngă jilţul regelui. Şi, în vreme ce Lua cînta, glasul i se auzi batjocoritor :

— Priveşte, cîntăreaţă cu plete negre !

Uimită, Lua deschise ochii, şi cîntecul i se frînse pe buze, ca retezat. Văzu înainte-i o făptură omenească, un schilod care-i întindea o piatră neagră[21]. Fără să ştie ce face, apucă piatra şi, în clipa în care o simţi în mînă, schilodul din faţa ei pieri. Dar Lua nu mai avu vreme să se mire, căci — în palma ei — piatra zvîcni ca o vietate şi plesni. Iar din piatra cea neagră săriră picături de apă neagră, care stropiră faţa albă a Luei. Şi chipul fetei fu sluţit de pete negre.

Încrucişîndu-şi braţele pe piept, Lua rămase dreaptă, şi nimeni nu cuteză multă vreme să spargă liniştea, pe acoperişul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase. Într-un tîrziu, regele se foi în jilţ, drept care maimarele cîntăreţilor îşi drese glasul.

— Fireşte, începu el, trăgînd cu coada ochiului către

---

[21] E vorba despre piatra vrăjită pe care Zubala o scăpase în mare şi pe care Pil o primise la Dumvur (vezi „Omul cu inima arsă").

rege, sînt cîntece felurite pe lume...

Dar regele n-avea chef de vorbă. Cîntăreaţa era acum slută, şi-apoi şi cîntecul ei prea fusese înfricoşător. Înciudat, bătu din palme. Doi robi îl sprijiniră subsuori, petrecîndu-l către iatac, şi-ndată cîntăreţii se făcură şi ei nevăzuţi ; iar în ceata cîntăreţilor, mîndru de lăuta de aur şi de fluierul de argint pe care le dobîndise, învăţăcelul nici n-o învrednici pe Lua cu-o privire.

Şi Lua rămase singură, pe acoperişul palatului, scăldat în beznă. Atunci Zubala se ivi pe boltă. Fiicele ei zănatice ţesură un păinjeniş de năluci şi se prinseră-ntr-o horă deşucheată, căci aprigă era bucuria în marea încăpere a Nartazubei, unde pereţii de ceaţă se întregiseră şi Vam se afla din nou înlănţuit. Iar nartele şi narţii se-nghesuiau care mai de care în jurul lui Pil, sub vînăta privire posomorîtă a lui Ormag.

— Sfîrşeşte odată cu Vam şi cu toţi ai lui, îi şoptise Zubala. Jocul e prea primejdios, stăpîne...

— V-aţi pierdut cu firea ca nişte nevolnici, scrîşnise Ormag. Tu nu cunoşti bucuria jocului, şi nu pricepi ce simt acum, văzîndu-l pe Vam din nou cu grumazul plecat...

— Dar timp de o lună pe an, Pil...

— Tăcere ! Au nu mai sînt Ormag, şi numele meu a încetat a mai fi numele spaimei ?

Atît de sălbatic bubuiră tunetele din glasul stăpînului narţilor nemuritori, încît Zubala-şi vîrî capul între umeri şi se duse de-şi luă în primire locul sorocit pe boltă. Îndată, curioasă, privi către palatul din Zinu, pe acoperişul căruia n-o mai văzu decît pe Lua, stînd în picioare, dreaptă şi cu mîinile încrucişate pe piept.

Iar hora zănaticelor fiice ale Zubalei se-nvîrtea tot mai repede-n jurul Luei, horă tăcută, sclipind lînced. Inelul argintiu al umbrelor pieri apoi fără veste, şi Arata se ivi pe acoperişul palatului din Zinu.

Păşea neauzit şi-ntindea spre Lua, cu mustrare, un braţ neapărat de pavăza aripei albe.

— Te-am iubit, spuse Arata, oprindu-se la doi paşi de fata încremenită, ţi-am purtat de grijă, şi tu m-ai dat pe mîna Mastarei...

— Nu eu, Ormag...

— Minţi, spuse Arata. Nu vezi că minciuna ţi-a sluţit şi faţa? Închină-te marelui Ormag !

În clipa aceea inelul, argintiu al umbrelor se-nchise din nou în jurul Luei, şi fiecare umbră avea faţa Aratei, care poruncea :

— Închină-te marelui Ormag ! Închină-te marelui Ormag !

Repede, tot mai repede se-nvîrtea inelul argintiu, alcătuit din nenumăratele trupuri ale Aratei, şi glasurile creşteau de la şoaptă pînă la strigăt, poruncind fără-ncetare, mereu şi mereu :

— Închină-te marelui Ormag ! Închină-te marelui Ormag !

— Destul ! strigă Lua, acoperindu-şi ochii cu braţul şi prăbuşindu-se în mijlocul horei sălbatice. Destul !

Zguduită de hohote de plîns, fata simţi deodată o mînă prietenă mîngîindu-i pletele. Îşi ridică fruntea şi, la lumina Zubalei, văzu faţa roabei care-i adusese straiele regeşti şi care plînsese în toată vremea cît cîntase acolo, pe acoperişul palatului din Zinu.

— Vino, spunea roaba. S-a făcut tîrziu...

Lua aruncă o privire în jur — umbrele ce-o chinuiseră nu se mai vedeau. Atunci, sfîrşită, se ridică şi se lăsă călăuzită. Iar roaba o duse în încăperea roabelor regeşti, unde Lua adormi. Lacrimile însă urmară să-i lunece pe obraji încă multă vreme după ce Cadumal, feciorul Mastarei şi al lui Saian, îi suflase peste pleoape aburii fermecaţi ai somnului...

Iar roabele regelui din Zinu se trezeau îndată ce trîmbiţa de argint a lui Gorc vestea începutul unei noi zile. Odată cu ele se deşteptă şi Lua. La început nu-şi aminti nici una dintre cumplitele întîmplări prin care trecuse, şi se miră că nu recunoaşte cuibul alb al Aratei.

Nici roabele, ce zoreau în jurul ei, nu semănau cu albele fete-păsări.

— Şi-acum, ce-ai de gînd ?

Cunoscu faţa roabei care-mpărţise cu ea sărăcăciosul culcuş, şi amintirea a tot ce se petrecuse îi săgetă inima. Se privi în oglinda de aramă, spînzurată pe perete, şi-şi văzu chipul sluţit, mîncat de apa neagră ce ţîşnise din piatra pe care un schilod i-o întinsese.

— Mulţumesc pentru toate... Rămîi cu bine.

Roaba nu cuteză s-o oprească. Încet, cu paşi grei, Lua ieşi din încăperea roabelor regeşti, străbătu curtea palatului şi trecu pe poartă. Straja voi să-i aţină calea, dar Lua privi în ochi oşteanul, care se înspăimîntă de chipul ei şi-o lăsă să treacă. Aşa, cu paşi grei, merse Lua pe uliţele din Zinu, slăvita cetate şi, fară a privi în lături spre casele cu stîlpi cioplţi şi zugrăviţi în culori tari, ajunse la zidul cetăţii, trecu pe poartă şi se pomeni la marginea mării. Departe, în larg, se afla ostrovul pe care se înălţa *Clopotul lui Ormag*, dar Lua nu-şi întoarse privirile către Marea cea Mare.

Întrecerea cu Ramal

Foşnetul frunzelor spune o poveste, mereu aceeaşi... De la el au învăţat-o oamenii. Şi-o spun în ciuda lui Ramal, care-ar da palate de marmură, să n-o mai audă, podoabe de-aramă, să-i piară amintirea, şi cupe de aur, s-o poată el singur uita.

Dar oamenii nu uită, Ramal, şi toţi spun povestea. Auzi-o !

Cît au dus-o picioarele, Lua a mers neabătută, întrebînd din om în om de drumul către apa neadormită a Satei, lîngă care se-nalţă trunchiurile de cremene ale copacilor *caru* ; dar nimeni n-a ştiut să-i arate calea. Marea lui Dumvur foşnea batjocoritoare. Cuţitele scoicilor crestau tălpile Luei şi nisipul fierbinte i se furişa în rănile sîngerînde. Cînd s-a prăbuşit, sfirşită de puteri, în faţa unei colibe acoperită cu stuf, ajunsese în satul pescarilor, Gargand.

Şi din colibă ieşea tocmai Braa, vrăjitoarea. Dînd cu ochii de Lua, Braa îşi roti braţele pentru a alunga duhurile rele, dar, văzînd că făptura lungită înainte-i nu piere, se apropie şi-o cercetă pe îndelete. Se miră de veşmintele regeşti şi de tălpile rănite ale fetei, se miră de semnele negre ce-i sluţeau chipul, dar Braa era bătrînă, văzuse destule şi ştia că sub cerul lui Ormag încap mult mai multe decît în amintirea celui mai bătrîn dintre bătrîni. Mozolindu-şi buzele uscate, o ridică deci pe Lua, o duse în colibă şi-i dădu să bea puţină apă în care fiersese trei fire de buruiană *stica*, smulse din trei locuri, în trei seri din cele trei luni ale anului, cînd Saian doarme mai mult[22]. Apoi îi spălă tălpile şi le unse cu untură de peşte. Apoi, îngîndurată, se aşeză pe rogojină,

---

[22] Buruiana *stica* n-a putut fi identificata. Cele trei luni în care a fost culeasă sînt lunile de iarnă (decembrie, ianuarie, februarie).

aşteptînd ca Lua să deschidă ochii.

— Zile fericite ! spuse bătrîna, în clipa cînd pleoapele fetei tresăriră.

Dar nu se miră, văzînd că lacrimile prind a-i curge pe obraji, şi o lăsă să plîngă, mulţumindu-se s-o privească în tăcere. Într-un tîrziu, Lua îşi şterse ochii şi se uită în jur. Coliba vrăjitoarei era plină de lucruri ciudate, cioturi de lemne, ierburi, labe de vulpe, gheare de vultur şi aripi de liliac, dar într-un colţ, pe-o buturugă scundă, se afla un chip cioplit în piatră. Lua o recunoscu pe narta nopţii a făţărniciei şi a vrăjilor şi, întorcîndu-şi privirile către bătrîna nemişcată, clătină din cap cu amărăciune.

— Prietenă a puternicei Zubala, grăbeşte şi afumă-ţi coliba[23] iar înainte goneşte-o pe cea ce fără voie ţi-a trecut pragul ! rosti ea.

Dar Braa oftă şi, în tăcere, se ridică, luă o bucată de pînză neagră, se plecă înaintea chipului de piatră al Zubalei şi-i acoperi faţa.

— Sînt bătrînă, spuse apoi vrăjitoarea. În ceţoasele lor palate, narţii nemuritori ştiu una, în colibele lor de pămînt, muritorii, alta... Vorbeşte !

Şi Lua vorbi atunci, strecurînd în urechile bătrînei Braa povestea fetelor-păsări şi-a morţii Aratei, viclenia învăţăcelului şi-a schilodului care-i sluţise faţa.

— Ura lui Ormag mă urmăreşte, încheie Lua, iar Braa se ridică atunci din nou şi luă o strachină de pămînt, pe care o aşeză pe genunchii fetei.

Turnă în strachină o apă vînătă ca mantia lui Ormag şi atinse pleoapele Luei cu două gheare de vultur, poruncindu-i să nu deschidă ochii. Fata nu mai văzu nimic, dar simţi cum degetele uscate ale bătrînei îi apleacă încet capul peste strachina ţinută pe genunchi. Şi deodată, prin bezna pleoapelor, văzu. Toată viaţa lui Vam şi a Unei i se perindă pe dinaintea ochilor închişi, în hotarele cîtorva clipe.

---

[23] Pentru a o purifica

Cînd îşi ridică faţa, Braa clătină din cap. Chipul Luei strălucea ca atins de aripa unei puteri nemăsurate.

— Ai văzut ? întrebă vrăjitoarea.

— Am văzut.

— Şi-ai înţeles ?

— Am înţeles, spuse Lua.

Iar, spre mirarea bătrînei, se ridică în picioare şi-şi dădu capul pe spate. Apoi, nemişcată, începu să cînte. Dar cîntecul nu-i mai era trist, ca cel pe care-l cîntase pe acoperişul palatului din Zinu, slăvita cetate împrejmuită cu ziduri groase, şi-n mlădierile glasului ei nu mai răzbăteau doar îndemnuri la răscoală. Fără cuvinte, asemenea apei şi vîntului, Lua cînta acum măreţia omului, mîndria celui ce se ştie mai puternic decît narţii nemuritori. Bătrînei i se păru că toată tăria pămîntului, a pietrei, a gliei şi a aramei, toată limpezimea ochiurilor de apă, a şuvoaielor şi valurilor sclipitoare, toată seva ierburilor şi copacilor, toată viaţa gîzelor, a dobitoacelor

şi oamenilor de pe întreg pămîntul se adunase în făptura subţirică din faţa ei şi ţîşnea acum în cîntecul Luei. Nu mai era doar un îndemn la răscoală, era Răscoala însăşi, marea înfruntare.

Adunaţi în faţa colibei bătrînei Braa, pescarii din Gargand ascultau cîntecul Luei, şi femeile lor nu-i recunoşteau. Căci toţi păreau acum regi şi oameni de seamă. Năvoadele din spinare le luceau ca nişte-mpletituri de aur, harpoanele păreau lănci de-argint în mîinile lor, iar bietele legături ce le-acopereau şoldurile aduceau a cingători de-aramă. Şi li se păru că, dacă oamenii şi-ar ridica braţele, ar atinge întunecata Nartazubă, şi pereţii de ceaţă s-ar destrăma de la sine, şi lumea ar răsufla în cînt.

Sus, pe cer, Saian se oprise din drumul lui şi asculta. Şi îngroziţi ascultau între pereţii de ceaţă ai Nartazubei şi narţii nemuritori, în vreme ce Ormag se încrunta, strîngînd în pumn marea secure de os a puterii.

— Nu mai aştepta, stăpîne, susură Pil.

Atunci Ormag îi făcu semn lui Ramal, iar nartul cîntului şi jocului se apropie neliniştit. Stăpînul zeilor îi şopti ceva.

— Cuvîntul tău e în inima mea, se închină Ramal şi, fără a pregeta, se azvîrli, din înălţimile Nartazubei, tocmai în spinarea lui Saian.

— Porunca marelui Ormag ! strigă Ramal. Du-mă pe pămînt, în satul pescarilor, Gargand, acolo de unde porneşte cîntecul ce zgîrie urechile narţilor.

Răcnetul mînios al lui Saian făcu să tremure văzduhul. Dar pe drumul nevăzut al albăstrimii fără capăt, leul de aur începu să coboare, purtîndu-l pe Ramal, care stătea în picioare pe spinarea lui. Şi-acolo, pe pămînt, în satul pescarilor, Gargand, oamenii rămaseră neclintiţi, dar închiseră ochii, neputînd îndura strălucirea fără seamăn. Doar Lua cînta înainte, privind drept către pata orbitoare ce se apropia. Şi, iată, scăldat în baia de lumină, Ramal — în picioare pe trupul de aur

al lui Saian — se opri înaintea Luei.

— Zile fericite lui Ramal, strigă Braa, iar nartul răspunse liniştit :

— Slavă marelui Ormag.

Lua se opri din cîntat şi privi drept în ochii zeului. În clipa aceea năvoadele din spinarea pescarilor încetară a mai străluci, harpoanele fură din nou harpoane, şi legăturile ce-acopereau şoldurile oamenilor se vădiră a fi nişte zdrenţe. În clipa aceea femeile îşi recunoscură bărbaţii. Şi, ca la un semn, cu toţii se trîntiră la pămînt şi-şi plecară frunţile înaintea marelui zeu, care nu-i învrednici nici cu o privire, ci se întoarse către Lua.

— De mult, spuse Ramal, de mult n-am ascultat un cîntec ca al tău. Am părăsit ceţoasa Nartazuba numai pentru a te vedea şi a mă întrece cu tine, cîntăreaţă, căci singură printre muritori eşti vrednică să cînţi alături de mine.

— Ascult, spuse Lua.

— Ne vom întrece dar, iar învingătorul îl va robi pe învins, după datină. Să nu mai pierdem vremea, cîntăreaţă ! Vină degrabă la Zinu, slăvita cetate, unde se află cîntăreţi vestiţi. Ei vor hotărî, şi noi ne vom supune.

— De ce la Zinu ? întrebă Lua. Pescarii aceştia din Gargand m-au auzit cîntînd. Cîntă şi tu, nart al cîntului, şi hotărîrii lor ne vom supune.

De la înălţimea leului de aur, Ramal aruncă o privire asupra spinărilor plecate ale pescarilor şi ale femeilor lor. Zîmbi îngăduitor şi spuse :

— Fie. Ascultaţi, deci, oameni din Gargand !

Şi, fără a pune piciorul pe pămînt, Ramal prinse a cînta numele lui Ormag, care e spaima. Aspru şi poruncitor răsuna glasul nartului. Apele-şi opriră curgerea, copacii încetară a mai foşni, iar oamenii-şi ţinură răsuflările, simţind cum sîngele li se răceşte-n vine. Cu frunţile-n pămînt, bărbaţii şi femeile se regă-seau mărunţi, nevolnici şi goi. Puţini erau cei în care mai pîlpîia nedesluşit o strălucire tot mai stinsă, căci o

mînă uriaşă, grea cît cerul negru, acum, din pricină că Saian coborîse pe pămînt, le apăsa grumajii.

Dar cînd apăsarea li se păru de neîndurat, fără veste, Ramal se opri din cîntat.

Înfioraţi, necutezînd să privească spre zeul scăldat în lumina orbitoare a lui Saian, pescarii tăceau.

— Hotărîţi, oameni din Gargand ! strigă Ramal.

Atunci, în tăcerea stăpînită de numele lui Ormag, se auzi glasul răguşit al vrăjitoarei Braa :

— Sînt bătrînă, grăi ea. În ceţoasele lor palate narţii ştiu una, în colibele lor de pămînt, muritorii, alta...

Un oftat de uşurare scăpă din piepturile femeilor şi bărbaţilor din aşezarea pescarilor, Gargand, dar Ramal pufni dispreţuitor :

— Robi ai peştişorilor cît degetul ! Scoica urechilor voastre-i mai surdă ca scoicile lui Dumvur... Să nu mai pierdem vremea, cîntăreaţă, se întoarse apoi nartul către Lua. Aşa cum am spus, vom merge la Zinu, slăvita cetate, unde se află cîntăreţi vestiţi. Ei singuri ştiu să hotărască-ntr-adevăr.

— Sîntem în mîna narţilor, ca lutul în mîna olarului, şopti Braa, dar Lua zîmbi şi spuse liniştită :

— Strîmbă e legea narţilor, Ramal. Pînă şi vorbele lor, totuşi, sînt scrise pe tăbliţele Tarunei.

Atunci, chemată de cuvintele Luei[24], puternica nartă a dreptăţii se arătă în satul pescarilor, Gargand. Patru ochi avea Taruna, doi în faţă şi doi la spate, pentru a vedea tot ce se petrece, şi patru urechi, pentru a auzi tot ce se cuvine auzit în cer şi pe pămînt. Bătrînă ca Braa, dar nemuritoare, narta ţinea în mînă o tăbliţă.

---

[24] Ca mai toate popoarele primitive, Vamiţii credeau că rostirea numelui dă celui ce-l rosteşte o anumită putere asupra purtătorului numelui respectiv. În cazul de faţă, pronunţîndu-i numele, Lua o sileşte pe Taruna să apară sau, cu alte cuvinte, o cheamă. Urmele acestei concepţii se găsesc şi în folclorul nostru, unde nu se spune pe nume anumitor boli pentru a nu le „aduce“, pentru a nu le „chema“.

— Iată-mă, spuse Taruna.

— Slavă marelui Ormag, o-ntîmpină Ramal, iar Taruna răspunse posacă :

— Cinste şi slavă. Tu m-ai chemat ?

— Eu te-am chemat, purtătoare a tăbliţei ce nu minte, spuse atunci Lua. Adevereşte că nartul acesta e robul meu, căci singur a hotărît că învingătorul dintre noi îl va robi pe-nvins.

Şi, în tăcerea înspăimîntată a celor din Gargand, Taruna îşi plecă ochii pe tăbliţa de care niciodată nu se desparte.

— Citeşte, slăvită nartă, o rugă Braa, în vreme ce o nădejde uitată pîlpîia în fundul ochilor ei.

— Citesc, spuse Taruna, dar Ramal începu să rîdă :

— Ei bine ?

— Învoiala dintre Ramal, puternicul nart, şi Lua, cîntăreaţa, nu se află scrisă pe tăbliţa mea, spuse cu glas aspru Taruna. Cum ar putea un muritor de rînd să robească un nemuritor ?... Legea lui Ormag nu îngăduie asemenea nelegiuire, şi învoielile mergînd împotriva legii lui sînt fum în vînt.

Grăind astfel, Taruna pieri din satul pescarilor, Gargand.

— Sîntem în mîna narţilor, ca lutul în mîna olarului, oftă din nou bătrîna Braa, iar pînă şi ultima pîlpîire de nădejde i se stinse în priviri.

Saian, leul de aur, tăcuse în tot acest răstimp. Acum însă gemu înăbuşit şi-şi culcă, între labele groase, capul. Cu braţele încrucişate pe piept, Lua privea ţintă la Ramal.

— Să schimbăm învoiala, spuse repede nartul. Vom cînta încă o dată la Zinu, slăvită cetate, iar învinsul se va lega să nu mai cînte, vestind astfel biruinţa celuilalt.

— O asemenea învoială are putere ? întrebă Lua.

— Pe marea secure de os a puterii, jur, spuse Ramal.

Atunci Lua încuviinţă şi, luîndu-şi rămas bun de la Braa, se aşeză pe umerii lui Saian. Iar leul de aur porni

pe nevăzuta-i cale, şi-n scurtă vreme ajunse la Zinu, unde pătrunse, pe fereastra deschisă, în marea încăpere de sfat a palatului regesc.

Regele din Zinu şedea pe scaunu-i de piatră, străjuit de doi lei de piatră, cu boturile căscate, iar de-a lungul pereţilor zugrăviţi se-nşirau scaunele de lemn pe care şedeau fruntaşii. Cu toţii căzură-n genunchi şi-şi izbiră frunţile de duşumele, cînd lumina cerului pătrunse în încăpere.

— Adună-ţi, rege din Zinu, cîntăreţii vestiţi, vorbi Ramal, căci aici, în palatul tău, vor trebui să hotărască între mine şi această cîntăreaţă.

— Hotărîrea e dată, strigă regele. Sau poate fi sub cerul lui Ormag cineva care se mai îndoieşte ?

— Tăcere, spuse Ramal. Să vină cîntăreţii.

Şi sosiră îndată cîntăreţii vestiţi, iar printre ei sosi şi învăţăcelul, purtînd într-o mînă lăuta de aur şi-n cealaltă fluierul de argint, pe care le primise de la rege. Sărutară pămîntul între braţele nartului[25] sub privirile căruia trăiau şi, auzindu-i porunca, maimarele cîntăreţilor spuse :

— Am ascultat cu toţii cîntecul cîntăreţei cu chip slut, şi nu socotim că-i nevoie să-l ascultăm din nou. Binevoieşte dar, slăvite nart, să ne desfeţi, pentru ca să ne putem învăţa urmaşii să cînte şi pentru ca să ne-nvrednicim să însemnăm ziua aceasta cu semnul bucuriei, în veac.

Şi Ramal cîntă numele lui Ormag, care e spaima, şi glasul îi răsună aspru şi poruncitor. Trîntiţi cu feţele pe duşumele îl ascultau regele din Zinu, fruntaşii sfatului şi cîntăreţii vestiţi, iar cu toţii simţeau amara bucurie de a se regăsi mărunţi, nevolnici şi goi. Lipsiţi de gînduri, se strîngeau în ei, aşteptînd parcă o lovitură, şi aşteptarea

---

[25] Formulă obişnuită în legendele Vamiţilor. E vorba de pămîntul aflat sub braţele, presupuse întinse, ale zeului — adică la picioarele lui.

li se părea nespus de dulce. Dar apăsarea sub care se aflau încetă fără veste : Ramal se oprise din cîntat.

— Slavă marelui Ormag ! strigă regele, nemaiputîndu-şi înfrîna avîntul, iar încăperea vui de glasurile celor ce răcneau :

— Cinste şi slavă !

— Ce spune maimarele cîntăreţilor vestiţi ? întrebă însă Ramal.

— Nu mai am grai, mărturisi maimarele. Îngăduie-mi, nart al cîntecului nepieritor, să-ţi sărut picioarele...

Şi, unind vorba cu fapta, cîntăreţul se tîrî pe pîntece pînă la Ramal şi-i sărută picioarele. Tăcută, cu braţele încrucişate pe piept, Lua privea.

— Aminteşte-ţi de învoiala noastră, îi spuse Ramal. De azi înainte nu vei mai cînta niciodată.

Dar Lua îl privi în ochi.

— Să biruieşti aşa, nu-nseamnă să te simţi învins ? întrebă ea. Iar privighetoarea încetează a cînta pentru că măgarului i se pare că are glasul mai dulce ?

Faţa lui Ramal se înverzi şi, pentru o clipă, o tăcere înspăimînta-tă se lăsă în încăperea d Fruntaşii priveau duşumelele, cîntăreţii rămăseseră cu gurile căscate.

— Am... am să te... bîiguia regele, ameninţînd fata cu toiagul lui.

Atunci se auzi limpede glasul învăţăcelului :

— Dacă nu vrea să se supună, cîntăreaţa poate fi silită, nu cre-deţi ?

Un singur strigăt ţîşni din piepturile tuturor celor din încăperea de sfat, apoi glasurile li se-ncîlciră şi vorbele se-amestecară ca urmele multor săgeţi înfipte-n una şi aceeaşi ţintă.

— Strop de noroi, scrîşni Ramal, ai să-ţi muşti degetele şi-ai să blestemi clipa cînd ai venit pe lume !

Ca la un semn, cîntăreţii vestiţi se năpustiră. Mîinile lor o înşfăcară pe Lua, şi-n vreme ce toţi o ţineau, învăţăcelul îi înfipse palma-n grumaz şi-o sili să-ngenuncheze şi să-şi plece capul înaintea lui Ramal. Regele bătu atunci din palme. Şi se ivi în încăperea de sfat călăul.

— Smulge limba acestui şarpe şi dăruieşte-i cuminţenia pietrei, porunci regele, iar acolo chiar, în încăperea de sfat a palatului din Zinu, călăul împlini porunca.

— Acum nu va mai putea cînta, spuse maimarele

cîntăreţilor, plecîndu-se înaintea lui Ramal.

— Dar braţele i-au rămas, răspunse nartul.

— Să i le tăiem ! se repezi atuncid regele din Zinu, şi călăul înaintă cu un pas.

— De ce ? întrebă însă Ramal. Legea lui Ormag e dreaptă. Învăţăcelul acesta de ceteraş s-a vădit credincios. Dăruiţi-i lui braţele vinovatei, pedepsind şi răsplătind după lege !

Cu toţii încuviinţară atunci hotărîrea nartului nemuritor, iar învăţăcelul îi sărută picioarele, punîndu-şi apoi capul sub talpa lui Ramal, în semn de supunere şi recunoştinţă. Fără să mai aştepte porunci, călăul scoase cuţitul şi crestă pe fruntea Luei semnul sîngeriu al robiei.

— Acesta e cîinele meu, rosti învăţăcelul, punîndu-şi palma pe creştetul Luei, iar toţi cei din încăpere răspunseră după datină :

— Acesta e cîinele tău, am văzut.[26]

Numai Saian gemu din nou, clătinîndu-şi capul de aur, iar coama-i împrăştie săgeţi de lumină. Îndată însă nartul cîntului şi jocului i se urcă din nou în spinare şi leul ceresc sări pe fereastră, ducîndu-şi pe nevăzute drumuri povara, pînă la marea poartă de ceaţă a Nartazubei. Aci se despărţi de Ramal şi porni iar pe zilnica-i cale, în vreme ce nartul pătrunse în Nartazuba, dînd seamă lui Ormag de felul cum îi împlinise dorinţa. Şi se bucură călăreţul norilor negri, şi rîsetele se-ncrucişară între pereţii de ceaţă, falnici şi groşi ca nicicînd.

Iar în marea încăpere de sfat a palatului din Zinu, slăvita cetate, învăţăcelul se plecă înaintea regelui şi, împingînd-o pe Lua, ieşi apoi cu ea din palat. Şi din nou străbătu Lua uliţele cetăţii, pînă ajunseră la locuinţa

---

[26] Ceremonialul acesta al înrobirii e atestat şi de tăbliţa de piatră purtînd numărul de inventar 562/1960, aflată în depozitul muzeului din Constanţa.

învăţăcelului, mică şi neîngrijită.

Şi se aşeză învăţăcelul şi zîmbi :

— Credeam că n-am să pot cînta vreodată ca tine... Voi cînta însă mai bine, roabă, pentru că tu nu vei mai cînta defel ! Apucă-te şi mătură prin casă.

Dar, nemişcată, Lua îl privea.

— N-auzi ? întrebă învăţăcelul. Şi deodată i se păru că privirile Luei, grele, se zbat pe faţa ai albă. Ce... ce faci ? mai apucă să strige şi-şi duse mîinile la obrajii încinşi fără veste, de parcă privirile fetei l-ar fi pălmuit.

Dar, nemişcată, Lua îl privea.

Atunci inima învăţăcelului se aprinse de-o cumplită mînie. Braţul lui se întinse şi degetele-i apucară fluierul de argint, dăruit de regele din Zinu. Strigînd, învăţăcelul se ridică şi se năpusti, izbind cu fluierul de-argint. Dreaptă şi nemişcată stătea Lua, privindu-l în ochi, în vreme ce loviturile ploau asupră-i, lăsînd urme de foc pe pielea albă, fără a se feri, ca si cum n-ar fi simţit nimic. Peşterile Mastazubei îşi revărsaseră bezna în inima ei, chinuri mai sălbatice decît cele mai negre chinuri scornite cîndva de mintea făţarnicei Zubala o măcinaseră. Ce puteau însemna loviturile învăţăcelului, faţă de loviturile narţilor nemuritori, ura lui pe lîngă ura lui Ormag ? Dreaptă şi nemişcată îl privea Lua, iar trecutul şi viitorul ridicau înainte-i privelişti sfîşietoare.

Într-un tîrziu, istovit, învăţăcelul se prăbuşi la picioarele ei. Îndoit, turtit, fluierul de argint îi scăpă din mînă. Atunci, fără a-i zvîrli o privire, Lua păşi peste trupul întins pe rogojină, deschise poarta şi ieşi în uliţă.

Oamenii forfoteau, mînaţi de gîndurile şi nevoile lor, carele scîrţîiau, legănîndu-se pe roţile de lemn. Cîinii lătrau după roaba cu straie regeşti, zdrenţuite. Şi Lua mergea încet.

Prin mijlocul cetăţii, pe-acolo unde curge apa Ritar, sînt ascunzişuri multe. Sălciile îşi despletesc pletele, arinii foşnesc, iar tufele ascund bolovanii cu păduri moi de muşchi, bolovanii îngropaţi în iarba înaltă. Nimeni nu

se sinchiseşte de roaba cu faţa slută. Ca o umbră alunecă, iar pletele verzi ale sălciilor o ascund, aşa cum crengile copacilor *caru* o ascundeau în cuibul Aratei. E mult de-atunci ? Cîteva zile. Dar alta e Lua…

Pitită în ascunzişul luncii îşi priveşte într-un ochi de apă chipul sluţit de pete negre, de semnul robiei, şi se gîndeşte la Una şi Vam, cărora le ştie acum povestea.

„Puternicul Ormag e duşmanul neamului lui Vam“, gîndeşte Lua, nemaiputînd rosti cu glas tare cuvintele. Şi degetele i se strîng pumn, degetele înfipte în pămîntul moale. Un boţ de pămînt i-a rămas în palmă, şi Lua-l frămîntă fără să ştie. „Duşmanul lui Vam, duşmanul lui Vam, gîndeşte fata, privindu-şi în ochiul de apă chipul sluţit. Şi deodată sare-n picioare. „Vam e duşmanul lui Ormag ! Sînt duşmana puternicului Ormag“.

O linişte deplină se lăsă peste lunca apei Ritar, ca şi cum undele, înfricoşate, s-ar fi oprit locului, ca şi cum vîntul şi-ar fi ţinut răsuflarea. Şi-n clipa aceea, cînd, buimăcit, uriaşul Panca scăpă din ochi talgerul cerului şi acul cumpenii lumii se plecă înspre pămînt[27], cînd colţul acela de luncă ieşise de sub legea lui Ormag, Lua îşi descleştă degetele şi văzu lutul pe care-l frămîntase în palmă. Boţul negru părea un omuleţ. Şi inima Luei se muie atunci, şi-o lacrimă-i căzu peste bucăţica neagră, mare cît unghia, ce-nchipuia faţa omuleţului. Şi boţul de pămînt tresări, mişcînd din ceea ce păreau a fi picioare,

---

[27] Credinţele Vamiţilor presupuneau că uriaşul Panca ţine în mîini cumpăna lumii, cu cele două talgere de piatră pe care se aflau cerul şi pămîntul. Panca trebuia să aibă grijă ca talgerul cerului (ocupat de zei) să atîrne mai greu decît cel al pămîntului (populat de oameni), ceea ce nu s-ar fi întîmplat în chip firesc, pămîntul fiind de fapt mai greu. Imaginea simboliza credinţa că, în raporturile cu oamenii, zeii sînt întotdeauna favorizaţi. În cazul de faţă, tulburat de ceea ce se petrece pe pămînt, Panca pierde din ochi talgerul cerului şi, pentru o clipă, pămîntul atîrnă mai greu în cumpănă. Legenda uriaşului Panca va fi povestită mai încolo.

scînci ca un prunc şi începu să ţipe.

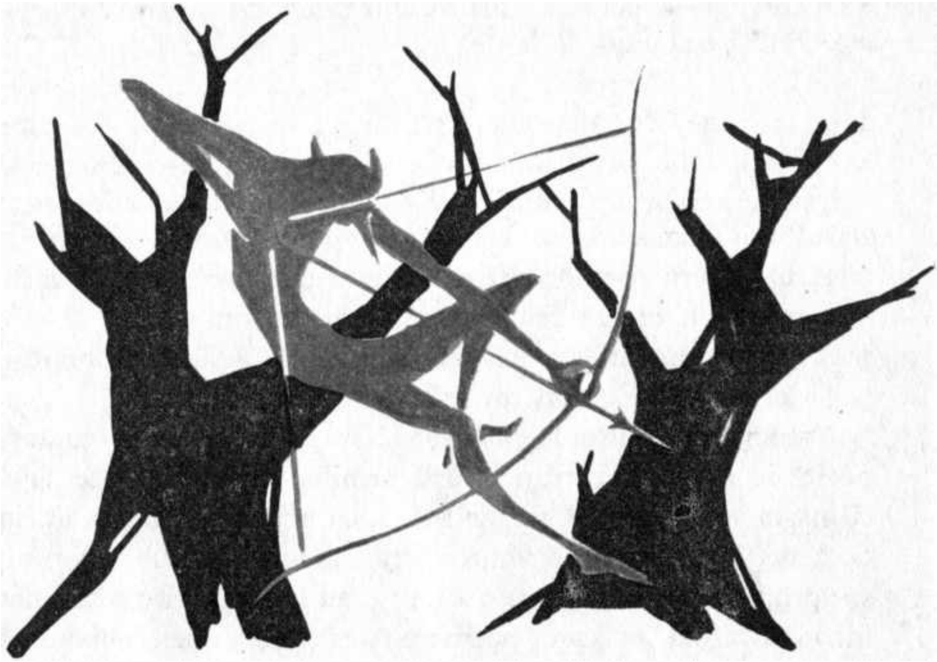
Necrezîndu-şi ochilor, Lua duse pruncul cel negru la sîn. Şi iată, sînu-i era greu de lapte, iar pruncul începu să sugă. Cu fiece înghiţitură creştea şi, pînă să se poată Lua dezmetici, ţinea în braţe un băieţel dolofan, negru ca pămîntul din care fusese plămădit. Cu pruncul în poală se aşeză pe-un bolovan.

Dar, deşteptat din buimăceală de un tunet, în care recunoscu glasul lui Ormag, uriaşul Panca smuci cumpăna lumii şi talgerul puterii narţilor atîrnă din nou mai greu decît talgerul pămîntului. Undele înfricoşatului Ritar porniră grabnic la vale şi Hudu, vîntul, suflă în neştire, încovoind sălciile şi biciuind-o pe Lua cu pletele lor răvăşite.

Atunci, în amurgul mohorît lăsat peste luncă, o arătare pocită se ivi printre trunchiurile arinilor. Nemăsurat de slab, cu nasul ascuţit ca un vîrf de suliţă, cu ochi bulbucaţi şi lipsiţi de gene, înveşmîntat în aburi verzui, Suvava, duhul frigurilor, se apropie de Lua. Braţele uscate-i erau întinse şi-n mîini ţinea încordat arcul în care potrivise una dintre neiertătoarele-i săgeţi. Fără o vorbă, ochi pruncul cu pielea neagră, dar, înainte de a-i lăsa răgazul să-şi sloboadă săgeata, Lua se plecă, ocrotind cu trupul ei trupşorul copilului. Fluierînd, săgeata cu vîrf otrăvit i se înfipse în umăr, topindu-se îndată, aşa cum se topesc toate viclenele săgeţi ale lui Suvava, pentru ca nici o putere să nu-i poată sta împotrivă, lecuind acolo unde el răneşte. Şi, tot potrivit obiceiului său, Suvava se făcu nevăzut, de cum îşi zvîrli săgeata, căci nu poartă cu el niciodată mai mult de una singură.

„Micuţule, micuţule, gîndi Lua, privind pruncul acum adormit, ce te vei face pe lumea supusă lui Ormag ?“

Şi inima i se frînse de jale la gîndul că toţi narţii aveau să-i stea împotrivă, în vreme ce, neputincioasă, se va zbate în bezna unei peşteri a întunecatei, pe veci, Mastazuba.

„Tarbit, pui de negru, mai gîndi Lua, cine-ţi va şterge lacrimile şi cine-ţi va astîmpăra foamea ?“

Şi lacrimile o podidiră, ştiind că nimeni nu-şi va întinde braţul în apărarea pruncului cu piele neagră.

Aşa se chinuia Lua în lunca fricosului Ritar, în vreme ce sus, la adăpostul pereţilor de ceaţă ai Nartazubei, Ormag o privea şi-şi simţea inima bucuroasă, ca ogorul însămînţat şi stropit de ploaie.

— Birgun, desfă-ţi aripile de liliac şi zboară grabnic pînă la Zubala, porunci stăpînul narţilor nemuritori. Spune-i să lumineze mai bine pămîntul, aşa ca Vam să nu piardă nimic din tot ce se petrece acolo, în lunca din mijlocul slăvitei mele cetăţi, Zinu.

— Cuvîntul tău e în inima mea, rosti Birgun, crainicul, repezindu-se să-mplinească porunca, în vreme ce Vam se zbătea în lanţurile lui de-aramă.

— Strigă, şoricelule, rîse Ormag. Desfată-mă cu gemetele tale şi răzbună clipele cînd te credeai la doi paşi de izbîndă.

Dar nici un sunet nu trecu de pragul buzelor lui Vam, şi doar fulgere-i ţîşneau din priviri, ca nişte mute si aprige strigăte de ură şi durere, în vreme ce Pil şontîcăia în jurul lui şi-n jurul Unei, strîmbîndu-se şi batjocorindu-le chinul.

— Am fost bună, Ormag, şi m-ai făcut cumplită, şopti Una, printre lacrimi. Oh, teme-te de ura celui cinstit,

căci nu-i în cer şi pe pămînt stavilă să-i poată zăgăzui puhoiul !

Ca buciumele din coarne de zimbru, cu care buciumă oştenii lui Gurz, aşa răsunară în marea încăpere a Nartazubei hohotele narţilor nemuritori. Şi, peste hohotele lor, înfricoşător pînă şi-n veselie, bubui glasul de tunet al călăreţului norilor negri :

— Zvîrcoliţi-vă şi gemeţi sub călcîiul meu! Clănţăniţi ca dulăii părăsiţi în ploaie ! Nu-i sunet de harfă mai dulce decît schelălăitul vostru, în clipa cînd ghearele durerii vă scurmă rărunchii... Ormag e numele meu, numele spaimei. Cîntaţi !

„O, Ormag, eşti numele spaimei, cîntară îndată nartele şi narţii nemuritori, şi-naintea privirii tale pămîntul tremură ca o căprioară, cumplit Ormag, secure de os a puterii !

O, leu cu coama zbîrlită, cu piept de-aramă şi gheare de criţă ! Tu, călăreţ al norilor negri, stăpînul crunt al bolţilor ceţoase, tu, cuibărit în slavă, hrănit cu fumul jertfelor de preţ, tu, cheie şi lacăt, îngăduie-ne sub

tunetul glasului tău, acum şi-n nesfirşirea veacurilor, mereu !“

Cu nările umflate şi buzele strînse, Ormag asculta, săltînd în palmă marea secure de os a puterii. Crăpătura îngustă, deschisă de mult, cînd securea se izbise de lespedea ce-acopense trupul Unei, îl duru, de parcă inima lui plesnise. Posomorît, îşi întoarse privirile către pămînt.

Acolo, scuturată de friguri, Lua îl legăna în neştire pe Tarbit. Fiicele zănatice ale Zubalei bîntuiau în preajmă, iscînd năluciri, şi Lua văzu apoi chipul, ca cioplit în marmură albă, al purtătoarei negrei peceţi.

— Nu încă, gîndi. Măcar că zilele ce-ar urma ar fi amare ca pelinul, îngăduie-mi, puternică Mastara, să-l scot din greu pe Tarbit...

Dar Lua nu-şi putu rosti rugămintea, pe care capacele tăcerii i-ar fi oprit-o, oricum. Argintul lor fulgeră, cînd Mastara se plecă şi pecetlui pleoapele fiicei lui Vam. Trezit, pruncul cu piele neagră începu să plîngă.

Şi iată cum sfirşeşte cu jale şi povestea Luei, spre bucuria narţilor nemuritori ; dar sfîrşitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie, şi tu, seminţie a omului cu inima arsă, închină o lacrimă celei ce-a cîntat răzvrătirea. Sfîrşitul acesta e doar un început, căci de pe acum se ridică Tarbit, şi lumea-ncremeneşte, aşteptînd.

Inima lui Tarbit

1) Sfîrşitul slăvitei cetăţi
2) Cumpăna lumii

Cum s-a născut Ormag
Povestea uriaşului Panca

Sfîrşitul slăvitei cetăţi

Femeile nasc prunci pentru viaţă, şi-n ochii pruncilor se oglindeşte lumea viitorului, cetăţile şi bucuriile care vor fi. Ochii pruncilor sînt limpezi, dar, întunecate, poftele narţilor.

Auzi ?... Goarna lui Gurz răsună în

văzduh şi regii-şi freacă palmele, socotind aurul din sînge. Pruncii de ieri se taie între ei. Unde li-s ochii limpezi, Gurz ? Unde-au rămas cetăţile şi bucuriile ce trebuiau să fie ?

Gurz rîde, şi mamele plîng. O, răfuiala mamelor cu Gurz!

Cine poate spune pentru a cîta oară în curgerea anilor Zubala îşi trase atunci capul îndărăt şi, strîngîndu-şi mantaua albastră, se întoarse în palatu-i ? Ca-n fiecare zi însă, leul de aur se ivi pe cer, lumea se trezi scăldată-n aurul razelor sale, iar Asta porni către albia fricosului Ritar, purtînd într-o mînă maiul de lemn şi legătura de rufe pe umăr.

— Vezi de nu-ntîrzia, îi spuse Clam, olarul. Astăzi trebuie să-mi ard oalele, şi vreau să mă ajuţi...

— N-am mult de spălat, răspunse Asta.

Erau bătrîni amîndoi, dar Vihta le muşcase inimile-n depărtata lor tinereţe, şi dragostea le rămăsese în inimi, ca o comoară îngropată cîndva la rădăcina unui lăstar, ajuns cu anii mai înalt decît uriaşul Panca.

— Bine, spuse, deci, Clam.

Şi Asta se-ndreptă către locul unde obişnuia să-şi spele rufele, şi nu puţin se miră, auzind în luncă ţipete de prunc. Întotdeauna sosea cea dintîi la malul apei şi era mîndră că nici una dintre femeile întregii slăvite cetăţi Zinu nu izbutise nicicînd să i-o ia înainte.

„Am îmbătrînit“, îşi spuse Asta, simţind îndată că-n dreapta maiul atîrnă mai greu decît de obicei.

Dar acolo, printre tufele şi sălciile luncii, nu zări picior de femeie şi nu auzi nici bătaia vreunui mai, nici plescăitul rufelor ude. Apropiindu-se, văzu un prunc negru ca oalele afumate ale lui Clam şi o femeie întinsă în iarbă.

— Apără-ne, Taruna ! strigă Asta, stupind repede în cele patru vînturi, pentru a alunga duhurile rele.

Şi, cum femeia întinsă în iarbă nu pieri, iar pruncul urma să ţipe înainte, îşi făcu inimă şi-ngenunche lîngă ei. Mastara pecetluise pleoapele femeii, dar — în afara semnului întunecat al robiei, crestat pe fruntea moartei — Asta nu dădu peste nici o rană prin care viaţa să fi putut fugi.

— Şi, de pe urma semnului robilor, nu se moare doară, îşi spuse mirată.

Atunci se întoarse către pruncul cel negru şi tare se minună de neobişnuita lui înfăţişare. Dar, cum ţipa întruna, îl luă în braţe, nu înainte de-a face, peste trupul lui, semnul lui Saha.[28] Şi pruncul tăcu îndată şi se cuibări la sînul ei, iar Asta îşi simţi oasele bătrîne încălzite de primăvara vieţii. O clipă doar şovăi, apoi desprinse cu băgare de seamă blana de jder din jurul femeii căzute sub puterea Mastarei, înveli pruncul şi, lăsînd în iarbă rufele şi maiul, grăbi către casă.

— Ai şi isprăvit ? o întîmpină Clam. Şi ce porţi în braţe ?

Îi povesti Asta peste ce dăduse în luncă, şi Clam se trase de barbă, mormăind cuvinte nedesluşite. Apoi tăcu îndelung.

— O, Clam, cum hotărăşti, aşa vom face, spuse Asta. Dar nu uita că nici un nart şi nici o nartă nu s-au îndurat să ne trimită urmaşi, şi cine poate şti dacă puiul acesta negru nu-i darul pentru care în van ne-am rugat şi-am adus atîtea jertfe…

— Puiul s-a născut în robie, răspunse încetişor olarul. Cîndva stăpînul lui se va ivi…

— Apără-ne, Taruna ! Roaba avea pielea albă ca şi

---

[28] Saha, căpetenia duhurilor bune, care, după credinţa Vamiţilor, luptă cu duhurile rele, conduse de Bus. Semnul lui Saha e un semn magic, necunoscut nouă, avînd desigur rostul să alunge duhurile rele.

noi. Pruncul acesta negru n-are părinţi şi, dacă vrei să mă crezi, o nartă l-a zămislit, de bună seamă. Recunoştinţa ei ne va auri bătrîneţele, Clam, chibzuieşte bine... Dar, fără îndoială, cum hotărăşti tu, aşa vom face.

Din nou chibzui Clam, din nou se trase de barbă, furîndu-l cu coada ochiului pe pruncul cu pielea neagră.

— Pînă şi robii, o, Asta, au dreptul să odihnească într-un mormînt, pînă şi trupul lor se cuvine acoperit cu pulberea galbenă a uitării. De ce să se afle că roaba a pierit ? mai întrebă Clam. Cercetarea care s-ar face n-ar folosi acestui pui negru...

— Cuvîntul tău e în inima mea, strigă femeia. Să mergem dar.

Şi aşeză Asta pruncul într-o copaie, în vreme ce Clam îşi lua sapa cu care obişnuia să-şi adune lutul pentru oale. Îşi vîrî apoi în sîn săculeţul de piele, purtînd pe el pecetea, semnul înfricoşat al Mastarei, săculeţul în care fiece muritor păstrează pulberea galbenă a uitării, fără de care n-ar putea străbate pînzele focului negru ce-mprejmuie împărăţia din adînc a purtătoarei negrei peceţi.

— Întotdeauna mi-a plăcut să ies cea dintîi în uliţă, şi cine ştie dacă narţii n-au voit aşa, ca să mă pregătească pentru ziua de azi ! spuse bucuroasă Asta. Vezi ? Nu-i încă nimeni treaz în cetate...

— Grăbeşte pasul, mormăi Clam, zvîrlind priviri piezişe în lungul uliţei, într-adevăr pustii.

Dar nevăzuţi de nimeni ajunseră amîndoi în luncă, unde Clam sapă o groapă, aşternu pe fund ramuri verzi de salcie şi-o coborî pe Lua, presărîndu-i peste trup pulberea galbenă a uitării. Atunci începu să plouă fără veste, căci sus, în marea încăpere de ceaţă a Nartazubei, Una nu-şi putuse stăpîni lacrimile.

— Iată o muritoare care nu va mai supăra nicicînd narţii nemuritori, rosti Ormag, aşezîndu-se mai bine-n jilţul lui de pîclă.

— Nid ea, nici cîntecele ei, susură Pil, privind

batjocoritor către Ramal, care se prefăcea că-şi cercetează sandala.

Şi rîdeau nartele şi narţii nemuritori...

Dar Asta şi Clam se întoarseră acasă şi priviră multă vreme la puiul negru, Tarbit, dormind în copaia lui, învelit în blana de jder. Apoi se apucară să încingă cuptorul, pentru a arde oalele pe care Clam le lucrase.

Şi Saian urcă şi coborî de mii de ori pe nevăzuta cale cerească, şi frunzele împodobiră sălciile şi arinii din lunca fricosului Ritar, pentru a se scutura la suflarea îngheţată a lui Hudu, şi anii trecură-n zbor, ca nişte săgeţi pierdute în noaptea fără de sfîrşit a vremii...

Acum nimeni nu se mai minuna cînd Tarbit ieşea în uliţă, negru şi drept ca un stîlp de abanos, lemnul cel rar adus de peste mări şi pe care regele din Zinu, slăvită cetate, îl aşezase în *Clopotul lui Ormag*, ca toată lumea să-l poată vedea ; înfăşurat în blana-i de jder, Tarbit era atît de frumos, încît cei ce-l întîlneau prindeau a zîmbi fără voie, bucuroşi de parcă li s-ar fi făcut un dar. Asta şi Clam erau acum bătrîni, bătrîni, şi Tarbit lucra singur la oale, singur încingea cuptorul, îşi zugrăvea şi-şi ardea oalele, singur le aşeza înaintea casei şi le schimba pe tot ce socotea de trebuinţă. Căci feciorul cu piele neagră se dovedise curînd prieten cu lutul şi meşter cum nu se pomenise.

Într-un rînd, cînd Tarbit se juca dus pe gînduri cu un bulgăre de lut, Clam îl auzi vorbind încetişor.

— Cu cine vorbeşti tu, fiule ?

— Cu lutul, spuse Tarbit. Şi el îmi răspunde. Auzi? Înspăimîntat, bătrînul întrebă din nou :

— Şi ce-ţi spune lutul, fiule ?

— „Porunceşte şi-ascult, căci sîntem de-o seamă“. Aşa-mi spune lutul...

Atunci, clătinîndu-şi capul pleşuv, Clam se apucă de barbă.

— Ia să vedem, rosti el, socotind că ciudata nălucire a feciorului nu se va spulbera doar prin cuvinte. Porunceşte, fiule.

— Fă-te, lutule, un şoim, spuse liniştit Tarbit, în

vreme ce degetele-i mai degrabă mîngîiau, decît frămîntau bucata de pămînt.

Şi Clam, olarul, simţi atunci un nod în gît, şi mîinile prinseră a-i tremura, căci bulgărul se zbătu o dată ca o făptură însufleţită, bucăţi de toată mîna căzură-n lături, şi un şoim de lut se ivi între degetele lui Tarbit. Părea gata să-şi ia zborul, gata să-şi înfigă ghearele în prada pe care-o dibăcise.

Prăbuşindu-se-n genunchi, Clam atinse cu fruntea rogojina.

— Slavă narţilor nemuritori ! şopti el, dar Tarbit îl apucă de subsuori şi-l ridică îndată.

— De ce te miri ? întrebă el. Nu ţi-am spus, tată, că vorbesc cu lutul ?

Dar Clam nu-i răspunse, ci, chemînd-o pe Asta, vorbi tulburat :

— Mai ţii minte, Asta, ce mi-ai spus într-o dimineaţă, de mult, cînd pentru întîia oară feciorul nostru dormea în copaia lui de lemn?... Adevăr era în cuvintele tale şi, iată, nu mai putem tăcea. Puternica nartă, care i-a dat viaţă lui Tarbit, grăieşte prin degetele lui.

— E feciorul meu, strigă Asta, repezindu-se şi cuprinzînd cu braţele gîtul lui Tarbit.

— A fost al nostru, spuse însă încetişor Clam — şi două lacrimi i se prelinseră, grele, pe obraji.

Iar, nepricepînd nimic, Tarbit privea la amîndoi. Atunci Clam îl apucă de mînă şi vorbi cu glas răguşit, în vreme ce Asta plîngea înfundat.

— Află, dar, fiule... oftă şi se opri o clipă, după care urmă : Află, dar, Tarbit, că noi nu sîntem părinţii tăi...

Şi depănă aşa întreaga poveste, arătîndu-se încredinţat de obîrşia nepămîntească a lui Tarbit, care-l ascultă în tăcere.

— Voi aţi fost părinţii mei, pe voi vă cunosc şi voi îmi veţi rămîne părinţi, spuse el, cînd Clam sfîrşi. Apoi luă mîinile celor doi bătrîni şi le puse pe creştet, în semn de ascultare.

Şi plînseră Asta şi Clam lacrimi de fericire şi recunoştinţă, plînseră şi-şi îmbrăţişară feciorul, bucuroşi că fapta lor rodise şi Tarbit însuşi îi simţea într-adevăr părinţi. Iar Tarbit aşteptă pînă ce bucuria li se linişti, apoi rosti cu glas tremurător :

— Şi-acum... arătaţi-mi, rogu-vă, locul unde doarme femeia lîngă care m-aţi găsit.

— Cuvîntul tău e în inima mea, spuse Clam, şi bătrînii-l călăuziră pînă la mormîntul Luei, năpădit de ierburile-nalte din lunca Ritarului.

Acolo, fără o vorbă, îl lăsară singur. Şi Tarbit smulse buruienile şi, luînd în căuşul palmei puţină apă, o vărsă peste mormînt, spre mîngîierea roabei adormită acolo şi despre care nu ştia nimic. Apoi se plecă şi culese un pumn din pămîntul ce-o acoperise pe veci. Iar în clipa cînd îl privi — înălţîndu-şi palma — Vam cel înlănţuit sus, în înălţimile Nartazubei, simţi arsura unei aprige dureri. Un fulger ţîşni din privirile lui, şi fulgerul izbi pumnul de pămînt din palma lui Tarbit, fără a-i face rău flăcăului cu piele neagră.

Speriat, Tarbit scăpă bucata de pămînt. Dar nimic nu se mai petrecu, lunca era liniştită ca-nainte, şi doar maiurile femeilor care-şi spălau rufele băteau cînd repede, cînd rar, ca nişte inimi speriate. Atunci se plecă din nou şi ridică bucata de pămînt, dar care nu-i fu mirarea, văzînd că fulgerul o arsese, de parcă ar fi fost un ciob de oală ! Iar pe pămîntul acum întărit desluşi trei crăpături, ca trei semne săpate cu beţişorul de scris, şi semnele se-adunau în numele VAM.

— Vam ? întrebă cu glas tare Tarbit — şi-n clipa aceea fulgeră din nou, pentru ca tunetul, glasul lui Ormag, să bubuie apoi îndată peste lunca fricosului Ritar, prelung şi înspăimîntător, ca o prevestire.

Şi se întoarse îngîndurat Tarbit şi-l întrebă pe Clam dacă auzise vreodată pomenindu-se de numele lui Vam, dar bătrînul îşi clătină capul şi nu-i ştiu răspunde. Şi frunze după frunze se scuturară...

Iar într-o noapte, cînd pînă şi străjerii adormiseră pe ziduri din pricina vrăjilor Zubalei, neamul Agranilor[29] îşi părăsi ciobacele, şi slăvita cetate Zinu se trezi către dimineaţă împresurată de oştile trăitorilor pe apă. Necutezînd să-nfrunte tăria zidurilor groase ale cetăţii, cei din Agra se mulţumiseră s-o împresure, încredinţaţi că împresuraţii le vor deschide singuri porţile, atunci cînd foamea şi setea le vor veni de hac.

Iar pricina duşmăniei dintre Agra şi Zinu era un vis pe care Zubala îl trimisese regelui din Agra[30], şi în care puternica nartă a nopţii îi grăise astfel :

— Pînă cînd, o, rege din Agra, vei răbda ca regele din Zinu să-şi bată joc de tine ? Oare nu ştii că cei din Zinu îi numesc în derîdere pe Agrarii mîncători de broaşte, atunci cînd voi aţi avea temei să le spuneţi mîncători de şobolani ?... Ascultă porunca mea şi porneşte împotriva jalnicei cetăţi Zinu, pe care ţi-o voi dărui cu oameni şi ziduri, pentru ca popoarele să-mi cunoască puterea. Iar bogăţiile tale vor fi fără număr.

Astfel grăi Zubala, tăinuind pricina adevărată a urii narţilor împotriva slăvitei cetăţi Zinu ; căci pricina era Tarbit, feciorul Luei, pe care Clam şi Asta îl scăpaseră de la moarte, şi pentru care narţii nemuritori hotărîseră pieirea cetăţii.

Dar regele din Agra nu auzise vreodată de seminţia lui Vam. Cumplită mînie deşteptară în inima lui cuvintele viclene ale Zubalei, şi nemăsurată încredere că poporul din Zinu va cădea sub călcîiul lui. De aceea, îndată ce Gorc sună din trîmbiţa de argint a zorilor, se grăbi să-şi adune sfătuitorii de credinţă, cărora le grăi bucuros :

— Iată, puternica Zubala ne dăruieşte poporul mîncătorilor de şobolani, din jalnica cetate Zinu ! Şi,

---

[29] Neamul Agranilor, cunoscut doar din legendele Vamiţilor, a fost situat de prof. V. Theodorescu în Delta Dunării.

[30] Pentru toate popoarele primitive, imaginea din vis este o imagine reală.

povestindu-le cum narta i se arătase în vis, îi îndemnă să nu mai pregete, şi să se gătească de luptă.

— Slavă Zubalei ! strigară sfătuitorii, iar, aflînd îndată de porunca făţarnicei stăpîne a nopţii, poporul din Agra se ridică, amăgit de nălucirea prăzii.

Şi doar femeile, copiii şi bătrînii rămaseră în colibele de trestie în care Agranii îşi duc traiul, căci bărbaţii apucară coasele cu mînere lungi, ce le slujesc la tăiatul stufului, apucară arcurile şi săgeţile cu vîrfuri alcătuite din oase de peşte şi, înălţînd flamurile, se adunară în jurul marei pietre negre căreia i se închină, socotind-o întruchiparea Zubalei. Cum ţara li-i o ţară de apă şi puţin pămînt, în care piatra lipseşte cu desăvîrşire, cred vîrtos că piatra neagră le-a fost anume trimisă de Zubala, în semn de dragoste şi deosebită preţuire ; căci piatra aceea a căzut într-adevăr din cer, atunci cînd au întemeiat Agra. Iar pentru că puternica nartă nu primeşte jertfele muritorilor[31], nici Agranii nu aprinseră vreun jertfelnic înaintea pietrei negre, d preoţii lor se mulţumiră să-i arate armele luptătorilor adunaţi acolo, rugînd-o pe Zubala să nu le piardă din ochi în vremea luptd şi să le dea biruinţă asupra vrăjmaşilor. După care maimarii oştilor

suflară în buciumele din coarne de bivol, şi luptătorii porniră la drum, în frunte cu regele şi sfătuitorii Ivii de credinţă.

Cît despre oamenii din slăvită cetate Zinu, dacă se treziră în zori şi văzură cîmpia de dincolo de ziduri neagră din pricina trupurilor celor din Agra, se înspăimîntară şi puseră mîna pe arme. Iar regele din Zinu urcă pe zidul cetăţii şi întrebă, după ce buciumaşii dădură semn :

— Ce poftiţi, oameni din Agra, şi pentru ce aţi împresurat cetatea ?

---

[31] Vezi „Povestea strălucitorului Saian şi-a preafrumoasei Mastara".

Atunci păşi înainte regele din Agra.

— Ascultă, rege din Zinu, spuse el. Mai bine deschide porţile şi închină-mi de bună voie cetatea, căci, iată, puternica Zubala mi s-a arătat în vis. „Porneşte împotriva jalnicei cetăţi Zinu, mi-a poruncit Zubala, şi ţi-o voi dărui cu oameni şi ziduri. “ Aştept !

Dar regele din Agra nu ştia că, neîmplinind întocmai poruncile Zubalei, stîrnise mînia narţilor nemuritori. Căci Zubala înadins îi adormise cu vrăjile ei pe străjerii din Zinu şi înadins potrivise ca oastea Agranilor să sosească în vremea nopţii înaintea zidurilor groase ale celor din Zinu, pentru ca năvălitorii să poată pătrundă în cetate, răpunînd fără primejdie cît mai mulţi dintre muritorii în mijlocul cărora trăia Tarbit. Temîndu-se însă de ziduri, ca unii neînvăţaţi cu ele, Agranii se mulţumiseră să împresure cetatea, astfel că-n lumina lui Saian narţii nemuritori văzură din nou, din înălţimile Nartazubei, nevătămată, slăvita cetate Zinu. Şi cumplit se mîniară-n inimile lor.

— Aşteaptă, rege din Agra, spuse deci regele din Zinu, auzindu-i cuvintele. Vom cere sfat puternicilor narţi.

— Bine, se-nvoi celălalt, încredinţat că răspunsul narţilor va-ntări porunca Zubalei. Aştept.

Şi regele din Zinu cobori de pe zid şi porunci îndată ca-ntregul popor din cetate să se adune în jurul altarului marelui Ormag. De zece ori cîte o sută de tauri negri fură înjunghiaţi, şi fumul jertfelnicului sui pînă-n ceţoasa Nartazubă, unde Ormag pofti toate nartele şi toţi narţii nemuritori la ospăţ. Iar cercetînd preoţii trîmba de fum văzură că suie drept şi-i plăcută narţilor şi întrebînd regele din Zinu :

— Cuvine-se, puternice Ormag, să ne închinăm celor din Agra ? nici un răspuns nu sosi din înălţimi.

Atunci întrebă din nou regele din Zinu :

— Cuvine-se, puternice Ormag, să înfruntăm jalnicii mîncători de broaşte şi să ne bucurăm de pradă ?

Cu sufletul la gură asculta poporul din Zinu, slăvita cetate, şi iată că de astă dată Ormag răspunse din îndepărtata Nartazuba, şi tunetul, glasul lui Ormag, bubui năprasnic peste capetele tuturor celor adunaţi în jurul altarului. Căci narţii hotărîseră să-i nimicească pe cei din Zinu, pedepsindu-i totodată pe Agrani, iar, pentru ca lupta să fie cruntă, şi cumplită vărsarea de sînge, însufleţeau amîndouă taberele cu amăgitoarea nădejde a biruinţei. Potrivindu-şi inelele şi lanţurile de aramă cu care-i erau încinse braţele şi pieptul, Gurz rînjea şi dinţii-i scăpărau prin desişul negru al bărbii.

Iar cei din Zinu suiră din nou pe ziduri, şi regele strigă batjocoritor :

— Ascultă, jalnic rege din Agra ! Ia-ţi mîncătorii de broaşte şi piei dinainte-mi, cîtă vreme săgeţile mele se milostivesc şi rămîn în tolbă.

Atunci, socotind că narţii întunecă minţile celor pe care vor să-i piardă, regele din Agra răspunse :

— Jalnic mîncător de şobolani, o, rege din Zinu ! Am să mătur podelele palatului tău, tîrîndu-te de picioare, pentru ca barba să-ţi adune colbul şi buzele să-ţi spele duşumelele.

Aşa se înţepau în cuvinte regii, aţîţînd mînia din inimile lor, şi tot aşa se luau în rîs oştenii, batjocorindu-se. Iar rănile pricinuite de vîrfurile cuvintelor, deşi nevăzute, le prevesteau pe cele, sîngeroase, ale vîrfurilor de săgeţi.

Şi, cînd ura tuturor se înteţise ca focul hrănit cu vreascuri, cei doi regi îşi ridicară securile de luptă, buciumele din coarne de zimbru strigară şi flamurile se înălţară.

— Zubala ! Zubala ! Ucide ! răcneau cei din Agra, în vreme ce oamenii din Zinu răspundeau :

— Ormag ! Ucide ! Ormag !

Cînd cel dintîi stol de săgeţi se risipi, urletele răniţilor se amestecară cu răcnetele de luptă. Tăcuţi erau doar cei pe care Mastara îi şi primise în răcoarea

peşterilor ei din Mastazuba.

Şi, după obicei, vitejii se repeziră îndată, încercînd să pună mîna pe cele dintîi trupuri ale duşmanilor căzuţi. La adăpostul scuturilor lor de piele, Agranii se apropiară de ziduri şi se năpustiră asupra celor pe care săgeţile lor îi prăbuşiseră ; cei din Zinu ieşiră printr-o poartă micuţă şi, apăraţi de ai lor, se repeziră către duşmanii ce se apropiaseră prea mult de ziduri, plătind cu sînge preţul îndrăznelii. Peste o clipă, cei dintîi morţi din Agra se aflau în Zinu, acolo unde năzuiseră să intre biruitori, cei dintîi căzuţi din Zinu fuseseră tîrîţi în tabăra Agranilor.

Atunci iureşul bătăliei se curmă vremelnic şi preoţii apucară vechile cuţite de piatră, cîntînd cîntecul lui Gurz, pe cînd luptătorii îşi izbeau scuturile. Şi-n amîndouă tabere cuţitele de piatră ale preoţilor deschiseră coliviile piepturilor celor căzuţi, şi scoaseră din ele păsările roşii ale inimilor, pe care le închinară puternicului nart al războiului. Şi-n clipa aceea umbra lui Gurz se ridică, uriaşă, pe cer.

— Slavă, Gurz, răcniră luptătorii, înălţîndu-şi suliţele, şi bătălia

începu pentru a doua oară, necruţătoare.
Căci însuşi nartul războiului, chemat prin jertfa inimilor, însufleţea acum oştile ; norii săgeţilor acopereau strălucirea lui Saian şi strigătele se ridicau pînă sub pereţii de ceaţă ai Narta- zubei, de unde nartele şi narţii nemuritori urmăreau încleştarea.

Iar Tarbit se aflase pe zid dintru-nceput, asemenea tuturor flăcăilor din Zinu, slăvita cetate. Odată cu ceilalţi îi luase în rîs pe duşmani, odată cu ceilalţi îşi slobozise săgeţile, căci liniştea bătrîneţilor Astei şi ale lui Clam atîrnau de biruinţa asupra Agranilor. Dar cînd trupurile tovarăşilor lui începură a cădea de pe culmea zidurilor şi cînd pietrele se înroşiră de sîngele celor cu care se jucase în lunca Ritarului, inima lui Tarbit se strînse de durere. Iar cînd cuţitele de piatră ale preoţilor smulseră inimile roşii din piepturile duşmanilor căzuţi, flăcăul se întrebă dacă nu cumva săgeata lui îi răpusese şi se simţi vinovat faţă de mamele necunoscute, de parcă fiecare dintre ele ar fi fost întruchiparea Astei.

„Dar au pornit împotriva noastră“, îşi spuse, încercînd să aprindă din nou flacăra mîniei în inima lui. Şi un glas neauzit îi răspunse atunci, ca şi cum doi oameni ar fi grăit în el :

„Oare nu narţii i-au îndemnat ? Şi, iată, plătesc îndemnul narţilor cu sînge...“

Nelegiuit era glasul, şi Tarbit privi în jur, întrebîndu-se dacă şi alţii-l auziseră. Ceilalţi răcneau însă înainte, şi umbra uriaşă a lui Gurz le întunecase feţele, îndărătul cărora nu mai rămăsese loc pentru gînduri. Atunci, mirat, dădu să înstrune o săgeată, dar tolba-i era goală.

Şi mîna-i întîlni în tolbă doar bucata de lut ars, pe care fulgerul săpase cuvîntul VAM.

Pipăi Tarbit ciobul. Şi glasul care osîndise narţii răsună acum puternic, sub osul frunţii lui:

„Narţii ne-au îndemnat. Noi plătim cu sînge, iar narţii nemuritori se desfată, privind. Narţii..."

— Nu mai am săgeţi, îi spuse Tarbit vecinului şi, coborînd de pe zid, grăbi să ajungă acasă.

Înlăcrămată-l întîmpină Asta, şi Clam îi întinse un maldăr de săgeţi, căci olarul îşi schimbase meşteşugul, încercînd să fie de ajutor, pe măsura puterilor lui, în vremurile de cumpănă prin care slăvita cetate trecea.

— Ia-ţi lopata, tată, şi adă grabnic cît mai mult lut din luncă, porunci însă Tarbit, nevoind măcar să privească săgeţile şi afundîndu-se în atelierul părăsit.

Acolo, în mijlocul încăperii, se ridica o movilă de pămînt, înfaşurată-n cîrpe ude. Şi zvîrli Tarbit cîrpele, iar degetele-i prinseră a mîngîia lutul, în vreme ce buzele-i şopteau rugător :

— Fă-te, lutule, un om.

Atunci lutul răspunse, ca de obicei :

— Porunceşte, şi-ascult, căci sîntem de-o seamă !

Şi movila de pămînt se zbătu o dată ca o făptură însufleţită, bucăţi de toată mîna căzură-n lături şi un om de lut se ivi între mîinile lui Tarbit. Părea gata să-şi mişte buzele, gata să pornească la drum.

— Învie, omule de lut, se rugă Tarbit, iar omul îşi descleştă fălcile şi răspunse :

— Porunceşte şi-ascult, căci sîntem de-o seamă.

Şi învie omul de lut, şi-şi întinse braţele de parcă s-ar fi deşteptat dintr-un somn de veacuri, şi-şi dezmorţi picioarele înţepenite. Atunci pătrunse-n încăpere Clam, vestind că adusese pămîntul cerut. Dar cînd dădu cu ochii de omul de lut şi-l auzi grăind cuviincios : „Zile fericite, tată !“ se prăbuşi în genunchi şi izbi rogojina cu fruntea.

Numai că Tarbit nu-i lăsă răgaz pentru mirare şi-l

rugă să aducă întruna pămînt, cît mai mult pămînt din lunca Ritarului, în care dormea roaba lîngă trupul căreia fusese găsit. Şi Clam îl ascultă, iar Tarbit lucră neobosit, plămădind zece oameni de lut. Toţi zece semănau între ei, şi pe toţi zece îi călăuzi flăcăul către zidul cetăţii, unde urcară cu toţii şi, apucînd cîte un arc, începură a slobozi săgeată după săgeată.

Iar văzînd cei din Zinu ce soi de luptători le adusese Tarbit, dădură slavă marelui Ormag, şi pînă şi regele din Zinu îi făgădui flăcăului răsplată bogată. Numai că Tarbit rămase tăcut.

Şi se înapoie în atelierul lui şi munci zi şi noapte, pînă ce oamenii de lut luară pe creasta zidurilor locurile tuturor apărătorilor slăvitei cetăţi şi pînă ce toate mamele din Zinu putură dormi în pace. Mîndri erau acum Asta şi Clam, şi-n sfatul bătrînilor cuvîntul olarului atîrna greu. Dar ciudă şi ură colcăiau în inimile narţilor nemuritori.

Şi ciuda narţilor nu mai cunoscu margini cînd, din înălţimile ceţoasei Nartazuba, văzură că Tarbit nu încetează a plămădi lutul. Zeci şi zeci de oameni de lut făurea acum flăcăul, trudind noaptea, neştiut în ascunzătoarea atelierului. Şi iată că într-o noapte cînd, ostenită, Zubala nu ieşise din palatul ei, Tarbit deschise poarta cetăţii, păzită doar de oamenii de lut, şi trimise în tabăra Agranilor luptătorii de lut pe care-i plămădise în taină. Iar în zori, cînd lupta se încinse, oamenii de lut din Zinu se războiau cu oamenii de lut din Agra, şi nici o picătură de sînge nu mai curse, nici un vaiet nu mai răsună, şi Mastara, care venise nevăzută în carul de-argint, se întoarse în întunecata-i Mastazuba, fără să fi pecetluit o singură pereche de pleoape.

Zburau săgeţile dintr-o parte şi dintr-alta în neobişnuita tăcere a cîmpului de luptă şi străbăteau trupurile de lut, fără a le căşuna vreun rău. Aşa, cu săgeţile înfipte în ei, oamenii de lut păreau nişte arici uriaşi, acoperiţi de ghimpi împodobiţi cu pene ; cozile

săgeţilor le ieşeau din piepturi, din frunţi şi din ochi, dar, nepăsători, luptătorii trăgeau înainte.

— Ce fel de război e acesta ? strigă mînios Gurz, înfăţişîndu-se înaintea lui Ormag. Oare narţii vor răbda batjocura, îngăduind ca blestemata seminţie a lui Vam să li se pună pururi curmeziş ?

Şi-şi mişca Gurz braţele, şi lanţurile-i de aramă zornăiau, în vreme ce nartele şi narţii nemuritori strigau pe-ntrecute :

— Să-nceteze batjocura aceasta !

Atunci bubui între pereţii de ceaţă tunetul, glasul lui Ormag, şi cu toţii tăcură, aşteptînd.

— Sloboade, Gurz, o săgeată asupra neruşinatei cetăţi Zinu, porunci Ormag, iar Gurz nu se lăsă rugat, ci, încordîndu-şi arcul, repezi neiertătoarea-i săgeată.

Nouă sute nouăzeci şi nouă de oameni se prăbuşiră atunci pe uliţele pedepsitei cetăţi Zinu, pentru a nu se mai ridica nicicînd. Scăpară cu viaţă doar cei aflaţi prin case şi puţini, foarte puţini din cei de pe uliţa palatului regesc. Scăpă şi Tarbit, pe care narţii-l păstrară pentru o răzbunare ce trebuia să rămînă în amintirea tuturor, drept pildă. Dar printre plecaţii în peşterile, Mastazubei se aflau şi Asta şi Clam, care vorbeau în uliţă cu vecinii, lăudîndu-şi feciorul fără pereche.

Un vaier nesfîrşit se ridică din cetate, şi locuitorii se prăbuşiră cu feţele-n praf, căci nu era nimeni să nu ştie că moartea din văzduh e pedeapsa narţilor nemuritori. Şi, dacă-şi plîngeau morţii, oamenii plîngeau şi cetatea ce chemase asupră-i mînia ceţoasei Nartazuba.

Iar, printre cei ce plîngeau, Tarbit se pomenise singur în lunca Ritarului, unde săpase mormîntul Astei şi al lui Clam, alături de vechiul mormînt al roabei neştiute. Încurcate, negre ca vălul Mastarei erau gîndurile ce-i treceau prin minte. Durerea-l săgeta şi mînia împotriva narţilor îi apăsa inima. Privea ciobul de lut ars de fulger. Şi-n clipa aceea răsună în cetate Chemarea cea Mare, vestind că poporul e poftit la

adunare.

Încet, cu paşi grei, se îndreptă către piaţa neagră de oameni. Preoţii întrebaseră narţii de ce s-au mîniat pe Zinu, slăvită cetate, şi-naintea tuturor, acum, aveau să vestească răspunsul nemuritorilor.

Fumegau altarele şi, înveşmîntaţi în straie vinete ca mantia de ger a călăreţului norilor negri, preoţii aşteptau tăcuţi lîngă altare. Atunci regele din Zinu îşi ridică securea, şi oamenii încremeniră în genunchi.

— Oricare-ar fi, cuvîntul lui Ormag e în inimile noastre, rosti cu glas tare regele din Zinu. Grăiţi, oameni sfinţi, şi ajutaţi-ne să ne-ndreptăm, cu o clipă mai devreme, greşeala.

Cel mai bătrîn dintre preoţi ieşi înainte :

— Ascultă ce porunceşte Ormag ! „Pentru ca mînia narţilor nemuritori să adoarmă şi jertfele voastre să-mi fie plăcute, pedepsiţi-l, oameni din Zinu, pe cel ce-a cutezat să se înalţe deasupra narţilor, plămădind cu mîinile lui ticăloase oameni de lut, după chipul oamenilor de pe pămînt. Sînt Ormag, şi numele meu e spaima ! Iar preţul răscumpărării voastre e acest Tarbit, pe care-l veţi jertfi. Am zis.“

Şi bubui atunci tunetul peste capetele celor din Zinu, şi flacăra altarelor se stinse.

— Cuvîntul lui Ormag e în inimile noastre, spuse regele, în vreme ce poporul tăcea, împărţit între teamă şi durere.

Căci oamenii ţineau la Tarbit.

Dar regele facu un semn, şi ostaşii pe care flăcăul îi cruţase îl înconjurară fără a se hotărî totuşi să pună mîna pe el. Ceea ce văzînd, regele îşi ridică din nou securea şi strigă :

— Porunca lui Ormag e lege pentru noi. Dar gînditu-v-aţi, viteji apărători ai slăvitei cetăţi Zinu, că acest Tarbit nu s-a mulţumit doar să-nfrunte narţii nemuritori, ci — vînzînd Agranilor pe aur şi vite ticăloşii lui oameni de lut — a trădat şi cetatea, în care a văzut lumina lui

Saian ? Moarte vînzătorului!

— Minciuna zboară mai repede decît săgeata, spuse Tarbit.

Încruntaţi, ostaşii-i răsuciră mîinile la spate şi-l tîrîră către altare, în vreme ce poporul striga, învălmăşindu-se.

— Iar acum, oameni sfinţi, împliniţi porunca marelui Ormag, îndemnă regele ; dar preoţii se sfătuiră, şi cel mai bătrîn dintre ei rosti cu glas tare, astfel ca toţi să-l poată auzi :

— Jertfa răscumpărării trebuie să fie curată. Luaţi omul ce urmează a fi jertfit şi-nchideţi-l în templul lui Ormag, unde va posti trei zile şi trei nopţi. Iar în zorii celei de a patra zile sîgele-i va curge pe altar, după lege.

Şi se făcu precum poruncise, şi Tarbit fu închis într-o încăpere dosnică a templului, în vreme ce luptătorii urcau pe zidurile cetăţii, poruncind oamenilor de lut să plece unde-or vedea cu ochii, pentru a nu mai abate asupră-le moartea din văzduh. Dar oamenii de lut nu păreau să-i audă. Cu mişcări potrivite, nici repezi nici încete, struneau săgeată după săgeată, şi săgeată după săgeată pornea din arcurile lor, zburînd către oamenii de lut din tabăra Agranilor. Atunci aşteptară cei din Zinu pînă li se sfîrşiră săgeţile şi, unindu-şi puterile, începură a prăvăli de pe culmea zidurilor apărătorii de lut, luîndu-le locurile. Şi oamenii de lut se fărîmară.

— Slavă marelui Ormag ! dădură cuvînt luptătorii, dar curînd avură pricini să se căiască de fapta lor.

Căci Agranii, în rîndurile cărora Gurz nu-şi trimisese ucigă- toarea săgeată, lăsară mai departe oamenii de lut să lupte cu oamenii de carne şi sînge din Zinu, ale căror săgeţi nu pricinuiau nimănui vreun rău. Ca dinţii unui pieptene se răreau acum apărătorii slăvitei cetăţi, şi regele din Agra îşi freca palmele, bucuros de izbînda apropiată...

Cît despre Tarbit, ura împotriva narţilor, care se jucau cu vieţile oamenilor, ca băieţii cu arşicele, ura-i

întuneca privirile, în chiar templul stăpînului narţilor nemuritori. Pentru ce pecetluise Mastara pleoapele Astei ? Pentru ce pecetluise pleoapele lui Clam ? Pentru ce-i stîrnise Zubala pe Agrani, şi Ormag pe cei din Zinu ? Pentru ce trebuiau să plîngă atîtea mame şi să se ucidă între ei atîţia

bărbaţi, care nu se ştiau şi nu-şi făcuseră niciodată vreun rău ?

— Pentru ce ? strigă Tarbit, în singurătatea temniţei lui. Şi zvîcni din tot trupul, ca o coardă. Atunci auzi un zgomot uşor. Ceva căzuse, pesemne, pe lespezile de piatră ale temniţei, şi flăcăul se plecă, ridicînd îndată ciobul ars de fulgerul ce-ntipărise în lut cuvîntul VAM. La lumina ce venea de la fereastra deschisă într-unul din pereţii de piatră, sus, acolo unde nu putea ajunge, Tarbit privi ciobul. Apoi îl strînse-n pumn, şi pumnu-i ameninţă un duşman nevăzut:

— Cît timp trăiesc, nu veţi avea linişte, o, narţi ! le făgădui Tarbit.

Dar narţii nu-l auziră, căci cu toţii priveau din înălţimile Nartazubei cum cei din urmă apărători cădeau de pe zidurile slă- vitei cetăţi Zinu, aşa cum nemuritorii doriseră. Şi nu-l văzură pe Tarbit ridicînd o lespede din podeaua temniţei, nu-l văzură scurmând cu degetele, cu unghiile, nu-l văzură adunînd o movilă de lut şi mîngîind-o, nu-l auziră vorbindu-i încetişor :

— Fă-te, lutule, un vultur.

— Porunceşte şi-ascult, căci sîntem de-o seamă, răspunse lutul, şi movila se zbătu o dată, ca o făptură însufleţită, bucăţi de toată mîna căzură-n lături şi un vultur de lut se ivi între palmele lui Tarbit.

Şi nu văzură narţii nici cum vulturul de lut îşi încearcă aripile, nici cum flăcăul i se urcă în spinare şi prinde a se ridica pînă la fereastra înaltă, zburînd apoi afară. Căci în clipa aceea Agranii ţîşniră de după oamenii de lut şi, răcnindu-şi strigătul de luptă, năvăliră asupra cetăţii lipsită de apărători. Şi straşnic se bucurară narţii cînd cei dintîi Agrani se căţărară nestin- gheriţi pe culmea zidului, îşi dădură drumul în cetate şi-şi deschiseră singuri porţile.

Regele din Agra alerga în fruntea puhoiului de trupuri ce se răspîndi pe uliţele slăvitei cetăţi Zinu, pătrunzînd în case şi măcelărind bătrînii, în vreme ce femeile şi copiii erau adunaţi pentru a fi însemnaţi cu sîngeriul semn al robiei. Şi narţii se veseliră de jaful ce începu, şi-şi arătară unii altora trîmbele de foc! Iar fumul ce creştea din slăvită cetate Zinu, care-n van se-adăpostise îndărătul zidurilor ei groase, fumul negru îi împiedică să vadă vulturul de lut ce se avînta în văzduh cu Tarbit.

Şi plînse Tarbit cu lacrimi de sînge pieirea cetăţii, plînse văzînd convoiul nesfîrşit al celor tîrîţi în robie, în urma carelor încărcate cu pradă şi cu chipurile nepăsătoare ale narţilor nemuritori, pe care Agranii le duceau în Agra. Dar vulturul de lut zbura înainte — şi curînd pieri în marea fără greutate a cerului.

Precum făgăduise, regele din Agra măturase podelele palatului din Zinu cu barba vrăjmaşului şi le spălase cu buzele lui.

Cumpăna lumii

Oamenii n-au fost ce sînt, nici narţii. Pecetea uitării acoperă trecutul, şi pe uitare se bizuie narţii. Dar focul mocneşte sub spuză.

Ca o flacără vie e omul ; o flacără uitată...

Aprinde-te, faclă ! Arzi cum ţi-e dat şi soarbe îndemn din tot ce narţii tăinuiesc la umbra puterii lui Ormag !

Aprinde-te, inimă ! O, foc al inimilor roşii…

Şi se-mplini în vremea aceea sorocul, şi Ormag trebui să-i încredinţeze lui Pil marea secure de os a puterii, aşa cum făgăduise : timp de o lună de zile strîmbul zeu al şotiilor avea să fie stăpînul narţilor nemuritori. Dar, neputînd îndura să se supună altor porunci decît celor pe care singur le dădea, Ormag hotărî să se ascundă în palatul Zubalei, în toată vremea cît ceţoasa Nartazuba va cunoaşte stăpînirea nevolnicului ce se slujise de-o clipă grea, pentru a-i smulge puterea. Din jilţul de pîclă al lui Ormag, Pil împărăţea, deci.

O nouă rînduială se-nstăpînise în marea încăpere a

Nartazubei, căci Pil punea mereu la cale cîte-o şotie, şi, dacă narţii rîdeau mult mai des decît înainte, nu puţini erau cei pe seama cărora se rîdea şi care nu aveau îndreptăţire să fie veseli. Printre aceştia, Gurz dădea numeroase prilejuri de glumă, căci, puternic dar prost, nartul războiului nu se putea apăra. Şi tocmai cînd nartele şi narţii nemuritori făceau haz pe seama lui Gurz, căruia Pil îi pitise săgeţile, ceaţa tremură în dreptul marei porţi a Nartazubei şi vulturul de lut se ivi deasupra jilţurilor de pîclă.

Ca înăbuşite de neagra pecete a Mastarei se stinseră rîsetele narţilor, şi-n tăcerea neliniştită ce învălui Nartazuba, doar strigătul Unei fulgeră :

— Tarbit !

— Ei bine, da. Sînt Tarbit şi-am venit să vă cer socoteală, o, narţi! spuse triumfător flăcăul cu piele neagră.

Iar numai ivirea unui muritor, acolo unde muritorii sînt preţuiţi mai puţin decît stropul de noroi, era o înfruntare a legii lui Ormag. Şi, ca în urmă cu ani, pereţii de ceaţă ai Nartazubei prinseră a se destrăma.

Buimăciţi, nartele şi narţii priveau către Pil, aşteptînd de la el mîntuirea. Dar zeul cel strîmb se temea să repeadă marea secure de os, atît pentru că ştia acum şi el că osul plesnise, cît şi pentru că Ormag i-ar fi putut lua în nume de rău pieirea muritorului ce prelungea jocul început cu Vam. Zubala nu era acolo, să-l lege pe Tarbit cu una dintre vrăjile ei, iar săgeţile lui Gurz fuseseră ascunse şi, oricum, Pil îşi spunea că nu-i nimerit să poruncească uciderea flăcăului.

— O, Vam, ajută-l ! strigă Una din nou, şi Tarbit se îndreptă către omul înlănţuit.

— Vam ? strigă şi el, întinzîndu-i ciobul de care nu se mai despărţea. Numele tău a fost ars de fulger pe lutul acesta ?

— Eşti os din osul meu, Tarbit, spuse Vam, zbuciumîndu-se-n strînsoarea lanţurilor de aramă.

O spărtură ameninţătoare se căscă atunci într-unul din pereţii de ceaţă ai Nartazubei, şi narţii gemură, văzînd dincolo de ea întunericul fără sfîrşit.

— De ce sînt oamenii aceştia înlănţuiţi ? strigă Tarbit.

— E o poveste lungă, susură glasul lui Pil. Dar eu am să ţi-o spun, voinice…

Aşa, cu vorbe mieroase, încerca Pil să-l liniştească, în vreme ce căuta înfrigurat un mijloc de scăpare. Dar Una strigă deznădăjduită :

— Nu-l crede, nu-l crede, Tarbit! Minciuna doarme sub limba narţilor… Ormag şi Dumvur ne-au înşelat pe noi, Ormag şi Ramal ne-au ucis-o pe Lua, care te-a născut, Ormag şi Pil te vor răpune şi pe tine !

Ca de piatră stăteau acum narţii, şi pereţii Nartazubei se destrămau. Dar cuvintele Unei îl buimăciseră pe Tarbit.

— Lua ? bîigui el, şi o ceaţă i se puse pe ochi.

Neînchipuit de dulce suna numele celei pe care n-o cunoscuse,
numele mamei ! Simţi o sfîrşeală şi se prinse cu amîndouă mîinile de gîtul vulturului de lut, de pe spinarea căruia nu coborîse.

Atunci Luf, feciorul lui Dumvur şi măruntul nart care porunceşte peştilor în năvoadele cărui pescar să intre, Luf se folosi de clipă şi, pe la spate, zvîrli peste Tarbit năvodul de care nicicînd nu se desparte. Înviorați, narţii se repeziră şi-nchiseră năvodul, prinzîndu-l pe Tarbit în ochiurile viclene, din care nimic nu poate scăpa. Iar vulturul fu prins şi el, odată cu flăcăul.

— Ce stai ? Ucide ! răcni Gurz, repezindu-se cu pumnul ridicat, dar Pil îl opri, înălţînd marea secure de os a puterii.

— Muritorul acesta e bunul lui Ormag, aminti nartul cel strîmb.

— Şi vrei să-l laşi să plece ? strigară-ntr-un glas nartele şi narţii nemuritori, încă înspăimîntaţi.

— Tăcere ! porunci stăpînul lor pentru o lună. Apucă,

Birgun, năvodul şi du-l pe viermele acesta în tainiţa cea mai uitată de pe fundul întunecat al lumii, pentru a aştepta acolo pedeapsa pe care i-o va hotărî Ormag. Cît despre ciobul ce poartă numele lui Vam, sfarmă-l cînd sfarmi şi vulturul de lut!

Şi-n van se strădui Tarbit să sfîşie ochiurile năvodului, în van
plînse Una şi se zbătu Vam. Birgun îşi desfăcu aripile de liliac şi zbură cu prada încredinţată lui, în vreme ce pereţii de ceaţă ai Nartazubei se-ntregeau mai repede decît se destrămaseră, în vreme ce rîsul subţirel al lui Pil se-mpletea cu hohotele mulţumite ale narţilor de seamă, cu chicotelile sfioase ale narţilor mărunţi. Şi, pentru întîia oară, Luf se bucură de preţuire.

Iar dacă ajunse sub talgerul pămîntului, pe care uriaşul Panca nu-l scapă din vedere nici ziua, nici noaptea, se furişă Birgun pe fundul întunecat al lumii, acolo unde totul e sterp şi vînăt, tărîm pustiu din hăurile căruia s-a ridicat puterea lui Ormag. Şi-n bezna nesfîrşită nici nu prinse de veste Tarbit cînd Birgun îi smulse din mînă bucata de pămînt ars de fulgerul ochilor lui Vam. Apoi se pomeni apucat şi izbit de colţurile pietroase ale fundului de lume şi, cînd se dezmetici, vulturul de lut pierise de lîngă el. Împlinind porunca lui Pil, Birgun sfărîmase ciobul, odată cu vulturul ce fusese în stare să-nfrunte tăriile. Şi numai spaima, numele lui Ormag, cutreiera acum întinderile sterpe pe care, fără voia lui, ajunsese Tarbit. Atunci hăurile vuiră şi, cutremurîndu-se, înţelese cu durere trista poveste a lumii de demult, aflată din ecourile izbite de bolţile întunecate.

Cum s-a născut Ormag

E mult, atît de mult de-atunci, încît numai povestea mai poartă pe aripile ei albastre amintirea... Nimeni nu despărţise încă cerul de pămînt, uriaşul Panca încă nu

veghea cumpăna lumii, căci nimeni n-auzise de Ormag.

Cerul şi pămîntul erau una. Un singur popor trăia în cer şi pe pămînt, bucurîndu-se de veşnica strălucire a lumii roşcat-aurie ca pieliţa mărului de aur *maun*. Nu se ştia de noapte, nu se ştia de somn. Nu se ştia de moarte. Ca o singură, nemăsurat de mare grădină, lumea înflorea în slavă şi cînt, sub aripile nevăzute ale Vihtei. Căci, dintre toţi locuitorii Nartazubei, singură pasărea de fum a dragostei se pomenea, pasărea pe care Ormag a silit-o să-şi plece înainte-i capul subţire, dar de muşcătura căreia pînă şi călăreţul norilor negri se teme.

Şi nu se aleseseră, pe-atunci, bogaţii de săraci şi robi, oamenii fiind bogaţi şi liberi deopotrivă, iar cugetele nentinate şi inimile uşoare le-ngăduiau, oricînd voiau, să zboare...

Şi se afla printre cetăţile fără număr ale lumii cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Şi-ntr-unul dintre palatele de aur, păstrate pentru fecioarele cetăţii, trăia fecioara Dlada.

Aurii ca ochii tuturor oamenilor de atunci erau ochii Dladei, iar Vihta însăşi îi zugrăvise, cu penele ei, sprîncenele. Gingaşe ca nişte păsări erau mîinile Dladei. Şi cînd, asemenea tuturor oamenilor nemuritori, îşi îmbrăca straiele de *slam* auriu, părea o floare de aur.

Şi iată că sosi sărbătoarea Vihtei, şi toţi locuitorii cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se adunară-n poiana din afara cetăţii, purtînd ramuri înverzite. Şi corul fecioarelor cînta puterea dragostei, iar în fruntea alaiului lor sălta[32] Dlada.

---

[32] Sălta, pentru păşea, căci oamenii aceştia nu păşeau, nu aduceau un picior înaintea celuilalt, aşa cum se întîmplă în mersul obişnuit. Mersul lor, pe care legendele îl atribuie mai tîrziu doar narţilor şi care constituie şi caracteristica zeilor Heladei, constă din deplasarea ambelor picioare simultan, un fel de salt, deci. Grecii explicau chiar poziţia picioarelor (lipite unul de altul) la statuile arhaice ale zeilor, prin dorinţa sculptorilor de a reda mersul acesta caracteristic (explicaţie falsă, fireşte, cauza fiind nepriceperea artiştilor primitivi de a reda mersul şi de a degaja picioarele).

Bărbaţii şi femeile — căci bătrîneţea, sora morţii, nu se ivise încă printre oameni, şi pămîntenii rămîneau veşnic în putere — bărbaţii şi femeile se aşezară-n cerc, închizînd cu trupurile lor poiana. Cu toţii aveau tobe şi fluiere şi, cînd fecioarele îşi sfîrşiră cîntul, bărbaţii prinseră a bate din tobe. Atunci, chiuind, veniră-n zbor, peste coroanele copacilor, flăcăii. Ca un fulger de aur strălucea şuvoiul trupurilor tinere, şi fulgerul atinse mijlocul poienii, pentru a ţîşni apoi din nou, ridicîndu-se de la pămînt. Şi-acolo, în văzduh, jucară flăcăii, ca o ploaie de foc, închipuind truda mugurilor şi a florilor, biruinţa rodului. Femeile aşezate în poiană suflară apoi în fluiere şi, iată, fecioarele se înălţară şi ele, intrînd în jocul flăcăilor. Unduirea trupurilor lor îmblînzi fulgerele mişcărilor celor dintîi.

Şi, după obicei, în văzduhul de deasupra poienii, atunci, de sărbătoarea Vihtei, fecioarele şi flăcăii chemaţi să-ntemeieze un cămin se văzură pentru întîia oară. Nevăzută fîlfîia din aripi Vihta. Şi, una cîte una, perechile coborau în poiană, ţinîndu-se de mînă, căci, nesupusă încă poruncilor lui Ormag, pasărea de fum a dragostei alcătuia perechile cu rost şi nu se întîmpla să sădească dragostea în inimi nepotrivite, nici să aprindă două inimi pentru o a treia.

Iar Dlada sosi în poiană odată cu Fin, fruntea flăcăilor din cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Pe măsură ce coborau, perechile ocoleau poiana, trecînd pe dinaintea bărbaţilor şi femeilor ce băteau din tobe şi suflau în fluiere, pentru ca toţi să-i poată vedea, cunoscînd că Vihta îi legase. Şi totul se petrecu după obicei, şi cea din urmă pereche mai avea să coboare, cînd se întîmplă ceva ciudat. Lip, flăcăul strîmb din pricină că-n copilărie se schilodise, căzînd pe fereastră, Lip coborî singur în poiană şi se repezi către Dlada, apucînd-o de mîna stîngă, în vreme ce Fin îi şi ţinea dreapta. Şi nu prinseră oamenii să-nţeleagă neobişnuita

purtare a lui Lip, cînd o văzură pe fecioara Alabuz coborînd singură-n poiană, deşi era limpede că Lip ar fi trebuit s-o petreacă, ei doi rămînînd cea din urmă pereche.

Cum de greşise Vihta, muşcîndu-l pe Lip de inimă şi sădind într-însa dragostea pentru Dlada, pe care abia o legase de Fin, cum de-o uitase pe Alabuz, nimeni nu ştie. Poate că jocul flăcăilor, mai aprig atunci ca nicicînd, o zăpăcise, şi-n iureşul trupurilor aurii nu se mai descurcase, poate cîntecul şi unduirea fecioarelor să fi fost mai pline de vrajă ca altă dată... cine ştie ? Destul că greşise, iar muşcătura Vihtei n-are leac.

— O, Lip, frate, încetează a mai ţine mîna Dladei, spuse Fin. Vezi bine că Vihta a greşit, şi inima Dladei nu te cunoaşte...

— Dar eu o cunosc, omule !

— Calcă-ţi pe inimă, Lip, îl rugă şi Dlada. Iar, dacă mă iubeşti cu-adevărat, nu turna pelinul amărăciunii în cupa bucuriilor de azi...

O suflare îngheţată îl cuprinse atunci pe Lip, şi mîna lui scăpă mîna Dladei, şi poiana întreagă se-nvîrti cu el.

— Nu te întrista, Lip, grăiră bărbaţii ce-alcătuiau sfatul cetăţii — şi el le auzi cuvintele ca de la mare depărtare, căci marea vuia în scoica urechilor lui. Nu se cuvine să-ntîrziem bucuria tuturor perechilor din pricina uneia singure... Dar sfatul se va aduna chiar mîine, chibzuind ce dezlegare poate afla. Aşteaptă pînă mîine.

Şi fiecare bărbat apucă atunci mîna femeii sale, fiecare flăcău mîna fecioarei ce-i fusese hărăzită, şi cu toţii se ridicară-n văzduh, plutind lin către steaua Vihtei[33], acolo unde oamenii sărbătoreau legămîntul dragostei. Şi-n poiană rămase doar Alabuz cu Lip.

Tăcută-n toată vremea stătuse Alabuz, căci inima neînvred- nicindu-i-se de muşcătura Vihtei, fecioara nu cunoscuse durerea. Doar ciuda şi ruşinea-i îmbujoraseră

---

[33] Luceafărul, considerat în aproape toate religiile primitive drept steaua iubirii.

obrajii, dar ciuda şi ruşinea sînt mute.

— O, Lip, spuse deci Alabuz, atunci cînd se încredinţă că nimeni nu-i mai poate asculta cuvintele, fii sigur că, dacă Vihta ar fi hotărît cum se cuvine, ochii nu ţi-ar fi fost acum înneguraţi ! Cît de veseli am fi zburat cu ceilalţi... Aşa, partea ta e durerea, partea mea, ruşinea.

— Numai pentru că sînt schilod, strigă Lip, trîntindu-se-n iarba poienii şi ascunzîndu-şi faţa-n palme. O, dacă eram drept ca Fin !

— Eu te-aş fi iubit aşa cum eşti, spuse Alabuz. Dar, desigur, nu ştiu cum gîndeşte Dlada...

— Vai, ştiu prea bine, gemu Lip De n-aş fi ştiut !

Atunci Alabuz se lăsă în iarbă şi, apropiindu-şi buzele de urechea lui, şopti pătimaş :

— Ruşinea noastră, o, Lip, ne înfrăţeşte, şi iată de ce cutez să-ţi picur în ureche gîndul pe care nu m-aş încumeta să ţi-l împărtăşesc cu glas tare: şi dacă sfatul cetăţii nu va afla dezlegare ruşinii noastre?

— Nici nu e cu putinţă...

— Aşa-i ? Te-ai gîndit şi tu, deci... Ei bine, ascultă părerea mea. Dacă sfatul nu ne va putea ajuta, ne vom ajuta singuri !

Mirat, Lip îşi ridică fruntea şi o privi. Ciudat scînteiau privirile fecioarei! Căci pînă-ntr-atît se-aseamănă înfăţişarea patimilor, că ura-i aprinsese privirile, asemenea dragostei.

— Să trecem peste cuvîntul sfatului ? întrebă Lip.

În clipa aceea se ivi în poiană Bolob, giuvaergiul. Nu se înălţase cu ceilalţi, şi-i pîndise-n toată vremea pe Alabuz şi Lip, ascuns pe după trunchiul unui copac.

— Să vă faceţi dreptate, spuse el. Tu, Lip, alege doi bărbaţi pricepuţi, dintre cei ce te privesc cu bunăvoinţă şi, după întoarcerea tuturor pe pămînt, înainte de adunarea sfatului, veniţi cu toţii să chibzuim.

— Unde ? întrebă Lip, fără a se mai împotrivi. Ştii bine că dacă se află...

— Nimeni nu va afla vreodată, căci locul pe care l-am

ales îi îndepărtează pînă şi pe cei mai viteji.

— Nu ştiu decît un singur asemenea loc... şopti Lip, simţind din nou o mirare fără margini.

— Întocmai.

Tăcut, flăcăul rămase pe gînduri. Şi nici unul dintre ei nu mai rosti un cuvînt, şi se despărţiră în tăcere. Căci locul ales era o peşteră rece şi întunecată, deschisă-n malul de piatră ce sprijinea spatele cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Şi nimeni, de cînd se ţinea minte, nu se apropiase de Peştera Rece, din care ieşeau miasme.

Şi iată că la vremea potrivită, Alabuz — sosită cea dintîi — îl văzu pe Lip apropiindu-se cu trei bărbaţi, pe care-i recunoscu îndată. Erau Lamar, cîntăreţul, Zrug, cel ce pierduse cea din urmă întrecere la trîntă, cu care se încheia sărbătoarea Vihtei, şi Bolob, giuvaergiul cel gras, meşter în ciocănitul aurului.

— Gînduri bune ! o întîmpină Lip, dîndu-i bineţe, aşa cum se obişnuia atunci, dar Alabuz rîse scurt şi fără veselie, iar Lip îşi dădu seama că urarea nu-i era potrivită.

— Gînduri iscusite, ură Bolob, făcîndu-i cu ochiul.

Intrară cu toţii în peştera neprimitoare, înfrîngîndu-şi neplăcerea, dar, după cîţiva paşi, Alabuz şovăi.

— Înainte, spuse Zrug.

— Abia mai pot răsufla, îşi ceru iertare fecioara.

Cu toţii gîfiiau, ca după un urcuş anevoios, iar întunecimea peşterii îi umplea de adîncă mirare, ca pe unii obişnuiţi cu veşnica lumină roşcat-aurie a lumii de atunci. Stîrniţi de glasurile lor, liliecii începură a se roti, izbindu-i cu aripi moi şi ţipînd ascuţit. Fiece cuvînt şi fiece ţipăt răsunau de nenumărate ori sub bolţile negre, ca şi cum guri nevăzute s-ar fi grăbit să le poarte mai departe, mereu mai departe, pînă-n fundul întunecat al lumii. Căci ştiau cu toţii că peştera răspunde într-adevăr în hăurile necercetate ale adîncurilor, şi fusese nevoie de straşnice temeiuri pentru ca fiecare dintre ei să se-

ncumete în văgăună.

Îi unea necazul împotriva sfatului cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Lamar, cîntăreţul, învăţase ani mulţi să cînte din fluier şi ceteră, dar sfatul socotise că-i vrednic doar să bată toba, şi nu-l îngăduise în rîndurile cîntăreţilor vestiţi. Zrug, luptătorul, pierduse întrecerea la trîntă, şi era încredinţat că sfatul nu hotărîse drept, iar Bolob, giuvaergiul, aflase că podoaba de aur, pe care o lucrase pentru cea mai frumoasă pereche unită de Vihta, fusese înlocuită de sfat cu o alta, a unui meşter socotit mai dibaci. Cît despre Alabuz şi Lip, pătiseră ruşinea cunoscută.

— Nu credeţi că ne putem opri ? întrebă deodată Bolob. Am înaintat de ajuns, şi nimănui nu-i poate da prin minte să ne caute aici...

Iar toţi ceilalţi încuviinţară şi se aşezară pe cîte o piatră. Dar, în clipa aceea, o lumină ciudată prinse a pîlpîi, ceva ca un abur sau ca o apă vînătă îi învălui, şi li se făcu fără veste atît de frig, încît începură să clănţăne din dinţi. Îşi desluşeau feţele în lumina tulbure, şi feţele li se păreau necunoscute. Ar fi vrut să se ridice de pe pietrele reci, dar picioarele nu-i ascultau. Cuvintele li se stingeau pe buze. Şi fiecare simţea cum o mînă de gheaţă-i cuprinde inima, care prinse a bate repede, repede, apăsată de strînsoarea nemaiîncercată.

Cu toţii văzură că aburul sau apa vînătă are margini mişcătoare şi vine din fundul peşterii, căpătînd o culoare din ce în ce mai vie.

Ceaţa vînătă le pătrunse în gură, în nări, şi-o sorbiră fără voie, simţind-o cum li se răspîndeşte în trupurile îngheţate. Dar stropi de sudoare le broboneau pe frunte. Şi cu toţii tresăriră cînd Zrug prinse a vorbi cu un glas care era şi nu era al lui :

— De la începuturile lumii mă tîrîi pe fundul cel mai întunecat al pămîntului...

— ... aşteptînd, urmă Lamar.

— N-am nume în lumina aurie, spuse Alabuz.

— ... dar voi îmi veţi da un nume, întregi Lip.

— Ormag ! strigă atunci Bolob, şi înţeleseră cu toţii că aburul vînăt pusese stăpînire pe ei şi vorbea prin gura lor, înţeleseră că aduseseră în lumea oamenilor o putere tainică şi primejdioasă.

Iar în inimile lor îngheţate se răsuciră îndată simţăminte pe care nici unul, niciodată, nu le încercase.

„Pe veci, pe veci am să rămîn fecioară", îşi spuse Alabuz.

„Singur şi de batjocură voi fi de-a pururi”, îşi spuse Lip.

„Au să-mi ia pînă şi toba“, îşi spuse Lamar.

„Toţi mă vor birui", îşi spuse Zrug.

„N-au să-mi mai dea aur“, îşi spuse Bolob.

Şi, pentru întîia oară, cunoscură puterea şi numele spaimei, Ormag. Iar, cînd grăiră, Ormag grăi cu buzele ior :

— De aici înainte voi fi mereu cu voi..,

— ... în voi...

— ... şi vă voi însemna cu pecetea mea...

— ... căci sînt Ormag...

— ... şi numele meu e spaima ![34]

Şi, cunoscîndu-le spaimele, le făgădui Ormag împlinirea celor mai ascunse dorinţe dacă-i vor asculta poruncile, iar toţi cinci jurară, scriind pe peretele peşterii, cu sîngele lor, jurămîntul. Atunci le spuse Ormag ce au de făcut.

Şi, dacă ieşiră din peşteră, spaima ieşi odată cu ei la lumină, şi ei se uitară îndărăt, temîndu-se, priviră strălucirea aurie a lumii şi se temură, se văzură unii pe alţii şi-şi plecară privirile, temîndu-se. Iar în sfatul cetăţii, cînd se cercetă pricina lui Lip şi a Alabuzei, nici unul dintre ei nu cuteză să-şi spună cuvîntul, şi cu toţii

---

[34] Încă un exemplu al credinţei în puterea numelui — şi a cuvîntului, în genere. Ormag nu exista „pentru că nu avea nume". Odată numit, capătă fiinţă. Vezi şi nota de la pag. 115.

își ţinură privirile plecate, căci oamenii citeau pe atunci în priviri, iar cei patru se înspăimîntau la gîndul că ceilalţi ar putea desluşi ceea ce ascundeau în inimile lor. Şi Lip tăcu şi el, astfel încît, socotind că se mîngîiase, bărbaţii sfatului nu văzură pentru ce şi-ar mai pierde vremea, şi ridicară sfatul.

Iar Lip se încredinţă că bine făcuse, nebizuindu-se pe bărbaţii din sfat...

Dar spaima cuibărită-n cei cinci nu le dădea pace, şi fiecare dintre ei înălţă cîte o grămadă de piatră, jertfi cîte un berbec şi, aprinzînd focul, arse jertfa pe grămada de piatră pe care o ridicase, urmînd porunca lui Ormag. Şi pentru întîia dată suiră-n văzduhul strălucitor cinc fuiioare de fum, cinci stîlpi întunecaţi, ca cinci ameninţări tăcute. Căci nimeni pînă atunci nu adusese nimănui jertfe, oamenii nemuritori neplecîndu-şi frunţile înaintea nimănui.

Iar, în palatul lor de aur, Dlada şi Fin se bucurau întîlnindu-se, se aşteptau cît timp treburile-i despărţeau şi, îmbătaţi de muşcătura Vihtei, se regăseau de fiece dată. Dar într-un rînd Alabuz veni cînd Dlada se afla singură şi-i grăi astfel :

— De mult nu ne-am mai văzut, Dlada, şi am simţit nevoia să-ţi spun că nu-ţi port pică pentru întîmplarea cu Lip, care se cuvenea să fie al meu...

Şi vorbi astfel multă vreme, fără a o privi în ochi, şi Dlada se simţi stingherită, aşa cum stingheriţi — fără să ştie de ce — se simţeau acum toţi cei ce se-ntîlneau cu Alabuz sau Lip, cu Lamar, Zrug sau Bolob. Nimeni nu pricepea rostul fumurilor pe care aceştia le făceau să suie-n văzduh, dar se obişnuiseră cu ciudăţeniile lor, care păreau să nu pricinuiască vreun rău.

— La viitoarea întîlnire din poiană, spuse Dlada, ai să cobori din văzduh cu un flăcău de seamă...

Dar Alabuz îşi clătină fruntea.

— Cine ştie, şopti ea. Dacă a greşit o dată, Vihta mai poate greşi... Cumplit ar fi însă să muşte pentru a doua

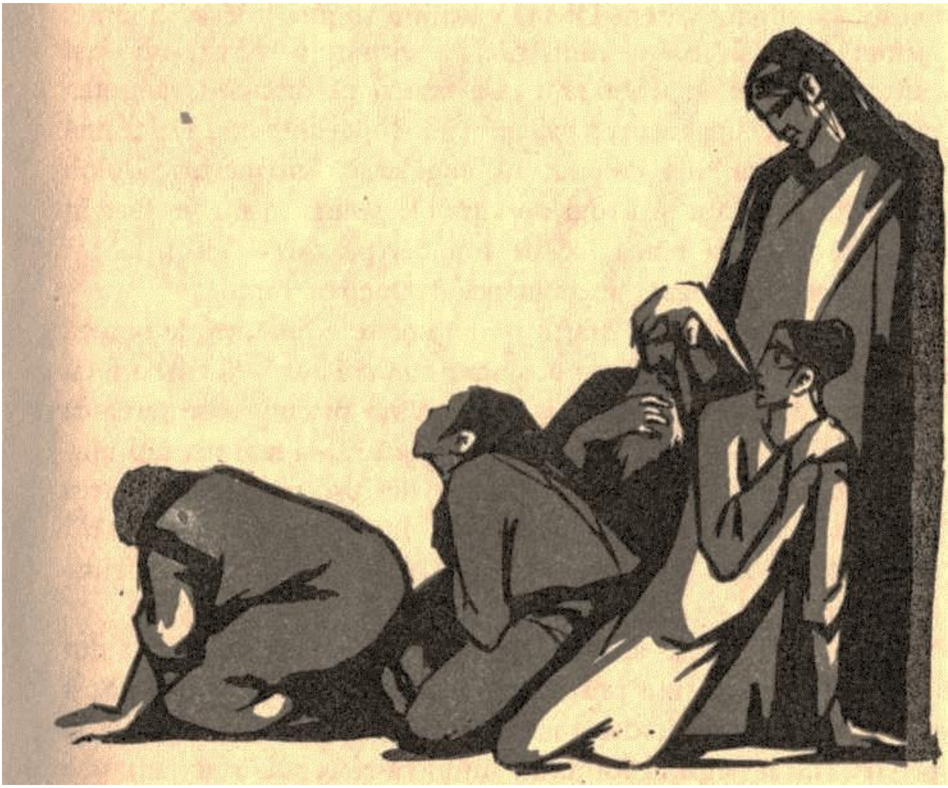
oară inima unui bărbat care şi-a aflat femeia.

— Glumeşti, spuse Dlada.

Nici nu-i trecuse prin minte că Fin ar putea iubi o altă femeie, căci asemenea întîmplare nu se pomenise, dar cuvintele Alabuzei o înfiorară. Fecioara îi apucă mîna, şi-n clipa aceea Dlada simţi cuţitul de gheaţă al spaimei.

— Nu ştiu ce simt... bîigui, luptîndu-se cu puterea vînătă a lui Ormag.

Atunci Alabuz îi şopti la ureche :

— Vrei să fii sigură că Vihta nu va greşi, îndepărtîndu-l pe Fin de tine ?... Nimic mai lesne : leagă-i în jurul gîtului un fir din părul tău. Dar, înainte de a-l lega, jertfeşte o găină neagră celui care te va ajuta şi a cărui putere e neasemuit mai mare decît

puterea Vihtei. Şi numele lui e Ormag.

— Ormag...

Din ce în ce mai multe jertfelnice se-aprindeau în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, din ce în ce mai mulţi oameni îşi fereau privirile, şi cu toţii băgară de seamă că acestora li se schimba culoarea ochilor. Tot mai mulţi locuitori ai cetăţii aveau acum ochi vineţi. De teamă că nu va mai fi lăsat să cînte, Lamar cînta la toate adunările, şi cîntăreţii vestiţi nu mai puteau fi ascultaţi decît arar. De teamă că oricine-l va putea birui, Zrug căuta tuturor pricină şi se lupta întruna. De teamă că nu i se va mai da aur, să migălească giuvaeruri, Bolob aduna praf de aur şi drugi de aur. De teamă să nu fie luat în derîdere, Lip îşi bătea joc de toţi cei pe care-i întîlnea. Iar jertfelnicele fumegau, întunecînd strălucirea lumii...

Şi-ntr-un rînd, cînd sfatul bărbaţilor se adună, ca de obicei, nu se mai găsi printre ei unul singur cu ochi aurii. Şi bărbaţii cu ochi vineţi se priviră-n ochi, nemaiavînd pricini să se ferească unii de alţii, şi-n clipa aceea înţeleseră că nu-şi mai pot citi gîndurile ca-nainte, căci tot ce puteau desluşi era doar culoarea vînătă a spaimei, numele lui Ormag. Iar întregul sfat al cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se prăbuşi cu frunţile-n colb.

După o vreme se adunară bărbaţii şi femeile în poiana din afara cetăţii, pentru a prăznui Sărbătoarea Vihtei. Şi cîntară, şi jucară, după obicei, dar mai înainte aprinseră jertfelnicele şi priviră stîlpii negri ai fumului, suind către cer. Un nor uriaş se alcătui din fumul jertfelor, şi din norul acela se auzi pentru întîia oară bubuitul tunetului, glasul lui Ormag ; îndată, însă, toţi cei adunaţi în poiană văzură un bărbat uriaş, călărind pe norul cel negru. Era înfăşurat într-o vînătă mantie de ger, barba neagră-i flutura ca o flamură şi-n mînă ţinea marea secure de os a puterii.

— Slavă, călăreţ al norilor negri ! strigară cei din

cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, tremurînd şi înălţîndu-şi braţele.

Iar tunetul hohoti peste capetele lor. Şi, cînd cei din poiană voiră să se-nalţe în văzduh, tălpile nu li se mai dezlipiră de pe pămînt, de parcă greutatea spaimei le apăsa tuturor umerii. Doar Alabuz, Lip, Zrug, Lamar şi Bolob se ridicară pînă la norul negru, pierind apoi în beznă, căci Ormag înţelesese că nu va putea stăpîni singur lumea şi hotărîse să-şi întemeieze puterea cu ajutorul celor ce-l scoseseră din fundul întunecat al lumii. Iar, pentru a arăta că erau — şi nu mai

erau — aceiaşi, le întoarse numele, aşa ca Alabuz să se numească Zubala, Lip — Pil, Zrug — Gurz şi Lamar — Ramal, singur Bolob păstrîndu-şi vechiul nume, de vreme ce foamea de aur nu se schimba, oricare i-ar fi

numele şi oricum ar fi citit.

Şi-n palatul cu pereţii alcătuiţi din fumul jertfelor se însoţi Ormag cu Zubala, iar fiicei lor îi încredinţă cumplita pecete cu care Mastara începu să pecetluiască pleoapele oamenilor, ajunşi muritori, în vreme ce narţii singuri îşi păstrară nemurirea, putinţa de a zbura şi straiele de *slam*, de care toţi oamenii se bucuraseră cîndva.

Iar nimeni, nimeni nu mai ţine minte unde se înălţase o dată cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, pe cînd cerul şi pămîntul erau una şi veşnic strălucea lumea, roşcat-aurie ca pieliţa mărului de aur *maun*...

Aşa, singur în bezna fără început a fundului întunecat al lumii, înţelese Tarbit cum s-a născut Ormag şi cum s-au înălţat narţii peste rînduieli şi peste oameni, iar inima i se strînse de jalea cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, una dintre multele cetăţi ale lumii dinaintea venirii lui Ormag...

— Am avut dreptate să vă urăsc, narţi ! strigă Tarbit în liniştea neclintită, şi fundul lumii vui, şi bolţile de piatră-i purtară strigătul, de parcă o pasăre nevăzută le-ar fi străbătut.

Şi merse Tarbit pe urma strigătului pe care-l auzea deschizînd cale înainte-i, merse prin beznă. Din cînd în cînd, atunci cînd strigătul i se pierdea în depărtări neştiute, răcnea cuvinte de hulă împotriva narţilor, şi cuvintele-l călăuzeau acolo unde nu se află călăuză, nici drum, nici amintire, cuvintele înlăturau numele lui Ormag, spaima.

Iar dacă bătu astfel o cale pe care doar picioarele-i istovite o puteau măsura, se împiedică Tarbit de un bolovan aşezat în mijlocul drumului şi căzu cu faţa-n jos, cu mîinile întinse. Dar sub palma dreaptă simţi ceva cald — şi straşnic şe miră, căci totul era rece acolo. Ridicîndu-se, apucă deci o bucată de piatră. Şi, dacă se mirase simţind-o caldă, mai mult se miră văzînd că-n mîna lui prinde a luci, de parcă ar fi răsfrînt strălucirea

unui foc. Iar inima-i bătu cu putere, desluşind pe piatra aceea cuvintele : „Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam.“ Căci Tarbit n-avea de unde să ştie că Ormag însuşi ascunsese odinioară acolo bucata de piatră ruptă din lespedea ce acoperise trupul Unei şi pe care Vam o purtase la gît. O ascunsese, încredinţat că nimeni, niciodată, n-o va găsi pe fundul cel mai întunecat al lumii, de vreme ce nimeni, niciodată, n-ar fi putut şi n-ar fi dorit să ajungă acolo. O ascunsese, ferindu-se pînă şi de ceilalţi narţi, într-atît se temea de puterea pietrei netede, încălzită la inima lui Vam şi, dacă ar fi ştiut că piatra se află acolo, de bună seamă că Pil nu l-ar fi surghiunit pe Tarbit tocmai pe fundul întunecat al lumii. Dar Pil nu ştia nimic şi, asemeni lui Ormag, socotise locul acela drept singurul ce nu îngăduia să i se răpească ceea ce odată i se încredinţase.

Ci Tarbit avea acum în mînă piatra netedă, păstrînd căldura inimii lui Vam. Şi-n clipa eînd o lipi de inima lui, ştiu întreaga poveste a jocului început cîndva de Ormag, cunoscu durerea Unei şi viaţa de chin a Luei.

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Tarbit ! strigă flăcăul cu pielea neagră, iar strigătul îi zbură sub bolţile întunecate, împrăştiind o spaima neştiută, acolo unde se-nstăpînise doar spaima născută de Ormag.

Şi strigătul îi deschise mai departe calea, şi piatra netedă i-o lumina cu focul ce mistuise inima lui Vam. Un singur gînd, un singur ţel îl însufleţea pe Tarbit: să răzbune amărăciunile celor ce-i lăsaseră moştenire durerile lor. Şi, cum înainta acum cu piatra netedă în pumnul ridicat, de parc-ar fi purtat o făclie, zări în faţa lui, pe peretele stîncos, nişte şiruri de slove roşii, pe care le citi.

ÎNAINTEA PUTERNICULUI ORMAG,
CU SÎNGELE NOSTRU, AM SCRIS ACEST
JURĂMÎNT. CÎTĂ VREME SLOVELE VOR
RĂMÎNE VII PE STÎNCĂ, ATÎTA VREME

VOM FI ROBII MARELUI ORMAG, STĂPÎNUL NOSTRU. Şi ISCĂLIM CU SÎNGE

ALABUZ LAMAR LIP

ZRUG BOLOB

Şi citi Tarbit jurămîntul şi, cu piatra netedă spartă din lespedea ce acoperise cîndva trupul Unei, rîcîi literele însemnate cu sînge. Una cîte una piereau slovele jurămîntului, şi stînca rămase curînd aşa cum fusese odinioară, curată.

Atunci, încruntat, îşi urmă Tarbit drumul. Şi paşii-l duceau pe unde călcaseră pe vremuri cei ce-l scoseseră pe Ormag din hăuri neştiute ; nu trecu mult şi flăcăul zări o geană de lumină. Mai merse puţin şi se află în gura peşterii căscată-n malul de piatră, de care se sprijinise cu-amar de vreme în urmă cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat.

Şi răsuflă Tarbit, bucurîndu-se de aerul proaspăt, şi rămase o clipă locului, mîngîiat de suliţele moi şi fierbinţi ale lui Saian. Dar, cînd îşi plimbă privirile asupra a ceea ce fusese cetatea Naat, nu întîlni decît movile de pămînt peste care crescuseră bălării şi, din loc în loc, copaci. Sub movilele tăcute, aurul palatelor şi rubinul porţilor fuseseră de mult răpite de cei în inimile cărora Bolob sădise foamea de aur şi nestemate, uliţele se stricaseră, puţurile se-astupaseră. Pecetea Mastarei pecetluise pleoapele de lumină ale cetăţii.

Şi rătăci Tarbit printre movilele ce-acopereau cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, rătăci mîhnit, aflînd cînd şi cînd în iarbă un ciob de oală sau o podoabă, pînă ajunse acolo unde fusese piaţa cea mare a cetăţii. O movilă uriaşă se ridica în stînga, şi Tarbit îi dădu ocol, mîngîind lutul cu degetele şi şoptindu-i :

— Saltă, lutule, în lături.

Atunci movila se cutremură, lutul se ridică şi se prăbuşi într-o parte, descoperind palatul păstrat pentru

fecioarele cetăţii, palatul în care de mult, tare de mult, trăise frumoasa Dlada. Şi dacă tăbliile de aur pieriseră, zidurile de piatră care le purtaseră se înălţau încă, falnice ca-n vremea de slavă a cetăţii Naat ; iar dacă porţile de rubin fuseseră furate, tocurile lor erau încă acolo.

Şi pătrunse Tarbit în palatul în care află paturile fecioarelor, şi se privi în oglinzile înalte, abia brumate, mîngîie ciopliturile meştere din lemnul meselor largi şi deschise scrinurile în care stăruia o mireasmă amăruie. Iar cînd văzu tot ce putea vedea, învins de oboseală, se întinse pe unul dintre paturi, şi Cadumal suflă îndată peste pleoapele-i îngreunate.

O zi şi o noapte dormi Tarbit în palatul fecioarelor din apusa cetate Naat, fără să ştie că-n vremea aceea răzmeriţa cuprinsese clădita peste nori Nartazuba. Căci, scurgîndu-se luna sorocită, Ormag se întoarse într-o bună zi în marea încăpere de ceaţă, în care Pil stăpînea, aşa cum le fusese învoiala.

— A trecut luna, spuse Ormag. Coboară de pe jilţul meu de pîclă şi dă-mi marea secure de os a puterii.

Dar Pil nu se clinti, ci, potrivindu-şi mai bine în jilţ trupul firav, privi batjocoritor către Ormag.

— Ţi-ai ieşit din minţi ? strigă călăreţul norilor negri — şi o mare tăcere se lăsă peste Nartazuba.

Dar Gurz se apropie atunci, legănîndu-şi trupul voinic, şi narţii-l priviră cu ochii măriţi, strîngîndu-şi capetele între umeri.

— Nu striga, mîrîi Gurz. Şi eu ştiu să strig.

Răsuflînd scurt, Ormag îşi roti privirile peste feţele nartelor şi narţilor nemuritori şi se cutremură văzînd că nu citeşte în ochii tuturor spaima. Parte dintre ei priveau în lături, iar pe buzele măruntului nart al pescarilor, Luf, tremura un rînjet sfidător. Atunci, în tăcerea grea din Nartazuba, se auzi deodată fluieratul lui Ramal ; şi atîta batjocură ţîşnea în fluierăturile lui, încît Ormag răcni de se cutremură lumile de sus şi de

jos, şi se năpusti fără veste asupra lui Pil smulgîndu-i din mînă marea secure de os a puterii.

— Voi, năpîrci tîrîtoare, v-a fost de-ajuns o lună pentru a uita cine vă e stăpîn ? răcnea Ormag, rotind în pumn marea secure de os. Sînt Ormag, şi numele meu e spaima ! V-aţi dezvăţat să tremuraţi înainte-mi ?... Am să scutur cerul cum scuturi un biet pom, de-o să cădeţi ca nişte poame putrede ! Cît despre cei ce-şi calcă jurămîntul...

Şi sărea dintr-o parte într-alta, ca un leu încolţit, şi mantia vînătă-i juca pe umeri, şi marea secure-i fulgera în pumn.

— Degeaba strigi, spuse atunci Bolob, nartul cel gras al bogăţiei, care se întoarse îndată către Taruna: Ce scrie pe tăbliţa ta ? Vorbeşte !

Narta dreptăţii îşi clătină capul cărunt şi grăi în puţine cuvinte :

— Pe tăbliţa mea nu scrie nimic.

— Jurămîntul scris cu sînge pe peretele stîncos din fundul lumii nu se află pe tăbliţa ta ? tună glasul lui Ormag. Ia seama, Taruna !

— Odată ce-a fost şters de pe perete, şters e şi pe tăbliţa mea, spuse narta, întinzîndu-i spre încredinţare tăbliţa.

Şi, văzînd că are dreptate, îşi muşcă Ormag buzele.

— Cine a cutezat... ? scrîşni el, iar Pil nu-l lăsă să sfîrşească şi-i povesti cum îl închisese pe Tarbit pe fundul întunecat al lumii, păstrîndu-l pentru răzbunarea lui Ormag.

— Numai el a putut şterge jurămîntul, încheie nartul cel strîmb, care adăugă batjocoritor : Oricum, înţelegi, Nartazuba trebuie să cunoască o nouă rînduială...

— E limpede, spuse Ramal.

— Ca apa, întregi Bolob.

— Aşa, încuviinţă şi Gurz.

Iar singură Zubala tăcea.

— Şi tu ? o înfruntă Ormag.

— Cum hotărăşti, aşa să fie, zise narta, zîmbind făţarnic, căci încă nu ştia de care parte să se aşeze, ca una care-i născuse lui Ormag nenumărate fiice şi se bucura de putere şi cinste.

Şi-n vreme ce nartele şi narţii nemuritori ascultau, ţinîndu-şi răsuflările, în vreme ce Pil, Ramal, Gurz şi Bolob îl priveau, aşteptînd să-l vadă supunîndu-se împrejurării neaşteptate, Ormag se repezi fulgerător şi, încleştîndu-şi mîna în pieptul lui Pil, îl smulse din jilţ ca pe-o coajă de ou şi-l zvîrli cît colo, aşezîndu-se apoi în locul lui. Cînd se dezmeticiră, narţii îl văzură pe Ormag aşa cum îl ştiau dintotdeauna, şezînd pe jilţul de pîclă şi ţinînd marea secure de os a puterii, iar tunetul glasului ce bubui năprasnic între pereţii de ceaţă ai Nartazubei vesti din nou, ameninţător :

— Sînt Ormag, şi numele meu e spaima !

Atunci narţii şi nartele îşi plecară frunţile, Zubala se cuibări linguşitoare la picioarele stăpînului, iar cei patru nu cutezară să i se mai împotrivească făţiş. Căci prea multă vreme fuseseră obişnuiţi să se plece înaintea vrerii lui Ormag, pentru a se putea răzvrăti într-adevăr, şi prea multă urîciune ascundeau în inimi, pentru a afla acolo putere şi-ndemn. Dar nici nu-şi părăsiră nădejdile. Şi, cînd Ormag prinse a-l căuta pe Tarbit, îl ascunseră de mînia lui, întinzînd un nor peste palatul apusei cetăţi Naat, în care se adăpostise. Căci înţeleseseră că singuri nu-i vor putea ţine piept lui Ormag şi socoteau să-l folosească pe Tarbit în luptă.

Dar flăcăul cu piele neagră nu ştia nimic din toate cele ce se petreceau în înălţimile Nartazubei. Şi, dacă dormi o zi şi o noapte, se deşteptă, simţind lîngă inimă căldura pietrei pe care şi-o prinsese la gît, purtînd-o aşa cum şi Vam o purtase odinioară. Ca un val fierbinte, ura împotriva narţilor îl cuprinse şi simţi deodată cît e de singur în palatul pustiu din apusa cetate Naat. Cum putea frînge puterea lui Ormag, cînd n-avea ajutor de nicăieri şi nici măcar cu cine să se sfătuiască n-avea... ?

Aşa, purtîndu-şi gîndurile ca pe nişte poveri, rătăci din nou prin palatul tăcut. Încăperi urmau după încăperi, goale şi triste ca locurile în care nimeni nu-şi poate închipui că au răsunat odată hohote de rîs. Pietrele cenuşii ale pereţilor păreau pietrele unui mormînt, şi neînchipuit de adîncă era tăcerea. După o vreme Tarbit se afla într-o încăpere mică, în care se ridica un singur dulap de piatră. Uşile de piatră purtau cioplituri, înfăţişînd cîte zece fecioare jucînd în cerc, iar în mijlocul cercului se vedea un cap de leu.

Şi, neaflîndu-i încuietoarea, zadarnic încercă Tarbit

să deschidă dulapul de piatră. Dar îşi aminti apoi de meşteşugurile învăţate de la Clam, olarul, şi-şi apăsă degetele peste ochii de piatră ai celor doi lei. Scrîşnind, uşile se deschiseră, răsucindu-se pe ţîţînele lor de piatră, şi flăcăul fu uimit de-o strălucire aurie : pe poliţa de piatră rămăseseră două straie de *slam*.

Şi apucă veşmintele aurii, despre care auzise doar, şi văzu că ţesătura ce părea o blană moale era uşoară ca fulgul şi nu putea fi sfîşiată. De-atît amar de vreme fuseseră uitate straiele în dulapul de piatră, şi parcă abia atunci le croise cineva !

Dar, cercetîndu-le Tarbit, îl cuprinse din nou amărăciunea singurătăţii, căci două erau straiele de *slam*...

Atunci îşi lepădă blana de jder, îmbrăcă unul dintre cele două straie aurii şi, cu celălalt pe braţ, se năpusti afară din palat. Şi-şi pregăti o movilă de lut, pe care degetele-i începură îndată s-o mîngîie, în vreme ce flăcăul şoptea rugător :

— Fă-te, lutule, fecioară cu mers lin de căprioară, dar vitează şi frumoasă ; fă-te, lutule, mireasă !

— Porunceşte şi-ascult, căci sîntem de-o seamă, răspunse lutul, şi movila se zbătu o dată ca o făptură-nsufleţită, bucăţi de toată mîna căzură-n lături, şi o fecioară de lut se ivi între palmele lui Tarbit.

Şi era întocmai cum şi-o dorise flăcăul.

Atunci o îmbrăcă Tarbit cu veşmîntul de *slam*, dar înainte îi atinse ochii şi pieptul cu piatra netedă în care Vam îşi săpase ura şi durerea. Apoi se rugă din nou :

— Înviе, fecioară de lut !

Şi, sub ochii lui, fecioara de lut îşi încleştă buzele şi păşi cu mers lin de căprioară ; şi era neagră ca Tarbit şi frumoasă ca pămîntul în primăvară, şi-n priviri i se răsfrîngea văpaia inimii.

— O, Milga[35] ! şopti Tarbit, apucînd-o de mînă, şi-n clipa aceea Vihta, sosind la vreme, îi uni prin sărutul d

[35] Fecioară (în limba Vamiţilor).

de foc.

Şi, iată, Tarbit nu mai era singur. Împreună cu Milga colinda acum nenumăratele încăperi ale palatului, povestindu-i despre cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, depre puterea lui Ormag şi despre legea narţilor nemuritori, despre lupta lui Vam, despre Una şi Lua, despre apusa cetate Zinu, împrejmuită cu ziduri groase, ce nu-i fuseseră de ajutor, iar povestindu-i despre tot ce-i apăsa inima, simţea inima Milgăi bătînd alături de inima lui, cu zvîcnetul durerii şi-al urii.

— O, Tarbit, spunea atunci Milga, narţii aceştia sînt puternici, şi voi v-aţi ridicat singuri împotriva lor. Dar firul de iarbă nu poate răsturna bolovanul, nu ştii ?

Şi chibzui Tarbit în inima lui şi, văzînd că drepte-i erau cuvintele, se sculă într-o bună zi de dimineaţă şi ieşi din palat, cuprinzînd cu privirea movilele năpădite de ierburi ce-acopereau cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Apoi rătăci îndelung printre movilele tăcute, speriind iepurii oploşiţi prin cotloane ferite, iar gîndurile-i zburau către oamenii cu ochi aurii, pe care nici o putere alta decît a cugetului lor nu-i stăpînise. Şi iată că Milga, care-l urmărea de la una dintre ferestrele palatului ce-adăpostise scurta fericire a Dladei, Milga îl văzu plecîndu-se şi făcînd parcă semne cu amîndouă palmele întinse peste cîmpia verde. Iar pămîntul se zbătu o dată ca o făptură-nsufleţită, bucăţi de toată mîna săriră-n lături şi o uliţă pietruită se ivi sub palmele lui Tarbit. Bărbatul cu piele neagră făcu apoi semne peste movila cea mai apropiată, şi lutul se ridică şi de astă dată, dezvelind un palat cu stîlpi de piatră. Cu sufletul la gură privea Milga cum movilă după movilă îşi sparge găoacea de lut, dînd la iveală palat după palat, şi i se părea că movilele sînt nişte ouă uriaşe pe care niscai pui de piatră le ciocnesc pe dinăuntru, cu ciocuri vii. Într-o singură dimineaţă ieşi astfel din uitare apusa cetate Naat, şi turlele-i săgetară înaltul, acolo unde narţii răzvrătiţi împotriva lui Ormag aşternuseră pături de

nori, pentru a-l feri pe Tarbit, păstrîndu-l pentru răzbunarea lor.

— Pustie şi tristă-i cetatea, spuse Tarbit, atunci cînd Milga ieşi din palat şi i se alătură tăcută. Dar nu va mai fi.

Şi merse cu ea către marginea cetăţii, unde se răsturnase pămîntul ce-acoperise palatele falnice, uliţele şi pieţele întinse. Acolo se apucă să plămădească oameni de lut, iar Milga îi urmă pilda. Tarbit făcea flăcăi, şi Milga făcea fecioare. Unul nu semăna cu altul, una nu semăna cu alta, şi toţi erau tineri, frumoşi ca Milga şi Tarbit, toţi erau puternici şi-şi purtau capul drept şi aveau pielea neagră, ca pămîntul din care fuseseră plămădiţi. Atunci apucă Tarbit şi-şi scoase de la gît piatra netedă, spartă de Vam din lespedea ce-acoperise trupul neînsufleţit al Unei şi-o apăsă pe ochii şi piepturile tuturor flăcăilor şi tuturor fecioarelor de lut. Şi astfel nu mai trebui să roage lutul să prindă viaţă, căci flacăra durerii şi urii ce arsese inima lui Vam trecu în inimile flăcăilor şi fecioarelor de lut şi le scînteie în priviri. Iar toţi, într-un glas, strigară, descleştîndu-şi pentru cea dintîi oară buzele, acum înroşite de căldura vieţii :

— Puternicul Ormag e duşmanul seminţiei lui Vam !

Atunci zidurile de piatră ale trezitei cetăţi Naat se-acoperiră cu plăci de aur, spărturile porţilor se umplură cu lespezile sîngerii ale rubinelor, glicina ţîşni din pămînt cu ciorchinii viorii ai florilor, şi de-a lungul uliţelor crescură pomi rotaţi, pe crengile cărora strălucea pieliţa roşcat-aurie a merelor de aur maun. Iar în piaţa cea mai întinsă a cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, fecioarele alcătuiră în jurul lui Tarbit şi al Milgăi un cerc, rotindu-se şi mlădiindu-şi trupurile subţiri, în vreme ce flăcăii jucau săltînd peste capetele lor, săreau în cercul fecioarelor şi chiuiau. Şi-n ciuda întunericului ce se lăsa peste cetate, jocul urmă pînă tîrziu în noapte, la lumina merelor de aur *maun*. Atunci pasărea de fum a dragostei se roti pe deasupra celor din

piaţă, căci Vihta soseşte întotdeauna acolo unde inimile bat, şi perechi, perechi, tinerii se adăpostiră în palatele de aur ale înviatei cetăţi Naat.

Iar în zori, cînd încă mai dormea alături de Milga, Tarbit îl văzu în vis pe strîmbul zeu al şotiilor, Pil.

— Uită ce-a fost între noi, zise nartul. Ai şters slovele sîngerii de pe peretele peşterii, ai dezlegat narţii de jurămîntul ce-i ţinea legaţi de Ormag şi, pe drept, ţi se cuvine o răsplată. Iar cum în lupta împotriva lui Ormag sîntem una, cere ce crezi că-ţi lipseşte ca să poţi birui.

— N-am nevoie de nimic, răspunse Tarbit, dar Pil zîmbi îngăduitor :

— Nu prea ai încredere în cuvîntul narţilor, aşa-i ? Ei bine, îţi făgăduiesc împlinirea a trei dorinţe. De trei ori vei vedea astfel că, dacă Ormag te duşmăneşte, Pil ţi-e prieten !

Iar, deşteptîndu-se Tarbit, o trezi şi pe Milga, povestindu-i visul.

— Sîntem mulţi acum în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, spuse Milga, şi, cu sau fără voia narţilor, vom scăpa lumea de puterea lui Ormag. Cu ce-ai voi să-ncepi ?

— Ar trebui să ajung pînă la uriaşul Panca…

Dar abia rostise cuvintele, că se pomeni într-un vîrtej sclipitor, care se rotea repede, repede ca un sfredel uriaş. O auzi nedesluşit pe Milga strigînd, dar n-o mai văzu. În vîrtejul sclipitor se răsucea cu-o iuţeală ameţitoare şi, tot răsucindu-se, simţi cum podeaua îi fuge de sub picioare. Se înălţă acum, pînă dădu cu capul de tavanul care se desfăcu, însă, îndată, lăsîndu-l să treacă, zări ca prin ceaţă, sub el, cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, apoi Hudu, vîntul, îi vui sălbatic în urechi.

Iar vîrtejul sclipitor îl tîra prin văzduh, suind şi coborînd prin vămi neştiute. Întinderi de gheaţă luceau ucise în dreapta, în stînga mugeau, prăbuşindu-se, talazuri. Fără să-l vateme, străbătu o ploaie de foc cu

stropi mari cît oul de gîscă. Apoi se răsuci în bezne şi i se păru că trupul i se desface în bucăţi, se risipeşte, topindu-se în întunericul veşnic. Iar cînd nu-şi mai simţi trupul, şi nu era tot decît un gînd învîrtejindu-se-n hăuri, o lumină tăioasă îi biciui privirile, de parcă ace de-argint i-ar fi împuns ochii. Şi rămase locului.

Vîrtejul sclipitor se mistuise pe undeva şi în jurul lui Tarbit liniştea era apăsătoare, de la-nceputuri nesăgetată de glas de om sau pasăre. Nu se clintea nimic, căci Hudu nu cutezase nicicînd să colinde acolo unde nu se zărea fir de iarbă sau scamă de nor. Cît vedea Tarbit cu ochii se-ntindea un tărîm pustiu, de piatră cenuşie. Şi,

doar dacă se întoarse, băgă de seamă că se afla între doi munţi.

Îi cercetă Tarbit şi nu puţin se miră, aflîndu-i calzi. Înfăţişarea munţilor era şi ea ciudată, piatra fiindu-le netedă şi trandafirie, pînă la o mare înălţime, unde se desluşea un soi de streaşină sură. Şi, cum privea Tarbit, auzi un huiet năprasnic, şi munţii se mişcară oleacă, rîşcîind, drept care pricepu că Pil nu minţise : ajunsese unde dorise şi se afla între două dintre degetele picioarelor uriaşului Panca.

Zadarnic îl încercară acum păreri de rău, zadarnic îşi spuse că se pripise. Îi mai rămîneau doar două dorinţe, pe care Pil trebuia să le împlinească, şi Tarbit ştia că a treia nu putea fi decît aceea de a se putea întoarce în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, acolo unde Milga-l aştepta.

— Vreau să vorbesc cu Panca, strigă deci Tarbit, vreau să-l silesc să ţină cumpăna lumii drept, aşa ca narţii să nu se mai afle mereu deasupra !

Dar în van îşi spuse Tarbit cea de a doua dorinţă. Acolo, în înălţimile Nartazubei, Pil îl auzi si straşnic se înspăimîntă căci, dacă voise ca Tarbit să-i vină de hac lui Ormag, nu se-mpăca defel cu gîndul că puterea narţilor ar putea fi ştirbită.

— Aşteaptă mult şi bine să te-ajut ! rînji el de aceea, luîndu-şi gîndul de la Tarbit şi începînd a urzi alte planuri. Ormag trebuie să piară, dar Pil îi va lua locul, moştenindu-i, întreagă, puterea !

De multe ori îşi strigă Tarbit cea de a doua dorinţă, şi glasul i se pierdu în nemărginirea pustie, ca înecat. Dîndu-şi capul pe spate privi în sus, încercînd să zărească faţa lui Panca, dar nu putu vedea dincolo de laba piciorului, munte mai înalt decît cei mai înalţi munţi de pe pămînt. Şi-n lumina tăioasă a tărîmului ce nu cunoştea noaptea, desluşi rîpele închipuind cutele pielii lui Panca.

— Prea devreme te bucuri, Pil ! strigă Tarbit,

amintindu-şi că Una-i proorocise sfîrşitul prin mîna lui Ormag şi Pil. Nu mă mai ajuţi? Mă voi ajuta singur... şi, apucînd piatra netedă, şlefuită de Vam, vesti în tăcere tărîmului pustiu : Puternicul Ormag e duşmanul seminţiei lui Vam !

Atunci, pentru întîia oară, întinderile de piatră vuiră, ca şi cum cuvintele lui ar fi fost cele dintîi ce plutiseră peste nemărginirea aceea cenuşie. Şi nu apucă vuietul să se stingă, că Tarbit se repezi şi prinse a se căţăra pe un deget al piciorului lui Panca.

Şanţuri adînci brăzdau pielea uriaşului, iar Tarbit sui, punîndu-şi tălpile pe buza şanţurilor, pînă ajunse la streaşina sură pe care-o văzuse de jos. Se agăţă cu amîndouă mîinile de streaşină şi-şi făcu vînt, săltînd deasupra. Atunci înţelese că streaşina sură era o unghie, întinsă cît o mare încremenită, cu valuri răpuse. Cît vedea cu ochii se boltea unghia, netedă şi lunecoasă ca un cîmp de gheaţă, în care se putea oglindi. Dar îşi zări chipul sluţit, turtit şi lăbărţat, de parcă o putere vrăjmaşă l-ar fi călcat în picioare.

Ori de cîte ori se avînta pe cîmpul sur al unghiei, luneca îndărăt şi se afla în primejdia de a cădea, zdrobindu-şi trupul pe întinderea pietroasă de pe care pornise. Puterile-i scădeau întruna şi-ntruna se
zvîrlea înainte, lunecînd îndată pe oglinda sură şi boltită, pînă ce prinse a se tîrî. Din cînd în cînd se oprea, cu braţele desfăcute în cruce, se odihnea o clipă şi din nou, pornea tîrîş, cucerind cu încăpăţînarea melcului pustiul sur al unghiei uriaşului Panca.

Aşa, fără să poată măsura vremea scursă acolo unde nici o seară nu-ndulcea asprimea luminii, urcă mereu. Şi, ajungînd pe culmea unghiei, se aşeză şi-şi dădu drumul să lunece devale, oprindu-se la capătul cîmpiei sure, de unde începea un drum mai lesnicios, pe creasta degetului. Şi străbătu Tarbit şi drumul acesta, care-l duse pînă la costişa labei şi sui, sui fără zăbavă. Pe măsură ce înainta, vedea tot mai lămurit uriaşa stîncă a

fluierului piciorului. Dar cînd izbuti să se caţere, trecînd şi de ea, se pomeni înaintea unui munte împădurit, căci perii de pe piciorul lui Panca păreau trunchiurile unei păduri uscate ; şi astfel urcă mai uşor. Se agăţa acum de trunchiurile firelor de păr, sălta de pe unul pe altul şi se putea odihni călare pe cîte o cracă. Curînd i se păru că desluşeşte deasupra capului un covor de nori, dar, apropiindu-se, înţelese că Panca purta o zeghe miţoasă.

Rătăcea acum în pădurea albă a zeghei, croindu-şi anevoie drum prin hăţişul neumblat, ocolind zidurile ivite acolo unde blana se bătucise, împîslindu-se, şi nu ştia dacă merge pe drumul bun sau dacă se pierde, irosindu-şi puterile în van. Cînd, deodată, auzi, ca de la mare depărtare, un huiet prelung. Din nou se lăsă tăcerea peste alba pădure a zeghei, apoi huietul răsună iarăşi, abia auzit. Şi se bucură Tarbit, înţelegînd că huietul era răsuflarea uriaşului Panca şi că scăpase de primejdia de a se rătăci în codrul miţelor albe. Căci, îndată ce huietul se auzea mai slab, însemna că pierduse drumul şi trebuia să se călăuzească după sunet, aşa cum corăbierii ştiu să nu iasă din vînt.

Tot mai tare huia acum, şi pădurea îşi clătina trunchiurile albe. Răsuflarea lui Panca deşteptă curînd o vijelie cumplită, şi Tarbit fu nevoit să se ţină de trunchiuri cu amîndouă mîinile pentru a nu se pomeni zvîrlit cît colo. Nici atunci cînd smulge casele din loc, cînd prăvăleşte stînci şi sfarmă munţii, nici atunci nu suflă Hudu pe pămînt cu puterea răsuflării uriaşului Panca. Mugea văzduhul şi se zbuciumau miţele albe ale zeghei, şuierînd ca o mulţime de balauri, viforul gonea pe herghelii dezlănţuite, ce tropoteau nechezînd, iar trupul lui Panca, zvîcnind de apriga-i răsuflare, se zguduia sub tălpile lui Tarbit, săltîndu-l şi prăbuşindu-l într-o neînchipuit de crîncenă legănare. Totul vuia, urla, se cutremura de parc-ar fi sosit ziua de pe urmă, şi Tarbit mergea în întîmpinarea neasemuitei vijelii. Dar, cît a umblat prin codrul albei zeghi, nimeni nu ştie.

Cînd cu preţul unor chinuri fără seamăn se urcă pe umărul uriaşului, ieşi din apriga vîntoasă şi văzu în depărtare chipul lui Panca. Multă vreme rămase Tarbit cu ochii la faţa bărboasă a uriaşului, neclintită ca veşnicia, şi privirile i se pierdură-n ochiul întunecat al lui Panca, mare fără fund, în care nu putea citi. Apoi îşi coborî privirile şi văzu cumpăna lumii cu cele două talgere, talgerul albastru al cerului, pătat de pereţii de ceaţă ai Nartazubei, şi talgerul înverzit al pămîntului, ce-ascundea cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat. Şi inima i se strînse de dor.

— Părinte al cumpenei, neasemuitule Panca, apleacă-ţi rogu-te urechea şi-ascultă glasul celui sosit de pe talgerul pămîntului! strigă Tarbit, proptindu-şi spinarea de unul dintre trunchiurile albe ale zeghei.

Dar Panca nu se clinti. Glasul lui Tarbit n-avea puterea să zboare pînă-n văgăuna urechii lui, şi nici măcar miţele zeghii nu tresăriră. Îşi scoase atunci Tarbit de la gît piatra netedă, încălzită la inima lui Vam şi, ridicînd-o-n palmă, o întinse către ochiul întunecat al uriaşului. Iar piatra se desprinse din palma lui şi pluti. O urmări Tarbit cu privirea şi-o văzu atingînd ochiul lui Panca, peste care pleoapa se lăsă mirată, ridicîndu-se pentru a dezvălui apoi, în colţul ochiului, un nemăsurat de mare bulgăre sclipitor. Şi încă nu înţelesese Tarbit că bulgărele era o lacrimă, cînd îşi zări chipul în uriaşa lacrimă a lui Panca. Piatra ce păstrase mărturia urii şi durerii lui Vam zbură apoi, cuibărindu-se pentru o clipă în urechea uriaşului, şi se întoarse în palma lui Tarbit.

Iar chipul lui tremura în cleştarul lacrimei lui Panca. Atunci buzele uriaşului se mişcară, şi Tarbit îi auzi geamătul, înflorind tărîmul pustiu. Ecouri adînci bubuiau în glasul lui Panca, şi parcă munţi se năruiau şi nori lunecau în vorbele ce-i zburau de pe buze.

— O, Tarbit, la ce-mi folosesc oare ochii mari cît marea, dacă nu pot desluşi cu ei chipul durerii ? Cum nu ştiţi voi, pe pămînt, ce chinuri zdrobesc inima furnicii,

aşa nu ştiu ce lacrimi vă curg pe faţă... Cuprind cu privirea pămîntul şi cerul, dar nu zăresc nici ce-i în cer, nici ce-i pe pămînt !

Şi Tarbit îşi privi chipul tremurînd în oglinda lacrimei lui Panca şi înţelese că piatra spartă din lespedea ce-acoperise trupul neînsufleţit al Unei îl făcuse pe uriaş să ştie tot ce-ar fi dorit el să-i spună.

— Părinte al cumpenei, grăi de aceea, talgerul narţilor se află mereu deasupra şi nedreptatea ni-e scrisă de la naştere.

Atunci se făcu tăcere şi Panca răsuflă adînc, iar, cînd vorbi din nou, o amară tristeţe-i răzbătu în cuvinte :

— O, Tarbit, tîrzie-i părerea de rău, şi lacrimile de azi nu pot şterge o singură lacrimă de ieri... Ascultă, totuşi, cele ce-ţi voi spune şi judecă-n inima ta, ascultă :

Povestea uriaşului Panca

Departe, departe, dincolo de toate vămile ştiute şi neştiute ale văzduhului, cale de-o sută de ori cîte o sută de veacuri, se află ţara uriaşilor guduli, ţara mea de cremene, Tarbit. Toţi oamenii din Gudula sînt neînchipuit de înalţi, şi eu eram unul dintre cei mai mărunţi, drept care nu arareori am fost luat în rîs de fraţii mei guduli. Dar îi lăsam să rîdă.

Căci nu-mi plăceau nici petrecerile din Gudula, în care uriaşii se-ntreceau pentru cinstea de a fi socotiţi cei mai straşnici băutori de *tev*, o zeamă pe care-o scot dintr-o sămînţă roşie, mare cît un dovleac de pe pămînt, nici vînătorile în care goneau cîte-un biet *haf*, un fel de cerb cît un gorgan, nici luptele, nici adunările în care rîdeau grosolan, fălindu-se cu glasurile lor tunătoare. Ţi-am spus că Gudula-i o ţară de cremene. Nu se pomeneşte acolo nici pămînt, nici iarbă ; totul e de piatră, cenuşiu şi rece, în afara seminţelor roşii din care

se face *tevul*. Iar eu, nu ştiu de ce, nu mă puteam împăca nici cu locuitorii şi nici cu ţara.

Zile-ntregi stăteam înaintea unui perete de piatră cenuşie, încercînd să-l fac mai arătos. Îl lustruiam cu palmele, suflînd asupra pietrei reci, ciopleam în bucata cenuşie cercuri şi colţuri, mă străduiam pe cît puteam să-i schimb înfăţişarea, şi niciodată nu eram mulţumit. Atît mi se părea Gudula de posacă şi de lipsită de frumuseţe, că-ntr-o bună zi mi-am luat inima-n dinţi şi m-am înfăţişat la una dintre petrecerile pe care nu le puteam suferi, dar unde ştiam că gudulii se află în toane bune.

Amurgea, mi-aduc aminte ca acum, şi peste cenuşia ţară de cremene se lăsase o umbră roşietică. Era cea mai frumoasă vreme din Gudula şi n-am putut privi niciodată amurgul fără să mă înduioşez pentru bieţii guduli, atît de grosolani şi care nici măcar nu năzuiau către altceva decît blestematul lor *tev*...

Cînd am ajuns la locul petrecerii, larma era în toi. Guduli şi gudule, îmbujoraţi deopotrivă, rîdeau în hohote, zvîrlind cît colo poloboacele goale, căci acesta era încă un fel de a petrece în ţara mea de piatră. Poloboacele, de piatră şi ele, pocneau, spărgîndu-se şi, cu cît era pocnitura mai răsunătoare, cu atît se bucura de mai mare cinste cel ce le zvîrlise.

— Oho, ia priviţi cine vine ! strigă o gudulă tînără şi roşie la faţă, văzînd că mă apropii.

— Aduceţi *tev* pentru micuţul Panca ! răcniră alţii şi, cît ai clipi, mă pomenii luat pe sus şi aşezat în capul und mese de piatră, pe care ar fi avut loc să se desfăşoare cea mai mare dintre oştile pămîntului.

Cum doream din toată inima să le cîştig bunăvoinţa, pentru a le sădi în inimi dorul după un alt fel de viaţă, nu mă împotrivii şi dusei la buze polobocul. Am sorbit din *tev* şi-am aşezat polobocul pe masă, dar cei adunaţi să petreacă nu-nţelegeau să le scap atît de lesne.

— Pînă-n fund, Panca, bea pînă-n fund! strigau cu

toţii, izbind cu pumnii în masă şi rîzînd pe-ntrecute.

I-am privit, am priceput că orice împotrivire era zadarnică şi am dat peste cap polobocul. Dar nu eram obişnuit cu blestematul lor *tev*. Cercuri de foc îmi jucară pe dinaintea ochilor şi flăcări îmi curseră prin vine. Mi se părea că am să plesnesc în mii de fărîme, ca un poloboc zvîrlit peste umăr, cînd colo mă simţii deodată neasemuit de puternic, îndrăzneţ şi încredinţat că-i deajuns să rostesc o singură vorbă, pentru ca toţi gudulii şi toate gudulele să-mi cadă la picioare, rugîndu-mă să-i învăţ cum să trăiască.

— Fraţi şi surori, răcnii atunci, sculîndu-mă-n picioare, mai isteţi decît voi sînt *hafii* pe care-i vînaţi, pentru că *hafii* au ceva frumos, coarnele, în vreme ce voi nici măcar coarne n-aveţi !

Vezi, oftă Panca, azi înţeleg foarte bine că un asemenea fel de a începe vorba nu putea fi pe placul gudulilor mei. Dar blestematul *tev* îmi luase minţile şi, crede-mă, nici nu ştiam ce spun.

— Ce zice, ce zice ? strigau mesenii, nevenindu-le să-şi creadă urechilor, în vreme ce eu urmam să grăiesc, sau mai degrabă *tevul* grăia în locul meu :

— Sînteţi urîţi şi proşti, fraţi şi surori, iar viaţa vi-i proastă şi urîtă. Oare nu vi se face odată lehamite de voi înşivă ?

Şi poate că aş fi urmat tot aşa, cine ştie cît, dacă gudulele şi gudulii n-ar fi prins a răcni care mai de care, acoperindu-mi glasul :

— Afară din Gudula ! Destul ! În poloboc !

Am uitat să-ţi spun, o, Tarbit, că toţi locuitorii pietroasei Gudula sînt nemuritori. Cum nu-i pot ucide, aşadar, pe cei ce i-au supărat cu ceva, au născocit o pedeapsă cumplită, şi răcnetele lor mă vestiră că hotărîseră să mă pedepsească după crîncenul obicei din Gudula. Căci îi închid într-un uriaş poloboc de piatră pe cei de care vor să scape şi fac vînt polobocului, zvîrlindu-l în hăul ce se cască la marginile Gudulei. Şi-n

polobocul lui de piatră bietul gudul osîndit colindă veşnic, trecînd dintr-o vamă a văzduhului într-alta, se prăbuşeşte de-a pururi în prăpastia fără capăt a lumii, ca o pietricică într-un puţ fără fund, căci fără-nceput şi fără de sfîrşit e lumea.

Şi, măcar că pedeapsă mai cumplită nu poate fi, ameţit de aburii blestematului *tev*, dar şi îndîrjit peste seamă, am urmat să-i înfrunt pe guduli, zvîrlindu-le-n faţă tot dispreţul adunat în inima mea. Iar gudulii s-au posomorît atunci şi, încetînd a răcni, au adus în grabă un poloboc în care ar fi-ncăput chiar un uriaş printre uriaşii din Gudula. Fără a ţine seamă de blestemele şi ameninţările mele, m-au apucat apoi şi m-au vîrît în polobocul de piatră, căruia i-au prins atît de zdravăn capacul, încît pînă astăzi mă-ntreb ce mijloc de cetluire le-a putut născoci ura pe care mi-o purtau. Şi, opintindu-se gudulii şi gudulele, au dat polobocul de-a dura şi, într-o tăcere mai cumplită decît cele mai sălbatice chiote, l-au zvîrlit în hău.

Cît a trecut din ziua aceea, Tarbit, nu ştiu, dar am rămas închis în polobocul de piatră, şi-nchis în el mă aflu şi acum. Piatra cenuşie pe care stau nu-i decît fundul polobocului şi, dacă nu-i poţi cuprinde cu privirea pereţii, e numai pentru că tu eşti nespus de mic, iar el nespus de mare. Şi-ntocmai ca atunci cînd a fost zvîrlit în hăul fără fund al lumii, polobocul lunecă încă, prăbuşindu-se dintr-o vamă a văzduhului într-alta, şi-aşa va luneca veşnic, nemaioprindu-se nicicînd...

Dar, închis în temniţa aceasta de piatră, n-am putut răbda să mă socot înfrînt. Visul meu din Gudula, dorinţa de-a face viaţa mai frumoasă, mă urmărea încă, şi ades îmi spuneam că trebuie să-mi dovedesc mie însumi de ce eram în stare. Dar ce puteam începe în polobocul meu, singur şi fără nici de unele ?

Mult m-am frămîntat, mult am chibzuit. Singura mea sculă era un cuţit de care nu mă despărţeam niciodată şi, iată, m-am hotărît să fac totul din nimic. Am rîcîit cu

cuţitul pereţii de piatră ai polobocului şi-am adunat cu grijă aşchiile pe care le-am putut desprinde, apoi am amestecat cu răbdare sfărîmăturile, încercînd să le macin între măsele. Ce-i drept, eram încă tînăr pe-atunci şi nu mă puteam lăuda cu prea multă răbdare, aşa că n-am mestecat destul aşchiile de piatră. Cînd m-am apucat să fac un fel de turtiţă din făina de piatră pe care-o măcinasem, am băgat de seamă că destule sfărîmături rămăseseră întregi, dar nu m-am mai oprit din pricina lor. Şi poate că bine am făcut, căci dacă turtiţa aceea avea să ajungă ceea ce voi aţi numit pămînt, aşchiile au închipuit munţii — iar pămîntul mi se pare azi mai frumos aşa, cu dealuri şi munţi, decît dacă ar fi ieşit teşit, cum l-am plănuit dintru-nceput.

Ţineam acum în palmă turtiţa şi-o priveam, cînd m-a pălit deodată o tristeţe fără margini la gîndul că, dacă m-aş fi arătat mai dibaci, aş fi putut înfrumuseţa lumea cea mare a Gudulei. Şi-aşa, privind amărît lumea pe care mă apucasem s-o meşteresc, am început a lăcrăma, şi lacrimile-mi picurau peste turtiţa din palmă, iscînd apele şi mările de pe pămînt. Cînd am încetat din plîns, jucărioara mea era parcă mai frumoasă, cu lumina ce sclipea pe ape. Dar prea era, totuşi, pustie.

Ca s-o-nfrumuseţez, am cercetat zadarnic polobocul, căci n-am găsit pe fundul lui decît puţină drojdie de *tev* sîngerie şi răspîndind aburi ameţitori. Neavînd ce face, am luat drojdia, am subţiat-o cu apă, de care acum nu duceam lipsă pe pămînt, şi am căpătat astfel o zeamă portocalie, lipsită de aburi vătămători. Am tăiat apoi cît am putut de mărunt cîteva fire din zeghea pe care-o port, le-am muiat în culoarea portocalie şi-am presărat firişoarele pe pămînt, făcînd să se ivească iarba, care era atunci aurie. Mi-am smuls cîteva fire din barbă şi-am făcut astfel trunchiurile celor dintîi copaci, pe care i-am îmbrăcat cu frunze portocalii, încît lumea mea părea acum scăldată într-o lumină aurie. Din ce priveam mai mult la tot ce ivisem din mai nimic, dintr-atît mă

bucuram mai tare, încercînd doar părerea de rău că eram singurul care se bucura de pămîntul şi apele mele. Atunci îmi dădu în gînd să dăruiesc lumea celor ce o puteau într-adevăr preţui.

Mi-am luat din nou cuţitul şi mi-am tăiat o bucăţică din sfîrcul urechii drepte, pe care-am cioplit-o cu atîta băgare de seamă, încît bucăţica s-a prefăcut sub cuţitul meu într-un bărbat, care ardea de dorinţa de a goni pe cîmpiile portocalii ale lumii mele. Din sfîrcul urechii stîngi am cioplit apoi o femeie, şi nu mă mai săturam privind cei dintîi oameni, în vinele cărora curgea sîngele meu nemuritor. Curînd am băgat de seamă că toate fărîmele pe care le înlăturasem, cioplind cele două trupuri, căzuseră şi ele, care pe pămînt, care în apă, unde începuseră să se zbenguie, de mi-era mai mare dragul. Aşa s-au arătat pe pămînt toate dobitoacele, şi-n apă toţi peştii, mai mari sau mai mici, după cum fusese şi fărîma din care se iviseră. Numai balaurii nu sînt rodul mîinilor mele, Tarbit, ci coboară din două gîngănii pe care fără voie le-am adus din Gudula, în miţele zeghei mele, şi care-au sărit pe pămînt, pierzîndu-se în desişul codrilor, în vreme ce mă bucuram de oamenii mei fără pereche.

Dar scurtă mi-a fost bucuria, căci femeia fugea de bărbat şi bărbatul fugea de femeie, ca şi cum nu s-ar fi putut suferi. Şi, de unde socotisem că mă voi putea, în sfîrşit, odihni, mă apucai de cea mai gingaşă treabă şi, din aburii răsuflării mele, plămădii o pasăre cum nu mai zbura prin codrii cu frunze portocalii, o pasăre măiastră, pasărea de fum a dragostei. Cu nevăzute lanţuri legă Vihta femeia de bărbat şi bărbatul de femeie. Iar, pentru a le îndulci aerul aspru din Gudula, ce umplea polobocul de piatră în care mă aflam închis, tot din răsuflarea mea le-am făcut cerul, pe care am prins un năsturaş de aur — steaua Vihtei — ca să ştie că au a se potrivi poruncilor păsării de fum, singurul stăpîn pe care l-am ales lumii purtată de mine în palmă.

O, de-ai fi văzut atunci pămîntul, Tarbit ! Nici un gînd rău nu-l stricase încă, nici o vină nu-l pătase, nici o ruşine nu-l mînjise. Tînăr şi proaspăt înflorea în lumina aurie, albastre şi limpezi îi erau mările, iar cei dintîi oameni treceau din minune-n minune, căci lumea era un mare palat căruia-i aflau, abia, încăperile...

Şi s-au înmulţit oamenii, de nu le mai ştiam seama. Ca fermecat priveam lumea pe care-o scosesem din nefiinţă şi nu-mi venea să cred că fusesem în stare de-atîta frumuseţe, şi mă-nduioşam pentru fiecare pui de om sau de rîndunică. Dar ochii mei, făcuţi să cuprindă întinderi nemărginite, slăbiră din pricina încordării cu care priveam lumea mititică, oamenii şi gîzele ei. Din ce în ce mai des mi se lăsa pe ochi un soi de ceaţă, şi vedeam ca prin sită, fără să mai pot desluşi mare lucru. Trist şi singur, încercam zadarnic să aflu cum o mai duce lumea, şi mă liniştea doar gîndul că o făcusem cu dragoste şi i-o încredinţasem Vihtei.

Şi multă vreme trecu aşa peste lumea mea aurie...

Dar într-un rînd pămîntul prinse a-mi zvîcni în palmă, ca o făptură însufleţită. Mirat, am încercat să desluşesc ce se petrece, şi n-am văzut decît un soi de vîrtej vînăt, acoperindu-i strălucirea aurie. Iar un glas răsună din vîrtejul vînăt, bubuind năprasnic :

— O, Panca, uriaş bătrîn, rău faci scuturîndu-te de lumea pe care-o porţi în palmă !

— Ce vorbă-i asta ? am strigat mînios. Şi cine iubeşte mai mult decît mine lumea aurie a oamenilor ?

— Frumoasă iubire ! auzii din nou tunînd glasul batjocoritor ce răzbătea din vîrtejul cel vînăt. Cetăţile pămîntului se năruie, oamenii se mint şi se înşeală, uriaşule Panca !

Atunci am înţeles că nu ştiusem cît de ascuţită poate fi suliţa durerii. Am gemut şi mi-am simţit inima rănită, căci ce bucurie şi ce mîngîiere aveam în temniţa mea de piatră, dacă nu lumea oamenilor, în care pusesem tot ce fusese mai bun în mine ? Şi, iată, oamenii îmi înşelaseră

nădejdile.

— Cine eşti tu, care-ai înfipt suliţa durerii în inima bătrînului Panca? am îngăimat, şi pentru cea dintîia oară am auzit atunci strigătul :

— Sînt Ormag, şi numele meu e spaima !

Ciudate mi s-au părut vorbele, şi neînţelese. În oamenii pe care-i cioplisem pusesem înţelepciune şi bărbăţie, avînt şi sete după dreptate, dar spaima mi-era necunoscută şi nu-i puteam înţelege puterea.

— Ce este spaima, şi care-i e rostul ? am întrebat atunci, iar glasul ce tuna în inima vîrtejului vînăt îmi răspunse îndată :

— Puterea puterilor e spaima. Numai ea stăpîneşte popoarele şi poate porunci în inima lor. Spaima înalţă ziduri de piatră şi prăbuşeşte cetăţi, născoceşte arme şi statorniceşte legi.

Buimăcit, ascultam tot ce Ormag punea în seama spaimei, căci pînă atunci socotisem că dreptatea e puterea puterilor.

— Oamenilor le lipseşte spaima, urmă să bubuie glasul lui Ormag, şi, dacă nu vrei ca lumea ta să se destrame, aidoma unui ghem de ceaţă, dăruieşte-le fericirea spaimei.

Dar cum le puteam eu dărui ceea ce nu ştiam ?

— Bunule Ormag, l-am rugat de aceea, dăruieşte oamenilor această binecuvîntată spaimă, pe care nu m-am învrednicit s-o cunosc, dacă lumea e într-adevăr primejduită, aşa cum spui !

— Priveşte pe pămînt şi-ai să-ţi dai singur seama, îmi întoarse el vorba, dar zadarnic încercam să mai desluşesc ceva, privirile fiindu-mi înceţoşate.

Multă vreme s-a lăsat rugat Ormag.

— Nu eu am făcut lumea, spunea, şi cine mă poate învinui că-i rău întocmită ?... Dar, dacă mă amestec, nu voi mai avea decît supărări.

Şi l-am rugat, atît de fierbinte l-am rugat să se milostivească de biata mea lume primejduită, încît, pînă

la urmă, Ormag, s-a învoit.

— Fii binecuvîntat, am strigat atunci, dar Ormag mi-a cerut încredinţări.

— Iată, de hatîrul tău îmi voi arăta puterea în lumea oamenilor, a grăit, dar numai dacă-mi făgăduieşti că toţi îmi vor da ascultare. Iar pentru ca ascultarea aceasta să fie deplină, şi pentru ca tu însuţi să nu fii ispitit de cine ştie ce veşti mincinoase să schimbi vreodată ceea ce singur ai dorit, statorniceşte-mi puterea în aşa fel încît nimeni, niciodată, să n-o poată birui.

Şi-atît eram de îndurerat, socotind că lumea mea aurie se putea destrăma, atît de departe de mine era gîndul că Ormag putea să mă înşele, încît i-am încuviinţat cererea. Dacă mi-a spus că el şi ajutoarele de care avea nevoie vor locui în cerul pe care-l alcătuisem din suflarea mea, i-am făgăduit că — de unde cerul şi

pămîntul fuseseră una — le voi despărţi acum, făurind o cumpănă şi aşezînd pe un talger cerul, iar pe celălalt pămîntul. Şi, măcar că pămîntul va atîrna mai greu în cumpănă, îl voi sili să dea întîietate cerului, aşa că de aici înainte pămîntul nu va putea birui cerul, decît dacă un om îşi va zvîrli inima pe talgerul pămîntului, şi inima-i va fi neagră de amărăciune şi durere, cum neagră era atunci inima mea. Căci numai astfel voi crede că nu mă minte.

— Fie, se-nvoi Ormag. Nici un om nu va ajunge vreodată pînă la tine, atîta vreme cît pămîntul va sta sub legea mea.

Şi iată, Tarbit, abia acum înţeleg că am fost înşelat, căci, năzuind să-mi scap lumea aurie de pieire, am prăbuşit-o sub cumplita putere a lui Ormag ! Întruna m-am întrebat de atunci cum de se ivise el în lumea pe care-am făcut-o cu mîinile mele, şi doar acum, cînd mulţumită ţie aflai adevărul, doar acum, înţelegînd firea lui Ormag, am izbutit să dezleg taina.

Îţi mai aminteşti că, neaflînd nimic altceva în polobocul meu, am fost silit să zugrăvesc frunzele şi iarba cu zeama în care topisem drojdie de *tev* ? Dar aburii ei otrăviţi n-au pierit, ci s-au furişat printre degetele mele, oprindu-se pe fundul întunecat al lumii, între palma mea şi pămînt, acolo unde au aşteptat nişte inimi ticăloase, pe care să pună stăpînire. Şi, primind un nume, aburii vineţi ai *tevului*, otrăvitori pînă şi pentru uriaşii guduli, au căpătat o putere nimicitoare pe micuţul meu pămînt, adunîndu-se-n acest Ormag, căruia eu, eu i-am statornicit legea, supunînd lumea întunecatei puteri a spaimei.

Şi nici o lacrimă de azi nu poate şterge o singură lacrimă de ieri, nimic din ce-a fost nu se mai poate întoarce...

Aşa, gemînd deznădăjduit, îşi sfîrşi uriaşul Panca povestea, pe care Tarbit o ascultă simţindu-şi inima răscolită de ura şi durerea străveche.

— Înşelător şi ticălos pînă la capăt, scrîşni el, te vei prăbuşi, Ormag, şi prin mine Vam îşi va ţine făgăduiala !

Atunci îşi întoarse privirile către talgerul pămîntului, acolo unde în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, îl aştepta Milga. Iar ura şi durerea din inima lui se schimbară-ntr-o negrăit de adîncă iubire, şi chipul Milgăi se ivi înainte-i.

— Ştii cît te iubesc, spuse Tarbit. Pentru zîmbetul buzelor tale aş fi ridicat oamenii pînă la stele, dar trăim sub călcîiul lui Ormag. Zîmbeşte, Milga, şi cînd nu voi mai fi. Dar nu le-ngădui narţilor să rîdă !

Şi, grăind astfel, îşi desprinse de la gît piatra netedă, încălzită la inima lui Vam, şi-şi apăsă buzele peste slovele ei. Apoi o ridică în palmă şi piatra zbură de pe umărul lui Panca, de trei ori se roti în jurul frunţii lui, uriaşă cît bolta cerului, şi coborî lin către pămînt.

Şi i se păru lui Tarbit că pămîntul întinde o mînă şi primeşte piatra, în vreme ce codrii pămîntului vuiau de parcă trunchiurile le-ar fi fost nişte buciume, în vreme ce armăsarii talazurilor nechezau în adîncurile întunecate ale mărilor, tropotind ca-nainte de luptă, în vreme ce munţii bătrîni prindeau viaţă, împroşcînd flăcări şi trîmbe de fum. Iar vuietul pornit de pe pămînt pluti în jurul uriaşului Panca.

Atunci îşi duse Tarbit amîndouâ mîinile la piept şi, smucind odată, îşi sfîşie pieptul, scoţîndu-şi inima, pe care-o zvîrli peste talgerul pămîntului, în cumpăna lumii. Neagră de amărăciune şi de durere-i era inima, aşa cum neagră fusese inima bătrînului Panca atunci cînd Ormag îl înşelase, statornicindu-şi puterea. Talgerul de piatră al pămîntului se cutremura şi cumpăna prinse a tremura în mîna uriaşului. Înnebunit, acul cumpenei juca, săltînd dintr-o parte într-alta şi scoţînd nişte sunete prelungi, de clopot, pînă se opri, vădind deplina biruinţă a pămîntului asupra cerului. Pata întunecată a Nartazubei se micşoră, parcă.

— O, Tarbit, omule ! gemu Panca, şi Tarbit avu vreme

să-şi vada visul cu ochii.

Dar privirile i se înceţoşară. Ca împins de puteri nevăzute se clătină, în vreme ce chipu-i pălea în lacrimile limpezi ale uriaşului, se clătină şi se prăbuşi de pe umărul lui Panca. Şi, deşi Mastara nu-i pecetlui pleoapele, neputînd ajunge pe tărîmul de piatră al lui Panca, iată cum sfîrşeşte cu jale şi povestea lui Tarbit, rămas pe veci dincolo de marginile lumii; dar pînă şi sfîrşitul acesta e doar un început. Teme-te, Ormag, de tot ce va să vie, iar tu, seminţie a omului cu inima arsă, cinsteşte amintirea celui ce-a împins acul cumpenei cu jertfa inimii lui. Sfîrşitu-acesta-i doar un început, căci de pe acum grăieşte Milga, şi glasu-i osîndeşte Nartazuba.

Zîmbetul lui Vam

Zîmbetul lui Vam

Muritorii au viaţa scurtă, dar

faptele lor dau roadă-n urmaşi : nepoţii le schimbă-n bucurie durerea şi ura.

Aci se încheie răfuiala, şi omul cu inima arsă zîmbeşte. O, zîmbetul acesta, stindard al seminţiei lui Vam !

Sub alba boltă a norilor, ce-o ascundeau de privirea lui Ormag, cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, strălucea în lumina lui Saian. Pe uliţele pietruite forfoteau tinerii şi tinerele pe care Milga şi Tarbit îi plămădiseră din lutul negru, iar larma glasurilor însufleţea trezita cetate, amintindu-i vremurile cînd oameni nemuritori o locuiseră. În mîini cu mere de aur *maun*, scăpărătoare ca nişte chipuri ale leului Saian, tinerii se-ndreptau cîntînd către palatul celor ce le dăduseră viaţă.

— Gînduri bune, Milga ! urară tinerele, aflînd fără să ştie cuvintele cu care se-ntîmpinau oamenii înaintea venirii lui Ormag, iar tinerii strigară şi ei, intr-un glas :

— Gînduri bune, Tarbit !

Atunci Milga se ivi in golul unei ferestre, şi toţi cei de afară amuţiră, văzîndu-i ochii.

— Părintele nostru, Tarbit[36], a fost răpit din voia narţilor, vesti Milga.

Şi-n clipa aceea Pil, părăsindu-l pe Tarbit în pustietatea tărî- mului de piatră al lui Panca, şi întorcîndu-şi faţa de la cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, bolta de ceaţă — ce-o ferea de mînia lui Ormag — se destrămă.

Ca un chiot sclipi sub fulgerele lui Saian mulţimea palatelor de aur şi măreţ scăpărară nenumăratele porţi

---

[36] Milga fusese şi ea creată de Tarbit.

de rubin, rănind în înălţimile Nartazubei vinetele priviri ale stăpînului narţilor nemuritori. O neagră presimţire îl făcu să-şi încrunte sprîncenele şi tunetul glasului îi bubui năprasnic, cînd întrebă :

— Ce luceşte acolo, pe pămînt, Birgun ?

— Nu ştiu, stăpîne, se tulbură crainicul. Dar porunceşte-mi să cercetez !

Şi Pil îşi muşcă buzele, schimbînd priviri cu Gurz, Ramal şi Bolob, cînd, Ormag încuviinţînd, Birgun se repezi din înălţimile ceţoasei Nartazuba şi, bătînd din aripile-i de liliac, se întoarse cît ai clipi în marea încăpere de ceară, vestind cu uimire :

— O, călăreţ al norilor negri, strălucirea porneşte de la o neasemuită cetate, căci de aur îi sînt palatele, iar porţile, toate, de rubin![37]

— Naat ? strigă Ormag, nevenindu-i să-şi creadă urechilor.

O tăcere înspăimîntată îi însoţi strigătul.

— Naat ? se prefăcu uimit şi Bolob. Nu-i cu putinţă...

Dar Ormag ridică atunci marea secure de os a puterii, poruncind încruntat :

— Narţii de rînd — afară ! Să rămînă doar narţii de seamă.

Şi narţii de rînd îşi vîrîră capetele-ntre umeri şi, unul după altul, ieşiră pe marea poartă de ceaţă a Nartazubei, fără a cuteza să se privească măcar, căci înţeleseseră că ceva înfricoşător se petrecuse. Iar

---

[37] Uimirea lui Birgun se explică prin faptul că numai Ormag, Zubala, Pil, Ramal, Gurz şi Bolob, care alcătuiau tagma „narţilor de seamă", cunoscuseră vechea cetate Naat. „Narţii de rînd“, creaţi după instaurarea puterii „narţilor de seamă", sînt eroii unor legende integrate mitologiei Vamiţilor, dar pe care nu le-am publicat aci, mărginindu-ne la transcrierea ciclului lui Vam. Datorită puterii de care dispunea, Mastara a fost ulterior trecută in rîndul „narţilor de seamă". E totuşi semnificativ, pentru antipatia cu care Vamiţii îşi considerau zeii, faptul că în lumea lui Ormag, Taruna, zeiţa dreptăţii, aparţine tagmei „narţilor de rînd".

Ormag privi posomorît la narţii de seamă, rămaşi în marea încăpere.

— Ascult, rosti apoi, cu asprime.

— Nu ştiu nimic... începu Zubala, dar Ormag îi tăie vorba :

— Unde se află Tarbit ?

Atunci Gurz pufni mînios şi-şi scutură lanţurile de aramă, înaintînd cu un pas :

— Sîntem puternicii narţi de seamă, Ormag, ia aminte, grăi el, fudul. Nu ne mai leagă nici un jurămînt...

Năprasnic bubui glasul lui Ormag şi aprig îi răsunară cuvintele, cînd ameninţă cu marea secure de os :

— V-am prins uneltind, narţi fără minte, şi mi-am îngropat mînia, aşa cum oamenii-şi îngroapă morţii cu pleoapele pecetluite de Mastara ! Eu am făcut din voi narţi de seamă, tot eu vă pot strivi, o, stropi de noroi, căci numele meu e spaima, şi numele acesta e scris pe inimile voastre, acolo unde nimeni, niciodată, nu va mai izbuti să-l şteargă... Dar mi-am îngropat mînia, nevoind să şubrezesc puterea Nartazubei şi nădăjduind că Pil, barem, va pricepe unde aţi ajunge fără mine. Căci, iată, blestemata Naat s-a ridicat din uitare şi Vam îşi bate joc de legea narţilor. Priviţi !

Şi narţii-şi întoarseră privirile şi văzură fulgere ţîşnind din privirile omului cu inima arsă. Tremurînd, Ramal se zgribuli, în vreme ce Bolob se prăbuşea pe jilţul de pîclă al unui nart mărunt, iar Gurz trăgea în neştire de lanţurile lui de aramă, lăsîndu-se descumpănit de pe un picior pe celălalt. Zubala trecu, hotărîtă, alături de Ormag. Atunci, clipind din ochişorii lui vicleni, Pil povesti cum Tarbit scosese din uitare cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, dar nu cuteză să mărturisească şi ajutorul pe care i-l dăduse pentru a ajunge pînă la uriaşul Panca.

— Şi unde-i acum Tarbit ?

— Nu ştiu, răspunse Pil, încredinţat că, părăsit de el,

muritorul cu piele neagră nu mai poate primejdui puterea narţilor.

Şi-şi revărsă Ormag mînia, şi tunetele glasului său zguduiră pereţii de ceaţă ai Nartazubei, înspăimîntînd narţii mărunţi ce trăgeau cu urechea, cutremurînd lumea de sus şi lumea de jos.

— O, făţarnici şi proşti, răcnea călăreţul norilor negri, zbă- tîndu-se între pereţii de ceaţă, o, narţi bicisnici, cu patimi mărunte ca patimile muritorilor, din rîndul cărora v-am ridicat !

Şi mantia de ger îi flutura pe umeri, şi valuri vinete de spaimă se răspîndeau în marea încăpere cu pereţi de ceaţă, împresurînd narţii care simţeau gheara puterii lui Ormag scurmînd în inimile lor. Iar cînd cei cinci narţi de seamă se prăbuşiră şi-atinseră cu frunţile podelele ceţoasei Nartazube, cerşind iertare ca nişte robi pocăiţi zvîrliţi la picioarele stăpînului, Ormag se aşeză în jilţul lui de pîclă şi ridică marea secure de os a puterii, strigînd :

— Să intre narţii de rînd !

Şi intră ceata înspăimîntată a narţilor mărunţi şi nu cutezară să privească în ochii vineţi ai călăreţului norilor negri, cînd văzură narţii de seamă frînţi sub apriga lui putere. Ca fulgeraţi căzură şi ei în genunchi, iar stăpînul netăgăduit al Nartazubei vesti încruntat :

— Sînt Ormag, şi numele meu e spaima !

— Îngăduie-ne sub tunetul glasului tău, rostiră cu smerenie narţii, simţind dulcea înfiorare a nevolnicului care linge mîna celui ce l-a miluit.

Iar poruncindu-le Ormag ce se cuvenea să poruncească pentru pedepsirea muritorilor răzvrătiţi împotriva narţilor nemuritori, se răspîndiră o parte dintre narţi, ţîşnind din înălţimile Nartazubei ca puricii din blana cîinelui intrat în apă.

Dar în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, oamenii priveau pentru cea dintîi oară chipul leului Saian şi se minunau de neasemuita strălucire a

cerului senin, în lumina căruia merele de aur *maun* păreau nişte torţe vii, arzînd în palme ca-n lutul împodobit al unor opaiţe. Milga însăşi ridică priviri mirate către bolta luminată şi strigă bucuroasă :

— Semn bun, seminţie a lui Vam, căci lumina a izbucnit atunci cînd vesteam răpirea părintelui nostru, Tarbit !

Întorşi la mînia pe care cuvintele Milgăi o deşteptase în inimile lor, tinerele şi tinerii din înviata cetate Naat răspunseră-ntr-un glas:

— Puternicul Ormag e, duşmanul seminţiei lui Vam !

Alai viu străluciră merele de aur în palmele lor, mai sclipitor oglindiră pereţii de aur ai palatelor lumina lui Saian, mai scăpărător ţîşniră focurile roşii ale porţilor de rubin. Şi cu toţii văzură-n clipa aceea trei săgeţi uriaşe năvălind din văzduh, cu toţii le auziră mugind peste capetele lor, cum goneau ca trei crainici cumpliţi ai Mastarei. Dar săgeţile nu căzură asupra cetăţii cu palate de aur şi bolţi de rubin, Naat.

Oprite-n văzduh, cu vîrfurile îndreptate către pămînt, jucau pe loc, de parcă o nevăzută pavăză întinsă peste capetele oamenilor le-ar fi împiedicat să-şi izbească ţinta. Aşa jucară o vreme, încercînd zadarnic să străbată văzduhul, mugiră neputincioase şi, răsucindu-se, porniră îndărăt, pentru a se mistui curînd în necuprinsul albastru.

Iar, în marea încăpere de ceară a Nartazubei, Gurz se îngălbeni la faţă, căci pentru întîia oară o putere se dovedea mai mare decît puterea săgeţilor lui. Şi cînd săgeţile, dintre care fiecare trebuia să ucidă cîte nouă sute nouăzeci şi nouă de muritori, i se întoarseră în cucura ce-i spînzura la şold, nartul războiului se apropie de Ormag şi, cu glasul răguşit, îi dădu seamă de cele petrecute.

Cumplit răcni Ormag la auzul veştii şi, ca scos din minţi, se năpusti de pe jilţul lui. Atît de neaşteptată-i fu săritura, încît Gurz, izbit în piept, se răsturnă pe spate.

Şi narţii rămaşi între pereţii de ceaţă văzură cu spaimă cum leul cu ghearele de criţă se repede şi calcă-n picioare trupul puternicului nart al războiului, răcnind sălbatic :

— Pricepi acum, ticălosule şi bicisnicule Gurz ?... Pricepi ? Pricepi ?

Atunci, acoperind răcnetele lui Ormag, se înălţă în marea încăpere a Nartazubei glasul omului cu inima arsă :

— Îţi aminteşti, Ormag ? Am jurat că pereţii Nartazubei se vor destrăma prin mîna mea şi că te vei căi. Dar e prea tîrziu

Un singur salt iăcu Ormag, şi dîra vînătă a mantiei lui înflora Nartazuba.

— Vierme ! scrîşni şi, înălţînd marea secure de os, izbi în fruntea lui Vam.

Urma loviturii se văzu ca sîngeriul semn al robiei, dar omul cu inima arsă rămase drept în strînsoarea lanţurilor, căci Vam era nemuritor. Iar fulgerul privirii lui orbi, pentru o clipă, narţii.

— E prea tîrziu, spuse el din nou şi, pentru întîia oară, după ani şi ani, zîmbi...

Iar zîmbetul acesta înspăimîntă într-atîta narţii, că gemură prelung, şi geamătul le semăna cu urletul cîinilor, cînd simt apropierea Mastarei. Zîmbetul acesta era mai puternic decît marea secure de os a puterii, mai netemător decît spada lui Gurz, mai liniştit decît întunericul veşnic de dincolo de pereţii de ceaţă ai Nartazubei. Zîmbetul acesta vestea biruinţa oamenilor.

Dar, de parcă groaza narţilor i-ar fi înapoiat încrederea în puterea lui vremelnic zdruncinată, Ormag se potoli ca prin farmec.

— Prea tîrziu, spui, vierme ?... Nu, prea devreme te bucuri. Priveşte !

Şi-ntinzînd mîna, arătă către pămînt. Iar privind încotro se-ndrepta degetul lui Ormag, văzu Vam în mijlocul Mării celei Mari un fir de nisip şi înţelese că acela e ostrovul pe care se înălţa Cetatea Roşie. Un val se umflă deodată pe întinsul neted al mării şi, iată, pe culmea valului se ivi trupul verde al lui Dumvur. Nartul mării îşi mişca braţele ca o căpetenie de oşti, şi rînduri, rînduri de valuri se deşteptară la porunca lui, prinzînd a năvăli. Cît ai clipi, ostrovul fu înghiţit de oştile apei, care se buluciră apoi, dînd iureş asupra ţărmului. În urma valurilor ce-nchipuiau pedestrimea se rostogoleau talazurile, călăreţii lui Dumvur, iar în coada tuturor veneau, ameninţătoare ca nişte care de luptă, trîmbe de apă cît un palat regesc. Tăcută părea, văzută din înălţimile Nartazubei, năvala oştilor de apă.

Dar pe pămînt se auzeau urletele valurilor, nechezatul talazurilor şi uruitul greoi al trîmbelor înspumate. Hudu, vîntul, apucase harapnice şi biciuia din zbor oştile lui Dumvur, mînîndu-le înainte şi chiuind, în vreme ce Zubala îşi aşternea pe cer, în plină zi, mantaua albastră, acoperind lumina lui Saian. Şi, cam în aceeaşi vreme, marea se năpusti asupra apusei cetăţi Zinu, din care nu rămăsese nici piatră pe piatră, şi

asupra Agrei, aşezarea trăitorilor pe apă.

Pe cel mai înalt taluz călărea acum Dumvur. Oştile se repeziră sub braţul întins al nartului şi mugetele mării acoperiră strigătele oamenilor, care săreau în ciobacele trase la mal. Iar numele lui Ormag plutea peste Agra.

În bezna lăsată peste lume fratele nu-şi recunoştea sora, părinţii îşi pierdeau copiii şi lupii goneau pe uliţi, laolaltă cu oamenii. Colibele de stuf erau luate de apă şi stîlpii de lemn se năruiau. Într-o larmă nemaiauzită se-amestecau răcnetele lui Dumvur şi chiotele lui Hudu, strigătele oamenilor, ţipetele dobitoacelor şi mugetele

mării. Valurile răsturnară ciobacele ca pe nişte coji de nucă, şi oamenii se prinseră de bîrnele plutind pe apă. Dar multe leşuri lunecau pe lîngă bîrne.

Regele din Agra, cel ce măturase duşumelele palatului din Zinu cu barba duşmanului şi le spălase cu buzele lui, se urcase pe acoperişul palatului, unde pusese să i se aducă vistieria, înconjurat de străjeri, privea, la lumina faclelor, cum suie apa şi cum Agranii se luptă zadarnic să-şi scape vieţile, dar poruncea străjerilor să nu le îngăduie să intre în palat. Mame deznădăjduite încercau să-şi arunce pruncii pe acoperişul înalt, străjerii-i zvîrleau îndărăt, în fierberea apelor mînioase. Marea ajunse curînd la cinci coţi de acoperiş, învîrtejindu-se-n jur, ca-n jurul unui ostrov, iar cei mai viguroşi dintre Agrani se agăţară de marginea lui, dar străjile le retezară mîinile cu securile şi apa fură trupurile neputincioase. Înspăimîntat de creşterea valurilor, regele se urcă pe sacii de piele în care păstra aurul şi nestematele, rugîndu-se lui Bolob să-i scape viaţa. Una cîte una se stingeau faclele, iar, cînd apa-i înghiţi şi cel din urmă străjer, regele din Agra se pomeni singur pe sacii lui cu aur si nestemate. Hohotul lui Dumvur îi îngheţă sîngele-n vine.

— Mărire narţilor nemuritori ! răcni regele. Cu aurul pe care stau le voi înălţa zece temple, mai mîndre decît toate templele înălţate vreodată !

— Luaţi-l , spuse însă Dumvur, şi un talaz tropoti năprasnic, cînd trecu peste trupul vînăt de spaimă al regelui din apusa aşezare Agra.

Cît vedeai cu ochii, oştile lui Dumvur acopereau întinsul şi se buluceau mereu, mugind ca nişte fiare flămînde. Nesătule, înghiţiră semănături şi pomi grei de roadă, cirezi, turme şi păsări, bordeie şi palate, oameni şi chipuri de narţi ciopliţi în piatră. Mînate de poruncile lui Dumvur şi de harapnicele lui Hudu, valuri, talazuri şi trîmbe de apă porneau să cucerească lumea, potopind omenirea din rîndurile căreia se ridicase răzvrătirea

împotriva legii lui Ormag. Iar dacă pămîntul fu înecat, se repeziră apele asupra cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat.

În înviata cetate, adunaţi în jurul Milgăi, tinerele şi tinerii se sfătuiau, chibzuind asupra felului cum ar putea sili narţii să li-l înapoieze pe Tarbit. Şi iată că auziră un muget îndepărtat, şi mugetul răsună tot mai puternic. Apoi se întunecă, dar merele de aur *maun* urmară să lumineze cetatea.

Curînd desluşiră cu toţii vuietul mării si văzură, pe culmea unei trîmbe, trupul verde al lui Dumvur. O namilă bărboasă se ivi lîngă el, şi namila ameninţa cu o spadă uriaşă, ridicată-n braţul strîns în inele de aramă.

— Ucide ! Ucide ! răcnea Gurz, în vreme ce Ramal, care-i însoţea, cînta numele lui Ormag, spaima.

Aspră şi poruncitoare se-nălţa vocea nartului, şi cîntecu-i era întretăiat de strigătul de luptă al lui Gurz, de răcnetele lui Dumvur, de urletele oştilor de apă. Chipul Zubalei se ivi apoi pe bolta-ntunecată, şi fiicele ei zănatice jucară pe valuri, iscînd din amăgiri făptura lui Tarbit.

— O, Milga, striga Tarbit, întinzîndu-şi braţele către cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, greşit-am cu gîndul şi fapta! Puternic e Ormag, şi-naintea numelui său cuvine-se să ne plecăm genunchii…

Tăcuţi priveau tinerele şi tinerii din Naat făptura lui Tarbit plutind peste ape, iar Milga răspunse încetişor :

— Cumplit trebuie să te chinuie narţii, Tarbit al meu, dacă asemenea cuvinte pot trece de pragul buzelor tale…

— Nu narţii mă chinuiesc, ci faptele mele nesăbuite, Milga, grăi Tarbit. Minciună e numele lui Vam şi minciună…

Dar Milga nu-l lăsă să-şi sfîrşească vorbele. Cu amîndouă mîinile îşi apăsă pieptul, înăbuşindu-şi bătăile înfiorate ale inimii, şi glasul îi răsună în cetate, limpede şi neşovăitor :

— Puternicul Ormag e duşmanul lui Vam ! Iar tu, tu nu eşti Tarbit...

Atunci fiicele zănatice ale Zubalei se topiră-n noapte, şi răcnetele lui Dumvur porunciră oştilor lui de apă să năvălească.

— O clipă, strigă însă Pil, ivindu-se pe neaşteptate. Întreg pămîntul se află sub apă, oameni din Naat, căci cumplită mînie a aflat Ormag în inima lui împotriva muritorilor. Voi singuri sînteţi vrednici să ridicaţi cetăţi, şi doar pe voi a hotărît să vă cruţe, căci sînteţi netemători şi drepţi ca părintele neamului vostru, bunul Vam, pe care Ormag îl găzduieşte între pereţii ceţoasei Nartazuba. Jertfiţi-i dar un singur bivol, o singură oaie, şi mîna lui Ormag se va întinde asupra cetăţii Naat. Un singur fuior de fum să urce spre cer, şi apele vor intra în albiile lor !

Şi, pentru o clipă, narţii îşi opriră răsuflarea, căci nu cutezau să se apropie de cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, ieşită de sub legea lui Ormag. Şi Milga se pregătea să-i răspundă strîmbului zeu al şotiilor, cînd mantaua întunecată a Zubalei fu străpunsă de-o mare lumină, şi piatra netedă, spartă de Vam din lespedea ce acoperise trupul neînsufleţit al Unei, piatra pe care Tarbit o purtase la gît şi pe care — de pe umărul lui Panca — o trimisese către pămînt, pluti peste cetate şi coborî în palma Milgăi, întinsă s-o primească.

Iar Milga-şi simţi ochii arşi de sarea lacrimilor, şi inima i se strînse şi gemu, căci înţelese că Tarbit îşi lua rămas bun de la ea şi-i încredinţa de aci înainte durerea şi ura. Îndată apoi glasul lui îi răsună la ureche, şi Milga-l ascultă, în vreme ce lacrimile-i şiroiau pe obraji.

— Ştii cît te iubesc, spunea Tarbit. Pentru zîmbetul buzelor tale aş fi ridicat oamenii pînă la stele, dar trăim sub călcîiul lui Ormag. Zîmbeşte, Milga, şi cînd nu voi mai fi. Dar nu le-ngădui narţilor să rîdă !

— Fii pe pace, Tarbit, răspunse Milga. Apoi îşi prinse la gît piatra netedă şi strigă, cu glasul încă răguşit din

pricina lacrimilor : Seminţia lui Vam e duşmana puternicului Ormag ! Nici un jertfelnic nu se va aprinde în cetatea Naat, dar ura şi durerea noastră vor izbi în pereţii Nartazubei.

— Înainte ! răcni Dumvur, şi Gurz îşi mişcă spada, răcnind şi el :

— Ucide ! Ucide !

Atunci, urlînd, oştile de apă se năpustiră. Căci narţii, care încercaseră să-şi deschidă prin vicleşug drum în Naat, înţeleseră că nu le mai rămînea decît să-şi dovedească puterea. Cumplită era năvala apelor dezlănţuite, şi-asurzitoare larma !

— Iureş ! porunci Dumvur, şi Hudu pocni din răsputeri, izbind cu harapnicele lui, dar nici un val nu izbuti să pătrundă în cetate, nici un talaz nu-i mătură uliţele, nici o trîmbă de apă nu-i spulberă palatele de aur.

Ca şi cum un zid nevăzut ar fi-mprejmuit înviata cetate, marea spumega în jurul ei, înălţînd pereţi întunecoşi, fără ca un singur strop să se reverse, căci o putere neasemuit mai mare decît puterea lui Ormag ţinea în frîu uriaşele poveri ale apei. Dumvur îşi rotea braţele şi Gurz ameninţa cu spada, Hudu pocnea din harapnice, Ramal cînta mai departe numele lui Ormag, care e spaima, dar valurile se-ncălecau mugind, talazurile zideau clădiri de apă şi trîmbele urcau către cer turle cu creştete de spumă, iar cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, strălucea în lumina merelor de aur *maun*.

— Înainte, poruncea, spumegînd, Dumvur, înainte !

Căci zidul apelor se ridica acum pînă la înălţimea palatelor de aur, şi narţii nădăjduiau că de acolo se va prăvăli, acoperind pe veci cetatea Naat. Dar, în cetate, oamenii priveau în linişte creşterea apelor întunecate. O singură inimă nu se frînse, un singur cuget nu şovăi, plecîndu-se înaintea numelui lui Ormag. Ținîndu-se de mînă, tinerele şi tinerii alcătuiră cu trupurile lor un cerc

viu, ocolind cetatea, iar Milga se prinse şi ea în cercul lor. Şi-n clipa cînd zidul de apă trecu de pereţii palatelor de aur şi prinse a se legăna ameninţător, în clipa cînd narţii strigară, îmbătaţi de nădejdea biruinţei, fără ca cineva să le fi poruncit, dar toţi într-un glas, cei din cetate îşi lăsară capetele pe spate şi prinseră a cînta.

Nimeni nu-i învăţase cîntecul şi toţi cîntau fără cuvinte măreţia omului, mîndria celui ce se ştie mai puternic decît narţii nemuritori. Era cîntecul pe care Lua îl cîntase cîndva în satul pescarilor, Gargand, cîntecul care nu mai era doar un îndemn la răscoală, ci însăşi Răscoala, marea înfruntare.

Iar atunci, spre spaima fără leac a narţilor nemuritori, întreaga cetate cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se ridică asemenea unei uriaşe corăbii sclipitoare, se desprinse de la pămînt şi, înălţîndu-se peste crestele înspumate ale zidului întunecat al apelor, începu a pluti... Căci inima lui Tarbit făcuse să se mişte acul din cumpăna lumii.

Ca zgîlţîite de-o mînă nevăzută se cutremurară tăriile cînd tunetul bubui, rostogolindu-se prin vămile văzduhului, dar nici o făptură omenească, nici o fiară şi nici o pasăre nu-şi simţi inima cuprinsă de numele lui Ormag : nici o inimă nu mai bătea pe pămîntul năpădit de ape, în afara inimilor neînfricate ale seminţiei lui Vam. Şi-n înălţimile Nartazubei, singur pe jilţul lui de pîclă, călăreţul norilor negri văzu cum pereţii de ceaţă prind a se destrăma.

Fumul de veacuri al tuturor jertfelnicelor, aprinse pe pămînt de cînd Ormag îşi întemeiase puterea, se mistuia deodată. Bucăţi întregi de perete se topeau ca zăpada privită de Saian, se destrămau curgînd în şuviţe murdare şi piereau în întunericul veşnic. Semeaţa Nartazuba se plecă pe-o rînă. Şi văzduhul răsună de gemete şi şuierături, de vaiete nedesluşite, cînd nartele şi narţii, trimişi de Ormag să frîngă-mpotrivirea cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, se-nghesuiră-

naintea marei porţi de ceaţă.

Ca o ceată de umbre dintre umbrele Mastarei păreau narţii. Sfîşiate le erau nemuritoarele straie de *slam*, şi rătăcite privirile.

— Apune Nartazuba ! gemu Ramal, iar nartele şi narţii se tînguiră într-un glas, zgîriindu-şi cu unghiile obrajii :

— Apune Nartazuba, apune...

— Tăcere ! porunci atunci Ormag.

Ca un stîlp vînăt se ridică în picioare, şi turma narţilor se prăbuşi cu fruntea pe podeaua ceţoasă, rugîndu-se cu deznădejde :

— Mîntuie Nartazuba, leu cu gheare de criţă ! Întăreşte-i pereţii, călăreţ al norilor negri !

— Prea tîrziu, răsună atunci limpede glasul lui Vam, iar Una rosti încetişor :

— E prea tîrziu, într-adevăr, o, narţi...

Şi, ca pentru a le întări cuvintele, lanţurile de aramă cu care fuseseră legaţi de mult zornăiră, căzîndu-le la picioare ca nişte şerpi ucişi. Amarnic ţipară nartele şi narţii, strîngîndu-se unii într-alţii, iar pe umerii lui Ormag mantia de ger se zbîrci, strîmtîndu-se parcă.

— Prea tîrziu e doar cînd Mastara pecetluieşte pleoapele muritorilor, zvîrli el printre buze cuvintele şuierătoare. Aşteptaţi aici, narţi, şi păziţi-mi perechea aceasta, pe care cu mîna mea o voi înlănţui îndată ce voi cufunda în mare blestemata cetate Naat !

Şi, astfel grăind, ridică în pumn marea secure de os a puterii şi se năpusti din înălţimile Nartazubei, înfiorînd văzduhul, care tremură în cercuri largi, cum tremură apa tulburată de căderea unui bolovan. Şi, ajungînd deasupra cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, răcni sălbatic :

— Tremuraţi, oameni din Naat, cum înaintea privirii mele pămîntul tremură ca o căprioară, căci sînt Ormag, şi numele meu e spaima !

Năprasnic bubui tunetul glasului, şi apele-ntunecate,

pe care corabia cetăţii plutea, îi înmulţiră răsunetul, ca şi cum sute de narţi ar fi strigat în bezna lăsată peste lume. Dar merele de aur *maun* luminau feţele liniştite ale celor din cetate. Atunci, scrîşnind din dinţi, Ormag înălţă marea secure de os şi-o repezi asupra Milgăi, tunînd :

— Primeşte, Mastara, şi pecetluieşte !

Cumplit vîjîi securea, şi cu neînchipuită putere o izbi în piept pe Milga. Dar ca o jucărie de nisip se spulberă în mii şi mii de fărîme, căci marea secure de os atinse piatra netedă, încălzită la inima lui Vam ; şi Milga rămase în picioare, dreaptă şi nevătămată.

— N-ai nume în cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, o, Vînătule, strigă Milga, şi-n clipa aceea vicleana Zubala îşi strînse de pe cer mantaua întunecată şi, părăsindu-şi stăpînul, se ascunse în cea mai ferită încăpere a palatului ei.

Pe dată leul de aur Saian se arătă pe boltă, şi toţi cei adunaţi în jurul Milgăi văzură cum din trupul lui Ormag ies aburi vineţi. Ca aripa unei păsări lovite i se zbătu mantia şi aburi vineţi ţîşniră din vinetele-i priviri, fluierînd ascuţit. Încă o dată mai tună înăbuşit glasul celui ce ţinuse sub călcîi cerul şi pămîntul, apoi trupul nu-i mai fu decît o tremurătoare şuviţă de ceaţă vînătă, otrăvitoarea putere a drojdiei de *tev* din care făptura lui Ormag se închegase, căpătînd, în lumea oamenilor, nume.

Atunci pereţii de ceaţă ai Nartazubei se destrămară cu totul şi podeaua căscă hăuri sub tălpile nartelor şi narţilor, care se prăbuşiră, ca nişte momîi, în adîncurile fără fund ale apelor întunecate. Iar Mastara, chemată de glasul lui Ormag, îşi ridică braţul ostenit şi pecetlui pleoapele boţite ale narţilor, căci nemuritori erau cei ce locuiau între pereţii de ceaţă doar atîta vreme cît nemuritoare era Nartazuba. Scăpară deci, în ziua aceea a prăbuşirii narţilor, Mastara, Cadumal şi Saian, care locuiau în adîncurile neatinse ale Mastazubei, Zubala şi

fiicele ei zănatice, adăpostite-n palatul puternicei narte a nopţii, a făţărniciei şi a vrăjilor, scăpă Dumvur, pe care nimeni nu-l putea ajunge în afundu-i palat de apă.

Şi, odată cu nartele şi narţii, căzură, ţinîndu-se de mînă şi plutind legănat ca două frunze, ca doi fulgi de zăpadă, Una şi Vam. Prin văzduhul albastru plutiră peste cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, şi lin coborîră în cea mai întinsă piaţă, atingînd uşor, ca două buze, pămîntul.

Atunci, nevăzută de cei din cetate, amuţiţi şi încremeniţi, Mastara se apropie. Aspru ca de obicei îi fulgeră argintul capacelor tăcerii, dar stăpîna negrei Mastazube îşi aminti că Vam îi înapoiase părintele lui Cadumal.

— Ai spart cercul de gheaţă ce-mi ţinea ferecată inima, Vam, spuse Mastara, şi inima mea nu te-a uitat. Iată pentru ce nu mă pot hotărî să te tîrăsc în răcoarea uneia dintre peşterile apărate de marea poartă neagră, dindărătul căreia nimeni, niciodată, nu se mai întoarce.

— Îngăduie-mi să rămîn în mijlocul seminţiei mele, se rugă Vam, iar Mastara îşi plecă fruntea, încuviinţînd.

Şi, cu degetele cu care apucă neagra pecete, atinse pe rînd pleoapele Unei şi pleoapele lui Vam. Iar amîndoi încremeniră în cea mai întinsă piaţă a cetăţii cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, prefăcîndu-se în două chipuri de marmură albă. Şi, cum se ţinură de mînă, de mînă se ţineau şi acum, zîmbind.

Atunci Milga se apropie de chipurile lor încremenite şi le sărută pe rînd dreapta, grăind :

— O, părinţi ai noştri, iată că pămîntul a fost izbăvit de sub puterea celui Vînăt, şi ne legăm să nu-l mai aducem printre noi nicicînd, pentru ca oamenii să se înalţe slobod în aurul luminii lui Saian. Şi poate va veni din nou o zi cînd oamenii nemuritori vor putea zbura. Fie ca atunci să se afle printre cetăţile pămîntului cineva care să le amintească de Una şi Vam, de Lua şi de Tarbit. Căci, fără ei, oamenii n-ar fi fost oameni.

Aşa grăi Milga, şi două lacrimi i se scurseră pe obraji.

...Iar cetatea cu palate de aur şi porţi de rubin, Naat, pluti vreme de şapte zile şi de şapte nopţi, pînă ce marea se trase îndărăt şi uscatul se ivi din nou. Atunci cetatea se opri pe pămîntul pustiu şi oamenii ieşiră din cetate, răspîndindu-se pe tot pămîntul, căci socoteau că oamenii trebuiau să-l cucerească din nou. Şi numai o parte rămase la vechea vatră.

Iar dacă strălucirea fără seamăn a palatelor de aur le îndulci cu vremea culoarea neagră a pielii şi făcu părul femeilor bălai ca spicul copt, ochii tuturor rămaseră negri, în amintirea pămîntului din care cu toţii fuseseră plămădiţi. Şi iată că pe lume se iviră oameni albi şi oameni negri, dar nici o duşmănie nu-i asmuţea pe unii împotriva celorlalţi, căci fraţi erau, ramuri ale aceluiaşi trunchi, şi cu toţii jurară să nu mai îngăduie aburilor vineţi ai spaimei să se strecoare, de pe fundul întunecat al lumii, în inimile lor... Şi astfel sfîrşeşte
cu slavă povestea marei răfuieli a pămîntului cu cerul. Dar şi sfîrşitul acesta e doar un început, o, seminţie a lui Vam ! Urmarea o scriu, încă azi, inimile noastre fierbinţi.

POSTFAŢĂ

La sfîrşitul ciclului de legende legate de lupta seminţiei lui Vam împotriva paterii lui Ormag, socotim nimerit să dăm unele amănunte asupra poporului Vamit, răspunzînd astfel curiozităţii legitime a tînărului cititor, căruia i se adresează această ediţie. Dacă ştirile de care dispunem deocamdată sînt, din păcate, încă puţine, cercetările nu vor întîrzia să completeze cunoştinţele noastre despre viaţa, obiceiurile şi istoria Vamiţilor, căci publicarea mitologiei lor a deşteptat un interes explicabil în rîndurile oamenilor de ştiinţă din lumea întreagă. Ce ştim, aşadar, la ora actuală, despre seminţia lui Vam şi ce a determinat interesul oamenilor de ştiinţă pentru „poporul“ acesta, răsărit pe neaşteptate din negurile istoriei ?

Cercetările arheologice aflîndu-se abia în faza incipientă, ştirile noastre provin aproape în exclusivitate din ceea ce Vamiţii înşişi ne spun despre ei (de remarcat, totuşi, că pînă acum datele arheologice confirmă datele mitologice şi că nu s-a găsit încă nici un element care să infirme realitatea istorică a condiţiilor de viaţă zugrăvite în legendele vamite). În fond, ne aflăm în situaţia în care s-ar fi aflat acum un secol omul de ştiinţă care ar fi încercat să evoce viaţa din Mycene, pe baza Iliadei, fără sprijinul argumentelor arheologice.

Atunci cînd aflăm despre existenţa lor, Vamiţii se găsesc pe teritoriul nordic al Dobrogei de azi, şi putem afirma că sînt băştinaşi, sau că au imigrat din cele mai vechi timpuri dintr-o regiune necunoscută. Dintre aşezările lor ne sînt familiare cetăţile Zinu şi Naat (nelocalizate), precum şi Cetatea Roşie, de pe ostrovul asimilat — ipotetic — cu actuala Insula Şerpilor, principala insulă din Marea Neagră. Ştim că pe acest ostrov se înălţa un faimos templu, numit *Clopotul lui Ormag*, iar faptul că, sub numele de Leuce, Insula Şerpilor a fost binecunoscută de greci, care au înălţat aci celebrul templu de marmură albă, închinat lui Ahile, reprezintă, poate, un argument în plus pentru

identificarea propusă, locurile considerate „sfinte" fiind de obicei preluate de către noile religii, de la cele precedente.

Alte două aşezări, Agra şi Gargand, aparţin unui „popor“ denumit Agran, şi au fost, tot ipotetic, localizate în delta Dunării, mai degrabă decît în bălţile fluviului, pentru că astfel sînt situate mai aproape de Insula Şerpilor, unde se crede că ar fi fost principalul centru religios al închinătorilor lui Ormag. Într-adevăr, deşi par să manifeste o predilecţie marcată pentru cultul Zubalei, credinţele Agranilor nu diferă în fond de cele ale Vamiţilor, ceea ce ne face să considerăm aceste „popoare" drept două triburi înrudite.

Singurele metale pe care Vamiţii le cunosc sînt aurul şi arama. Momentul istoric în care trebuie plasaţi e deci perioada de trecere de la epoca nouă a pietrei (neolitic) la cea a bronzului, perioadă situată acum aproximativ 4 000 de ani şi cunoscută uneori sub denumirea de eneolitic. Pentru această datare pledează şi menţinerea ritualului înmormîntărilor cu ocru (pulberea galbenă a uitării, din legendele vamite), obicei atestat încă din etapa finală a neoliticului din ţara noastră (culturile Gumelniţa şi Cernavoda I), dar mai cunoscut din perioada de tranziţie către perioada bronzului, îndeosebi prin înmormîntările cu ocru roşu, care sînt legate de inhumaţia în poziţie chircită (nepomenită în legende) şi puse în legătură cu pătrunderea pe teritoriul României a triburilor de păstori nomazi din stepele nord-pontice. Înmormîntarea în poziţie întinsă (atestată de legende) e în schimb predominantă la purtătorii vechii culturi Hamangia, e drept, fără intervenţia ocrului. Dar odată cu datarea propusă, care nu pare a întîmpina împotriviri, încep adevăratele surprize.

Legendele vamite vorbesc, într-adevăr, despre existenţa unor *cetăţi* (Zinu, Naat) spre deosebire de *aşezările* (satele) Agra şi Gargand, iar că nu e vorba despre o greşeală de traducere, reiese din faptul că

textele pomenesc explicit „zidurile groase" ale cetăţii Zinu, „uliţe pietruite, palate şi pieţe “. Avem de-a face, prin urmare, cu o civilizaţie evoluată, întru totul surprinzătoare, reflectînd o realitate socială în care aflăm regi, un sfat al dregătorilor sau bătrînilor, oameni liberi şi robi. Aceste date contrazic cunoştinţele noastre de pînă acum asupra populaţiilor din perioada amintită şi ne obligă la o revizuire fundamentală, deschizătoare de noi perspective.

Cea mai mare surpriză o constituie descoperirea scrierii şi a legendelor vamite, atît de diferite — ca mentalitate — de legendele celorlalte popoare antice, pe care le cunoaştem.

După cum se ştie, Aheii au năvălit în Creta, distrugînd cultura minoică şi dezvoltînd apoi cultura myceniană, distrusă la rîndul ei de către Dorieni. Atît Aheii cît şi Dorienii au năvălit în Grecia, din nord. Dar faptul că textul legendelor vamite este scris cu caractere ale scrierii cretane lineare A, sensibil mai arhaice decît cele mai vechi caractere de acest tip cunoscute în Creta, pune în mod neaşteptat problema originii cretanilor din minoicul mijlociu (cînd apare scrierea lineară A), indicînd totodată soluţia: deşi au fost consideraţi băştinaşi, şi aceştia au coborît din nord, şi anume dintr-o regiune măcar vecină, dacă nu chiar din regiunea locuită de Vamiţi. Altminteri, scrierea lineară A, cu caracter arhaic faţă de cea minoică, nu putea fi găsită la Vamiţi. Deosebirile dintre credinţele celor două popoare — deşi credinţele minoicului cretan ne sînt cunoscute îndeosebi prin analogie cu cele myceniene, pe care le bănuim inspirate de cele dintîi, fără a avea prea multe dovezi în acest sens şi înşelîndu-ne, poate, în chip grosolan — deosebirile acestea se explică lesne, dacă admitem cretanilor şi Vamiţilor origini sau chiar rase diferite, tradiţii şi mentalităţi deosebite, principalul factor comun rămînînd scrierea (lineară A), împrumutată de unii de la ceilalţi, datorită vecinătăţii (dacă Vamiţii au împrumutat-

o de la viitori cretani, sau aceştia de la Vamiţi, e o problemă pe care n-o putem soluţiona în faza actuală a cunoştinţelor noastre, dar nimic nu ne împiedică să ne arătăm preferinţa pentru Vamiţi, ale căror concepţii ne apar net superioare). Ceea ce ştim cu siguranţă e că în Creta securea dublă era obiectul unui cult deosebit şi nu putem considera decît cel puţin tulburătoare coincidenţa care face ca simbolul lui Ormag să fie „marea secure de os a puterii “, atît de des amintită în legendele vamite.

Ceea ce rămîne fără explicaţie e pricina pentru care societatea împărţită în clase, palatele, cetăţile şi caracterele linearului A apar în Creta abia în minoicul mijlociu (atunci cînd în Creta se răspîndea folosirea bronzului), în vreme ce Vamiţii le cunosc cam în aceeaşi perioadă (sec. XX î.e.n.) dar grefate încă pe o cultură de tip eneolitic. Singura explicaţie, care nu găseşte însă sprijinul arheologilor, ar consta în acceptarea ipotezei unei discontinuităţi de populaţie atît între minoicul timpuriu şi cel mijlociu, cît şi în cadrul acestuia din urmă. Peste cretanii minoicului timpuriu ar fi năvălit, cu alte cuvinte, în valuri succesive, populaţia minoicului mijlociu, aducînd cu ea scrierea lineară A (din patria comună cu Vamiţii) şi tehnica bronzului (învăţată de la o populaţie rămasă misterioasă — pelasgii ? — în vremea parcurgerii Greciei continentale).

Această nouă surpriză, pe care ne-o aduce străvechiul pămînt al Dobrogei, e amplificată încă, dacă cercetăm fondul legendelor seminţiei lui Vam. Arătam că ele se deosebesc în chip radical de cele similare, pînă acum cunoscute ; principala deosebire constă în faptul că legendele Vamiţilor alcătuiesc o mitologie a *omului*, spre deosebire de toate celelalte mitologii, care narează şi glorifică, în primul rînd, faptele zeilor. În mod evident, simpatia se îndreaptă de astă dată către oamenii care izbutesc să-nfrîngă puterea zeilor, întemeiată pe spaimă. E de asemenea semnificativă învăţătura ce se desprinde din istoricul luptei lui Vam, aceea că un singur om nu

poate birui, în vreme ce o colectivitate, animată de aceleaşi năzuinţe, e invincibilă.

Dacă se înţelege de la sine că nu putem cere unei mitologii, sintetizînd credinţele şi cunoştinţele unor oameni care au trăit acum patru mii de ani, să corespundă datelor furnizate de ştiinţa modernă, nu e mai puţin uimitor faptul că legendele Vamiţilor încearcă să explice apariţia religiei şi că explicaţia lor corespunde, în linii mari, adevărului, atunci cînd descoperă originea religiei în spaima de necunoscut şi în nădejdea realizării unor dorinţe. Deşi sugerează legătura interesată dintre stăpînitori (regi) şi cult, legendele nu se ridică totuşi pînă la demascarea caracterului şar- latanesc al religiei. În condiţiile istorice date, lucrul nici n-ar fi fost cu putinţă, de vreme ce Vamiţii luptă *efectiv* împotriva lui Ormag, îl consideră o putere *reală*. Epoca îndoielilor, întîi, şi apoi a negării existenţei aşa-ziselor forţe supranaturale e cu mult ulterioară eneoliticului, şi nu putem cere Vamiţilor să gîndească în afara coordonatelor ce-i limitează. Cosmogonia lor, de asemenea, poartă pecetea depărtatelor timpuri cînd a fost creată şi, dacă astăzi oricare şcolar zîmbeşte aflînd cum a făurit uriaşul Panca lumea, explicaţiile Vamiţilor nu sînt totuşi mai naive decît multe dintre teoriile „ştiinţifice" ale celebrului Pliniu, care şi-a scris tratatele cu trei mii de ani după ei.

Esenţială rămîne poziţia lor de principiu şi faptul că au simţit nevoia să explice apariţia religiei, în care au văzut o putere negativă, după cum au păstrat amintirea vremurilor de dreptate ale comunei primitive. Căci lumea scăldată într-o veşnică lumină aurie, lumea în care nu existau bogaţi şi săraci, lumea dinaintea ivirii lui Ormag nu reprezintă altceva decît idealizarea societăţii lipsită de clase, pe care Vamiţii nu o mai cunoşteau decît ca o legendă, de felul „vîrstei de aur” a grecilor sau a lumii „paradi- siace“ din legendele vechiului testament.

Oamenii de ştiinţă au fost viu interesaţi de faptul că noile texte cuprind o versiune inedită a cunoscutei

legende a „potopului". Se ştie că această legendă apare la Sumerienii din Mesopotamia, de la care a fost preluată de greci şi evrei. Faptul că o regăsim, esenţial modificată, printre credinţele vamite, pare a da o nouă confirmare ipotezei arheologului J. de Morgan, după care „potopul" n-ar reprezenta transfigurarea prin legendă a unei inundaţii catastrofale, pricinuită de revărsarea Tigrului şi Eufratului, ci amintirea uriaşelor inundaţii ce au urmat ultimei perioade glaciare (8 000 î.e.n.). Descoperirea de către savanţii români a aşa-numitei „culturi de prund" în ţara noastră, ceea ce înseamnă că teritoriul R.S.R. face parte dintre pămînturile pe care au apărut primii oameni, dă şi mai mult temei ipotezei lui Morgan : au existat deci *aci* oameni care au *trăit* „potopul" post-glaciar şi care au transmis urmaşilor, printre care şi Vamiţii, amintirea acestui cataclism, împodobind-o cu plăsmuirile bogatei lor închipuiri. Tocmai datorită existenţei legendei potopului se poate considera că Vamiţii reprezintă o populaţie băştinaşă, făcînd parte — în orice caz — dintre purtătorii culturii Gumelniţa, şi probabil chiar Hamangia, cu care viaţa neolitică a început în Dobrogea (din păcate n-avem încă ştiri din paleoliticul dobrogean).

Ceea ce deosebeşte însă versiunea vamită de toate cele pînă azi cunoscute e viziunea diametral opusă a legendei lor ; într-adevăr, dacă în versiunea „clasică" divinitatea pedepseşte omenirea „plină de păcate", cruţîndu-l doar pe un singur credincios (Ziusudra, Umnapişti, Noe sau Deucalion), Vamiţii îi fac să piară pe cei ce trăiesc sub legea lui Ormag, scăpîndu-i tocmai pe locuitorii din Naat, care-şi atrăseseră mînia zeului. Dintr-o biruinţă a divinităţii „potopul" devine acum prilejul unei strălucite biruinţe a omului, în urma căreia se descotoroseşte de narţii asupritori.

Se cuvine remarcat, de asemeni, că legendele dau o explicaţie mitică existenţei raselor albă şi neagră. Dacă nu ne poate mira necunoaşterea celorlalte rase, rămîne

deocamdată o enigmă faptul că Vamiţii din actuala Dobroge au avut contact cu negrii — şi încă un contact prietenesc, justificînd dragostea cu care textele îi înfăţişează. Să nu uităm, totuşi, că arheologii au descoperit schelete cu caractere „negroide" — dintr-o epocă mult anterioară — în grotele de la Grimaldi din Italia.

În sfîrşit, n-am vrea să trecem peste o trăsătură caracteristică a acestui popor, care ni-l face deosebit de apropiat: simpatia cu care priveşte robii şi, în genere, nedreptăţiţii, apriga lui sete de dreptate. Într-o epocă aspră, bîntuită de războaie de jaf, într-o epocă pe care o cunoaştem drept crudă şi primitivă, Vamiţii se ridică împotriva războiului şi iau partea oamenilor simpli, muncitori şi cinstiţi. Pînă şi pretextul care declanşează acţiunea lui Vam e o ridicare împotriva nedreptăţii şi arbitrarului divinităţii.

Această trăsătură caracteristică a legendelor e atît de neobişnuită pentru epoca respectivă, încît prof. Vasile Theodorescu, descoperitorul culturii vamite, a emis ipoteza că textele ajunse pînă la noi împodobesc cu faldurile legendei lupta de eliberare pe care Vamiţii ar fi purtat-o împotriva unei alte populaţii, al cărei conducător ar fi devenit, în imaginaţia populară, „puternicul Ormag". Pe fondul unor realităţi istorice şi sociale s-ar fi grefat, deci, credinţele, tradiţiile şi încercările de explicare a lumii, pe care un popor îndrăzneţ, talentat şi plin de fantezie ni le-a transmis. Iar, dacă aşa stau realmente lucrurile, atunci putem numi, fară şovăială, poporul ce se închina lui Ormag şi pe care Vamiţii l-au izgonit, cucerindu-şi libertatea: e, fără doar şi poate, cel care avea să creeze, în Creta, cultura minoicului mijlociu.[38]

---

[38] Cu tot riscul de a-l dezamăgi pe cititorul care s-a familiarizat cu lumea Vamiţilor, redacţia ţine să precizeze că această lume e în întregime închipuită de autor. Nici un document, atestînd existenţa Vamiţilor, nu a fost descoperit, prof. V. Theodorescu e un personaj născocit, şi aparenţa „ştiinţifică" a comentariilor ce însoţesc

legendele vamite nu constituie decît un procedeu literar. Dacă lupta seminţiei lui Vam pentru libertate şi demnitate umană va lăsa totuşi urme în amintirea cititorului, dacă ecoul măreţei lupte a omului împotriva spaimei, cu tot cortegiul ei de fantasme, - nu se va stinge curînd, atunci socotim că autorul şi-a atins ţinta. (N.R.).

Lector : DELIA DAMIRESCU
Tehnoredactor : KLARA GALIUC
Bun de tipar 6.VI.1986 Apărut 1986
Data ediţiilor anterioare 1961—1974
Coli de tipar 14
Întreprinderea Poligrafică „Oltenia"
Craiova Cd. 272

Lei 12,50